

**ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÂNE**  
**Institutul de Istorie și Filosofie**

# **STUDII**

**Revistă de istorie și filosofie**

**II**

**ANUL 5**

**APRILIE – IUNIE 1952**

**EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE**  
**[www.dacoromanica.ro](http://www.dacoromanica.ro)**

**„STUDII” REVISTĂ DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE  
APARE TRIMESTRIAL**

**COMITETUL DE REDACȚIE:**

ACAD. C. BĂLMUȘ, ACAD. P. CONSTANTINESCU-IAȘI, PROF. UNIV. MIHAIL FRUNZĂ,  
PROF. UNIV. C. I. GULIAN, CONF. UNIV. V. MACIU, ACAD. MIHAIL RALEA, CONF. UNIV. S. STIRBU

ACAD. MIHAIL ROLLER: REDACTOR RESPONSABIL

BUCUREȘTI, B-DUL GENERALISSIMUL STALIN NR. 1, TEL. 2.87-43

ABONAMENTE: CENTRUL DE DIFUZARE A PRESEI, STR. BĂRINDAR 14, TEL. 5.28.90; și  
LIBRĂRIA ACADEMIEI R. P. R., CALEA VICTORIEI 27, TEL. 4.06.80

**[www.dacoromanica.ro](http://www.dacoromanica.ro)**

ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÂNE  
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE

# STUDII

Revistă de istorie și filosofie

II

ANUL 5

APRILIE—IUNIE 1952

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

[www.dacoromanica.ro](http://www.dacoromanica.ro)

**„STUDII” REVISTĂ DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE  
APARE TRIMESTRIAL**

**COMITETUL DE REDACȚIE:**

ACAD. C. BALMUŞ, ACAD. P. CONSTANTINESCU-IAŞI, PROF. UNIV. MIHAIL FRUNZĂ,  
PROF. UNIV. C. I. GULIAN, CONF. UNIV. V. MACIU, ACAD. MIHAIL RALEA, CONF. UNIV. S. STIRBU  
ACAD. MIHAEL ROLLER: REDACTOR RESPONSABIL

**BUCURESTI, B-DUL GENERALISSIMUL STALIN NR. 1, TEL. 2.87-43**

**ABONAMENTE: CENTRUL DE DIFUZARE A PRESEI, STR. BĂRINDAR 14, TEL. 5.28.90, și  
LIBRĂRIA ACADEMIEI R. P. R., CALEA VICTORIEI 27, TEL. 4.08.50**

## C U P R I N S U L

Paz.

Şedința plenară a C.C. al P.M.R. . . . . .	5
Pentru continua întărire a partidului . . . . .	8
Cuvântul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la alegerea sa ca Președinte al Consiliului de Miniștri al R.P.R. . . . .	19
Telegramele schimbate cu prilejul sărbătoririi zilei de 9 Mai 1952 . . . . .	20



Cuvântarea tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej rostită la Congresul învățătorilor din R.P.R. . . . .	22
--	----



LEONTE RAUTU, O neprețuită armă ideologică . . . . .	34
G. HAUPt, Despre atitudinea cercurilor revoluționare din România față de războiul de independență din 1877—1878 . . . . .	40
Prefață la volumul „Documente privind Istoria României”. Războiul pentru independență, vol. II (1 Ianuarie 1877—9 Mai 1877) . . . . .	69
Muzeul relațiilor militare româno-ruse dealungul veacurilor . . . . .	73
MATEI DUMITRU, Răscoala de pe cîrusatul „Potemchin” și acțiunea munitorilor din România pentru ajutorarea „Potemchiniștilor” . . . . .	105
P. CONSTANTINESCU-IAȘI, „Uniunea Democratică” . . . . .	117
G. FISCHER, Unelțirile diplomației americane în jurul unei concesiuni acordate de către C.F.R. în anul 1932—1933 . . . . .	124
M. CAMMARI și F. CONSTANTINOV, Locul și rolul științei în dezvoltarea societății . . . . .	134
Scurt dicționar filosofic . . . . .	151



### DOCUMENTE :

S. CALLIMACHI, Pagini despre Ioan Vodă zis „cel cumplit”, scrise în secolul XVI de istoricul francez de la Popelinière . . . . .	175
--	-----



### DISCUȚII :

C. I. BALMUŞ, Cu privire la cursul de istorie veche a României predat în 1950—1951 la Facultatea de Istorie a Universității „C. I. Parhon” . . . . .	186
--	-----



### NOTE ȘI RECENZII :

C. ALEXE, Asupra rezultatelor discuției problemelor de logică în Uniunea Sovietică ; SEBASTIAN MORINTĂ, Expoziția arheologică 1952 ; N. N. CIAHIR, P. C. Fortunatov, Războiul din 1877—1878 și eliberarea Bulgariei . . . . .	189
---	-----

## ȘEDINȚA PLENARĂ A C.C. AL P.M.R.

In zilele de 26 și 27 Mai 1952 a avut loc sub președinția tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej ședința plenară a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român.

Luând în desbatere rapoartele prezentate de Comisiile de Partid care au anchetat gravele abateri săvârșite de fosta conducere a Ministerului de Finanțe și a Băncii R.P.R. în sistemul finanțiaro-bancar și al schimbului de mărfuri, C.C. al P.M.R. a constatat că :

1. Vasile Luca, pierzând simțul de clasă, s'a rupt de Partid, de clasa muncitoare, s'a înconjurat de elemente dușmănoase, s'a ridicat împotriva liniei generale a Partidului, a introdus propria sa linie oportunistă de dreapta — de stimulare a elementelor capitaliste dela sate și orașe, provocând mari daune Statului și creind dificultăți în aprovizionarea oamenilor muncii.

2. Tov. Teohari Georgescu a manifestat o atitudine împăciuitoristă față de devierea de dreapta a lui V. Luca, căutând să ascundă propriile sale greșeli de dreapta, lipsa sa de combativitate împotriva dușmanului de clasă și pierderea vigilenței revoluționare.

In legătură cu cele de mai sus, Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român a hotărât în unanimitate :

Excluderea lui Vasile Luca din Comitetul Central și trimiterea sa în fața Comisiei Controlului de Partid ;

Scoaterea lui Teohari Georgescu din Secretariatul C.C. al P.M.R., din Biroul Politic și Biroul Organizatoric și trimiterea lui la munca de jos.

Trecându-se la realegerea Biroului Politic, Biroului Organizatoric și Secretariatului Comitetului Central, Plenara a ales în unanimitate pe următorii tovarăși :

**În Biroul Politic:**

1. Gheorghe Gheorghiu-Dej
2. Alexandru Moghioroș
3. Iosif Chișinevschi
4. Miron Constantinescu
5. Gheorghe Apostol
6. Chivu Stoica
7. Emil Bodnăraș
8. Petre Borilă
9. Constantin Pârvulescu

**Membri Supleanți:**

Iosif Ranghet  
Dumitru Coliu

**În Biroul Organizatoric:**

1. Alexandru Moghioros
2. Gheorghe Apostol
3. Petre Borilă
4. Chivu Stoica
5. Ana Pauker
6. Gheorghe Stoica
7. Leonte Răutu
8. Gheorghe Florescu
9. Sorin Toma
10. Liuba Chișinevschi
11. Nicolae Ceaușescu

**În Secretariat:**

1. Gheorghe Gheorghiu-Dej
2. Iosif Chișinevschi
3. Alexandru Moghioroș
4. Miron Constantinescu
5. Gheorghe Apostol

Plenara a hotărît cooptarea în C.C. al P.M.R. a următorilor membri supleanți ai Comitetului Central:

Gheorghe Stoica

Ghizela Vass

Nicolae Ceaușescu

In cuvântarea de închidere a lucrărilor ședinței plenare, tov. Gh. Gheorghiu-Dej, secretar general al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, a subliniat că desbaterile și hotărîrile luate de Comitetul Central au dovedit unitatea de neclintit a Partidului, a conducerii sale și fermitatea sa în lupta pentru lichidarea oportunismului și împăciuitorismului.

---

## PENTRU CONTINUA ÎNTĂRIRE A PARTIDULUI<sup>1</sup>

Zilele acestea s'a publicat înștiințarea cu privire la ședința plenară a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, ce a avut loc în zilele de 26—27 Mai a.c.

Plenara a ascultat și desbătut raportul Comisiei de Partid care a verificat activitatea și organizarea sistemului finanțiar din perioada 1947 (8 Noembrie) — 1952 (9 Martie), precum și o informație preliminară asupra rezultatelor verificării făcute de Comisia de Partid care a cercetat activitatea desfășurată în sistemul schimbului de mărfuri.

În cursul plenarei au fost supuse analizei o serie de probleme centrale ale activității partidului nostru. Plenara a constatat cu acest prilej deplina justețe a liniei partidului, care are la bază genialele învățături ale lui Lenin și Stalin și uriașa experiență a Partidului Bolșevic.

Conducând poporul muncitor în măreața operă de construire a socialismului, partidul nostru urmează linia de industrializare socialistă, ca bază a dezvoltării întregii economii; de întărire și consolidare a alianței între clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, în vederea îngrădirii și eliminării elementelor capitaliste dela sate și orașe și transformării socialiste a agriculturii; linia de întărire continuă a statului de democrație populară ca formă a dictaturii proletariatului, și de activă participare la luptă pentru apărarea păcii în strânsă prietenie și alianță cu Uniunea Sovietică și cu țările de democrație populară. Bazele acestei politici sunt expuse în astfel de documente ale partidului ca rapoartele tovarășului Gheorghiu-Dej la Conferința națională a partidului și la Congresul Partidului Muncitoresc Român, raportul și rezoluția Plenarei C.C. al P.M.R. din 3—5 Martie 1949, hotărîrile partidului și guvernului privitoare la Planul Cincinal, la Planul de Elec-trificare și alte hotărîri ale partidului și lucrări ale tovarășului Gheorghiu-Dej.

Urmând cu fermitate această linie marxist-leninistă, partidul nostru, în fruntea celor ce muntesc, a obținut succese de seamă în opera de făurire și consolidare a regimului democrației populare, de construire a bazei economice a socialismului.

Industria noastră socialistă și în principal industria mijloacelor de producție, crește și se dezvoltă în ritm rapid. Masse tot mai largi ale țărănimii muncitoare pornesc pe drumul transformării socialiste a agriculturii. Crește continuu nivelul de trai material și cultural al celor ce muntesc.

<sup>1</sup> Articol redațional, „Scânteia“ Nr. 2364 din 3 Iunie 1952.  
[www.dacoromanica.ro](http://www.dacoromanica.ro)

Politica partidului se bucură de sprijinul activ al masselor largi ale poporului. Experiența luptei pentru instaurarea și întărirea regimului de democrație populară, dusă de oamenii muncii sub conducerea partidului în decursul celor 8 ani ce au trecut de la eliberarea României de către Armata Sovietică, a sădit în conștiința masselor muncitoare dela orașe și sate convingerea că politica partidului este singura în măsură să asigure înflorirea patriei noastre și bunăstarea celor ce muncesc. De aceea poporul muncitor privește politica partidului ca politica sa proprie și înălțură din calea lui pe oricine se ridică împotriva liniei partidului, rupându-se astfel de popor.

Pe măsura înaintării țării noastre pe drumul socialismului, clasele exploatatoare izgonite dela putere și elementele capitaliste pe care le generează necontenit mica producție de mărfuri, văzând apropierea sfârșitului lor, își înțelesc împotrivirea față de politica revoluționară a partidului nostru. Dar partidul și statul de democrație populară, cu sprijinul entuziașt al milioanelor de muncitori, țărani muncitori și intelectuali înaintați, demască și zdrobesc uneltele dușmanului

## 1

Desbătând rapoartele ce i-au fost prezentate, Plenara C.C. al P.M.R. a constatat că în sistemul Ministerului de Finanțe, al Băncii R.P.R. și al Băncii pentru Credit și Investiții, precum și în cooperăție, au fost menținute și încadrate un număr mare de elemente dușmane, care s-au grupat în jurul lui V. Luca și care au dus o intensă activitate dușmană-noasă de subminare a regimului de democrație populară și de sabotare a operei de construire a bazei economice a socialismului în țara noastră.

In opozition cu linia C.C., care prevede limitarea și eliminarea elementelor capitaliste dela sate și orașe, ei au dus o politică contrarevoluționară de stimulare și avantajare a chiaburii și exploataților din orașe.

In politica fiscală, ei au favorizat creșterea elementelor capitaliste la sate și orașe și le-au apărat împotriva loviturilor dictaturii proletariatului. O mare parte dintre chiaburi au fost trecuți în categoria „mijlocașilor”, dându-li-se astfel puțință de a se sustrage efectelor politicii de îngrădire duse de statul de democrație populară.

In politica prețurilor, dușmanii poporului au urmărit mărirea continuă a prețurilor de achiziții și contractări de produse agricole alimentare în scopul creării condițiunilor de îmbogățire a chiaburilor și speculanților, stabilind în același timp prețuri pentru unele mărfuri industriale destinate satelor, sub prețul de cost. Acțiunea lor dușmană-noasă și-a găsit deasemenea expresia în nerealizarea planului de colectare a produselor agricole și a planului de achiziții prin cooperative.

In privința finanțării economiei naționale dușmanii poporului au încercat să submineze activitatea productivă a întreprinderilor socialiste, întârziind dotarea lor cu fond de rulment și stabilind sarcini de beneficii și de pierderi planificate necorespunzătoare planului lor de producție, nevoilor și posibilităților lor reale.

In privința industrializării socialiste a țării ei au dus o politică de

frânare a investițiilor, în deosebi în ramurile industriei grele, încercând să pună piedici desvoltării acestor ramuri-cheie ale economiei țării și marilor construcții ale socialismului -- de pildă Canalul Dunăre-Marea Neagră, „Casa Scânteii”, etc.

In domeniul agriculturii socialiste au urmărit să creeze condiții tot mai grele de activitate gospodăriilor de stat, blocându-le conturile în cea mai mare parte a anului.

Politica pe care au dus-o în domeniul fiscal, de credite, de contractări și de prețuri, stimulând îmbogățirea păturii avute a țărănimii, a constituit o frână în transformarea socialistă a agriculturii.

In privința comerțului socialist de stat, dușmanii poporului au încercat desorganizarea și lichidarea sa, trecând unele unități în patri-moniul cooperației, care devenise în multe locuri un adăpost al elementelor exploatatoare și speculante dela orașe și sate.

In perioada pregătirii și înfăptuirii reformei bănești, aceste elemente contrarevoluționare au acționat intens cu scopul de a împiedica și submina aplicarea Hotărîrii C.C. din Septembrie 1951 pentru efectuarea reformei bănești. Aceste elemente dușmănoase au fost sursa tuturor svonurilor cu caracter provocator și diversionist, menite să ajute elementelor capitaliste dela orașe și sate să se sustragă efectelor reformei și să producă desorientare, neîncredere și panică în rândurile populației muncitoare.

Impotriva hotărîrilor partidului și guvernului, fosta conducere a sistemului financiaro-bancar a dus o politică dăunătoare statului și poporului muncitor în domeniul circulației bănești. In aceașă timp, pentru a provoca nemulțumiri și a săpa încrederea oamenilor muncii în partid și guvern, ei nu au îndeplinit sarcina dată de conducerea partidului de a plăti salariile primei chenzi din luna Ianuarie înainte de reformă, neplătind salariile la o parte însemnată de muncitori din ramurile principale ale industriei.

Această politică contrarevoluționară a fost desfășurată prin menținerea vechiului aparat financiaro-bancar burghezo-moșieresc și prin concentrarea în cadrul acestui aparat a unui mare număr de foști exploatatori, foști agenți de siguranță și alte elemente contrarevoluționare îndepărtați din aparatul de stat, dându-le astfel posibilitatea de a sabota opera de construire a socialismului.

Pentru a-și putea realiza obiectivele, acești dușmani au urmărit tot timpul ruperea planului finanțiar și a bugetului statului de planul economic de stat, au urmărit să introducă anarhie și desordine în sectorul socialist al economiei, au încurajat furturile și pe jefuitorii bunurilor poporului.

Scopul urmărit era de a crea condițiile restabilirii capitalismului în țara noastră. Această acțiune criminală a fost zădănicită, demascată și sdrobită cu hotărîre de partid și de guvern, cu sprijinul masselor muncitoare dela orașe și sate. Reforma bănească a reușit pe deplin, dând o lovitură puternică elementelor capitaliste dela orașe și sate și contribuind la ridicarea nivelului de trai al clasei muncitoare.

Plenara C.C. al P.M.R. a constatat că acțiunea acestor elemente contrarevoluționare s'a împălit strâns cu activitatea antipartinică și antistatală a lui Vasile Luca. De mulți ani, V. Luca a pierdut simțul de clasă, s'a rupt de partid și de clasa muncitoare, a mers pe o linie a sa proprie, contrară liniei generale a partidului, stabilită prin Hotărîrile și Rezoluțiile Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român. El nu numai că a fost dela început împotriva reformei bănești, dar a căutat să lovească și să zădărnică însăptuirea ei. El a devenit purtătorul principal al abaterii de dreapta dela linia partidului, principalul exponent al oportunismului în partid.

Impotriva liniei partidului, care prevede construirea bazei economice a socialismului în țara noastră și întărirea regimului de democrație populară, V. Luca a introdus în domeniile în care a lucrat o altă linie antimarxistă, antieleninistă, care constă în:

- frânarea dezvoltării industriei mijloacelor de producție, deci încetinirea ritmului de industrializare socialistă a țării;

- subminarea activității gospodăriilor agricole de stat și gospodăriilor colective, împiedicare creării și dezvoltării întovărășirilor (tip T.O.Z.), deci îngreunarea transformării socialistice a agriculturii;

- favorizarea comerțului capitalist de speculă prin stabilirea prețurilor de achiziții și contractări după prețurile pieții neorganizate, ceeace ducea la slabirea schimbului între oraș și sat, la slabirea leului vechi — dinainte de reformă — și scăderea puterii de cumpărare a salariailor;

- subminarea realizării planului de colectări și achiziții a cerealelor și altor produse alimentare, ceeace a dăunat grav aprovisionării cu alimente a clasei muncitoare și a oamenilor muncii din orașe, lovin direct în interesele lor vitale.

V. Luca a formulat în numeroase articole, broșuri și expuneri tezele liniei sale oportuniste. La rădăcina ei stă concepția antimarxistă că în condițiile trecerii dela capitalism la socialism lupta de clasă nu se ascute, ci se stinge, pe baza aşa zisei integrări pașnice a elementelor capitaliste în socialism, că cheia dezvoltării economice a țării ar fi nu industrializarea socialistă, ci îmbogățirea chiaburimii.

Rezultatul acestei linii de frânare a dezvoltării sectorului socialist al economiei naționale și de sprijinire a sectorului capitalist din economie, a elementelor capitaliste dela orașe și sate, a fost împiedicare aprovisionării cu produse alimentare îndeosebi a muncitorilor, funcționarilor, intelectualilor din orașe și centre muncitorești, împiedicare creșterii nivelului de trai al clasei muncitoare și, în general, al oamenilor muncii din țara noastră în măsura prevăzută de partid și guvern. Aceasta a lovit totodată și în interesele populației muncitoare dela sate. Tânărimea muncitoare este interesată ca mărfurile de larg consum să fie ieftine, iar umflarea prețurilor agricole duce la scumpirea și a mărfurilor industriale de larg consum, să o înrăutățire a aprovisionării să telor cu produse industriale. Tânărimea muncitoare este vital interesată ca industria socialistă să se desvolte, deoarece dezvoltarea industriei este baza întăririi întregii economii naționale, baza construirii socialismului

în țara noastră, deci și baza creșterii bunei stări a țărănimii muncitoare.

În lupta împotriva devierii oportuniste de dreapta, partidul nostru se călăuzește după învățătura lui Lenin și Stalin. Tovarășul Stalin ne învață că devierea de dreapta este deosebit de periculoasă pentru că ea reprezintă pătrunderea influenței elementelor capitaliste în clasa muncitoare și în partid, pentru că ea „reflectă rezistența elementelor principale ale claselor pe cale de dispariție” (Stalin, Opere, vol. 12 pag. 384), — pentru că ea „adoarme clasa muncitoare, subminează hotărîrea de mobilizare a forțelor revoluționare ale țării noastre, demobilizează clasa muncitoare și înlesnește ofensiva elementelor capitaliste împotriva Puterii Sovietice”. (Vol. 12 pag. 42).

Linia antipartinică a lui V. Luca nu este întâmplătoare. Ea reprezintă continuarea vechilor abateri și metode fracționiste practicate de Vasile Luca încă în perioada activității ilegale a partidului. V. Luca a jucat un rol conducător în luptele fracționiste fără de principii din partidul nostru din anii 1929—31, lupte care au dăunat grav desvoltării mișcării muncitorești și partidului, ducând partidul la un pas de lichidare. V. Luca a atras atunci și sindicalele în luptele fracționiste, abatându-le de la sarcinile lor și izolându-le de masse. Deasemeni a sprijinit activ atragerea U.T.C. și Ajutorului Roșu în aceste lupte. Acestea se petreceau într-o perioadă când burghezia și moșierimea urmăreau să iasă din criză, înrăutățind și mai mult situația clasei muncitoare, pregătind fascizarea țării, deslănțuirea criminalului război antisovietic, când, pentru înfăptuirea acestor scopuri mărșave, clasele exploatatoare aveau nevoie de slăbirea unității de luptă a clasei muncitoare și destrămarea avantgărzii sale. Pentru activitatea sa fracționistă, V. Luca a fost scos atunci din conducere și trimis la munca de jos.

In 1938—39 V. Luca a contribuit la elaborarea și aplicarea liniei greșite de intrare a elementelor democratice în organizația monarho-fascistă F.R.N. (așa numitul „Front al renașterii naționale”), ceeace a constituit o piedică pentru organizarea de către partid a unei acțiuni largi de luptă împotriva fascismului și pregătirilor de război antisovietic.

V. Luca folosea în partidul nostru metode de înnăbușire a criticii și autocriticii, ceeace a dăunat creșterii sănătoase a cadrelor și a redus din elanul de muncă și combativitatea lor.

### 3

Încă demult tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a combătut manifeștările oportuniste ale lui V. Luca, însă, acesta, cu fățărnicia caracteristică deviatorilor de dreapta, a căutat să înselă partidul prin acceptarea formală a liniei și hotărîrilor partidului, în timp ce în realitate aplica propria sa linie oportunistă de dreapta.

Caracterul antipartinic al liniei lui V. Luca s'a desvăluit cu puțere cu prilejul pregătirii și efectuării reformei bănești, împotriva căreia Luca s'a ridicat direct și fățis.

In ședințele plenare din 29 Februarie — 1 Martie și 26—27 Mai a.c., Comitetul Central și-a analizat autocritic activitatea, apreciind „drept o mare slăbiciune a sa faptul că a descoperit cu întârziere aba-

terea de dreapta..." (Scrisoarea C.C. al P.M.R. către organizațiile și membrii Partidului din Martie a.c.).

Vasile Luca și-a putut desfășura activitatea sa antipartinică, pentru că a fost sprijinit și încurajat de tovarășii Teohari Georgescu și Ana Pauker, care au avut tot timpul o atitudine de împăciuitorism și sprijinire a abaterii de dreapta dela linia partidului.

Plenara a constatat că tov. Teohari Georgescu a manifestat o atitudine împăciuitoristă față de devierea de dreapta a lui V. Luca. S'a dovedit că această atitudine a tov. T. Georgescu ascundea propriile sale greșeli oportuniste de dreapta, lipsa sa de combativitate împotriva dușmanului de clasă și pierderea vigilenței revoluționare în munca sa. Aceasta a permis elementelor dușmane să-și desfășoare activitatea lor vrăjmașă intereselor statului. Tov. Teohari Georgescu nu a luat măsuri pentru a lovi în speculanții care jefuesc pe muncitorii din orașe și pe țărani muncitori.

Plenara a stabilit că tov. Ana Pauker a avut o poziție de sprijinire a devierii de dreapta a lui V. Luca, că a deviat ea însăși dela linia partidului în problemele agriculturii și colectărilor, de care răspundea față de Comitetul Central al partidului și de guvern. Aceasta s'a manifestat îndeosebi prin întârzirea organizării întovărășirilor de lucru în comun a pământului (tip T.O.Z.), prin neglijarea interneierii a noii gospodării colective, prin tolerarea chiaburilor în gospodării colective și în întovărășiri, precum și prin desinteresul față de problemele S.M.I.-urilor și Gospodăriilor de Stat, în care s-au cuibărit un mare număr de elemente dușmănoase. Tov. Ana Pauker a săvârșit și abateri de „stânga” dela linia partidului în problema construirii gospodăriilor agricole colective, tolerând călcarea principiului liberului consimțământ al țăraniilor muncitori. La plenara C.C. al P.M.R. ce a avut loc la 29 Februarie — 1 Martie, tov. A. Pauker a luat o atitudine de critică formală la adresa lui V. Luca și a devierii sale de dreapta, iar după plenară s'a ridicat împotriva hotărârii plenarei C.C. și a scrisorii pe care plenara a adresat-o organizațiilor de partid și membrilor partidului.

Tov. A. Pauker a cultivat relații neprincipiale în interiorul conducerii partidului. Între V. Luca și tov. T. Georgescu și A. Pauker au avut loc întâlniri și discuții în vederea înțelegerii prealabile asupra problemelor politice, ierarhice pe care l-au ascuns partidului și care a devenit o regulă practicată timp îndelungat. Ei priveau sectoarele de activitate ceea ce fusese să încreză că un fel de feude, de domenii personale, împiedicând conducerea partidului să exercite un control sistematic asupra felului cum aceste sarcini erau aduse la îndeplinire. Aceasta reprezintă o gravă călcare a regulilor partidului, o știrbire a principiului unității de fier a partidului și a conducerii de partid, cu desăvârșire inadmisibilă într'un partid marxist-leninist.

După plenara dela 29 Februarie—1 Martie a. c., Vasile Luca s'a ridicat împotriva Hotărârii Plenarei C.C. al P.M.R. și a Scrisorii C.C. al P.M.R. către organizațiile și membrii de partid din Martie a. c., a dus discuții separate, călcând regulile de partid, cu tovarășii Teohari Georgescu și Ana Pauker, în scopul unei acțiuni coordonate împotriva Hotărârii plenarei C.C. al P.M.R. Ca urmare, în ședința din 13 Martie a.c. a Comisiunii de partid din Comitetul Central, V. Luca, tov.

Teohari Georgescu și Ana Pauker au luat atitudinea stabilită de comun acord, împotriva Hotărîrii Plenarei C.C.

Atitudinea tovarășilor T. Georgescu și A. Pauker a înlesnit lui V. Luca să pună în practică linia sa antipartinică și a îngreunat Comitetul Central lupta contra devierii de dreapta. Atitudinea lor împăciuitoristă și abaterile lor de dreapta sunt strâns legate de faptul că ei au alunecat pe panta aristocratizării, rupându-se de masse.

Plenara C.C. al partidului a luat o poziție fermă de luptă împotriva primejdiei pe care o constituie împăciuitorismul față de oportunism.

Împăciuitorismul nu este decât o formă a oportunismului.

Cu privire la aceasta, tovarășul Stalin ne învață: „*Fapt este că, atunci când se declară război devierii de dreapta, deviatorii de dreapta se travestesc deobicei în împăciuitoriști și pun partidul într-o situație dificilă. Pentru a preîntâmpina această manevră a deviatorilor de dreapta, e necesar să se pună chestiunea unei lupte hotărîte împotriva împăciuitorismului*” (Stalin, Opere, vol. 12, pag. 24). Aceasta înseamnă că, pentru a zdrobi oportunismul, trebuie lichidat împăciuitorismul. Mai cu seamă acum împăciuitorismul față de devierea de dreapta este elementul cel mai periculos. În timp ce oportunismul este azi demascat în fața partidului, împăciuitorismul mai încearcă să se ascundă sub fraze de aparentă recunoaștere a liniei partidului, în scopul de a însela partidul asupra adevărăturii conținut al devierii și a activității deviatorilor.

Plenara C.C. al P.M.R. — desbătând rapoartele prezентate și constatănd că Vasile Luca a revenit asupra celor recunoscute în plenara precedentă, și-a călcăt angajamentul luat de a aplica fără șovăire linia partidului, s'a ridicat împotriva hotărîrilor Plenarei și a încercat să târască și pe alți membri ai C.C. pe această cale — a hotărît în unanimitate excluderea lui din Comitetul Central și trimiterea sa în fața Comisiei Controlului de Partid. Prezidiul Marii Adunări Naționale l-a scos din funcția de vicepreședinte al Consiliului de Miniștri în care rămăsese după scoaterea lui din funcția de Ministrul al Finanțelor.

In ce-l privește pe tov. Teohari Georgescu, Plenara a apreciat ca nesatisfăcătoare autocritică pe care și-a făcut-o și a hotărît în unanimitate scoaterea tov. Teohari Georgescu din Secretariatul C.C., din Biroul Politic și Biroul Organizatoric și trimiterea lui la munca de jos. Prezidiul Marii Adunări Naționale l-a eliberat din funcția de vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și din aceea de Ministru de Interne.

Plenara, criticând cu severitate greșelile tov. A. Pauker, a hotărît în unanimitate să-i dea un avertisment și n'a mai reales-o în Secretariatul și Biroul Politic al C.C. al P.M.R.

In urma criticii făcute de plenară, tov. Ana Pauker a recunoscut unele greșeli săvârșite, luându-și în față plenarei angajamentul de a lupta pentru aplicarea liniei și hotărîrilor partidului. C.C. a hotărît să ajute mai departe să vadă originea abaterilor și greșelilor sale și să le recunoască pe deplin

partid, contribuind la întărirea spiritului critic și autocritic în organizațiile partidului. Desbaterea a constituit o ripostă viguroasă dată de întregul partid celor ce au crezut că vor putea slăbi unitatea partidului. Desbaterea scrisorii s'a transformat într'o puternică manifestare a unității întregului partid în jurul C.C. în frunte cu tovarășul Gheorghiu-Dej și a hotărârii partidului de a lichida complet devierea de dreapta.

Hotărârilile plenarelor C.C. al partidului din 29 Februarie—1 Martie și 26—27 Mai sunt expresia devotamentului fară margini al partidului nostru față de interesele clasei muncitoare și ale poporului muncitor, a fidelității lui nestrămutate față de cauza socialismului, a hotărârii și întransigenței lui în lupta contra dușmanilor poporului.

Infrângerea devierii de dreapta înseamnă o grea lovitură dată dușmanului dinăuntru și din afară, înseamnă înlaturarea unei mari piedici din calea desvoltării economice, politice și culturale a țării și a ridicării nivelului de trai al oamenilor muncii, aplicarea fermă a liniei partidului în opera de construire a socialismului în țara noastră.

Tot ce întărește patria noastră, întărește lagărul păcii, slăbind totodată lagărul imperialist.

Nu trebuie uitat că în condițiile ascuțirii luptei între lagărul păcii, democrației și socialismului și lagărul atâtătorilor la război, în cap cu imperialiștii american și englez, aceștia văd în partidele comuniste și muncitorești unul din principalele obstacole în calea planurilor lor săngeroase și poartă un interes deosebit oricărei devieri care ar putea slăbi unitatea și capacitatea de luptă a avantgărzii clasei muncitoare. De aceea infrângerea devierii de dreapta înseamnă pentru poporul nostru un mare succes în lupta pentru apărarea păcii.

Nu încape îndoială că hotărârile luate de partid vor stârni zavă în tabăra dușmană. Ori de câte ori partidul nostru sau alte partide frătești au luat măsuri de lichidare a abaterilor, de descoperire și zdrobire a elementelor dușmănoase, dușmanul a urlat. În urletele lui răsună furie neputincioasă. Căci înțoideauna când partidul a luat asemenea măsuri, ele au contribuit la întărirea lui ca partid revoluționar marxist-leninist, capabil de a face față oricărora primejdii și greutăți, de a conduce cu succes poporul muncitor pe calea construirii socialismului.

Măsurile luate de Comitetul Central pentru lichidarea abaterii de dreapta dovedesc forță și sănătatea partidului nostru, capacitatea lui de a învinge și lichida abaterea de dreapta și atitudinea împăciuitorista față de ea. Ele sunt menite să întărească și mai mult unitatea și disciplina rândurilor partidului. Tovarășul Stalin ne învață că partidul are nevoie de unitate reală, nu formală, iar o unitate reală nu poate exista decât pe o bază principală; ea se obține nu prin cocoloșirea divergențelor, ci prin desvăluirea și lichidarea lor, prin lupta necruțătoare contra abaterilor și tendințelor împăciuitoriste, care pun în primejdie unitatea partidului. Partidul se întărește prin zdrobirea oportunismului și împăciuitorismului.

Partidul nostru este bazat pe o disciplină de fier, egală pentru toți; el nu cunoaște două discipline, două măsuri — una pentru membrii de rând ai partidului, alta pentru conducători, sau pentru cei cu „merite din trecut”. Vorbind despre acei oameni cu merite din trecut, care, deve-

niți „mați personajii simandicoase”, nu socot de datoria lor să execute hotărîrile partidului și guvernului, surpănd astfel baza disciplinei de partid și de stat, tovarășul Stalin spune: „*Ei nădăduresc că Puterea Sovietică, ținând seama de meritele lor din trecut, nu se va atinge de ei. Aceste personajii înfumurate socot că sunt de neinlocuit și că pot călca fără teamă holărîrile organelor de conducere. Ce să facem cu acești oameni? El trebuie înălțurați fără șovăire din posturile de conducere, fără a fi ne seamă de meritele lor din trecut*”. (Stalin: Raportul de activitate al C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. la Congresul al XVII-lea al Partidului. — Ed. P.M.R. 1951, pag. 184).

Partidul primește acum în rândurile sale pe cei mai activi, mai combativi și ai clasei muncitoare, devotați cauzei poporului muncitor, cauzei socialismului. Primirile de noi membri de partid vor duce la îmbunătățirea compozиției sociale a partidului, la întărirea lui în lupta pentru deplina lichidare a oportunistului și împăciuitorismului.

Noua compoziție a organelor C.C., alese de Plenara din 26—27 Mai, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, constituie o chezăsie a unității partidului, a creșterii combativității lui revoluționare, a aplicării neșovăitoare a liniei și hotărîrilor partidului.

Sesiunea XII a Marii Adunări Naționale, care a avut loc eri 2 Iunie, a hotărât cu entuziasm, în unanimitate, numirea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej în funcția de Președinte al Consiliului de Miniștri, în urma alegerii tov. Dr. Petru Groza ca Președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale.

Alegerea secretarului general al C.C. al P.M.R. în această funcție de Stat de înaltă răspundere înseamnă întărirea regimului de democrație populară și asigură aplicarea cu și mai mare fermitate a liniei Partidului în munca Statului nostru.

## 5

Plenara C.C. al P.M.R. din 26—27 Mai a.c. și desbaterile și hotărîrile luate înseamnă o cotitură în viața partidului nostru.

Desbaterea hotărîrilor plenarei în partid și orientarea muncii întregului partid pe calea trasață de hotărîrile acestei plenare vor însemna un pas important pe drumul bolșevizării partidului nostru.

Principalele sarcini care stau în fața partidului nostru pe baza Hotărîrilor plenarei din Mai sunt:

- lupta pentru lichidarea din rădăcini a oportunistului și a împăciuitorismului față de oportunitism;

- lupta împotriva oricărei încercări de a slăbi unitatea partidului, pentru întărirea unității de monolit a partidului;

- lupta împotriva oricărei devieri care slăbește alianța clasei muncitoare cu țărânia muncitoare, pentru întărirea alianței, baza regimului de democrație populară și chezăsie succesului deplin al construirii socialismului în țara noastră;

- folosirea curajoasă a criticii și autocriticii ca armă sigură de întărire a activității de partid și de stat;

- întărirea disciplinei de partid și lupta împotriva oricărei abateri de la principiile și disciplinele de fier a partidului;

- aplicarea întoamai a Hotărîrilor C.C. al P.M.R. și ale Consiliului de Miniștri și întărirea controlului asupra îndeplinirii lor;
- întărirea neconcență a legăturilor partidului cu massele;
- ridicarea vigilenței revoluționare pe linie de partid și de stat, creșterea vigilenței poporului contra uneltilor dușmanului de clasă din interior și din afară, îndreptate împotriva independenței de stat, a drepturilor și libertăților democratice ale poporului;
- educarea și promovarea de noi cadre de tip leninist-stalinist, ridicarea nivelului politic-ideologic al membrilor de partid, înarmarea lor cu temeinice cunoștințe economice;
- întărirea statului prin aplicarea fernă a tuturor legilor și combaterea oricărei manifestări de slăbire a disciplinei de stat, a tendințelor de delăsare și molesală în îndeplinirea sarcinilor de stat;
- mobilizarea tuturor forțelor pentru împlinirea sarcinilor Planului Cincinal și a Planului de Electrificare, an de an, trimestru de trimestru și lună de lună, chezășia ridicării nivelului material și cultural al maselor celor ce muncesc dela orașe și sate,
- păstrarea cu strictețe a secretului de partid și de stat.

Îndeplinirea sarcinilor puse de Hotărîrea Consiliului de Miniștri și a C.C. al P.M.R. cu privire la reforma bănească din 26 Ianuarie 1952 cât și de Hotărîrea Guvernului și a Partidului privitor la consolidarea succesului reformei bănești din 7 Martie 1952 trebuie să ocupe iocul central în întreaga activitate a organizațiilor de partid.

Sub conducerea iubitului nostru tovarăș Gheorghe Gheorghiu-Dej, Secretarul General al C.C. al P.M.R., partidul nostru merge cu hotărîre înainte pe drumul aplicării învățăturii leninist-staliniste despre călirea și boșevizarea partidului, pe linia întăririi și consolidării prieteniei cu Uniunea Sovietică, garanția sigură a independenței naționale și a suveranității noastre de stat.

Lichidând oportunismul și împăciuitorismul față de oportunitism, vom întări unitatea de voință și de acțiune a partidului, care călăuzește clasa muncitoare și poporul pe drumul construcției socialiste și al luptei pentru apărarea și consolidarea păcii, pe drumul luminat de geniul marei Stalin, conducătorul și învățătorul oamenilor muncii din lumea întreagă, slăvitul stegar al păcii, libertății și independenței popoarelor.

[www.dacoromanica.ro](http://www.dacoromanica.ro)

## CUVÂNTUL

### **TOVARAŞULUI GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ**

#### **LA ALEGAREA SA CA PREŞEDINTE AL CONSILIULUI DE MINIŞTRI AL R.P.R.**

Vă mulțumesc pentru înalta cinstă și marea răspundere pe care mi-ați acordat-o, numindu-mă în funcția de Președinte al Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Române.

În să încredințez clasa muncitoare, țărăniminea muncitoare, poporul, Partidul Muncitoresc Român și Comitetul său Central, Guvernul Republicii Populare Române și Marea Adunare Națională, că îmi voi îndeplini în mod conștios îndatoririle ce decurg din funcțiunea în care am fost numit.

Voi munci cu fermitate și cu tot elanul pentru realizarea politiciei partidului și guvernului, de construire a socialismului, de întărire a statului democrației populare și de propășire economică și culturală a poporului nostru, de întărire continuă a prieteniei veșnice și colaborării frațești între poporul român și marele popor sovietic, între Republica Populară Română și Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, condusă de marele învățător al oamenilor muncii din lumea întreagă — tovarășul Stalin ! (Aplauze furtunoase, deputații în picioare ovaționează îndelung pentru Uniunea Sovietică. Timp de câteva minute deputații scandează numele tovarășului Stalin). În această prietenie vedem chezășia independenței naționale a poporului nostru și a suveranității noastre de stat.

Voi lucra cu toată fermitatea pentru realizarea politiciei partidului și guvernului, de întărire a prieteniei între Republica Populară Română și celelalte țări de democrație populară, de luptă pentru apărarea păcii în cadrul marelui front al păcii în frunte cu Uniunea Sovietică, împotriva provocatorilor de război, imperialiștii americană-nglezi.

Vă asigur că îmi voi îndeplini cu fermitate îndatoririle în fruntea guvernului, pentru ridicarea la o treapta mai înaltă a vigilenței revoluționare o poporului nostru, și ca nu mă voi abate nici o clipă dela principiile de care este călăuzit Partidul Muncitoresc Român — forța conducătoare în statul de democrație populară — dela principiile marxist-leniniste. (Aplauze puternice și îndelung repetate).

# TELEGRAMELE SCHIMBATE CU PRILEJUL SĂRBĂTORIRII ZILEI DE 9 MAI 1952

*TOVARAŞULUI IOSIF VISSARIONOVICI STALIN*

MOSCOVA-KREMLIN

*Iubite Iosif Vissarionovici,*

In ziua marii sărbători a poporului român — împlinirea a 75 de ani dela scuturarea jugului turcesc și proclamarea independenței de Stat a României în urma victoriei trupei rusești asupra armatei turcești, Vă trimitem în numele Guvernului Republicii Populare Române, al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român și al întregului popor al țării noastre, un fierbinte salut.

Evenimentul memorabil al istoriei noastre, pe care-l sărbătorim astăzi, este una din stralucitele marturii ale prieteniei și sprijinului pe care l-a dat poporului român în decursul veacurilor, cu dragoste de frate mai mare, poporul rus. Pe câmpurile de luptă împotriva asupriorilor turci s-a cimentat nobila tradiție a frăției de arme româno-ruse. Toate încercările olașelor exploataatoare din vechea Românie — care au tratat independența națională și de Stat a României — de a da uitării evenimente dintr-o cele mai însemnante din istoria României, n'au reușit să smulgă din sufletul poporului nostru sentimentul de adâncă prietenie și recunoștință pentru marele popor rus eliberator.

Sărbătorirea independenței de Stat a României coincide cu aniversarea celui mai de seamă eveniment al vremurilor noastre — istorica victorie a glorioaselor forțe armate aie Uniunii Sovietice asupra imperialismului fascist. Țara noastră datorează Armatei Sovietice eliberarea de sub jugul fascismului și imperialismului. Victoria forțelor armate ale Uniunii Sovietice a adus poporului român, pentru prima oară în framântata sa istorie, adevărată independență națională și de Stat, a constituit temelia renașterii naționale și desvoltării tuturor forțelor creative ale poporului român. Datorita măreței victoriei a Uniunii Sovietice, poporul nostru muncitor și-a putut lăsa sortă în propriile mâini; clasa muncitoare, în alianță cu țărâniminea muncitoare, a izgonit dela putere clasele exploataatoare și a instaurat puterea populară; oamenii muncii din țara noastră, călăuziți de partidul clasei muncitoare, au trecut la construirea socialismului.

In luptele duse de diviziile române, cot la cot cu glorioasele armate sovietice, împotriva hoardelor hitleriste, a renăscut și s'a îmbogățit cu un nou conținut frăția de arme a popoarelor noastre.

Poporul nostru liber își încordează toate puterile pentru a-și construi o viață fericită, pentru a-și apăra independența și suveranitatea națională împotriva dușmanilor săi înverșunați — imperialiștii americanî și englezi, pentru a apăra împreună cu alte popoare iubitoare de pace, în frunte cu poporul sovietic, bunul cel mai de preț al omenirii — pacea!

In ziua când sărbătorim aniversarea proclamării independenței de Stat a României, în Ziua Victoriei asupra fascismului, gândurile și sentimentele poporului român și ale tuturor naționalităților din Republica Populară Română se îndreaptă spre acela care întruchipează ideia frăției și libertății popoarelor, spre genialul organizator al victoriei asupra imperialismului fascist, stegarul păcii, democrației și socialismului — marele Stalin !

Trăiască frățeasca prietenie româno-sovietică !

Traiască genialul conducător de popoare, părintele și cel mai bun prieten al poporului român — Iosif Vissarionovici Stalin !

In numele Guvernului R. P. R.

In numele C. C. al P. M. R.

*Dr. P. GROZA*

*GH. GHEORGHIU-DEJ*

*PREŞEDINTELUI CONSIGLIULUI DE MINIŞTRI  
AL REPUBLICII POPULARE ROMÂNE,  
TOVARAŞULUI P. GROZA*

*SECRETARULUI GENERAL AL COMITETULUI CENTRAL  
AL PARTIDULUI MUNCITOARESC ROMÂN,  
TOVARAŞULUI GH. GHEORGHIU-DEJ*

BUCUREŞTI

Rog Guvernul Republicii Populare Române, Comitetul Central și Partidului Muncitoresc Român și pe Dumneavaastră personal, să primiți mulțumirile mele pentru salutul prietenesc cu prilejul celei de a 75-a ani versări a proclamării independenței de Stat a României.

Urez poporului român, Guvernului Republicii Populare Române și Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român noi succese în construirea României noi, libere, popular-democratice.

**I. STALIN**

**CUVÂNTARE**  
**ROSTITĂ LA CONGRESUL ÎNVĂȚĂTORILOR DIN R.P.R.**  
(10 APRILIE 1952)

DE  
GH. GHEORGHIU-DEJ

Din însărcinarea Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român și a Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Române, aduc Congresului învățătorilor un călduros salut.

Felicit cu acest prilej pe învățătoarele și învățătorii care au primit decorații și titlul de învățător emerit pentru merite deosebite în munca de instruire și educare a elevilor, în acțiunea de lichidare a neștiinței de carte și de ridicare a nivelului cultural al masselor muncitoare.

Congresul dumneavoastră constituie un eveniment de seamă în viața publică a țării noastre. El este primul congres de acest fel. Insemnatatea lui constă, înainte de toate, în aceea că reunește delegați ai unuia dintre cele mai numeroase detașamente ale intelectualității noastre — învățătorimea. Față de restul intelectualității, învățătorimea are anumite particularități. Ea vine în contact zilnic cu masse mari populare, îndeosebi la sate.

Statul de democrație populară i-a încredințat învățătorului o misiune înaltătoare, aceea de a forma pe noul cetățean al țării noastre, ziditor al socialismului, de a făuri cadrele noi, necesare construcției socialiste, capabile să aplice în viață știința și tehnica nouă. Învățătorul are frumoasa și nobila misiune de a lupta pentru stârpirea obscurantismului și înapoierii culturale, de a duce în massele cele mai largi făclia culturii și științei înaintate. Învățătorimea are misiunea patriotică de a crește din tinerii noștri oameni devotați cu trup și suflet poporului muncitor, Patriei noastre, Republicii Populare Română, oameni devotați cauzei păcii, educați în spiritul frăției între popoare, al dragostei nețârmurite pentru eliberatoarea și prietena noastră, Uniunea Sovietică, pentru învățătorul oamenilor muncii din întreaga lume, genialul corifeu al științei și culturii, tovarășul Stalin. (*Aplauze puternice. Asistența, în picioare, ovaționează indelung și scandeză numele tovarășului Stalin.*)

Aceasta este cu adevărat o misiune frumoasă și înaltă, care cinstește și înnobilează pe acela căruia îi este încredințată. Este o mare satisfacție morală și o mare fericire să dai societății, țării tale, elemente valoroase, culte, luminate, capabile de fapte de ispravă. Această satisfacție înaltă în-

locuiește cu prisosință unele mici satisfacții de ordin personal, de care este adeseori lipsit învățătorul din mediul rural, spre deosebire de locuitorii marilor centre orășenești. Ce-i drept, această deosebire este inevitabilă deocamdată, când procesul de ștergere a deosebirilor dintre oraș și sat este abia la primele sale începuturi. Partidul și guvernul nostru fac și vor face toate sforțările pentru a crea învățătorului, în special celui dela sate, condiții cât mai bune de trai și de activitate pedagogică. (*Aplauze*). Partidul și guvernul dau o înaltă apreciere muncii rodnice pe care o duc cu modestie și abnegație zecile de mii de învățători, răspândiți pe tot întinsul țării noastre. Numai o parte dintre ei sunt membri ai partidului nostru. Dar, în marea lor massă, ei au menirea de a duce în popor cuvântul partidului, ei introduc în viață politica statului de democrație populară.

De bună seamă, pentru a-și îndeplini cu cinste misiunea, învățătorul trebuie să fie el însuși bine pregătit, să aibă bune cunoștințe științifice și pedagogice. Aceste cunoștințe trebuie să aibă la bază o cultură generală, și nu orice cultură, ci o cultură cu adevărat progresistă, care ajulă omeneirea să meargă înainte, — o cultură care se inspiră din învățăturile marxism-leninismului.

Menirea acestui congres este de a ajuta pe învățători în munca minunată pe care o duc pentru desfășurarea cu succes a revoluției culturale, de a da un avânt puternic muncii de ridicare a nivelului cultural și profesional al masselor de învățători, de a determina o căt mai activă participare a învățătorilor la activitatea obștească pe tărâmul construcției socialistice și îndeosebi al culturalizării masselor largi ale poporului; de a pune în centrul preocupărilor învățătorimii însușirea învățăturii marxist-leniniste, deschizătoare de largi orizonturi. (*Aplauze*).

Cunoașteți împrejurările internaționale în care are loc acest congres. Problema care preocupa în cel mai înalt grad popoarele iubitoare de pace și libertate este problema apărării păcii, împotriva atâtătorilor unui nou război mondial — imperialiștii americanii și englezi. Lagărului războinic, în frunte cu Statele Unite ale Americii, î se opune forță mereu crescândă a lagărului păcii, în frunte cu puternica Uniune Sovietică, care are scrisă pe drapelul ei luminoasele cuvinte ale tovarășului Stalin: „Pacea va fi menținută și consolidată dacă popoarele vor lua în propriile lor mâini cauza menținerii păcii și o vor apăra până la capăt”<sup>1</sup>.

In timp ce propaganda imperialistă caută din răsputeri să provoace psihiza războinică, oamenii simpli de pe tot globul salută cu profundă satisfacție răspunsurile clare și categorice date recent de tovarășul Stalin la întrebările cu privire la situația internațională. Tovarășul Stalin a caracterizat în mod concis și profund calea coexistenței pașnice a capitalismului și comunismului, arătând că o conviețuire pașnică a capitalismului și comunismului este pe deplin posibilă atunci când există de ambele părți dorința de a colabora, când există voința de a-și îndeplini obligațiile asumate, când se respectă principiile egalității și neamestecului în treburile interne ale altor state.

In actualele împrejurări internaționale apare cu o deosebită claritate contrastul puternic dintre lumea capitalismului și lumea socialismului.

Tovarășul Stalin ne învață că trăsăturile principale ale legii econo-

<sup>1</sup> I. Stalin, *Interviewul acordat corespondentului ziarului „Pravda”, ed. P.M.R., 1951, p. 14.*

nice de bază a capitalismului contemporan sunt asigurarea unui profit capitalist maximal, prin exploatarea, ruinarea și sărăcirea majorității populației din țara respectivă, prin înrobirea și jefuirea sistematică a popoarelor din alte țări, în special ale țarilor înapoiate, și, în sfârșit, prin razboiul și militarizarea economiei naționale, utilizate pentru asigurarea profiturilor celor mai mari.

In Statele Unite ale Americii, ca și în alte țări imperialiste, cu prețul infometării masselor populare, al asupririi propriului popor și al subjugării altor popoare, se cheltuiesc sume uriașe pentru înarmări, pentru ducrea criminalului război agresiv în Coreea, pentru înăbușirea luptei de eliberare a popoarelor coloniale. Goana înarmărilor aduce profituri colosale magnărilor monopolisti americanii. Poporului muncitor din Statele Unite ale Americii, goana înarmărilor i-a adus șomajul și nesiguranța zilei de mâine, inflația și scăderea continuă a nivelului de trai. Pentru nevoile culturale ale populației, fabricanții de armament nu găsesc fonduri; chiar după statistici oficiale, Statele Unite ale Americii au ajuns să aibă milioane de analfabeti.

Și mai grea este situația celorlalte țări capitaliste. Așa numitul pact al Atlanticului și planul Marshall — arme ale politicii expansioniste și agresive a imperialismului american — au adus aceste țări într-o stare economico-financiară dezastroasă. În Anglia se secătuesc rezervele de aur, este gătuită industria civilă, o serie de ramuri ale industriei naționale, îndeosebi cele producătoare de mărfuri de larg consum, cum este industria textilă, sunt lovite de o criză gravă.

In Franța și Italia bânlue haosul economic, inflația și șomajul. Lovite de expansiunea economică americană, se închid numeroase întreprinderi ale industriei naționale franceze și italiene. Jugul fiscal, mizeria masselor, criza de locuințe devin tot mai apăsătoare.

O cruntă mizerie, foamete și teroare domnesc în Iugoslavia, vândută imperialiștilor americanii de clica de spioni și asasini Tito-Rankovici.

Politica de discriminare față de U.R.S.S., de China, de țările de democrație populară, dictată de imperialiștii americanii lacheilor lor din guvernele marshallizate, lovește nu numai în interesele oamenilor muncii, dar și în cele ale întreprinzătorilor și duce la pierderea unor avantajoase pieți de comerț exterior.

Se ascut necontenit contradicțiile dintre țările capitaliste. Totodată crește avântul luptei revoluționare a oamenilor muncii din țările capitaliste, și al luptei de eliberare națională a popoarelor din țările coloniale și semicoloniale.

Cu totul alta este situația în lagărul socialismului și păcii. Trăsăturile esențiale ale legii economice de bază a socialismului, ne învață tovarășul Stalin, sunt: asigurarea satisfacerii maximale a necesităților materiale și culturale, în permanentă creștere, ale întregii societăți, prin creșterea și perfecționarea neîntreruptă a producției socialiste, pe baza tehnicii celei mai înaintate.

O via ilustrare a acestei legi o constituie realizările grandioase ale Uniunii Sovietice, care, ducând o consecventă politică de apărare a păcii, ridică grandioase construcții ale comunismului, pune în aplicare noi și noi masuri de ridicare a standardului de viață al populației, obține noi și noi succese pe calea înfloririi culturii și a științei, succese printre care un loc

de cinste îl ocupă cele ale școlii sovietice de toate gradele, în care învață peste 40.000.000 de elevi și studenți.

Acesta este exemplul admirabil care călăuzește, în munca de construire a socialismului, țara noastră, ca și celealte țări de democrație populară. (*Aplauze puternice*).

Partidul Muncitoresc Român și guvernul Republicii Populare Române mobilizează poporul întreg la lupta pentru îndeplinirea cu succes a planului cincinal, pentru industrializarea și electrificarea țării, pentru transformarea socialistă a agriculturii pe baza mecanizării ei, pentru continua creștere a nivelului de trai al celor ce muncesc. Promovarea culturii, desvoltarea școlii de toate gradele fac parte integrantă din politica de construire a socialismului, dusă de partidul și guvernul nostru.

Partidul și guvernul au luat în ultima vreme o serie de măsuri cu caracter economico-financiar, printre care cea mai importantă o constituie reforma bănească și reducerile de prețuri. Realizarea cu deplin succes a reformei bănești a dus la întărirea puterii de cumpărare a leului, la creșterea salariului real, la intensificarea schimbului de mărfuri între oraș și sat, la îmbunătățirea aprovizionării celor ce muncesc. Reforma bănească a creat condițiile favorabile unui avânt și mai mare în toate domeniile economiei noastre naționale. Ea deschide perspectiva aprovizionării populației cu mărfuri de larg consum — alimentare, textile și altele — în cantități din ce în ce mai îndestulătoare, a desființării sistemului de aprovizionare pe cartele și introducerii sistemului de prețuri unice.

Pentru atingerea acestor obiective este necesară realizarea unei serii de sarcini care să sună cunoscute din recenta Hotărîre a guvernului și partidului cu privire la consolidarea succesului reformei bănești. Creșterea producției industriale și sporirea continuă a productivității muncii, mărirea producției-marfă în agricultură, întărirea legăturilor de producție și de schimb între oraș și sat, respectarea obligațiilor față de stat ocupă un loc de frunte printre aceste sarcini.

Se prevede un an agricol bun. Avem condiții prielnice unei recolte bune. Trebuie mobilizată întreaga țărănimă muncitoare pentru ca niciun petec de pământ să nu rămână necultivat, pentru ca toate culturile să fie bine îngrijite, iar toate lucrările agricole să se desfășoare în termen și în bune condiții. Depinde de efortul organizat și perseverent al oamenilor muncii, ca să avem anul acesta o recoltă îmbelșugată, ca să putem aprovizia pe oamenii muncii cu mai multă pâine, mai multă carne, mai multe grăsimi vegetale și animale, mai mult zahăr.

Puțem spune cu siguranță, cu încredere în forțele poporului muncitor, ale clasei muncitoare, ale partidului nostru, că ceea ce ne-am propus în domeniul îmbunătățirii traiului celor ce muncesc vom realiza, aşa cum și până acum am realizat toate cele ce ne-am propus, ridicând noi întreprinderi și centrale electrice, construind Canalul Dunăre—Marea Neagră, construind noi drumuri, căi ferate, așezămintele de cultură. (*Aplauze puternice*).

Tovarăși și tovarăše,

In domeniul învățământului public, ca și în alte domenii, sau chiar într-o măsură mai mare decât în alte domenii, regimul burgheso-moșiesc a lăsat țării noastre o grea și tristă moștenire. Clasele exploatatoare

nu erau interesate să dea o largă dezvoltare școlii. Fabricanților și moșierilor din țara noastră nu le trebuia lichidarea analfabetismului. Ei nu erau interesați în culturalizarea masselor populare, deoarece aceasta ar fi dus la o creștere a conștiinței masselor, la intensificarea luptei lor pentru un trai mai bun. Clasele exploatatoare n'aveau nevoie de un popor cult, ci de robi supuși, care să lucreze pentru ele. Interesul lor pentru școală și cultură se limita la acele cunoștințe pe care trebuia să le aibă omul muncitor dela oraș și dela sat pentru a putea munci cu mai mult randament în interesul capitaliștilor, moșierilor și al statului lor.

Sub regimul burghezo-moșieresc țara noastră număra peste 4 milioane de analfabeti și semianalfabeti. După datele oficiale de atunci, cu mult micșorate, numai în anul 1933 peste 1.000.000 de copii de vârstă școlară nu puteau urma școala și îngroșau astfel numărul neștiutorilor de carte.

Vorbind despre activitatea școlară din 1933, anul săngheroasei reprezuni dela Grivița, un fost ministru de instrucție publică al guvernului burghezo-moșieresc de atunci a fost nevoit să recunoască că o „freqvență atât de îngrijorător scăzută a elevilor face iluzoriu întreg învățământul primar la saie“. Politica școlară a burgheziei și moșierimii constă în restrângerea numărului școlilor, în reducerea sumelor destinate învățământului și cadrelor didactice.

Învățătorii și profesorii nu primeau cu lunile salariul lor de mizerie. Mulți dintre dumneavoastră își amintesc de flagelul șomajului, care apăsa pe învățători și profesori. După o statistică parțială, întocmită în 1933 de Asociația generală a licențiaților universitari din România, dintre profesori 5% ocupau posturi sigure, 63% ocupau posturi întâmplătoare, iar 32% erau şomeri.

Cu excepția unui număr restrâns de elemente mai înstărîte, pentru care școala nu constituia o preocupare, marea massă a învățătorilor a fost ținută în mizerie de toate guvernele burghezo-moșierești care s'au perindat la cârma țării, oricare era firma lor politică.

Nu s'ar putea spune, totuși, că partidele burgheze n'au manifestat un anumit „interes“ pentru învățătorime. Dar acesta nu era interesul pentru condițiile lor de viață sau pentru propășirea învățământului public, ci interesul pentru captarea voturilor învățătorimii în preajma diferitelor alegeri și pentru specularea în interese politicianiste reacționare a influenței pe care o avea învățătorul în rândurile populației.

Clasele exploatatoare știau că învățătorul este respectat de populația țărănească, că la învățător țăranul vine să ceară sfat; de aceea toate partidele burghezo-moșierești — liberalii, național-țărăniștii, cuștișii, legionarii și alții — au căutat, prin demagogia cea mai abjectă, să câștige învățătorimea de partea lor, pentru ca prin ea să câștige și să amâgească massele țărănești. Exploatând starea materială mizeră a învățătorimii, partidele burghezo-moșierești împărțeau la dreapta și la stânga promisiuni demagogice, pe care le uitau a doua zi după instalarea lor la putere.

Deosebit de desgustătoare era demagogia fasciștilor legionari, care — alături de lozinci menite să înșele și să desorienteze țărăniminea, ca „omul și pogonul“ — se străduiau să prindă intelectualitatea și îndeosebi învățătorimea în mrejele misticismului și obscurantismului, ale culului crimei și al morții.

In aceste grele condiții materiale și spirituale, în acest climat de decadență a culturii, învățătorii — deveniți obiect al demagogiei partidelor burghezo-moșierești, divizați între diferite partide reacționare — erau îndepărtați dela misiunea lor adevărată de răspânditorii ai științei, culturii și luminii. Cei mai luminați dintre învățători au luptat cu mult curaj împotriva acestor condiții vitrege. Se găsesc în arhive sute și mii de memorii de ale învățătorilor : memorii cu privire la ravagiile analfabetismului, cu privire la grelele condiții materiale care împiedicau pe fișe de țărani să urmeze școala, cu privire la nevoile școlilor sășești, date uitării de guvernele burghezo-moșierești. Acești dascăli luminați merită sentimentele de recunoștință și căldură pe care mai fiecare om al muncii le nutrește pentru școala unde a învățat în copilărie. Care dintre noi nu s'a apropiat cu un sentiment de emoție și de duioșie de fosta lui școală, care dintre noi nu-și amintește cu drag școala și pe cei care l-au învățat carte ! Cu toate condițiile grele din acea vreme, cu toate metodele câteodată barbare de educație, care se practicau în școala veche, aceste amintiri bune și această recunoștință pentru cei care ne-au învățat sunt vii în sufletul fiecărui dintre noi. (*Aplauze puternice*).

Tovarăși și tovarășe,

In situația școlii, în situația învățătorimii și în conținutul învățământului s'a petrecut o schimbare hotărîtoare după eliberarea țării noastre de către Armata Sovietică, după răsturnarea regimului burghezo-moșieresc de către oamenii muncii, conduși de Partidul Comunist Român. Regimul de democrație populară arată, dela instaurarea lui, cel mai mare interes pentru desvoltarea învățământului public și culturalizarea masselor, pentru pregătirea viitorilor cetățeni, construcțori conștienți ai socialismului. La baza concepției regimului de democrație populară asupra învățământului, asupra educației tineretului, stă nu cultul morții, ci cultul vieții, cultul muncii creațoare, cultul luptei dărge pentru fericirea poporului. (*Aplauze*).

Pentru a păși la construirea socialismului a fost nevoie să se schimbe fundamental principiile de organizare a școlii, de orientare a învățământului și de îndrumare a cadrelor didactice.

Partidul nostru a înfăptuit reforma învățământului, care marchează hotarul dintre școala veche, burgheză, și școala nouă, a regimului de democrație populară.

Reforma învățământului a deschis larg porțile școlii pentru copiii oamenilor muncii.

Guvernul a sporit din an în an fondurile bugetare destinate învățământului public.

In bugetul votat recent de Marea Adunare Națională se prevăd pentru acțiuni social-culturale peste 5.300.000.000 de lei noi, sau 106 miliarde de lei vechi. Această sumă reprezintă un spor de 19,4% față de anul 1951 și 17,5% din totalul cheltuelilor bugetare ale R.P.R. pe anul 1952. Aproape 40% din această sumă sunt destinate pregătirii cadrelor necesare construirii socialismului. (*Aplauze*).

Sute de mii de foști neștiutori de carte au absolvit cursurile de alfabetizare cu durată de doi ani, iar în primul nostru plan de cinci ani analfabetismul va fi pe deplin lichidat. S'au înființat câteva mii de noi școli

elementare. În anul școlar 1951/1952 sunt cuprinși în învățământ 96% din numărul copiilor de vîrstă școlară.

Sub regimul burghezo-moșieresc, minorităților naționale le era răpit dreptul la școală în limba maternă. Aplicarea de către regimul de democrație populară a politicii naționale leninist-staliniste se oglindește în cele peste 3.500 de școli elementare și medii, precum și în institutele de învățământ superior, în care predarea se face în limba maternă a minorităților naționale.

Prin grija partidului și guvernului, între anii 1948—1951 s-au întocmit și tipărit 590 de manuale școlare noi, într'un tiraj de aproape 28 milioane de exemplare, dintre care aproape 3 milioane de exemplare în limba maternă a minorităților naționale.

Pentru ca Tânără generație să-și poată îmbogăți cunoștințele prin înșuirea înaintatei culturi sovietice, prin reforma învățământului s'a introdus în programul școlii studiul limbii ruse, începând din clasa a IV-a elementară.

Prin reforma învățământului s'a creat forme noi de învățământ: școli de doi ani pentru muncitori, școlile profesionale ale rezervelor de muncă, școlile tehnice medii, noi institute superioare de învățământ. S'a creat recent Institutul de științe pedagogice de pe lângă M.I.P. și Institutul pentru perfecționarea cadrelor didactice.

Innvățământul nostru superior cuprinde 55.000 de studenți, viitori constructori de mașini electrice necesare electrificării țării, constructori de mașini grele, de care au nevoie întreprinderile noastre metalurgice, siderurgice, petroliifere etc., viitori economisti, agronomi, zootehnicieni, istorici, profesori, literați.

Prin Hotărîrea din 16 August 1951 a partidului și guvernului, s'a îmbunătățit condițiile de trai și de muncă ale cadrelor didactice din învățământul elementar și mediu.

Partidul și guvernul au luat hotărîrea de a clădi la București un centru universitar, care va cuprinde o nouă clădire a Universității „C. I. Parhon“, precum și clădiri pentru un număr de institute tehnice de învățământ superior: energetică, metalurgie, chimie, construcții, etc.

Actualmente se elaborează un vast plan de durată pentru pregătirea prin școală a cadrelor necesare în toate domeniile construcției socialiste, plan care va fi supus aprobării Comitetului Central și guvernului. S'a depus o muncă intensă în vederea elaborării planurilor și programelor de învățământ — la toate obiectele pentru școlile de toate gradele și de tipuri diferite — după model sovietic. Continuă munca de profilare a învățământului superior și a învățământului mediu tehnic.

Aceste fapte ilustrează grija partidului și a guvernului pentru școală și cultură, pentru formarea de cadre noi, pentru educarea tinerei generații de ziditori ai socialismului.

Statul și partidul încredințează învățătorilor milioanele de cetăteni de mâine; le încredințează misiunea de a forma, începând cu școala elementară, cetăteni de tip nou, oameni noi ai societății socialiste. Ce răspundere mare pentru învățători și totodată ce cinste înaltă!

În lucrările sale, marele Stalin ne avertizează împotriva „diletanților și atotștiutorilor“ și ne învață că societății socialiste îi trebuie oameni culți,

având cunoștințe științifice solide, capabili să devină buni specialiști, oameni soliștori societății în orice domeniu vor lucra.

Elevii pe care-i creșteți astăzi în școală vor fi mâine stahanoviști, tehnicieni, pedagogi, savanți. Școala este izvorul principal de cadre pentru construirea socialismului. De aceea este necesar ca școala noastră să predea elevilor cunoștințe științifice în legătură indisolubilă cu practica, cu activitatea în producție.

In acest sens, încă în 1920 Lenin cerea școlii sovietice „de a punca sarcină necondiționată trecerea imediată la învățământul politehnic, de a face de îndată pașii imediat accesibili înspre învățământul politehnic“<sup>1</sup>. În continuare, Vladimir Ilici Lenin dădea o serie de indicații asupra sarcinilor educației politehnice, anume de a da elevilor o serie de *noțiuni fundamentale*: despre electricitate, despre aplicarea electricității în industria mecanică și chimică, despre planul de electrificare (Goeleiro); elevii să frecventeze de cel puțin 1—3 ori o instalație electrică, uzine, sovhozuri; să cunoască elementele agronomiei etc. Cadrele noastre didactice aceste indicații ale lui Lenin trebuie să le servească drept călăuză în activitatea lor pedagogică-educativă.

Învățătorul trebuie să educe pe elevi în spiritul patriotismului socialist și al internaționalismului proletar, în spiritul luptei împotriva dușmanilor interni și externi ai regimului de democrație populară.

Trebue să se acorde o deosebită atenție studierii în școli a limbii române, făurită de popor prin eforturile a zeci de generații; a literaturii progresiste, clasice și contemporane, care oglindește năzuințele poporului, lupta și cuceririle sale; a istoriei României, care înfățișează lupta de veacuri a poporului pentru libertate.

Învățătorii și profesorii trebuie să cultive mândria națională pentru tradițiile revoluționare, progresiste ale poporului nostru, interesul și dragostea pentru opera lui Nicolae Bălcescu, Victor Babeș, Gheorghe Marinescu, Aurel Vlaicu, pentru operele realiste ale unor scriitori și artiști ca Mihail Eminescu, Ion Luca Caragiale, Ion Creangă, Gheorghe Coșbuc, Teodor Anan, Nicolae Grigorescu.

Tineretul nostru trebuie învățat să cunoască și să iubească minunatele frumuseți și bogății ale țării noastre. Pământul Patriei noastre ne oferă tot ceea ce trebuie pentru a face viața omului bogată și fericită. Avem câmpii mănoase, al căror rod poate fi înzecit. În măruntaiile pământului nostru se găsesc: petrol, fier, cărbune și alte comori încă necercetate. Avem căderi de apă, a căror putere, încă neîmblânzită, poate pune în mișcare sute de uzine pe întreg întinsul țării. Să înarmăm pe tinerii fii ai Patriei noastre cu puterea științei, să aprindem în sufletul fiecărui Tânăr mândria de stăpân al acestor bogății nesecate și râvna de a le pune în slujba poporului, pentru binele omului, pentru înflorirea Patriei noastre. (*Aplauze prelungite*).

In procesul învățământului trebuie acordată o mare atenție cunoașterii nepreluitelor valori ale culturii sovietice, studierii limbii ruse, a cărei cunoaștere ne dă putința de a citi în original operele nemuritoare ale lui Lenin și Stalin, operele lui Pușchin, Tolstoi, Gorghi. Școala trebuie să cultive sentimentul de prietenie și colaborare frătească cu marele popor so-

<sup>1</sup> V. I. Lenin, *Opere*, vol. 30, ed. a 3-a rusă, p. 419.

vetic, dragostea față de glorioasa Uniune Sovietică, care ne-a eliberat și ne ajută să ne clădim Patria noastră socialistă, față de cel mai bun prieten al poporului nostru, tovarășul Stalin. (*Aplauze puternice. Congresul ovaționalează în delung pentru Uniunea Sovietică și marele Stalin.*)

### Tovarăși și tovarășe,

Vorbind despre rolul social al învățătorilor, în cuvântarea ținută în 1918 la Congresul învățătorilor internaționaliști din toată Rusia, marele Lenin a spus :

„Armata învățătorilor și profesorilor trebuie să-și pună sarcini culturale gigantice și, în primul rând, trebuie să devină armata principală a învățământului socialist“. Insă — continuă marele Lenin — „nu te poți limita la cadrul îngust al activității didactice. Cadrele didactice trebuie să se concopească cu întreaga massă muncitoare care luptă. Sarcina pedagogiei noi este de a lega activitatea didactică de sarcina organizării sociale a societății“<sup>1</sup>. Această sarcină de a lega activitatea didactică de sarcina organizării sociale a societății o are și învățătorimea din țara noastră.

Învățătorului îi revine un rol de seamă în lămurirea țărănimii muncitoare asupra avantajelor mecanizării agriculturii, ale întovărășirilor de lucrare în comun a pământului, asupra superiorității gospodăriilor agricole collective.

Învățătorul trebuie să fie exemplu în îndeplinirea obligațiilor cetățenești față de stat și să lumineze țărănimea muncitoare asupra obligațiile patriotice de a respecta cu sfîrșenie legile Republicii Populare Române, înobilizând țărănimea săracă și mijlocașă la lupta împotriva chiaburimii — exploatațiașa țărănimii muncitoare.

„Să devină una din verigile care unesc massele țărănești cu clasă muncitoare — iată sarcina principală a învățătorului dela sat, dacă vrea într'adevăr să servească cauza poporului său, cauza libertății și independenței poporului“<sup>2</sup> — a spus în 1925 tovarășul Stalin cu prilejul Congresului învățătorilor din Uniunea Sovietică.

Învățătorul are un mare rol în răspândirea cunoștințelor științifice în popor, în lupta împotriva misticismului și prejudecăților, împotriva stării de înapoiere culturală, lăsată moștenire de regimul burghezo-moșieresc. Învățătorul trebuie să considere că o obligație de onoare de a fi în fruntea luptei pentru îndeplinirea prevederilor planului cincinal, cu privire la licidarea completă a neștiinței de carte în Republica Populară Română.

La îndeplinirea tuturor acestor sarcini, în interiorul și în afara școlii, sună chemați să participe zecile de mii de profesori și de învățători din școlile Republicii Populare Române.

In multe școli au apărut în ultimii ani învățători noi, crescunți de regimul de democrație populară. Acesta este un fenomen îmbucurător, dar noii învățători reprezintă o minoritate față de marea massă a învățătorimii, care s-a format la școala burgheză, în perioada când burghezia și moșierimea erau clase dominante, și care a fost hrănita cu ideile reacționare ale culturii burgheze.

<sup>1</sup> V. I. Lenin, *Opere*, vol. 27, ed. a 4-a rusă, p. 409

<sup>2</sup> I. Stalin, *Opere*, vol. 7, ed. P.M.R., 1950, p. 3.

Pentru a-și putea îndeplini misiunea, pentru a-și putea duce la bun sfârșit sarcinile, massa învățătorilor nu are decât un singur drum: acela al lichidării vechilor vederi burgheze asupra școlii, asupra metodologiei, al lichidării concepției burgheze asupra lumii și vieții. (*Aplauze puternice*).

Fără îndoială că însușirea concepției marxist-leniniste asupra lumii nu este un proces ușor, ci unul îndelungat și adesea anevoie, un proces care dă naștere unei lupte chiar în conștiința oamenilor, educați în vechile concepții și în vechea mentalitate. Dar, la întrebarea dacă învățătorii formați la școala veche pot să-și asimileze concepția marxist-leninistă, dacă ei pot să se elibereze de balastul vechilor concepții, dacă au condițiile necesare pentru aceasta, trebuie să răspundem categoric: da. Aceste condiții există. Învățătorii au aptitudinile intelectuale necesare pentru aceasta, au condiții noi, mult îmbunătățite, de muncă și de trai. La putere nu se mai află burghezia și moșierimea retrogradă, obscurantistă, ci clasa cea mai avansată a societății, clasa muncitoare, care și-a pus ca scop să construiască socialismul și să lichideze clasele exploatatoare. Învățătorimea se bucură de sprijinul permanent al clasei muncitoare. Așadar există condițiile materiale, politice și morale favorabile pentru ca perioada de asimilare a concepției științifice asupra lumii să fie cât mai scurtă. Însușirea învățăturii marxist-leniniste, conștiința superiorității ei covârșitoare, dă o înaltă satisfacție spirituală oricărui om de cultură cinsit. Un astfel de om de cultură, chiar fără a fi membru de partid, pe măsura creșterii conștiinței sale și pe măsura însușirii marxism-leninismului se apropie de partid — detașat care cuprinde elementele cele mai avansate ale societății — și devine un militant pentru marea cauză a lui Marx, Engels, Lenin și Stalin.

In ultimii ani s-au tradus în românește numeroase lucrări ale clasiciilor marxism-leninismului. Tezaurul nesecat al științei marxist-leniniste se află astfel la indemâna oricui. Să-l folosiți din plin, tovarăși și tovarășe, pentrucă în măsura în care veți pune stăpânire pe el veți putea lua parte din ce în ce mai activ și cu mai mult succes la construirea societății socialiste, la făurirea culturii socialiste în conținut și naționale în formă, la înflorirea și propășirea Patriei noastre. (*Aplauze puternice*).

Există vreo forță care să poată împiedica dragostea și dorința învățătorimii de a se avânta spre culmile științei marxist-leniniste? Nu există asemenea forță! Dacă mai sunt printre învățători unii care se crampoanează de ideologia burgheză retrogradă, elemente prinse în păienjenișul obscurantismului și al misticismului, al naționalismului și cosmopolitismului, apoi aceștia nu formează decât o minoritate infimă de oameni avuți, interesați în restaurarea vechilor stări de lucruri, nepăsători față de interesele culturii, față de școală și față de luminarea poporului. Fiind în număr restrâns față de marea massă a intelectualității învățătoarești, ei nu pot constitui o piedică serioasă pentru aceste masse, și nu va fi necesar un efort prea mare pentru combaterea și îndepărțarea lor, odată ce marea massă a învățătorilor a luat în serios misiunea sa de factor activ al vieții publice.

Învățătorimea, legată de popor și devoțată poporului, trebuie să lupte pe întregul front, pe frontul ridicării nivelului învățământului, al creșterii de cadre noi pentru industrie, agricultură, comerț, cooperație, pentru di-

feritele sectoare ale vieții culturale, să lupte pentru lichidarea analfabetismului și răspândirea culturii în masse. Învățătorii au datoria să lupte împotriva moravurilor vechii societăți și împotriva elementelor retrograde, obscurantiste din rândurile proprii, care încearcă să frâneze mersul înainte al învățământului, profitând de buna credință a oamenilor cinstiți, de libertățile regimului de democrație populară, de lipsa de vigilență și de combativitate a unora dintre învățători.

Cu voință și perseverență, îndreptându-ne cu hotărîre spre izvoarele marxism-leninismului, călăuzindu-ne de dragostea pentru cultură, pentru popor, vom ieși victorioși din această luptă. (*Aplauze puternice*).

Cunoașterea temeinică a științei marxist-leniniste, a adevărului științific despre natură, viață, societate, este necesară pentru aprofundarea ori cărei ramuri a științei — fizica, chimia, matematica, fără să mai vorbim de istorie, limbă, literatură. Materialismul dialectic este călăuza sigură a omului de știință. Numai această concepție permite studierea lucrurilor și fenomenelor în mișcarea, desvoltarea și transformarea lor și nu o prezentare scolastică, înțepenită a acestora. În știință se desfășoară o luptă ascuțită între materialism și idealism, luptă împotriva concepțiilor idealiste, pentru triumful materialismului. Aceasta este însăși lupta pentru progresul științei. De aceea sarcina combaterii vederilor reacționare, idealiste, în diferite ramuri ale științei trebuie să preocupe în cel mai înalt grad pe profesorii și învățătorii noștri de diferite specialități.

Marile desbateri științifice din Uniunea Sovietică în jurul problemelor filosofiei, lingvisticii, biologiei și fiziolgiei, descoperirile remarcabile ale savanților sovietici în domeniul structurii materiei vii, al structurii atomului, al cosmogoniei, constituie izvoare de prețioase învățăminte pentru cadrele noastre științifice și didactice. Uniunea Sovietică este centrul științei și culturii universale.

Trebue să relevăm îndeosebi marele rol pe care-l joacă în desvoltarea a numeroase ramuri ale științei (filosofie, lingvistică, istorie și altele) geniala lucrare a tovarășului Stalin „Marxismul și problemele lingvisticii“, lucrare care marchează un nou pas în desvoltarea materialismului dialectic. Ridicându-se împotriva tendințelor de înnăbușire a criticii în știință, tovarășul Stalin proclamă în această lucrare lupta de opinii pe tărâm științific drept forță motrice de desvoltare a științei. Această indicație a tovarășului Stalin trebuie să servească drept un îndemn puternic pentru oamenii de știință și cultură din țara noastră în lupta lor împotriva opiniei reacționare, antiștiințifice, în domeniul filologiei, fizicii, chimiei, biologiei, științei medicale și al altor discipline științifice. (*Aplauze puternice*).

Prin contactul viu, permanent pe care-l are învățătorul cu massa populației, în special a populației sășești, el întâlnește la fiecare pas formele cele mai grosolane ale concepțiilor idealiste, obscurantiste și mistice. Sarcina învățătorului este de a combate misticismul și prejudecățile, de a explica fenomenele naturii, de a răspândi adevărul științific asupra originii pământului, vieții și a omului. Cunoașterea acestor adevăruri trebuie să contribue la mobilizarea oamenilor muncii și îndeosebi a tinerețului la munca constructivă, creatoare, pentru construirea unei vieți ferice, nu pe lumea cealaltă, ci pe lumea asta. Se știe că, pentru a ține în jug pe muncitori și țărani, moșierii și capitaliștii dădeau celor flămânzi

și goi, în locul lichidării suferințelor și lipsurilor de pe această lume, numai speranța într'o fericire pe lumea cealaltă.

Noi, comuniștii, luptăm pentru a făuri fericirea pe pământ. În activitatea noastră ne întemeiem pe cunoașterea legilor naturii și societății, și ne călăuzim de ele în interesul fericirii și bunei stări a oamenilor muncii.

Drumul pe care sunt chemați să meargă învățătorii — și, în general, intelectualii devotați poporului — este drumul participării active la făurirea acestei vieți fericite pe care ne-o aduce construirea socialismului în patria noastră. (*Aplauze puternice.*)

Să vă slujească drept exemplu tipul sovietic al învățătorului, cu temeinicia de cunoștințe care îl caracterizează, cu conștiinciozitatea și modestia lui, cu devotamentul său nemărginit față de popor, față de cauza lui Lenin și Stalin. Studiați cu perseverență experiența admirabilă a școlii sovietice, adevărat focar al științei și culturii, făuritoarea minunatelor generații de constructori ai socialismului și comunismului.

Faceți ca acest congres să aducă o contribuție nouă la desvoltarea școlii noastre, chemață să pregătească omul cu o înaltă cultură, omul societății sociale, pe care o construim.

Fiți la înălțimea sarcinii de cinste pe care v'o încredințează poporul muncitor, guvernul Republicii Populare Române, Partidul Muncitoresc Român.

Spor la muncă Congresului învățătorilor în slujba poporului muncitor, a socialismului și a păcii, în slujba răspândirii culturii înaintate în popor, în slujba fericirii poporului! (*Aplauze puternice și îndelung repetate. Congresiștii, în picioare, ovaționează cu entuziasm, scandând numele tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej.*)

---

# O NEPREȚUITĂ ARMĂ IDEOLOGICĂ<sup>\*)</sup>

DE

## LEONTE RĀUTU

MEMBRU AL C. C. AL PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÂN

Acum doi ani, la 20 Iunie 1950, a fost publicată lucrarea lui I. V. Stalin „Cu privire la marxism în lingvistică”. Această lucrare și celelalte lucrări ale lui I. V. Stalin cu privire la lingvistică, publicate ulterior, alcătuesc clasica lui opera „Marxismul și problemele lingvisticii”, care a exercitat și exercitată o influență puternică, dătătoare de viață asupra celor mai diferite ramuri ale științei și culturii în Uniunea Sovietică, în țările de democrație populară, în China populară, în Republica Democrată Germană. Imensă este și înrăurirea operei tovarășului Stalin asupra vieții științifice din Republica Populară Română.

Până la apariția lucrării tovarășului Stalin, lingvistica română trecea printr-o criză gravă. Cauza principală a acestei crize constă în domniația teoriilor idealiste burgheze în lingvistică. Unul dintre exponentii acestor teorii, profesorul Rosetti, epigon al idealiștilor din Europa occidentală, susținea deschis în lucrările sale că limba nu poate reda în mod exact realitatea, că limba ar fi „o operație, distinctă de natura lucrurilor reale”. Printre lingviștii burghezi avea circulație ideea anti-populară că limbă română n-ar fi adevarată pentru exprimarea adevărurilor științifice abstractive. Studiului limbii române vîi, contemporane nu i se acorda atenția cuvenită. În cursul de istorie al limbii române ținut la universitate de același Rosetti, întregii literaturi din perioada regimului de democrație populară i se rezerva exact patru rânduri.

Toate acestea au dus la decăderea și la sterilitatea științei lingvistice. În perioada 1944—1950 lingviștii români nu au publicat nicio lucrare de valoare, mărginindu-se îndeosebi să relipărească vecchile lor lucrări perimate.

La aceasta s'a adăugat influența nefastă a lucrărilor greșite ale lui N. I. Marr. Este foarte caracteristic faptul că o serie de adepti înveterați ai teoriilor idealiste burgheze, făcând cunoștință cu faimoasa „teorie nouă a limbii”, au devenit apărători fervenți ai teoriei „caracterului de clasă” al limbii, ai concordanței dintre salturile calitative din istoria societății și cele din istoria limbii, precum și ai altor idei vulgarizatoare ale lui Marr.

<sup>\*)</sup> Din „Pentru pace trăinică, pentru democrație populară”. Nr. 25 (189).  
[www.dacoromanica.ro](http://www.dacoromanica.ro)

Spulberarea de către tovarășul Stalin a teoriilor mai riste și a tuturor celorlalte teorii antiștiințifice, soluția științifica dată de tovarașul Stalin unei serii de probleme fundamentale ale lingvisticii în lucrarea sa „Marxismul și problemele lingvisticii“ au marcat un punct de cotitura și în dezvoltarea lingvisticii române.

Poporul român n'a avut până acum un dicționar al limbii sale. Înca în 1867 s'a făcut încercarea de a se întreprinde întocmirea unui astfel de dicționar. În decurs de peste 75 de ani, datorită totaliei indiferențe a guvernelor burghezo-moșierești, lingviștii n'au reușit să publice decât o parte a dicționarului, cuprinzând doar primele câteva litere ale alfabetului.

In ultimii doi ani s'a depus o muncă însemnată în direcția crearii unui dicționar al limbii române. Conform hotărîrii Academiei, tot materialul trebuie să fie pregătit pentru tipar până la 31 Decembrie 1952. Dicționarul trebuie să oglindească starea actuală a vocabularului limbii române și să dea materialul necesar pentru stabilirea fondului principal de cuvinte al limbii. În acelaș timp dicționarul va avea un caracter normativ, adică va da normele de ortografie, accent, pronunțare etc. pentru fiecare cuvânt.

Dicționarul mai are încă multe lucruri discutabile (prea multe arhaisme, regionalisme și a.). În curând va fi publicată spre discutare macheta unuia dintre volume.

Un eveniment important îl constituie întocmirea proiectului de ortografie a limbii române. În preambulul proiectului se arată că punctul de plecare pentru stabilirea ortografiei îl constituie teza tovarășului Stalin că limba este un mijloc de comunicare, că ea este limba întregului popor. Limba întregului popor are nevoie de o ortografie unică. Proiectul ține seama de deprinderile formate în curs de veacuri; el pornește dela starea actuală a limbii române vîi, căutând să elimine elementele accidentale și artificiale pe care naționaliștii burghezi și cosmopolitii le introduceau cu atâtă zel în ortografia limbii române. Firește, proiectul noii ortografii mai are lipsuri, mai conține unele soluții discutabile, păcătuind uneori prin inconsecvență. Pentru a se înlătura toate aceste neajunsuri, proiectul va fi supus unei largi discuții publice.

Paralel cu întocmirea dicționarului și elaborarea ortografiei se fac lucrări pregătitoare pentru crearea unei gramatici științifice a limbii române.

Călăuzindu-se de lucrarea tovarășului Stalin, mai mulți lingviști au abordat o serie de probleme importante ale lingvisticii. Profesorul D. Măcrea a pregătit pentru tipar o lucrare despre fonetica limbii române, iar academicianul E. Petrovici o lucrare cu privire la legăturile dintre limba română și limbile slave.

Cu toate acestea, situația în domeniul lingvisticii nu poate fi considerată satisfăcătoare. În special trebuie menționat faptul că lingviștii nostri nu au abordat încă în mod temeinic una dintre problemele cele mai importante și mai complexe ale lingvisticii: problema formării limbii române, a istoriei ei, a dezvoltării ei lăuntrice. Or, tocmai în acest domeniu este deosebit de necesară o luptă ascuțită pentru lichidarea concepțiilor greșite, antiștiințifice.

În lingvistica noastră a domnit multă vreme teoria după care limba română s'a format prin încrucisare. Sub pretextul combaterii teoriei încrucișării, Rosetti se situă pe o parte și încercă să modifică cal-

tative ale limbii în genere, reluând vechea sa concepție, după care limba română nu este altceva decât chiar latina populară (vulgară).

Calăuzindu-se de indicația tovarășului Stalin că limba și legile ei pot fi înțelese numai dacă limba este studiată în legătură indisolubilă cu istoria societății, cu istoria poporului, lingviștii noștri, în colaborare cu istoricii, trebuie să supună unei serioase studieri problemele formării și de voltarii limbii române, problemele surselor stabilității și ale rezistenței ei față de încercările de asimilare forțată, problemele legaturilor seculare dintre limba română și limbile slave.

Timp de veacuri populația română s'a aflat într'un strâns contact cu Slavii, ceeace a facut ca limba slavă să exercite o profundă influență asupra formării limbii române. Astfel, în vocabularul limbii române există un numar foarte mare de cuvinte de origine slavă. Studierea rolului pe care l-a avut limba slavă în formarea limbii române constituie una din sarcinile cele mai actuale și mai importante ale lingvisticii române.

In trecut, îndeosebi în secolul al XIX-lea, purtătorii ideologiei naționaliste burghezo-moșierești au procedat la o latinizare artificială a limbii române, deformând limbă, rupând limbă literară de limbă vie a poporului. Mult a daunat limbii române — îndeosebi în ultimele decenii dinainte de eliberarea țării de către Armata Sovietică — jargonul cosmopolit al claselor stăpânitoare. Este de datoria lingviștilor să curețe limba de ceeace este accidental, de ceeace nu s'a înrădăcinat în limbă, n'a fost primit de popor și nu este înțeles de popor.

Procesul de desvoltare a științei limbii în țara noastră se desfășoară în cadrul unei lupte ascuțite împotriva concepțiilor antiștiințifice, idealiste, vulgarizatoare, împotriva recidivelor marrismului. În această ordine de idei este deajuns să amintim că până și în varianta inițială a preambulului la proiectul noii ortografiei a fost stresurată teoria caracterului de clasă al limbii. În acelaș timp s'au făcut încercări de a introduce prin contrabandă concepții idealiste, ca de pildă negarea unității dialectice a limbii și gândirii. Lipsa unor lucrări de demascare a teoriilor idealiste ale unor lingviști ca I. Iordan, A. Rosetti, A. Graur frânează desvoltarea lingvisticii în țara noastră.

In noul an școlar, 1952—1953, școlarii români vor primi noi manuale de limba română pentru clasele 1—5. Manualele pentru celelalte clase au fost revăzute și vor apărea în noi ediții. În noile programe și manuale se acordă o mare atenție studiului gramaticii, vitregită vreme îndelungată în școlile noastre. Pentru elevii din clasa a 11-a s'a introdus un ciclu de lecții asupra bazelor învățăturii lui I. V. Stalin cu privire la limbă.

In vechile manuale lipseau aproape cu desăvârșire texte din clasicii literaturii române, care erau considerați drept „anacronici“. În prezent această atitudine de disprețuire a moștenirii culturale a trecutului a fost lichidată.

Noile programe trebuie să dea elevilor imaginea bogăției limbii materni și a specificului național al limbii, care, după geniala definiție a tovarășului Stalin, este forma națională a culturii.

Se acordă o mare atenție predării limbii ruse, care, datorită rolului ei conducător, politic și cultural, a devenit un instrument puternic de comunicare între popoarele lagărului socialist. În cursul acestui an vor apărea noi manuale de limba rusă pentru clasele 4—11. Programele și metodica predării limbii ruse în școli au fost revăzute.

Programele învățământului filologic superior au fost și ele modificate. Înainte vreme, studiului limbii române moderne îl erau rezervate numai 6% din totalul orelor de limbă română. În noul program limbii moderne îl se rezerva 80% din totalul orelor. A fost întocmit un curs de introducere în lingvistică, care va da studenților noțiuni asupra învațaturii staliniste despre limbă. Se acordă multă atenție gramaticii istorice.



Apariția lucrării tovarășului Stalin „Marxismul și problemele lingvisticii“ a dat naștere unor rodnice și însușite discuții în rândurile poetilor, scriitorilor și criticiilor literari din România.

Influențele formaliste și cosmopolite din literatura română au dus la o atitudine disprețuitoare, nihilistă față de limba populară, față de vocabularul și structura ei gramaticală. Până nu demult unii poeți se îndelniceau cu „crearea“ de cuvinte noi; ei creau cuvinte artificiale, care nu corespundeau spiritului limbii și nu erau înțelese de popor. Cât despre atitudinea disprețuitoare față de structura gramaticală a limbii, unii poeți mai păcătuesc și acum în această privință.

Geniala lucrare a tovarășului Stalin dă o armă puternică scriitorilor și poetilor înaintați din țara noastră în lupta lor împotriva denaturarilor formaliste și cosmopolite în domeniul literaturii, precum și împotriva concepțiilor vulgarizatoare asupra literaturii clasice, concepții care încă n-au fost complet lichidate. După cum a arătat marele scriitor român M. Sadoveanu în cuvântarea rostită la sesiunea Secțiunii de limbă și literatură a Academiei, lucrarea tovarășului Stalin constituie pentru scriitori și poeți un îndemn de a lupta împotriva oricărora încercări de a rupe limba literară de limba întregului popor. M. Sadoveanu a citat în cuvântarea sa cuvintele tovarășului Stalin, că „e suficient ca limba să treacă pe poziția favorizării și sprijinirii unui grup social oarecare, în dauna celoralte grupuri sociale ale societății, pentru ca ea să-și piardă calitatea, pentru ca să înceteze de a mai fi un mijloc de comunicare între oameni în cadrul societății, pentru ca să se transforme în jargonul unui grup social, să se degradeze și să se condamne la dispariție“. Menirea poetilor și scriitorilor nu este de a silui limba poporului, ci de a participa în mod activ la dezvoltarea și îmbogățirea ei.



În lucrarea sa „Marxismul și problemele lingvisticii“ tovarășul I. V. Stalin spune: „Este îndeobște recunoscut că nicio știință nu se poate desvolta și prospera fără luptă de opinii, fără libertatea criticii“.

Această idee remarcabilă a tovarășului Stalin a avut o mare influență asupra stării de lucruri dintr-o serie de ramuri ale științei și din Instituțile de cercetări științifice din România. Sub semnul unei ascuțite lupte de opinii s'a desfășurat sesiunea Academiei R.P.R. din Martie a. c. La această sesiune oamenii de știință înaintați au supus unei aspre critici concepțiile virchowiste și antipavloviste ale unor biologi, greșelile idealiste, machiste ale unor fizicieni, teoria antiștiințifică a „rezonanței“ în chimie și alte concepții antiștiințifice din diferite ramuri ale științei, ară-

tând că trebuie dusă o luptă hotărîtă pentru introducerea concepțiilor științifice materialiste, înaintate, împotriva teoriilor idealiste care împiedică desvoltarea științei.

In cuvântarea pe care a rostit-o la Congresul învățătorilor din R.P.R. (Aprilie 1952), tovarașul Gh. Gheorghiu-Dej a vorbit despre imensa importanță pe care o are lucrarea tovarășului Stalin „Marxismul și problemele lingvisticii“ pentru desvoltarea a numeroase ramuri ale științei. Indicația tovarășului Stalin cu privire la necesitatea unei lupte de opinii în știință, a spus tovarășul Gheorghiu-Dej, „trebuie să servească drept un îndemn puternic pentru oamenii de știință și cultură din țara noastră în lupta lor împotriva opiniilor reaționare, antiștiințifice, în domeniul filologiei, fizicii, chimiei, biologiei, științei medicale și al altor discipline științifice“.

Sarcini deosebit de importante stau în fața filosofilor noștri. Geniala lucrare a tovarășului Stalin „Marxismul și problemele lingvisticii“ marchează un nou pas înainte în desvoltarea teoriei materialismului dialectic și istoric. Filosofii noștri, redacțiile revistelor teoretice trebuie să păsească cu mai multă îndrăzneală pe calea studierii profunde, de sine stătătoare a unor probleme ca formarea bazei noi și suprastructurii noi în România în condițiile trecerii la socialism, rolul activ al suprastructurii în lupta pentru lichidarea bazei vechi și a suprastructurii ei și pentru făurirea unei baze noi, formele de trecere dela calitatea veche la una nouă, fără explozie (de pildă, trecerea la formele colective de agricultură în R.P.R.). În acest spirit și-a elaborat programul de activitate Tânărul colectiv de filosofi dela Institutul de Istorie și Filosofie al Academiei R.P.R.

Studierea științifică serioasă, în lumina învățăturii tovarășului Stalin, a problemelor materialismului dialectic și în special a problemelor materialismului istoric, pe baza materialului concret pe care-l oferă construirea socialismului în țara noastră, are o imensă valoare pentru activitatea practică a partidului clasei muncitoare. O asemenea studiere științifică constituie o armă puternică împotriva dogmatismului, împotriva talmudismului și bucherismului.

În istoria partidului nostru dogmatismul și bucherismul au dus nu odata la greșeli și abateri grave dela linia marxist-leninistă a Partidului. Acum când partidul nostru a zdrobit devierea oportunistă de dreapta din rândurile lui și își pune sarcina de a lichida definitiv oportunitismul și împaciutorismul — luptă împotriva dogmatismului capătă o deosebită importanță, deoarece oportuniștii se caracterizează printre altele prin recunoașterea dogmatică, în vorbe, a marxismului, prin încercarea de a goli politica Partidului de conținutul ei revoluționar și de a se crampona, după expresia lui Lenin, de „teoria zilei de ieri“.

Lucrările lui I. V. Stalin cu privire la lingvistică au marcat deosemeni un punct de cotitură în desvoltarea învățământului de partid în România. Fără să mai vorbim de marea extindere a învățământului de partid, vom menționa că nivelul lui ideologic și politic s'a ridicat foarte mult; în învățământul de partid se duce luptă împotriva însușirii în mod dogmatic a lucrărilor clasicoilor marxism-leninismului. Au crescut cerințele față de propagandistii de partid.

Lucrarea tovarășului Stalin este un minunat model al marxismului creator, al marxismului care se desvoltă neîncetă, care este un dușmar neîndupăcat al oricărei dogme, al oricărei stagnări. Oamenii muncii și

ai culturii din lagărul păcii, democrației și socialismului resimt o imensă mândrie la gândul că stegarul și conducătorul lor este marele gânditor care îmbogățește prin lucrările sale tezaurul spiritual al omenirii, care deschide căi noi filosofiei, științei economice, lingvisticii, istoriei. Aceasta întărește credința lor în victoria cauzei păcii și a socialismului asupra obscurantiștilor și canibalilor imperialiști, credința lor în victoria finală a nemuritoarei învățături marxist-leniniste.

---

# DESPRE ATITUDINEA CERCURILOR REVOLUȚIONARE DIN ROMÂNIA FAȚĂ DE RĂZBOIUL DE INDEPENDENȚĂ DIN 1877—1878<sup>1</sup>

DE

G. HAUPT

STUDENT LA UNIVERSITATEA DIN LENINGRAD

In jurul anului 1875, în Balcani, s'a creat o situație care a dus la ascuțirea crizei în răsările. Insă, precum au arătat, încă dela jumătatea veacului, Karl Marx și Friedrich Engels, conținutul problemei răsăritene îl constituia nu numai lupta marilor puteri pentru stăpânirea strămtorilor, ci și lupta națională de eliberare a popoarelor balcanice asuprile și dependente de Imperiul Turc în declin.

In vara anului 1875, în Bosnia și Herțegovina, a izbucnit o revoltă și astfel aceste două regiuni au devenit centru de luptă. Hristo' Botev spunea atunci că „aceasta va fi scânteia care va aprinde toată Peninsula Balcanică“.

In luna Aprilie a anului 1876, în Bulgaria, a izbucnit o revoltă inițiată de către Comitetul Central revoluționar. Turcii au înăbușit-o cu o cruzime fără seamăn.

In luna Iunie au început acțiunile militare între Turcia și Serbia, care în acel moment era aliată cu Muntenegru.

Intensificarea acestei mișcări naționale de eliberare avea o mare însemnatate pentru toate țările din Balcani; inclusiv România. Cucerirea independenței naționale, lichidarea completă a rămășișelor dependenței de Turcia, care constituau o piedică în desvoltarea rapidă, era o sarcină centrală a timpului. Realizarea ei a fost posibilă în urma câștigării de către Rusia a războiului declarat Turciei în 12 (24) Aprilie 1877.

Asupra acestui război, V. I. Lenin a făcut o apreciere profundă și multilaterală, demonstrând că, cu toate părțile lui subiective, adică, tendințele colțopitoare ale guvernului țarist, judecând obiectiv după rezultatele obținute, războiul a avut un caracter național de eliberare.

Pentru prima dată în literatura marxistă, „Lenin — scria V. P. Colarov, vorbind de atitudinea lui Lenin față de războiul din 1877—1878 — a arătat că războiul rusu-turc din 1877—1878, cu totul independent de țările urmărite de guvernul țarist, în mod obiectiv, a avut un rol progre-

<sup>1</sup> Fragment din lucrarea de titlu: [www.dacoromanica.ro](http://www.dacoromanica.ro) pregătită.

sist. El făcea parte integrantă din complexul fenomenelor istorice al cărui scop principal obiectiv îl constituia eliberarea societății burgheze de cătușele feudalismului. El a fost progresist nu din punctul nostru de vedere, strâmt, național, prin faptul că a adus libertatea poporului bulgar, ci din punct de vedere istoric internațional, prin aceea că a ușurat și a accelerat prăbușirea celui mai putred feudalism asiatic și celui mai barbar absolutism european”<sup>1</sup>.

Sforțările poporului rus, săngele vărsat eroic de soldatul rus, alături de care au luptat umar la umar fiii poporului român, au adus independența, liberarea de opresiunea turcească ce apăsa de secole țara. Dar, acest război, care a avut un rol important și pentru desvoltarea directă a mișcării revoluționare din țară, a dus și la consolidarea ulterioară a legăturilor ei cu mișcarea revoluționară rusă.

A desvălui și a face o apreciere multilaterală a atitudinii reprezentanților cercurilor revoluționare democratice din România față de razboiul din 1877—1878, este posibil, în primul rând numai pe baza unei adânci analize leninistică și, în al doilea rând, punând față în față pozițiile cercurilor revoluționare cu acțiunile și tendințele claselor dominante, relativ la cucerirea independenței țării.

Starea de spirit a masselor populare și-a găsit expresia vie în vederea revoluționarului democrat Nicolai Petrovici Zubcu-Codreanu.

Tocmai atunci, creșterea mișcării de eliberare a popoarelor slave din anul 1875 marchează o nouă ascensiune a mișcării revoluționare din România. Apare un curent democratic premergător mișcării muncitorești revoluționare, care reprezintă un moment important în această epocă dinaintea introducerii marxismului în istoria României. Acest curent revoluționar nu a luat naștere întâmplător, ci pe baza ascuțirii luptei de clasă în jurul anului 1870 în România.

In 1875—1876, iau ființă în Iași, București, Ploiești cercurile revoluționare, în jurul căror se grupează tineretul care avea o stare de spirit revoluționară. Crearea lor, activitatea și desvoltarea lor ideologică a fost organic legată de mișcarea revoluționară rusă, de ideile liberatoare ale revoluționarilor democrați ruși.

Organizatorul și conducătorul acestor cercuri revoluționare a fost N. P. Zubcu, membru al mișcării revoluționare ruse, fugit din Rusia țaristă în urma persecuțiilor ohranei. Activitatea lui organizatorică și propagandistică pentru eliberarea poporului român reprezintă o verigă puternică din acel lanț care leagă mișcarea revoluționară română de cea rusă.

Lipsa de maturitate a proletariatului revoluționar din România, atunci când burghezia în mod laș să a înțeles cu reacționarii în dauna intereselor vitale ale masselor populare, a caracterizat lupta socială din jurul anului 1870, și însăși esența de clasă a lagărului democratic revoluționar. Din programul revoluționar democratic al lui Zubcu lipsea socialismul științific; lipsa de maturitate a luptei de clasă a proletariatului din România în jurul anului 1870, împiedică să ajungă până la nivelul socialismului științific.

Vorbind despre războaiele din 1855, 1859, 1866, 1870, cum și din

<sup>1</sup> Citat după Jak Nathan, *Renașterea Bulgară*, Moscova, 1949, Ed. de Stat pentru Literatura Straină, p. 281.

anul 1877 (ruso-turc). V. I. Lenin a aratat ca „mișcarea populară din țările principale atinse de război a fost generală și democratică, adică burghezo-democratică după conținutul economic și de clasă”<sup>1</sup>.

Aceste cercuri revoluționare, organizate de Zubcu, exprimau interesele masselor populare, în primul rând ale pădurilor celor mai sărace din sate și orașe, iar caracterul lor a fost revoluționar democratic, dar nu încă proletar. Ei ridicau steagul luptei contra orânduirii existente, pentru desființarea ramășitelor robiei, pentru desvoltarea ideilor revoluționare și ideilor socialiste. Din rândurile lor s-au invitat organizatorii primelor uniuni muncitorești. Ei răspândeau ideile democraților revoluționari ruși, pregătind prin aceasta terenul pătrunderii marxismului în România.

Este cunoscut că în decursul anilor 1875—1876, între Hristo Botev și Zubcu-Codreanu, Russel, Gherea, și studenții români progresiști, membri ai cercurilor secrete susmenționate, s-au format strânse legături de prietenie. Pe baza aceasta, putem presupune că aceștia din urmă nu numai că au cunoscut numele tribunului bulgar, nu numai că au simpatizat cu tendințele Bulgarilor de a se elibera pe cale revoluționară de jugul turcesc, dar au luat și parte activă la pregătirea acestei lupte.

Nu se poate trece cu vederea semnul solidarității adânci, manifestată în faptul că însuși Zubcu și prietenii lui, după cum amintește D. Gherea, au fost aceia care l-au condus pe Hristo Botev la gara Filaret, de unde acesta din urmă, în fruntea companiei sale, a plecat din România pentru a da ajutor Bulgarilor răsculați. Tot atunci, Russel, care și după moartea lui Botev, își amintea multă vreme de el și de corespondența cu Iencev și Stambolov<sup>2</sup>, avea el însuși intenția de a pleca cu compania revoluționarilor bulgari în calitate de chirurg<sup>3</sup>. El a fost reținut numai pentru a activa în cercurile revoluționare în creștere din România.

In desfășurarea evenimentelor, elementele progresiste din România au început să se convingă că lupta popoarelor prietene vecine nu le poate fi indiferentă ci, dimpotrivă, numai rezultatul luptei comune poate duce la independența României.

Această convingere, care îngloba un cerc tot mai mare de oameni progresiști din România, se intensifică tot mai mult în decursul anului 1877. În organizațiile voluntare, formate din Ruși și Bulgari, se înscriu și Români, pentru lupta comună împreună cu Sârbii, împotriva Turcilor<sup>4</sup>.

In această privință este plină de interes scrisoarea lui Garibaldi, adresată lui Titus Dunca, scrisă la începutul anului 1877.

Dunca, de profesie inginer, reprezentă o personalitate puțin cunoscută, dar foarte interesantă, în mișcarea revoluționară din România.

Ei s'a născut în anul 1845<sup>5</sup>. Fiind un radical mic-burghez cu mentalitate revoluționară, nu a putut să se împace cu regimul reacționar format din coaliția burgheziei și a moșierimii, creată după anul 1859 și a căutat să-și întrebuneze forțele, pretutindeni unde isbucnea lupta pentru libertate.

<sup>1</sup> V. I. Lenin, *Opere*, ed. a III-a rusă, t. XVIII, p. 109.

<sup>2</sup> Ev. Volcov, *Hristo Botev*, Ed. Ist. Part., M.—L., p. 207—208.

<sup>3</sup> G. Bocalov, Despre legaturile lui N. K. Russel-Sudzilovschi cu Bulgarii. „Ocne și deportari”. Moscova, 1930, Nr. 10. p. 172.

<sup>4</sup> „Telegraful”, 1876, 1326—8, p. 2.

<sup>5</sup> Date biografice, sărace, R. Rosetti, *Dicționarul contemporanilor din România*, București, 1898.

Varul său a murit ca voluntar în rândurile armatei de Nord, în timpul războiului civil din Statele Unite ale Americii.

In 1862, Titus Dunca a fost voluntar în armata republicana ungara din Italia; în 1863 a luptat în rândurile revoluționarilor polonezi, care s-au ridicat împotriva jugului țarist; în 1866 a fost comandant în armatele lui Garibaldi din Italia. Conform dispozițiilor lui Garibaldi, în vara aceluiși an, el s'a reîntors în patrie unde a luat parte la formarea corpului de voluntari al generalului Magheru.

Atacul Prusiei asupra Franței a provocat o mare agitație și valuri de protest printre tineretul român; 900 de români<sup>1</sup>, în mijlocul carora se găsea Dunca<sup>2</sup>, au intrat ca voluntari în rândurile armatei franceze, pentru a lupta împotriva cotropitorilor germani.

Activitatea revoluționara ulterioară a lui Dunca ne da posibilitatea să presupunem că el se găsea în rândul acelor voluntari români, care în 1871 — după cum se plângea Thiers — „s'au unit cu comuniștii”<sup>3</sup>, adică au intrat în rândurile luptătorilor eroi ai Comunei din Paris.

In luna Noembrie a anului 1880, Dunca a fost redactor al ziarului „Inainte”<sup>4</sup>, care aparea la București. Niciodată Dunca nu a trecut dincolo de mentalitatea micului burghez democrat, cu toate că în jurul anului 1880, a luat parte în mișcarea socialistă ca simplu membru.

In 1877, Dunca a intrat în legatura cu cercul revoluționar al lui Zubcu. Acest cerc a fost fondatorul organizațiilor socialiste și muncitorești susmenționate.

In timpul războiului de independență, Dunca a luptat la Plevna, în calitate de căpitan în armata română.

Astfel se prezintă biografia lui T. Dunca, care primea scrisori dela Garibaldi, adresate de fapt tuturor oamenilor progresiști din România.

### Dragul meu Dunca !

Eu am fost mirat să-i vad pe Români indiferenți la faptul eliberării Slavilor dela rasărit, care luptă împotriva dominației crude a Otomanilor. Astăzi vocea ta iubitoare de libertate m'a bucurat nespus de mult.

Tu mă întrebă ce aveți Dvs. de făcut ?

Ei bine, spune tineretului român ca Dvs., ca și Bulgarii, Grecii, Macedonenii, Thessalienii, Albanezii, Epiropienii și alte popoare dela răsărit, trebuie să luptați sub steagul libertății, până la isgonirea dincolo de Bosfor a semilunei.

Al tău Garibaldi<sup>5</sup>.

Dar Zubcu-Codreanu mergea mai departe decât Garibaldi în reveniările lui. N. P. Zubcu nu despărțea luptă pentru independență națională de rezolvarea problemelor sociale, ci dimpotrivă, socotea rezolvarea acestor probleme ca fiind esențială. Un astfel de program exprima mentalita-

<sup>1</sup> Români în Francia „Gazeta Transilvaniei”, XXXIV, 24, IV, 1871, Nr. 32, p. 3.

<sup>2</sup> Correspondance diplomatique. *La Roumanie sous le roi Charles Ier*. Publ. par N. Iorga, ed. a II-a, Buc. 1938.

<sup>3</sup> Memoriile regelui Carol al României, fasc. VI, p. 30.

<sup>4</sup> Despre aceasta revista se va vorbi mai pe larg în capitolul 4 din lucrarea noastră.

„Telegraful”, VII (1877).

tea și așteptările masselor populare asupra cărora apăsa în mod direct jugul exploataților „naționali“. Muncitorii și țărani români sufereau în primul rând de jugul burgheziei și moșierimii române.

Lupta popoarelor slave asuprile a găsit un larg răsunet la cei ce muncesc în România și a provocat o puternică fierbere printre ei. De aceasta se leagă în special un sir de mișcări țărănești dela începutul anului 1870 care crește în anul 1876.

Massele țărănești, subjugate și distruse, vedeau în evenimentele petrecute în țările străine semnul că dependența României de Turcia va fi pentru totdeauna desființată. Dar, pentru țărănești, independența însemna nu numai libertatea externă a țării, dar de ea era legală în primul rând realizarea unui vis secular: obținerea de pământ pentru toți, în măsură să le asigure existența.

Aceste acțiuni țărănești însă nu au avut coeziune și au fost desorganizate. Cercurile revoluționare, care luau cu greu ființă, nu au putut să ridică massele populare la o luptă mai mare de eliberare națională. În România, organizatorul și conducătorul unei lupte revoluționare vaste nu putea fi decât proletariatul. Dar, în jurul anului 1870, din cauza stării de înapoiere a țării, clasa muncitoare din România era încă slabă, revoluționari ca Zubcu nu puteau să se sprijine pe ea și, cu toată dragostea arzatoare pentru popor, ei totuși au fost departe și izolați de el. La aceasta a contribuit și faptul că clasele dominante, intensificând teroarea reacționară, au constrâns cercurile sociale să activeze în ilegalitate, iar pe de altă parte, întrebuițând toate măsurile, au ținut încătușată mișcarea masselor populare, contra cărora au fost pregătite forțele militare. În același timp, liberalii, pe calea demagogiei sociale, înnabușeau conștiința masselor populare în general și a tineretului în particular.

Guvernul partidului conservator, al marilor proprietari, avea o atitudine vădit dușmănoasă față de lupta popoarelor vecine împotriva inamicului lor comun. Principiul „neutralității“ României, care a fost proclamat în anul 1875, a însemnat o acțiune fățușă a guvernului burghezo-moșieresc împotriva revendicărilor și cuceririi independenței. Si în acest caz, clasele dominante aliante în „monstruoasa coaliție“ s-au arătat în mod vădit ca forțe dușmănoase, antinaționale și antipopulare. Moșierii nu au vrut să schimbe situația existentă, deoarece se temeau ca această să nu atragă după sine necesitatea schimbării temeliei burghezo-moșierești a formei de stat, că massele populare, odată ridicate, nu se vor mărgini numai la realizarea libertății naționale, ci vor merge mai departe pe calea rezolvării revendicărilor sociale. Iată de ce guvernul a refuzat categoric să ia parte la acțiunile comune împotriva Turciei. Reprezentanții diplomatici ai guvernului L. Catargiu în străinătate au declarat: „Noi suntem mulțumiți de situația în care ne găsim“<sup>1</sup>.

Ministrul plenipotențiar al României îl convingea pe ministrul de externe al Italiei, că „România n'are niciun interes să asiste la prăbușirea Imperiului Otoman, și că ea dorește mai mult decât oricare altul să păstreze pace și liniște în răsărit“<sup>2</sup>.

Pe baza acestora, guvernul conservator a luat măsuri severe îndrep-

<sup>1</sup> R. V. Bossy, *Politica externă a României între anii 1873—1880*. București, anexa XXI, p. 125.

<sup>2</sup> Ibidem, Anexa XX, p. 124.

tate împotriva mișcării de eliberare națională a popoarelor prietene, împiedicând trimiterea prin România a oricărui ajutor material.

Această politică antinațională, plină de cinism, a provocat indignarea pădurilor largi ale populației și în cele din urmă, conservatorii au fost nevoiți să-și prezinte demisia.

În această atmosferă încărcată, creată de diferite măsuri demagogice, guvernul liberal a fost însărcinat să aducă această însuflețire socială care se forma în țară, pe făgașul dorit de clasele dominante.

Partidul liberal, care reprezenta organizația burgheziei comerciale și a moșierilor legați de aceasta, ca și conservatorii, a fost un partid anti-popular. Arma principală a politicii sale a fost îndreptată contra mișcării revoluționare și contra rezolvării problemei pe cale revoluționar-democratică a cuceririi independenței.

Burghezia care avea în mâna ei băncile și comerțul, care tindea spre întărirea pozițiilor ei economice, a fost într-un anumit sens, interesată în cucerirea independenței. La aceasta se adaugă criza financiară care a cuprins România în anii 1876—1877, și care, în mod implicit, a împins spre război. În 1877, deficitul bugetului de stat a crescut până la 40.000.000 de lei, ceeace reprezenta jumătatea bugetului pe anul 1876.

Burghezia era mânată de interesele ei care nu aveau nimic comun cu cele naționale. Tovaărășul Stalin arăta că burghezia „tinde nu spre eliberarea „poporului său“ de jugul național, ci spre libertatea de a scoate dela el câștiguri și de a păstra privilegiile și capitalurile sale“.

Guvernul liberal al lui Brătianu păstra „neutralitatea strictă“, care în realitate a fost îndreptată împotriva luptei revoluționare a popoarelor slave. În luptele eroice ale Bulgarilor și Sârbilor, guvernul vedea un exemplu periculos care putea să ridice massele populare și în România. În acest scop, guvernul liberal făcea dificultăți emigranților bulgari în formarea detașamentelor de voluntari pe teritoriul României. Sărmanii istorici români oficiali, încercând să înfățișeze guvernul liberal ca „patriot“, falsificau în mod grosolan istoria și în această chestiune. Ei susțineau că guvernul Brătianu, numai sub presiunea guvernului turc, întreprindea aceste măsuri împotriva Bulgarilor și aceasta numai în mod formal.

Faptele, însă sunt mărturii încăpătăne. După aşa numita „afacere Radetzki“, când Hristo Botev în fruntea companiei sale a fortat pe capitanul vaporului austriac să-și schimbe ruta și să-i ducă în Bulgaria, partidul liberal român, reînîndu-se la nota turcă, a început să ia pe față cele mai severe măsuri împotriva organizării voluntarilor bulgari, împotriva încercărilor lor de a trece în Bulgaria, a intensificat controlul polițesc pe Dunăre și a întreprins o serie de alte acțiuni polițienești. Căpitani porturilor au fost preveniți că, în cazul repetării „afacerii Radetzki“, ei vor fi îndepărtați din posturi<sup>1</sup>.

O dovedă că aceste măsuri nu au fost pur formale, este faptul că acțiunile polițienești se referau nu numai la linia dunăreană. Guvernul Brătianu, încă până la priinirea notei din partea guvernului turc, a pus tot felul de piedici nu numai revoluționarilor bulgari, dar și Serbiei, care lupta împotriva Turcilor. Ca o mărturie a acestui lucru stă raportul lui

<sup>1</sup> Documente oficiale. Neutralitatea României. Neutralitatea Dunarii, București, 1876, p. 1—25.

V. S. Ionin, reprezentantul Societății de binefacere slave din Petersburg, care a sosit la sfârșitul lunii Mai în București.

„În ce privește guvernul român — scria Ionin Comitetului de ajutorare în 17 Iunie 1876 — acesta, în momentul de față, are o atitudine dușmănoasă împotriva mișcării slave. În Moldova se fac arestări în masă, nu numai printre Bulgari, dar și printre supușii sărbi; protestul consilului nostru general în legatură cu aceasta nu a fost luat în seamă. Din cauza unei atitudini atât de dușmănoase, organizarea detașamentelor în România, dacă nu a devenit imposibilă, este în orice caz, foarte mult îrgreunată“<sup>1</sup>.

Dar această atitudine dușmănoasă a guvernului Brătianu față de agitația și recrutarea voluntarilor pentru ajutorul Serbiei este urmată de adresa Comitetului de ajutorare slav către Brătianu, în calitatea lui de „prim ministru al României“<sup>2</sup>.

Astfel, principiul „neutralității“ României, respectat cu atâtă strictețe de guvernul liberal, a fost îndreptat împotriva intereselor naționale ale poporului român, împotriva luptei popoarelor slave, împotriva cuceririi independenței de către România pe cale democratică, în alianță cu popoarele balcanice care luptau. În același timp, această atitudine avea un caracter vădit antirus. Pe de altă parte, ea dovedea o completă dependență a cercurilor conducătoare ale României, de puterile Europei apusene, și slugarnicia față de acestea.

Aceste puteri împiedicau prin toate mijloacele încercările Rusiei de a rezolva criza răsăriteană în favoarea Slavilor. Anglia cerea în mod fătăș păstrarea integrității Turciei, iar diplomații englezi, ca de pildă ministrul plenipotențiar englez dela Constantinopol, Sir Henry Elliot, a jucat un rol rușinos prin înțânuirea, cu o cruzime excepțională, a revoltei din Aprilie 1876 din Bulgaria<sup>3</sup>.

Consulul general englez din București, care să a întors din Londra în luna Februarie 1876, a prevenit pe Carol de Hohenzollern, în numele guvernului său, că România să nu îndrăznească să se elibereze de suzeranitatea turcească și „sfâlui“ în mod categoric „să se pună în gardă de asemenea răsturnări“<sup>4</sup>.

Atitudinea Germaniei în chestiunea soartei popoarelor balcanice a fost foarte bine înăscată. Tendința de bază a politicii externe a lui Bis-

<sup>1</sup> Tot în aceeași scrisoare, Ionin scria:

„Ca să-ți dai seama de prețul ridicat al armelor cumpărate în România, este suficient să-ți spun că detașamentul compus din 320 de oameni, care a ieșit din satul Cozulu lui, aproape de Lom-Palani, sub conducerea lui Botev, a costat peste 20.000 ruble argint, afară de cheltuieli pentru transportul camenilor la locul destinației și cumpărării accesoriilor necesare pentru voluntari; fiecare pușcă-mitrăieră a costat 60 ruble argint, iar puștile belgiene simple, câte 12 ruble argint. Neluând seama de prețul atât de ridicat, scopul a fost atins și detașamentul lui Botev care a ajuns până la Balcani a avut un efectiv de peste 1.000 de oameni, cu cei care s-au unit lui“. (Studii ale Institutului de Limba Slavonă al Academiei de Științe a U.R.S.S., L. 1394, t. II, p. 205).

<sup>2</sup> Această scrisoare a fost transmisă primului ministru al României de către reprezentanții Comitetului slav de ajutorare, Mișin și D. Volen. Ea a fost compusă de un slavonist cunoscut Prof. V. I. Lamonschi. Textul scrisorii, în Studii ale Institutului de Limba Slavonă al Academiei de Științe a U.R.S.S., L., t. II, p. 206).

<sup>3</sup> P. C. Fortunatov, *Razboiul din 1877–78 și eliberarea Bulgariei*, Moscova, 1950, p. 25.

<sup>4</sup> *Memoriile regelui Carol*, fasc. VIII, p. 40.

marck constă în slăbirea Rusiei și în întărirea influenței sale în statele balcanice slăbite care căuta un sprijin vremelnic. După aceste tendințe ale politicii externe a lui Bismarck se conducea agentul lui docil din rasărit, Carol de Hohenzollern, căre, cu ajutorul cercurilor guvernamentale române, a subordonat interesele naționale ale țării, combinațiilor diplomatice ale Prusiei.



Guvernul român lărgăna intrarea României în lupta pentru independență, până la crearea unei atmosfere internaționale favorabile. El a așteptat aprobarea Prusiei, care ar fi servit guvernului ca garanție împotriva unor eventuale zdruncinări interne și ar fi garantat un sfârșit al războiului în favoarea claselor dominante române.

Clasele dominante românești — coaliția burghezo-moșierească în frunte cu Carol de Hohenzollern — sprijinindu-se pe ajutorul Prusiei, aveau intenția să ducă războiul pentru independență sub conducerea lor, cu programul lor, calculând păstrarea și întărirea societății burghezo-moșierești. Ei căutați să răspuntem să preîntâmpine posibilitatea creșterii avântului pentru revendicările naționale și transformările acestuia într-o mișcare populară pentru rezolvarea problemelor sociale. Aceste tendințe ale claselor dominante au fost cunoscute de elementele revoluționare democratice ale țării, care încercau să ridice nu numai vocea protestului, dar și să demasățețe celurile lor interesante. În timp ce liberalii făceau paradă de rolul lor de „patriot“ și erau de fapt dușmanoși față de tot ce este patriotic, puțini revoluționari care existau au arătat că sunt patrioți adevărați și apărători ai intereselor poporului român.

Dar măsurile polițienești ii împiedicau să ducă o muncă intensă de lămuire și să-și exprime punctul lor de vedere prin viu grai. Revoluționarii din acea epocă, neștiind să se sprijine pe mișcarea masselor populare, au rămas izolați de luptele politice.

In ziua de 26 Mai 1877, a apărut ziarul „Socialistul“<sup>1</sup>, organ al cercului revoluționar condus de Zubcu. Acest eveniment a accelerat realizarea vechii intenții a lui Brătianu de a lua astfel de măsuri care ar fi putut fi privite drept o justificare „legală“ de a încătușa și de a pedepsi fără milă toate manifestările de orice natură ale elementelor revoluționare.

Guvernul liberal, în loc de a avea grija creării unei armate combinate, care ar fi putut lua parte activă în lupta împotriva Turcilor, sub pretextul că se află în timp de război, a declarat, în Mai 1877, starea de asediu în țară. Orice mișcare „antiguvernamentală“ a fost pedepsită cu moartea. Această lege a fost îndreptată împotriva mișcării revoluționare. Acest fapt se întrezărește și din explicațiile primului ministru însuși date în Parlament. La protestul împotriva unei astfel de legi a deputatului Pantazzi Ghica, care a demonstrat că nu vede necesitatea declarării stării de asediu, neexistând niciun fel de amenințări din lăuntrul țării care ar fi putut provoca necesitatea acestor măsuri extraordinare, Brătianu i-a

<sup>1</sup> Existența acestui ziar a fost semnalată de Acad. Mihail Roller, „Scânteia“, 1945, Nr. 313 din 30 August.

răspuns cinic că „starea de asediu a luat ființă, dar numai pentru străini, ca o măsură forțată”<sup>1</sup>.

După cum se vede din istoria ultimelor decenii, guvernul burghezo-moșieresc al României, sub masca măsurilor împotriva „vagabonzilor” străini, s'a răfuit cu elementele revoluționare ale țării.

Tot atunci, către sfârșitul lunii Mai 1877, violând în mod deschis faimosul principiu demagogic „al libertății de presă”, guvernul liberal aplică măsuri grosolanе polițienești, prost mascate, împotriva ziarului „Socialistul”<sup>2</sup>.

Brătianu cerea redacției modificarea titlului ziarului, prevenind-o că, în caz contrar, apariția ziarului va fi interzisa. Sub această amenințare, titlul ziarului a fost schimbat<sup>3</sup>. Dar s'a dovedit că toata această poveste nu a fost decât o mascare a adevaratelor intenții ale guvernului față de opinia publică. În timp ce, în toată țara, a fost larg difuzat ziarul conservator „Războiul”, care ducea pe față campanie împotriva guvernului și pe același împotriva războiului pentru independentă, a fost interzis ziarul „Socialistul”, organul cercurilor sociale, care de abia luase ființă, și care era pentru acest razboi, pastrând o poziție cu adevărat patriotică.

După cum reiese din datele bibliografice ale altui ziar, sub titlul „Socialistul” au apărut<sup>4</sup> trei numere și un numar sub titlul „Cuvântul”. Este regretabil că ne este cunoscut numai primul numar. În acesta a apărut un mare articol care purta titlul „Resbelul”<sup>5</sup>. Cine se ascundeau sub litera „Y” pusa la sfârșitul articoului în loc de iscalitură, este greu de descoperit. Dar este indiscutabil, că în acest articol a fost expus punctul de vedere al cercurilor sociale.

Conținutul și tonul acelui articol purtau caracterul condițiilor și atmosferei care domneau în luna Mai 1877 în România. Presa liberală a desfășurat o campanie intensă șovinistă. Guvernul Brătianu, pentru distragerea atenției masselor dela problemele sociale și dela adevărările sale intenții, sub steagul războiului împotriva Turcilor, a recurs la propovaduirea obscurantismului național și șovinismului.

Articolul din „Socialistul” a fost îndreptat împotriva tendințelor de acaparare de căștiguri ale claselor dominante, în războiul pentru independentă, și constituia un apel la luptă împotriva opresorilor, împotriva formei de stat existente.

În aceste condiții ale tiroarei guvernamentale, ziarul a fost silit să recurgă, pentru camouflarea gândurilor sale, la limba lui Esop.

Ziarul „Socialistul” condamna războiul nu numai ca o posibilitate de căștiguri a cătorva, care urmăreau distrugerea popoarelor, a locuitorilor pașnici, dar condamna în general regimul întreg, care crea în mod inevitabil cpresiune și războiale.

În acest articol, străbate ca un fir roșu, ideea că războiul este un însoțitor al opresiunii și că apare împreună cu nașterea clasei de opresori și numai după desființarea exploatației omului de către om, ororile

<sup>1</sup> „Nuvelistul”, I, 1877, Nr. 55 din 10 Iunie, p. 1—2.

<sup>2</sup> Această chestiune se va trata mai pe larg în alt paragraf al lucrării.

<sup>3</sup> „Orient”, București, 1877, VIII, 20 Iunie, p. 3.

<sup>4</sup> Nerva Hodoș și Al. Sadi-Ionescu, *Publicațiile periodice românești, descriere bibliografică*, v. I, p. 678.

<sup>5</sup> Art Resbelul a fost publicat de către M. Roller în *Documente din Mișcarea Muncitorească*, ed. a II-a, București, 1947, p. 26—29.

oprimărilor și amenințarea războiului vor dispărea pentru totdeauna. Atunci va triunfa pacea. Sub „domnia păcii”, „Socialistul” înțelege socialismul. În ciuda caracterului general și abstract al acestor discuții, atitudinea articolului era îndreptată împotriva regimului existent în România.

Articolul ataca în mod caustic pe regi și preoți și prin aceasta pe Carol de Hohenzollern și curtea lui, lăua de asemenea atitudine împotriva „conducătorilor impecabili” ai țării, împotriva liberalilor. Pentru ei, războiul în general, arăta „Socialistul”, făcând prin aceasta aluzie la războiul din 1877, este un mijloc de căștiguri și este purtat numai în vedere acestora. În trecut ca și în prezent, scria ziarul, popoarele sunt numai „instrumente oarbe în mâinile opresorilor“.

Ziarul „Socialistul” a strecut în coloanele sale ideea că înamicul cel mai de seamă al poporului român nu-l reprezintă alte popoare, împotriva cărora îi ațâță clasele dominante: „există un înamic mult mai puternic decât vecinii din afară, și acesta este inactivitatea, lipsa de activitate” adică lipsa luptei popoarelor împotriva tuturor tiranilor, și în primul rând împotriva Turcilor din interior. Cu toate că în acest articol nu se vorbea despre acest lucru în mod clar, el reiese din strofele lui N. I. Sofir, tiparite în același numar al „Socialistului”. În aceste versuri, poetul se ridică împotriva formei de stat existente, în care domnește

„...nedreptate  
popoare opriniate  
de călăi și tirani...“

Numai după desființarea acestui regim, va triunfa ordinea, unde va domni „frăția între oameni și înflorirea artei, sub scutul păcii”, pentru care lupta ziarul „Socialistul“.

Iată pentru ce ziarul „Socialistul”, care a descris în culori întunecate toate greutățile, nenorocirile și ororile războiului, socotea războiul început în 1877 împotriva opresorilor turci, just în esență și remarcă:

„Astăzi însă a sosit timpul când România în avânt și entuziasm, aducându-și aminte de trecut, ia armele în mâna, pentru apărarea independenței ei“. Dar autorul articolului, ca și toți socialistii dinainte de Marx, a fost departe de înțelegerea marxistă științifică despre războaiele juste și nejuste. El a fost înclinat să credă în general că toate războaiele sunt nejuste și dădea o definiție arbitrară dreptății, după criterii subiective.

Dar, recunoscând războiul pentru independență ca un război just, „Socialistul” s-a ridicat împotriva obscurantismului și a urii între oameni, care erau propovăduite de liberali, și chema pe români la generozitate pentru a nu uită că soldațul turc împotriva căruia luptă ei „este și dânsul un om, are o mamă sau copii, ca și ei, care vor plângere moartea lui“. Acest apel la umanitate se explică prin aceea că „Socialistul” vedea esența războiului în lupta împotriva tiraniilor otomane, și nu împotriva turcilor înselați. Articolul sfârșește cu ideea că nu este posibil de a rămâne numai la cucerirea independenței, ci trebuie să fiu gata să luptă până la prăbușirea regimului care a dat naștere oprimării și războiului.

„Fiți demni! — scria „Socialistul” — respectați durerea până când timpul va veni să spunem acestor însetați de sânge: domnia voastră a incetat. Preoți cu fanatismul vostru, regi cu lanțurile voastre, resbelatorii cu armele voastre, în lătuții! E timpul păcii! Lăsați pacea să treacă!“.

Sosirea unui astfel de timp, „Socialistul“ o socotea necesară. El crede că va veni un astfel de timp, când razboiaile nu vor mai exista, și viața o astfel de ordine socială, când „omul de orice rasă, în orice parte a continentelor, să nu mai fie decât cetățean al lumii pacinice și egalitare!“ Prin cuvântul „pace“, autorul înțelegea „socialism“. Aceasta a fost un vis naiv, despre o formă de stat „justă“, neavând nimic comun cu știința. Însă, pentru autorul articolului, socialismul nu era o lege de dezvoltare obiectivă bine definită și inevitabilă, ci triumful unor căutări subiective și dorite de oameni.

Dar acest articol nu a fost pătruns numai de un vis utopic despre socialism, adică despre „pace“, cum se exprima el. După cum am văzut, el mai conținea și un apel la luptă împotriva formei existente de stat care bară dumul către o organizare justă, despre care visau și pentru care luptau revoluționarii români în jurul anului 1870, care se denumeau în acest articol „generația nouă, misionarii pacii“.

Numele teze din articolul „Resbelul“, ca și din tot ziarul au fost foarte confuze. Acest fapt nu poate fi explicat cu „limba lui Esop“, la care autori au fost nevoiți să recurgă. Neavând la bază socialismul științific, autorul nu putea să explice nici trecutul, nici cauzele războiului, nici rezultatele lui, lucru pe care intenționa să-l facă în acest articol.

Pe de altă parte, autorul nu se eliberează complet de filantropism, nu se ridică până la o astfel de înțelegere revoluționar democratică a fenomenelor sociale, la care au ajuns Cernișevski, Dobroliubov.

În acest articol se simțea însă influența lui Zubcu. Tot mai tezele de bază ale articoului conțin punctul de vedere al lui Zubcu despre războiul din 1877—1878. Mărturie despre aceasta sunt momentan date sărace.

Înca din ziua de 2 Mai 1876, N. Zubcu, ocupând atunci postul de medic de plasă în Puietii, scria într-o scrisoare prietenilor săi: „...Oricum ar fi țara noastră se află în razboi... Ideia despre datoria ce trebuie acum îndeplinită către țară, pune pe gânduri și neliniștește nu numai pe oamenii de omenie (prin oameni „de omenie“, Zubcu înțelege oameni progresiști), dar mai pe toți dearândul. M-am gândit și eu, neapărat despre ceeaace trebuie să fac în împrejurările de față ale țerei noastre: în ce chip să mă arăt că sunt vrednic de un adevărat fiu al națiunii române; de aceea eată că m'am hotărît să părăsesc, pentru câtăva vremi, serviciul de medic de plasă și să ma duc acolo unde arma inamicului, sau mai bine barbaria omenirei, sdrobește vieții tinere și puternice...“<sup>1</sup>.

După cum vom vedea mai jos, sarcinile noi ale activității revoluționale, primite după toate probabilitățile dela revoluționari ruși din Geneva<sup>2</sup>, l-au determinat pe Zubcu să amâne temporar, în Mai, intrarea lui în serviciul Crucii Roșii. Dar pe la mijlocul lunii Septembrie 1877, el a funcționat ca medicul Crucii Roșii în Pitești și a făcut serviciu în „Spitalul răniților de pe lângă gări“<sup>3</sup>. Pentru merite militare, Zubcu a fost decorat.

Din primele zile ale războiului, Zubcu s'a ridicat și a luptat împo-

<sup>1</sup> O pagina din *Socialismul Român*: Viața și activitatea lui Zubcu-Codreanu, F. a/1880, p. 24; M. Roller, *Nicolae Zubcu Petrovici*, București, 1946, p. 20.

<sup>2</sup> Nicolai Petrovici Zubcu-Codreanu, 1879, Geneva.

<sup>3</sup> Vezi scrisoarea lui Zubcu nepublicată care se păstrează în arhiva Institutului de Istorie a Partidului de pe lângă Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român.

triva uraganului de șovinism. Amic al lui Hrîsto Botev, el a fost înainte de toate luptător pentru prietenia popoarelor.

Ei nu vedea inamicul în poporul turc, ci în opresorii și tiranii lui — în puterea sultanului. De aceea, exprimându-și dorința de a deveni medic militar, el intenționa să lucreze în ambulanță, deoarece, „pentru mine, sângele care va fi vârsat, fie el turc, român sau rus, rămâne tot sânge: sânge de om...”<sup>1</sup>, scria el în 2 Mai 1877. Prin om, Zubcu înțelegea nu omul în general, ci omul muncitor, pentru fericirea căruia, fie el rus sau român, luptă Zubcu. El înfiera ipocrizia liberalilor care „tipă tare, fară rușine”, trecând interesele lor ca o „cauza sfântă”. N. Zubcu a înțeles că sgârboțul ridicat în jurul problemei răsăritene de către presa oficială europeană din apus, precum și de catre cea țaristă rusă și burghezo-mosierească română, nu are nimic comun cu interesele popoarelor balcanice. În lucrarea sa „Despre Stat, proprietate și familie”, scrisă în formă de scrisoare, el a arătat că esența problemei răsăritene o constituie „...lupta claselor privilegiate a diferitelor naționalități pentru a dobândi dreptul exclusiv de posedare asupra acestei părți a Europei ca debușeu pentru producțiunile sale, pe când clasele muncitoare ale acestor naționalități nu au decât un singur interes: acela ca popoarele orientului să traiasca în liniște și fericire”<sup>2</sup>. Dar Zubcu a înțeles că aceasta dorința de liniște și fericire nu se va realiza atât timp cât există opresiune, atât timp cât vor exista tirani. Cucerirea independenței, el o socotea, pe de altă parte, numai un pas spre căile libertății. El a văzut clar că, prin cucerirea independenței, săracia și mizeria care domină în România, nu se vor termina, fiindcă puterea rămâne și mai departe în mâinile exploataților.

Iată de ce, Zubcu socotește ca o datorie a lui de patriot, să ia parte la luptă pentru independență; el tindea în același timp să folosească atmosfera creată pentru întărirea luptei împotriva tuturor tiranilor. Fiind un înamic convins al tiranilor, membru al mișcării revoluționare ruse, care luptă eroic împotriva absolutismului țarist, Zubcu, în timpul razboiului, când i s-a prezentat posibilitatea de a face agitație revoluționară pe scară întinsă, într'unul din cel mai important sprijin al absolutismului — în armata rusă — a început să activeze în această direcție.

Pe de altă parte, această activitate este strâns legată de interesele mișcării revoluționare din România. Rusia a fost pe atunci unul din cele mai puternice centre ale reacțiunii, și victoria asupra absolutismului țarist ar fi înlesnit și ar fi întărit lupta democrației revoluționare și în România.



Pozitia cercurilor revoluționare conduse de Zubcu, față de război, și activitatea lor revoluționară din această perioadă nu poate fi privită separat de mentalitatea tineretului revoluționar democrat rus, cu care ele au fost totuși în legătură.

In timpul războiului din 1877—1878, legăturile revoluționare rusoromâne, în general, s-au întărit și mai mult.

Este cunoscut că lupta popoarelor balcanice oprimate, pentru eliberare și pentru independență națională, a avut un ecou adânc în so-

<sup>1</sup> O pagină din *Socialismul Român*, p. 25.

<sup>2</sup> Ibidem, p. 40, Nicolae Zubcu Petropavici, op. cit., Anexa, p. 38.

cătatea rusa. Însă cauzele acestui avânt în favoarea popoarelor balcanice au fost diferite la diferite clase și grupări.

Mișcarea pentru ajutorul Slavilor a cuprins paturile largi ale societății rusești, iar cea mai mare parte a ofrandelor a fost făcută de păturile muncitcare ale societății. Această mișcare de ajutorare și de simpatie nu se marginea numai la Slavi, ci ea s'a raspândit printre toate popoarele balcarice.

Massele muncitorilor ruși au răspuns cu o simpatie arzătoare la suferințele și lupta popoarelor balcanice oprimate.

În revista apărută în străinătate, „Cauza comună”, s'a scris ca în Rusia „poporul auzind despre atrocitatele monstruoase turcești, a fost în întregime cuprins de emoție”. Suferințele proprii ale poporului rus, din cauză „Turcișor din interior” „...nu l-au făcut să uite compatimirea; și în nenorocirile lui marește, el s'a arătat ca un popor maro”<sup>1</sup>.

Cu toată săracia datelor, ne sunt cunoscute totuși simpatia arzătoare și ajutorul clasei muncitoare ruse față de popoarele balcanice oprimate. Istorul sovietic a arătat că mișcarea națională de eliberare, care a început în Balcani, a găsit un larg răsunet și o mare simpatie în „Uniunea muncitorilor din Sudul Rusiei”.

Problema revoltei din Herțegovina a fost pe larg discutată în Uniune și s'a luat decizia trimiterit de voluntari într'acolo. Dar ajutorul nu s'a mărginit numai la atât. Neînținând seama de situația materială îngrozitoare, muncitorii ruși rupeau dela gură ultimul ban, ca să ajute și cu bani pe cei răsculați. La adunarile „Uniunii muncitorilor din Sud” a fost luată hotărîrea de a se recurge la strângerea de ajutorare printre muncitorii întreprinderilor din Odesa, în favoarea celor răsculați din Herțegovina. Este cunoscut faptul că muncitorul Pavlov, dela atelierele căilor ferate din Odesa, a adunat cu o „listă de subscripție, bani dela muncitorii atelierului în care lucra, în folosul celor din Herțegovina”<sup>2</sup>.

Din aceste fapte, istorul sovietic a tras concluzia „că încă din jurul anului 1870, proletariatul rus s'a arătat ca apărător al popoarelor surori din Balcani, ridicându-se pentru eliberarea slavilor”<sup>3</sup>. Sunt cunoscute sacrificiile clasei muncitoare ruse și ale țărănimii, care nu numai că au dat ultimele lor copeici, dar s'au lipsit de cele necesare. Mii de eroi ruși au pierit pentru independența popoarelor balcanice.

Tocmai aceasta mărturisește interesul frățesc al poporului rus pentru lupta popoarelor oprimate din Balcani, iar nu vâlvă inutilă a presei slavofile liberale, și moda „slavă” a doamnelor din „societatea înaltă” din Petersburg sau tendințele absolutiste ale grupurilor reaționare ale lui Catcov.

Cercurile dominante ale Rusiei țariste au făcut multe sfordări ca să slăbească mișcarea de masă pentru susținerea slavilor care îi speria. Mișcarea pentru ajutorul slavilor era înlocuită cu chestiunile particulare ale ajutorului militar, în care rolul conducător il juca boierimea<sup>4</sup>.

<sup>1</sup> „Obștele delo”, 9 Iunie, 1877, Nr. 2, Urochi (articol de fond).

<sup>2</sup> V. Iltenberg, în „Voprosi Istorii”, 1951, Nr. 1, p. 98.

<sup>3</sup> Idem, p. 99.

<sup>4</sup> *Istoria U.R.S.S.*, ed. a II-a, rectificată și completată, t. II, red. M. V. Necșchina. Despre atitudinea societății ruse față de evenimentele din 1875—1876. Vezi articoului lui Cozmenco, *Societatea rusa și revolta Bulgarilor din Aprilie 1876*, „Voprosi Istorii”, 1947, Nr. 5 și *Slavianschi Sbornik M.*, 1948, în Biblioteca de stat Ordinul lui Lenin, U.R.S.S. (Studii din Secțiunea Manuscrise).

Evenimentele din Balcani au provocat o puternică agitație printre tineretul revoluționar și alte persoane progresiste din Rusia.

„Dacă propaganda pentru susținerea Slavilor, pornita din cercurile reaționare pansiaviste ale societății rusești, prezenta o apărare mascată a intereselor bierimii și în particular, a exportatorilor de cereale, atunci, în mijlocul democraștilor revoluționari ruși, apelul pentru ajutorarea mișcării de eliberare din Balcani a fost desinteresat“<sup>1</sup>.

Attitudinea narodnicilor revoluționari față de lupta Slavilor din Balcani și mai ales față de declararea razboiului a fost foarte complicată. Adeptii lui Lavrov ca și adeptii lui Tcacev, propovaduau teoriile lui Blonkist, și socoteau ca neadecvat, față de atmosfera creată în Rusia în jurul anului 1870, să ia parte la orice manifestări active împotriva Turcilor. Acești curent reflectă mentalitatea unei părți infime a mișcării revoluționare ruse. Abia au început evenimentele în Balcani și ele au gasit un mare răsunet la acești narodnici revoluționari. Un mare număr de revoluționari ruși au pornit încă din anul 1875 cu mare avânt către Balcani, pentru a lua parte la lupta popoarelor surori oprimate.

Pe câmpul de luptă împotriva Turcilor a cazut revoluționarul A. G. Ieroșenco.

Primul dintre Rușii care s'a grăbit să ajute Slavii din Balcani, în August 1875, și care a luptat cu Turci în rândurile Muntenegrenilor a fost<sup>2</sup> un narodnic cunoscut, M. P. Sajin (Armon Ross)<sup>3</sup>.

In Herțegovina au plecat M. S. Cravșinschi, D. Clemens, Ivan Debogori-Mocrievici, Orest Gabel, Pimen Encuvatov<sup>4</sup>. Dela începutul razboiului, spre Serbia, a plecat N. N. Iujacova. Un cunoscut și activ narodnic, A. I. Jelabov, s'a ocupat cu strângerea banilor și trimiterea voluntarilor în Herțegovina.

In 1876, tineau să plece în Serbia mulți narodnici revoluționari.

„Amicii mei cei mai buni — scria un cunoscut anarhist rus, Cropotchin — Serghei Stepneac, Dimitrii C. și mulți alții, s'au îndreptat spre Peninsula Balcanică pentru a se uni cu răsculații. Alții îmi scriau: «Noi vom reporta ziarului „Times“ despre atrocitățile turcești din Bulgaria; noi piângem la citirea acestora și mergem să ne înscriem în detașamentele răsculaților ca voluntari sau ca surori de caritate»<sup>5</sup>.

Aceasta mișcare nu s'a oprit niciodată după începutul războiului rus-turc.

Cunoscută mai târziu ca membră marcantă în organizația centrală a grupului „Voința poporului“, A. P. Corba a luat parte activă în adunarea ajutoarelor pentru voluntari ruși în Serbia. În luna Decembrie a anului 1877, ea a plecat în România, la București și a fost primită ca scără de căritate, ocupându-se cu transportul răniților pe calea ferată, dela București până la frontieră rusă<sup>6</sup>.

Vîitorul scriitor V. S. Garșin, pe atunci încă student al Institutului de Mine, se găsea în strânsă legatură cu tineretul revoluționar și a vrut imediat să plece ca voluntar când a auzit despre atrocitățile turcești din

<sup>1</sup> I. C. Fortunatov, op. cit., p. 32 și 42

<sup>2</sup> D. Bogucearschi, *Narodnicism activ în jurul anului 1870*.

<sup>3</sup> M. P. Sajen (Arman Ross), *Amintiri*, N. 1925 (Plecarea spre Herțegovina). August, 1875, p. 99—105.

<sup>4</sup> Bogucearschi, op. cit., p. 292.

<sup>5</sup> Cropotchin, *Noutăți revoluționare*, p. 362

<sup>6</sup> Bogucearschi, op. cit., p. 290

Bulgaria. „Dar din nenorocire mie nu mi s'a dat drumul pentru că am fost înscris pe liste de recrutare“ — scria el. Mai târziu el a luat parte ca voluntar în razboiul ruso-turc și a fost ranit<sup>1</sup>. Impresiile lui despre razboi ca și mentalitatea soldaților ruși au fost artistic exprimate în numeroasele lui, publicate tot atunci în „Notișe despre patrie“. Cartile lui Garșin au fost larg difuzate în România, în jurul anilor 1880—1890, iar o parte din opera lui a fost tradusa în limba română.

Dacă, înafara de interes și simpatie, revoluționarii ruși au fost însușite și de alte motive. Mai ales în 1875—1876 ei au fost atrași de caracterul popular al mișcării de eliberare din Balcani. Ei au avut naivitatea să credă că războiul le va da o experiență necesară organizatorilor revoluționari<sup>2</sup>, că pot să învețe în mod practic „tactica“ mișcarilor populare.

Unul din activiștii mișcării populare din Sudul Rusiei, V. F. Costîrin, a comunicat ulterior ca „printre radicalii din acea vreme, s'a discutat mult despre necesitatea de a lua parte la mișcarea Sârbilor și Bulgarilor și în scopul de a primi «botezul focului» și de a studia la fața locului „tehnica revoltelor populare...“<sup>3</sup>.

„Printre voluntari“ exista și din acei care spun că ei pleacă cu speranța de a crea noi legaturi, de a învăța organizarea experienței de luptă, lucruri de care vor avea nevoie după reîntoarcerea în patrie.

In tot cazul, astfel de oameni sunt socotiți nu ca unități separate, ci ca cercuri întregi — scria în „Inainte“ (revistă revoluționară rusă care se publica în strainătate) corespondentul din Petersburg, în ziua de 28 Septembrie 10 Octombrie 1876<sup>4</sup>:

Intrarea Rusiei țărănești în războiul cu Turcia a provocat o răcire față de lupta popoarelor balcanice a unor cercuri progresiste, precum și din partea redacției „Otecesvînîie zapischi“. Ei vedeaau în acest război numai caracterul subiectiv al tendințelor de acaparare ale guvernului țărist în Balcani și socoteau în mod just că, pentru clasele dominante, acest război, după cuvintele lui Engels, este „calea salvarii“ — calea care se deschide în fața oricărui guvern care se află față cu rezistență de neînvins a poporului<sup>5</sup>.

Iată de ce G. E. Eliseev, unul din redactorii „Otecesvînîie Zapischi“, scria despre atitudinea față de mișcarea și ajutorarea Slavilor, atingând chestiunea războiului apropiat: „Dacă mișcarea rusă rămânea pe acest teren popular, atunci în cazul războiului Serbiei și Turciei care ar dura 5—10 ani, ei ar fi putut găsi întotdeauna o sursă bogată în ajutorul liber al societății ruse“<sup>6</sup>.

Totuși, majoritatea revoluționarilor ruși socoteau că războiul ruso-turc deschide noi perspective activității revoluționare. Ei sperau în posibilitatea de a transforma lupta națională a popoarelor balcanice într-o luptă de eliberare socială. Punctul de vedere al revoluționarilor ruși era

<sup>1</sup> V. I. Garșin, *Opere*, 1896, p. 34.

<sup>2</sup> N. Tun, *Mișcarea revoluționară din Rusia*, 1924, p. 143.

L. Deici, *16 ani în Siberia*, ed. a II-a, p. 94—95. L. Deici. *Jumătate de veac*. Gîz., M. → L., 1926, p. 140, 143.

<sup>3</sup> V. Bogușarschi, *Narodnicism activ în jurul anului 1870*. M., 1912, p. 291.

<sup>4</sup> „Vperiod“, 1876, Nr. 44, p. 666.

<sup>5</sup> Marx și Engels. *Opere*, t. XV. Engels, *Muncitorii din Europa în 1877*, p. 409.

<sup>6</sup> Otecesvînîie Zapischi, doc. 1876, p. 264—265. Trebuie sau nu să luptă.

că armata este compusă din țărani, îmbrăcați în uniforma militară. Războiul a pus arma în mâinile țaranilor. Era numai nevoie de a face agitație printre ei, de a le deschide ochii, iar după aceea, de a îndrepta loviturile lor nu numai împotriva opresorilor balcanici, dar și împotriva opresorilor proprii. Faptul că armata rusă luptă în strainatate era socolit ca o condiție adecvată pentru desfășurarea agitației. Desigur că astfel de tendințe dovedeau concepțiile greșite asupra poporului. În anul 1877, ca și în anul 1874, când narodnicii revoluționari s-au îndreptat spre sate, tovarășul Stalin a spus: „și pe țărani nu i-au cunoscut și nu i-au înțeleș asă cum trebuia“. „Narodnicii nu cunoșteau clasa muncitoare și nu înțelegeau că țărani singuri nealiați cu clasa muncitoare și fară conducerea acesteia nu vor putea invinge țarismul și moșierii“<sup>1</sup>.

Revoluționarii ruși, în jurul anului 1870, se conduceau după teorii greșite. Însă, aşa după cum au arătat Lenin și Stalin, ei au fost aceia care au luptat cinstiți și eroic pentru libertate. M. I. Calinin scria despre ei: „Acești oameni se consacrau pe deplin poporului și trăiau cu ideea de a servi acest popor“<sup>2</sup>.



In timpul războiului din 1877—1878, România a devenit unul din locurile cele mai principale pentru propaganda revoluționară rusă, căc se efectua pe două căi: 1) în rândurile armatei ruse, și 2) prin agitație în rândurile populației țării, făcută de o parte din această armată.

In Mai 1877, au sosit la București pe adresa lui Zubcu, — care în acest timp se întorsese din provincie unde lucrașe ca medic de plasă — sute de kilograme de publicații revoluționare venite din Geneva, unde era centrul revoluționarilor ruși emigrați în străinătate.

Sarcina lui Zubcu a constat în a organiza răspândirea acestor publicații în rândurile armatei ruse, care se afla în România și Bulgaria.

Intr-o broșură despre Zubcu, care a fost publicată în anul 1880 în București, un autor anonim scria: „Este știut că prin el și prin prietenii lui, cărțile și ziarele propagandei socialiste ajungeau mai repede la Adrianopol, decât ordinele și dispozițiile date de către prințul Nicolai“<sup>3</sup>.

La această muncă au luat parte toți membrii cercului secret al lui Zubcu și anume: E. Lupu, la Iași, C. Stănceanu, la București, Dobrogeanu-Gherea, la Brăila, Russel la Spitalul militar din Ploiești, etc. Ei au fost colaboratorii săi cei mai apropiati.

La București, au fost organizate două depozite pentru cărțile revoluționare. Unul, în casa în care a stat Zubcu, pe strada Teilor Nr. 20, iar al doilea, în camera lui Stănceanu la Spitalul de Copii din strada Diaconescelor, unde era internist<sup>4</sup>.

<sup>1</sup> Cursul scurt de Istorie a P.C. (b) al U.S., ed. a III-a, p. 17.

<sup>2</sup> M. I. Calinin, Despre educația și instrucția comunistă, M. — L., 1948, p. 147.

<sup>3</sup> O pagină din Socialismul Român, p. 19.

<sup>4</sup> Zamfir C. Arbore, In exil. Din amintirile mele. Craiova, 1896, p. 391. Autorul acestor lucrări, Arbore, după cum s'a constatat mai târziu, a jucat un rol rușinos în mișcarea socialistă din România. Naționalist-burghez, redactor al organului guvernamental, el a speculat încrederea vremelnică pe care le-o inspira socialistilor români, datorită faptului că el luase parte la mișcarea revoluționară rusă, pentru a furniza informații despre activitatea lor cercurilor guvernamentale, cu alte cuvinte indeplinea funcția de trădător.

După cum își amintea contemporanii lui Zubcu, el recurgea la o metodă foarte isteață. În mod foarte dibaci, „el umplea cu publicații revoluționare toate librăriile din capitală și provincie“.

„Si militarii ruși „umpleau librăriile Greve și Seleși pentru a cumpara cărțile revoluționare lăsate acolo“<sup>1</sup>.

Mai târziu, s'a aflat despre aceasta și în străinătate. În anul 1879, ziarul „La France“ scria că, în timpul șederii armatei ruse în România, „ziarele și manifestele interzise, editate în Elveția și în alte locuri, se vindeau ofițerilor ruși la București, de unde ei le aduceau în țara lor, pe care au umplut-o cu aceste lucrări periculoase“<sup>2</sup>.

În anul 1883, „Dacia viitoare“, care a fost unul din primele ziaruri socialiste românești, a transcris scrierea lui Stepneac-Cravcinschi, luată din ziarul englez „Pall Mall Gazette“, în care se spunea că înaintea anilor 1877—1878 armata rusa a fost cu totul departe de mișcarea revoluționara. Începutul războiului balcanic, ocuparea României de către armata rusă și sederea multor ofițeri în orașele mari din Moldova și Valahia „au schimbat această situație“. La Iași și la București, ofițerii ruși au gasit expuse în vitrinele librăriilor toate cărțile interzise în Rusia, a căror lectură a avut atracția unui fruct interzis“<sup>3</sup>.

Așa cum ne comunică un contemporan, acest fapt a fost adus la cunoștință jandarmeriei țărănești și militariilor ruși le-a fost interzis de a intra în librăriile în care se vindeau aceste ediții. Acest fapt nu a putut însă opri agitația. „Revoluționarii ruși — și mai ales Zubcu — au avut în rândurile armatei ruse mulți aderenți politici, iar în corpul medical, pe foștii colțnici dela Academia Medico-Chirurgicală din Petrograd, cu ajutorul carora ei au început să răspândească aceste broșuri revoluționare“<sup>4</sup>.

Dobrogeanu-Gherea — care mai târziu a propagat idei nefaste, menșevice — a desfașurat de asemenea activitate în 1877—1878. Ca să intre în legături mai strânse cu armata rusă, el s'a mutat dela Ploiești la Brăila și, în urma îndrumărilor cercurilor revoluționare, a deschis o spălătorie a Crucii Roșii, pentru spitalele militare ruse, dându-se drept un cetățean american cu numele de Robert Djinks. El a fost susținut de către Zubcu-Codreanu, care îi trimitea la Brăila ediții progresiste ruse apărute recent, ca de pildă revista „Notișe despre Patrie“ și „Comunitatea“. Zubcu coresponda cu el, dar corespondența aceasta nu a putut fi, din păcate, gasită.

Jandarmii țărăni, care în decursul anului 1878, au înfrângut cercețările, i-au putut găsi urmele. Zubcu a izbulit să se ascundă. Gherea însă, atras într-o cursă, a fost arestat de către „ohrana“<sup>5</sup>, închis în cetatea Petru și Pavel și exilat la Mezeni pe cale administrativă.

Într-un organ revoluționar rus din străinătate, se comunică faptul că „spioni internaționali, în frunte cu Bismarck, uneltesc în apus, Rușii își aranjează afaceri bune în România recent eliberată. Unul din Rușii care trăiau acolo, și anume Katz, a primit o scrisoare prin care era invitat să se prezinte la una din stațiile de cale ferată care se afla în apro-

<sup>1</sup> Zamfir C. Arbore, op. cit., p. 399.

<sup>2</sup> „Binele public“, 1879, I. N. 15, p. 2.

<sup>3</sup> „Dacia Viitoare“, anul I, Iulie 1883, Nr. 11, p. 168

<sup>4</sup> Zamfir C. Arbore, op. cit., p. 401.

<sup>5</sup> Calendarul Muncii, 1907, p. 67—88 precum și Studii Critice, v. IV, București, 1925, p. 63—83.

piere de granița rusă. Katz a plecat într'acolo și când a ajuns, a fost luat cu forță de către jandarmii ruși; în acest fel el a fost răpit. În prezent, Katz, ca un trofeu, este adus la Petersburg, unde stă în Cetate<sup>1</sup>.

Insă, la sfârșitul lunii August 1879, acesta evadează. Organele revoluționare din străinătate au dat publicitatea o descriere amănunțită asupra evadării și a evenimentelor din Norvegia<sup>2</sup>.

Cimentarea legăturilor revoluționare rusu-române se înfăptuia însă nu numai pe linia propagandei în rândurile armatei ruse.

„In timpul războiului, Români și Rușii duceau o propagandă reciprocă“ — scria un contemporan<sup>3</sup>.

In literatură nu se pomenește nimic despre această chestiune, dar se găsesc unele documente, care arată nu numai influența mișcarii revoluționare ruse în România, în legătură cu situația creata în România după război, dar și influența spontană a soldaților ruși asupra țărănimii române care intra în legătură cu ei. Aceasta oglindește rezultatul acelor precedente care au cuprins și pe țaranii ruși îmbrăcați în mantale soldațești.

La începutul lunii Mai 1878, unele ziare liberale din București și Iași raportau guvernului și autorităților locale cum că „unii agenți ai armatei ruse“ duc în multe sate o propagandă activă împotriva guvernului și promit țaranilor împărțirea pământului.

Ziarele cereau cu insistență cercetarea imediată a acestei afaceri și comunicarea rezultatului tuturor parlamentelor din țările europene<sup>4</sup>. Aceste comunicări au găsit imediat un răsunet în presa apuseană<sup>5</sup>, potrivită dușmanosă împotriva Rusiei. Aceste articole au fost scrise în perioada agravării relațiilor rusu-române. Răspândind svonurile despre activitatea agenților din armata rusă, presa liberală nazua să atingă un efect dublu: pe de o parte, să justifice schimbarea bruscă a atitudinii guvernului liberal față de aliațul său, Rusia, datorită jertelor căreia s'a dobândit independența României; pe de altă parte, această acțiune a fost o metodă de înșelăciune folosită pe scară largă în perioada turburărilor țărănești care se iveau și a protestului celor ce muncesc — metodă care constă în a căuta pe „vinovați“, în a răspândi svonuri despre „agenți“, pentru ca prin aceste căi să camuseze cauzele care au adus massele populare la turburări și să se elibereze de răspunderea pentru situația oribilă care s'a creat.

Presa liberală din România a folosit, în aceste articole provocatoare, unele fapte care nu aveau nicio legătură cu activitatea comandamentului armatei ruse, dar care aveau legătură cu soldații ruși răsleți, și este posibil chiar, cu activitatea unor revoluționari ruși din rândurile armatei.

<sup>1</sup> „Zemlea i volca“, 1879, Nr. 3, 15, 1 (Jurnalistica revoluționară în jurul anului 1870, sub redactarea lui V. Vasilevski, p. 190—191. Arcștarea lui a fost adusă la cunoștința cercurilor largi ale revoluționarilor ruși. Vezi L. Deutsch, *16 ani în Siberia*, p. 53).

<sup>2</sup> „Narodnaia volea“, 1879, Nr. 2 (Literatura Partidului, *Voința Poporului*, p. 92—93. Articolul mare este publicat în „Obsceteie delo“, 1879, Nr. 28. Evadarea a fost cunoscută și de Lavrov P. Vezi: *Propagandistii narodnici*, în jurul anului 1870, p. 244).

<sup>3</sup> „Dacia Viitoare“, 1883, Nr. 11, p. 168.

<sup>4</sup> „Telegraful, VIII“, 1878, Nr. 1818 din 7 Mai, p. 1, „Stafeta“ I, 1878, Nr. 98 din 7 Mai, p. 3 §. a.

<sup>5</sup> „Timpul“ III, 1878, Nr. 22 din 1878, p. 1.

In județul Ilfov au isbucnit turburări țărănești. Pentru cercetarea lor a fost trimisă o comisie sub conducerea procurorului Stoianovici. Ministrul Afacerilor Interne a primit un raport detailat din partea Comisiei, la care erau anexate procesele verbale asupra cercetărilor, în care se spunea „despre incendieri și propagandă dusă în mijlocul populației satelor din județul Ilfov, de către armatele rusești, încartiruite în aceste locuri”<sup>1</sup>.

In baza depozițiilor țărănilor, procurorul a comunicat — și aceasta se vede din procesele verbale — că în sate au stat soldați ruși din Divizia a XI-a un timp destul de îndelungat. Prin părtarea lor, ei au isbutit să câștige simpatiile țărănilor. Așa cum spun țărani, „ei au început să le povestească că au venit în țară (adică în România) numai din dorința de a ameliora situația țărănilor și pentru aceasta ei vor ocupa Bucureștiul, vor desarma armata română, vor ucide pe proprietari, vor lua dela ei pamântul ca să-l dea țărănilor...“ §.a.m.d.<sup>2</sup>.

După cum relatează procurorul, „asemenea propagandă nu a fost izolată; ea a avut loc în mai multe sate — Copăceni, Mogoșești, Jilava, din județele Ilfov, Trachișteia, și Buderiu din județul Vlașca<sup>3</sup>. Ca rezultat al agitațiilor, locuitorii au refuzat să plătească impozitele, declarând că ei nu vor să le plătească și că Rușii îi vor apăra. Ca o urmare a acestor sfonuri, răspândite cu uniformitate în toate satele, procurorul a ajuns la concluzia „că o asemenea agitație a putut fi rezultatul acestor instrucțiuni pe care acești soldați ruși le-au primit dela comandanții lor“<sup>4</sup>.

Însă asemenea concluzie este falsă și, în general, toată comunicarea procurorului cere o studiere critică.

Asemenea agitație care a turburat țărăniminea română nu putea să vină dela comandamentul rusesc. Faptul de care s'a temut cel mai mult guvernul țarist și pe care a vrut să-l înlăture prin începerea războiului cu Turcia, a fost tocmai revoluția agrară din Rusia. În timpul războiului, în anul 1877—1878, guvernul țarist a fost cuprins de teamă față de tot ceea ce lăsa să se întrevadă semnele mișcării revoluționare de eliberare. Astfel, de pildă, comandamentul suprem al armatei ruse a refuzat categoric includerea miliției bulgare în rândurile armatei ruse; de asemenea marirea numărului ei. Si în această politică „se vedea frica față de revoluționarea soldaților ruși de către răsculații bulgari“<sup>5</sup>.

Cu atât mai mult generalii țaristi nu au putut ordona țărănilor ruși să ducă agitația revoluționară, cu cât în perioada a două a crizei revoluționare din Rusia, între anii 1878—1881, se ducea o luptă ascuțită împotriva cerințelor analoage ale țărănilor ruși și revolta lor a fost înăbușită de către detașamentele de pedepsire ale guvernului țarist.

Este vorba probabil despre agitația spontană a soldaților ruși, cù-prinși de dorința și de năzuința de a căpăta pământ așa cum au vrut-o milioane de țărani din Rusia, și a căror activitate a crescut mai cu seamă

<sup>1</sup> Arh. St., Buc., Min. Int., Div. Adm. 1878. Pach. 350, cart. 5596, dos. Nr. 45.

<sup>2</sup> Arh. St., Buc., Min. Int., Div. Adm., 1878. Pach. 350, cart. 5596, dos. Nr. 45, folio 4.

<sup>3</sup> Ibidem, folio 5.

<sup>4</sup> Ibidem, folio 35.

<sup>5</sup> Slavianschi Sbornic, M., 1948, p. 127. Lucrările Secției Manuscrisse, Biblioteca U.R.S.S., care poartă numele lui Ier.

în perioada crizei revoluționare. Soldații ruși, ei însăși țărani, expuneau țăranoilor români, la fel de asupriți și săraci ca și ei, visurile lor despre pământ, arătându-le gândurile lor ascunse.

Evenimentele din Ilfov au fost ecolul turburărilor țărănești din Rusia. Țăranoii români ascultau pe soldații ruși nu numai pentru că ei le aratau ceea ce îi turbura cel mai mult, dar și prin faptul că soldații, prin purtarea lor, au cucerit încrederea și dragostea țăranoilor. „...In toate satele în care eu am efectuat cercetarea — scria susmenționatul procuror — toți locuitorii s-au dovedit mulțumiți, se poate spune chiar, încântați, de soldații ruși, pe care ei au început să-i considere ca adevarați binefăcatori”<sup>1</sup>.

Aici trebuie să menționăm manifestări de simpatie analoage față de soldații ruși, comunicate în corespondență ziarului englez.

In luna Mai 1878, când s'au intensificat svonurile despre iminența războiului dintre România și Rusia, Regimentele de Dorobanți III, IX și XV, care au fost plasate în orașul Pitești, declarau cetătenilor în ale căror case erau încartiruiți, că „ei niciodată nu vor lupta împotriva Rusiei, că ei au fost aliați pe câmpul de luptă...” și că ei „vor depune armele imediat ce se va da ordin de a lupta împotriva Rusiei”. Aceiași dorobanți, aşa după cum relatau ziarele, declarau că „nu este departe timpul când boierii vor fi alungați din țara și vor împărți țara (adica pamântul) țăranoilor”<sup>2</sup>.

Țăranoii români exagerau desigur cele spuse de soldații ruși, și când s'au început cercetările, încercau să se ascundă sub scutul celor „spuse de Ruși”. Prin urmare, agitația celor din urmă devinea un fel de pretext, imbold, devinea scânteia căzută într'un butoi cu ulei. Este caracteristic faptul că aceste turburări au fost mai puternice în satul Sarindar și în plasa Sabaru, care în anul 1862 au fost cuprinse de turburări sub conducerea lui Malăeru. In acest raion, în anul 1875, grindina a distrus întreaga recoltă<sup>3</sup>. In jurul anului 1870, au început treptat să se manifeste turburările țăranoilor<sup>4</sup>. In timpul războiului țăranoii din aceasta regiune ca și întreaga țărănim, au fost copleșiți prin impozite foarte grele, fapt care a desvoltat aceste turburări.

Evenimentele din județul Ilfov, ca și declarațiile dorobanților, arătau starea de spirit a masselor țărănești. Ele vorbeau nu numai despre nemulțumirile țărănimii, dar și despre mișcarea ei, deoarece razboiul a saracil-o și a împins-o într'o mizerie și mai mare.



Acest război pentru Independență, fiind dus sub conducerea claselor dominante, le-a servit acestora ca un mijloc de mare câștig și a dus la ruinarea ulterioară a masselor populare.

In România, greuțările cele mai mari ale războiului pentru independență au fost suportate de către popor, și în primul rând de către țărănim.

<sup>1</sup> Arh. St., Buc., Min. Int., Div. Adm., 1878. Pach. 350, cart. 5596, dos. Nr. 45, folio 5.

<sup>2</sup> „Timpul”, III, 1878, Nr. 122 din 7 Iunie, p. 1.

<sup>3</sup> Arh. St., Buc., Min. Int., Div. Adm., 1875, Pach. 289, cart. 4707, dos. Nr. 4, partea III, folio 48.

<sup>4</sup> Ibidem, 1876, dos. Nr. 5007, o folio 152.

Ca o întruchipare a ipocriziei cercurilor conducătoare, proclamația prin care regele Carol de Hohenzollern — care avea grija de buzunarul sau — spunea în mod mincinos că războiul este dus cu „energia și abnegația tuturor claselor societății“, a fost facută în două rânduri, odată în luna August și apoi în luna Septembrie a anului 1877<sup>1</sup>.

Membrii cercurilor conducătoare din România se intitulau în mod demagogic „patrioți“. Prin aceste declarații false, el căuta să orbeasca opinia publică românească și mondială, să ascundă mizeria vădită a masselor populare, stare la care muncitorimea a fost adusă în timpul unui singur an prin jafurile burgheziei și ale marilor proprietari.

Aceste minciuni au fost demascate de către N. P. Zubcu-Codreanu.

Arălând starea de spirit a masselor populare, care suportau toate sacrificiile războiului, Zubcu a luat apărarea intereselor lor, desvăluind cu pasiune jafurile care erau efectuate de clasa privilegiată a României.

Neavând posibilitatea de a publica articolele sale în România, el a fost nevoie să le publice în presa revoluționară din străinătate. Este cunoscută corespondența lui din Februarie 1878, publicată de către un cunoscut geograf francez, Elisé Recloux — cunoscut apropiat al lui Herțen — care a publicat această corespondență în ziarul cu tendințe anarhistice redactat de el „Travailleur“<sup>2</sup>. După cum reiese din corespondență nepublicată a lui Zubcu, el a luat legatura cu acest „ziar“ prin mișcarea revoluționară rusă, și în special printre revistă a narodnicilor revoluționari ruși, „Comunitatea“, care aparea la Geneva<sup>3</sup>. În revista „Comunitatea“ el a publicat, sub pseudonimul N. Dragoș, o corespondență care avea aceeași temă<sup>4</sup>. Acest articol, inedit, are un conținut mult mai adânc și mult mai plin decât scrisoarea din „Travailleur“ cunoscută până acum<sup>5</sup>.

Sarcinile de bază ale acestui articol, sunt: 1) de a arăta că toate jertfele acestui război au fost suportate de către țărăniminea săracă, pe umerii careia a cazut toată greutatea lor; 2) de a demasca ipocrizia orânduirii pseudoconstituționale, politica antipopulară și falsul patriotism al partidului liberal, în special, și al claselor dominante, în general, care au înșelat și de data aceasta massele populare; 3) de a arăta cu ce învățatură s-au ales din acest „dezastru al poporului“ însuși poporul și puținii socialisti existenți; 4) de asemenea de a arăta calea de ieșire, calea nimicirii orânduirii existente.

Aceste teze, Zubcu le baza pe fapte și pe analiza acestora. În articolele sale, el s-a înfațisat nu numai ca unul care urmărește foarte atent mersul evenimentelor, ci și ca un adânc cunoscător al realității românești, martor al nenorocirii poporului și care suferă intens pentru aceasta, ca unul care nu visa numai pentru viitor, dar era și un luptător împotriva raului de atunci, care nu detesta numai asuprirea, dar ura cu o pasiune revoluționară pe acești asupratori și luptă împotriva lor.

El scria cu modestie, că „comunică cititorului numai o parte din

<sup>1</sup> Arh. St. Buc., M. St. M., dos. Nr. 604, folio 347.

<sup>2</sup> Acest articol a fost transcris în 14 Octombrie 1913 și folosit în broșura: N. P. Zubcu, p. 24—26 și de asemenea în *Istoria României*, sub redact. Mihail Roller, p. 438 441.

<sup>3</sup> „Obșcina“, Nr. 3 și 4, Martie-Aprilie 1878, p. 46—48.

<sup>4</sup> Vezi necrologul lui Zubcu în „Obșcina“, p. 56.

<sup>5</sup> Aceasta se vede din scrisoarea fără data, în limba rusă, și care a fost scrisă pe un formular redacțional al revistei „Obșcina“ adresat lui Zubcu.

influența războiului asupra situației economice a poporului", și numai aceea ce „s'a clarificat aproape pe deplin". În realitate însă, el a făcut o analiză adâncă asupra situației care s'a produs în România, încă din după război.

Zubcu a aratat că războiul a început într'un moment „în care finanțele Statului Român erau extrem de desechilibrate" și a desvăluit modul în care au fost găsite mijloacele necesare pentru purtarea războiului.

Toate greuțile au fost puse pe umerii țărănimii. „Și cu această ocazie s'a repetat — scria Zubcu — vechea și veșnic noua istorie a societății moderne: istoria... care s'a desfășurat și în timp de pace și în timp de război, istoria care a pus tot greul pe umerii poporului, muncitorului".

Analizând situația în care s'a aflat țărănește săracă, ca o urmare a diferențelor jafuri din timpul războiului, Zubcu a tras concluzia justă că ruinarea în masă a țărănimii, pauperizarea ei forțată, este rezultatul economic direct al războiului din anii 1877—1878. Iată de ce consideră el că ceea ce s'a întâmplat, a fost „ca un dezastru al poporului în sensul deplin al cuvântului", deoarece, aşa cum scria Zubcu „asuprirea crunta a poporului, de data aceasta a luat forma unei exploatari îndărjite a tuturor muncilor țării pe care i-a transformat în proletari, în argați, care nu vor deveni niciodată stăpâni liberi, ei și copiii lor rămânând în această stare până la sfârșitul orânduirii existente".

In acest articol, Zubcu a apărut ca un ideolog, apărător al țărănimii, al argaților și „al țărănimii mijlocașe" care urăsc burghezia satelor. Cea mai grea dintre urmările jafului din timpul războiului a fost lipsirea țărănilor de vitele de muncă. Zubcu a înțeles că țărani „chiar aceea care posedă o mică proprietate, dar lipsiți de vite de muncă, nu se vor ridica niciodată la situația de altă dată, vor rămâne pentru totdeauna la discreția moșierilor, și cu cât mai târziu, cu atât mai rea și mai nenorocită va fi situația lor".

Însă, văzând aceste nenorociri, care au căzut peste țărănește, ca rezultat al unui jaf nerușinat din partea claselor domiñante, el nu a înțeles atunci importanța cuceririi independenței pentru dezvoltarea ulterioară în România a unor noi relații social-economice.

Zubcu nu a văzut deschiderea unui drum mai larg al dezvoltării capitalismului, ca o urmare a războiului, și nici apariția pe arena luptelor politice a proletariatului, care a devenit singura forță care va putea să unească massele populare pentru a le conduce în luptă împotriva oricărei exploatari.

Însă, această limitare a lui Zubcu nu poate fi explicată numai prin influența concepțiilor narodnice, care negau dezvoltarea capitalismului și rolul istoric al proletariatului din Rusia, și prin dorința de a aplica teoriile narodnice pe teritoriul românesc.

Aici este vorba despre limitarea de clasă a lui Zubcu; el nefiind înmormânat cu concepția științifică a proletariatului, nu a putut descoperi și înțelege legile de dezvoltare social-economice. Așa cum se vede din acest articol, spre deosebire de narodnici, Zubcu își îndrepta privirile către lupta proletariatului din apus, făcând legătura dintre mișcarea revoluționară din România și lupta social-democraților. Nu este vina, ci nenorocirea lui Zubcu că el nu a văzut dacă România, încă slabă

din cauza stării de înapoiere a țării, cu toate că în această perioadă au avut loc primele manifestări timide și spontane ale muncitorilor.

Cu ajutorul unei juste caracteristici de clasa, de exemplu legea rechizițiilor (de iuare a bunurilor în natură pentru întreținerea armatei și purtarea războiului), Zubcu a descoperit situația grea în care se afla țăranișmea săracă și a aratat mijloacele prin care clasele dominante storceau țărănilor ultimele puteri.

Zubcu a demascat în toată goliciunea lor principiile mincinoase ale democrației burgheze, desvaluind esența de clasă a acestei legi a rechizițiilor. Légea spunea că privește pe toți cetățenii țării. „Noi trăim doar sub semnul egalității tuturor față de lege“ — scria ironic Zubcu — și dacă ne luam după litera acestei legi, aceasta înseamnă ca totul a de curs „în cadrul celei mai înalte dreptăți“, însă „numai în aparență“.

Așa cum spunea Zubcu, „cei care nu lucrează, paraziții, minoritatea exploatatoare, înțelegeau minunat că legea este de partea lor, și că toată greutatea de nesuportat va cădea pe umerii țărănilor“. Aceste rânduri dovedeau o adâncă perspicacitate, o excelentă înțelegere a evenimentelor care se petrecuseră în România. Despre faptele acestie, Zubcu a pulut să se informeze numai ia față locului, deoarece materialul în legatura cu această chestiune nu aparea, bineînțeles, nicăieri în presă. În prezent, cercetătorul, poate dovedi pe baza unui vast material care se află în păstrare în Arhiva Ministerului de Interne, justăcea celor spuse de Zubcu, și poate arăta cum clasele dominante din România au știut să ocolească toate articolele acestei legi, proștiind de concursul guvernului.

Zubcu avea o mare simpatie față de narodnici și plin de indignare scria despre „nedreptațile revoltatoare ale administrației“ privind rechizițiile de caruțe cu caruțași cu tot pentru transport. O consecință a acestei stări de fapte a fost transformarea de către clasa dominantă din România „a aproape jumătate din țăranișme“, din mici proprietari liberi, în argați ai agricultorilor și ai arendașilor, pentru vecie.

Zubcu a descris în mod amanunțit toate chinurile care în urma acestor legi a rechizițiilor, au trebuit să fie suportale de țărani, subliniind că toate greutățile și jertfele războiului au fost puse pe umerii maselor populare. El demască acțiunea aparatului birocratic al claselor dominante și scrie: „Forțat și pe neașteptate, neînținând seamă de nimic, afară de ordinele șefilor superiori, administrația trimitea pe țărani cu căruțele încărcate, în locuri îndepărtate, drumul până acolo durând și câte o jumătate de lună și mai mult, fară să se gândească cu ce se va hrăni acest țărăni în tot acest timp, și în special cu ce va hrăni el pe drum viteze sale de muncă nenorocite, și care, 3—4 zile în urmă, poate, s'au întors din alt drum, tot atât de lung. De obiceiu, asemenea rechiziții nu atingeaau de loc pe agricultorii și pe arendașii care puteau să-și exprime entuziasmul patriotic cu toată liniste, în legătură cu bravura și curajul soldatului român dorobanț. Însă, la țărani trimesți pe drum cu vitele lor de muncă, gospodăriile desechilibrate se desechilibrau și mai mult, datorită lipsei lor de acasă de aproape o lună; vitele lor pierdeau pe drum fiind sleite de pulere din cauza lipsei de nutreț sau a epidemiilor care bântuiau mai cu seamă pe Dunăre, și atunci țăraniul se reîntorcea pe jos, fără viață și caruță, cu biletul administrației în mână, cum că el a transporat încarcatura timp de atâtea zile, și are drept la recompensă din

parte i guvernului. Uneori, toamna și mai ales iarna, se întorcea cu mâinile și picioarele degerate, plângând, ca să vadă cum plâng copiii lui să și vadă gospodăria distrusă, fără vreo altă posibilitate decât de a intra că argat, pe vecie, la dușmanul său istoric de veacuri, agricultor sau arendaș. Cetitorul rus înțelege de minune ce înseamnă un țăran, care posedă un lot mic de pământ, însă lipsit de vitele cu care îl muncea".

Ca o ilustrare a acestor rânduri, care stau ca un act de acuzare a întregii orânduirii burghezo-moșierești, se pot prezenta următoarele cifre ale unui raport dat de Senat și care au fost publicate în August 1878. În decurs de 16 luni „cerințele armatei române erau satisfăcute în parte, în ceea ce privește hrana și transportul rechizițiilor în sate și orașe...“ scria într-un raport oficial.

Au fost rechiziționate :

vite . . . . .	66.387
căruțe pentru transport . . . . .	264.394
durata transportului în zile . . . . .	1.045.747
drumul în km . . . . .	26.143,677
mână de lucru folosită în decurs de . . . zile . . . . .	56.676

Bineînțeles, raportul Senatului<sup>1</sup>, în primul rând nu era exact, și în al doilea rând nu arăta cine suportă toate greutățile, adică nu preciza că erau suportate de către țărani.

Zubcu nu se mărginea numai la a arăta situația țărănimii în lumina îndeplinirii legii rechizițiilor, ci și și opunea situația claselor dominante, demascând falsul lor patriotism, sub masca căruia ei ascundeau jafurile și setea lor de câștig.

El a arătat în mod convingător, dând ca exemplu faptul, că atât aparatul de stat cât și toate adunările legislative, sunt în realitate o armă docilă în mâinile claselor exploatatoare, armă îndreptată împotriva celor ce muncesc. „Această faimoasă lege în legătură cu rechizițiile, nu lămurea de loc în care cazuri se supunea legii rechizițiilor proprietatea unui sărac, sau a unui agricultor bogat, nu lămurea dacă poate fi rechiziționată ultima vacă, ultimul cal, ultima pereche de boi a unui țăran, când lângă el trăia un agricultor sau arendaș, având vaste turme de vite diferite. Aceste chestiuni esențiale au fost supuse rezolvării de către administrație, care execuța legea, consimțământului subprefecților și primarilor de obști. Si aceștia din urmă, care erau executanții legii, o aplicau și o aplică și în prezență atât de minunat, încât toți muncitorii dela un capăt la altul al țării, au început să murmură...“ Zubcu a arătat că aparatul burocratic făcea jocul celor bogăți. „Dela țăran, sub forma de rechiziție, se ridicau aproape ultimele provizii, porumbul, brânza, legumele, fânul, orzul și a. m. d., pe când în același sat cu el, exista un agricultor — parazit — arendaș și chiabur, care făcea un comerț intens cu aceste produse. Primarul obștei și subprefectul aveau un interes direct de a cruța pe cei din urmă, și de a nu se sinchisi de cei dintâi“.

Zubcu sublinia că asemenea cazuri nu sunt numai fenomene locale, ci

<sup>1</sup> H. Pencovici, Director al Statisticiei Generale a Statului, fost secretar al Comisiei de Supraveghere din București, a legii de rechiziții, *Rechizițiunile și ofrandele pentru trebuințele armatei române în razboiul din 1877-78*. București, Tipografia Statului, 1879, p. V-VI.

zugravesc într'adevar caracterul antipopular al întregii orânduirii existente și al „clăselor privilegiate.“

In același articol, el supunea unei critici nimicitoare aparentă „dragoste de popor“ a liberalilor, demasca falsul lor patriotism, desvăluia sărăcia și falsitatea orânduirii pseudoconstituționale, caracterul de clasă al pseudoparlamentului român, analizând discuțiile din parlament din 19 Ianuarie 1878<sup>1</sup>. Zubcu înfiera pe conservatori și, cu o putere deosebită, pe liberali. Discursul lui I. C. Brătianu din 18 Ianuarie 1878 și hotărârea parlamentului au fost arătate de către Zubcu, ca un exemplu al fondului antipopular al liberalismului și al liberalilor, precum și al jaturlilor acestora. El a arătat că tiradele liberalilor despre „compătimirile pentru soarta țăranului, despre care ei vorbesc în parlament și în diferite discursuri“, sunt o demagogie deșartă, o minciuna sfrunată.

Fiind un discipol al marilor revoluționari democrați ruși, Zubcu vedea nu numai suferințele țăranilor, ci și indignarea lor, și credea numai în forța poporului.

Numai murniurul țăranimii care lua „câteodată forme amenințătoare, ce îngrijorau pe conducătorii noștri și pe execuțanții legii“, scria Zubcu, putea „să apere puțin clasa muncitoare a țării<sup>2</sup> dela ruinarea definitivă“. El considera că „peisagile României sunt mohorîte și triste“ nu numai din cauza ca țaranul este asuprit, ci și din cauza oprimării, deoarece în România nu s'a trezit încă luptă conștientă și organizată împotriva orânduirii existente, caci „propovaduirea socialistă în România nici n'a început“, și pentruca „grija poporului «o boartă» încă national-liberalii dela noi.“

Plasându-se pe pozițiile lui Cernîșevschi și Dobroliubov, Zubcu vedea just că lupta spontană a masselor populare este fărămiță și ușor de înăbușit.

„Însuși poporul protestează împotriva exploatației în majoritatea caselor, în mod primitiv și spontan: sub aspectul unei nemulțumiri cronice și al unei neîncrederi față de două partide care concurează pentru putere; sub formă de bătăi și ucideri înfaptuite din când în când de unele persoane răslețe, asupra persoanelor care fac parte din minoritatea exploatatoare; în sfârșit, sub forma unor revolte rare care cuprind dela unul până la 4–5 sate. Având în vedere această situație din România, este clar că chinurile și exploatarea muncitorilor, degenerarea acestora datorită mizeriei și mortalității ridicată vor aduce corespondenței mele un colorit trist predominant.“

Revoluționarii trebuie să năzuiască la o luptă a masselor dar, ei trebuie să le organizeze și sa le îndrumzeze în această luptă. Pentru aceasta, Zubcu consideră necesar să ducă o propagandă, în care să lămurească scopurile acestei lupte. Datorită maturității democratismului său revoluționar, Zubcu, în momentul în care creștea în apus mișcarea muncitorieasă, a căutat să unească cu lupta acelora, lupta țăranimii române. În mod just, el a vazut în mișcarea internațională a proletariatului o inișcare revoluționara socialistă, care va deveni groparul societății bazate pe exploatare și asuprire.

„Însă noua învățătură care promitea fiecărui muncitor fericire în-

<sup>1</sup> Zubcu tratează această chestiune pe baza materialului din „Monitorul Oficial“ -

<sup>2</sup> Sub clasa muncitoare Zubcu înțelege țăranimea muncitoare.

muncă și desvoltarea capacitaților nu avusesese încă un ecou în țara noastră; încă nu se începuse la noi această luptă conștientă împotriva exploatarii muncitorului, această luptă pentru o nouă orânduire a societății și care în apus, sub forma unei propagande și unor organizații social-revolutionare revarsă o lumină, destul de slabă încă, pe un fond extrem de întunecos și trist al tabloului care reprezintă chinurile muncitor-proletariilor de acolo.“

Aceste rânduri sunt grăitoare și ne arată că Zubcu, încă de pe atunci a vazut lupta revoluționară a clasei muncitoare din apus, a vazut în ea această forță, care va putea să ducă lupta pentru eliberarea claselor asuprile. Având în vedere însă înapoierea condițiilor social-economice din România, el încă nu a înțeles rolul istoric al clasei muncitoare, el nu și-a dat pe depăin seama de faptul ca și în România clasa muncitoare este singura clasă care în alianță cu massele țărănimii munciloare, sub conducerea clasei muncitoare, poate să nimiceasca sursa întregului rau, pentru ca să înceleze exploatarea omului de către om.

Cu toate acestea, Zubcu a tras o concluzie justă, ca o urmăre a experienței acestui război, și rândurile lui vorbeau despre o înțelegere adâncă a poporului și despre dragostea față de acesta.

Justețea cuvintelor lui, prin care el a terminat articolul său, a confirmat-o însăși istoria deceniilor apropiate.

„Însăși poporul oprimat, însăși noi, puținii socialisti români, care încercăm acum să ne organizăm, nu vom uita cu sângele, cu lacrimile și cu sărăcirea cui s'a cumpărat independența țării. Poporul va transmite jalea nenorocirilor sale datorite războiului pentru independență generațiilor viitoare prin forma legendei și a cântecului popular, iar noi, socialistii români, vom aminti întotdeauna poporului, în propovăduirea noastră pentru revoluția socialistă, acest an al nenorocirii poporului veșnic proaspăt în mintea noastră. Aceasta ne va fi arma în luptă noastră, împotriva liberalilor și a cuvintelor lor dulcege, cu care mințeau poporul în toate declarațiile lor, făcute în ședințele publice din Cameră... Acest an a fost anul proclamării independenții României și în acelaș timp al dublării mizeriei țărănilor români.“<sup>1</sup>.

In anul 1882, a fost publicată de către cercurile sociale din Iasi o broșură „Opt scrisori către țărani“, care s'a răspândit foarte repede în rândurile poporului<sup>2</sup>.

In aceste scrisori, se simțea că autorului îi este cunoscută opera lui Marx, „Capitalul“. Ele erau încercări timide, făcute sub formă de scrisoare, de a explica țărănilor unele teze economice ale învățăturii fondatorului socialismului științific. Din broșură se desprindea puternic necesitatea că „pământul trebuie să aparțină acelor care îl lucrează“<sup>3</sup>; în scrisoarea a doua le este reamintit țărănilor anul 1877, când „mulți dintre țărani au pierit în Bulgaria...“ iar acasă a rămas mizeria. „Vitejia și mizeria, aceasta este soarta voastră“, se spunea în scrisoare, iar ciocoiii „au primit noi decorații și noi salariai“<sup>4</sup>.

<sup>1</sup> G. Munteanu, *Opt scrisori pentru țărani*, Iași, 1882.

<sup>2</sup> „Dacia Viitoare“, 1883, Nr. 11, p. 169.

<sup>3</sup> *Ibidem*, p. 6 (Opt scrisori...).

<sup>4</sup> *Ibidem*, p. 8.

„V'au promi pamânt, în schimbul vieților voastre, iar în loc de acea t' v'au dat n' nor 'ir și mizerie“<sup>1</sup>.

Nemuțumiriile țăranilor români, despre care a vorbit cu atâtă înflăcarare N. P. Zubcu Codreanu, arătând ura lor față de asuprile, au isbucnit în anul 1888.

Țăranii români nu au uitat anul 1877. În petrecerea țăranilor răsculați și arătași, se cria: „Sînt acuma 10 ani de când ne-am desconcentrat din campanie și am așteptat din zi în zi și din an în an pentru a ne împrioprietări și pe noi cu pamânt după cum ni se spunea în fața inamicului din mnii șefilor superioiri cei care i-au avut comandanți în atacurile cele mai mari dimprejurul Plevnei. În zădărnică ne-am luptat, am așteptat și am răbat până în timpul de față“<sup>2</sup>.

Așa cum e vede din situația care s'a creat în timpul și după războiul pentru independență, și care reiese din articolele lui Zubcu, în fața cercurilor revoluționare s'a pus sarcina unei largi agitații și largirea legăturilor organizatorice.

Zubcu, cu o mare energie, s'a apucat de această activitate. În vara anului 1878, el a întreprins o călătorie în centrele cele mai principale din țară, cu scopul de a răspândi și a activiza lupta revoluționara. Dar, lipsurile și veșnicele peregrinari la care el a fost supus din copilarie, i-au atins sanatatea. Sosind la Curtea de Argeș, la 31 Decembrie 1878 (după stil vechi), N. P. Zubcu a început din viață, în vîrstă de 28 de ani.

Testamentul acestui înflăcărat patriot, acestui remarcabil revoluționar democrat, a răsunat în ultima sa scrisoare pe care el a dictat-o prietenilor pe patul de moarte:

„Mor și regret că nu am izbutit să fac nimic pentru România. Spețanțele mele sunt în copiii voștri. Încercați ca din ei să nu crească flecari care spun fraze frumoase ci adevărați luptători pentru cauza poporului.“

Acesta a fost testamentul lui. El arăta înțelegerea justă a lui Zubcu că otomanii mișcării revoluționare sunt liberalii, care orbesc și paralizează massele populare printr-o demagogie deșartă. Zubcu a avut în vedere pe demagogii care au înșelat opinia publică cu strigăte radicale, iar în realitate au dus o luptă ascuțită împotriva a tot ce a fost revoluționar.



Anii de după razboiul pentru independență au însemnat o nouă etapă în desvoltarea mișcării revoluționare din țară. Ca rezultat al situației create în timpul și după razboi și a creșterii nemulțumirii masselor populare, s'a observat intensificarea mișcării revoluționare. În diferite orașe ale țării, au luat ființă, în decursul celor doi ani, cercuri socialiste<sup>3</sup>.

Creșterea și caracterul de clasa al acestor cercuri au pus o pecete asupra marilor schimbări schițate în viața țării.

Pentru desvoltarea economiei, o mare însemnatate a avut-o eliberarea definitivă a patriei de sub stăpânirea turcească, realizată cu ajutorul Ru-

<sup>1</sup> „Dacia Viitoare“, 1883, Nr. 11, p. 9.

<sup>2</sup> *Documente privitoare la rascoala din 1888*, sub red. Acad. M. Roller, București, 1950, p. 527.

<sup>3</sup> „Dacia Viitoare“, I, 1883, Nr. 11, p. 169, „Înainte“, an. I, 30 Octombrie 1880, Nr. 2.

siei. Această eliberare a condiționat în ultimele decenii ale secolului XIX un salt însemnat în desvoltarea diferitelor rămuri de producție.

In legătură cu aceasta, creștea și numărul clasei muncitoare, lupta de ciasă întețindu-se și intensificându-se manifestările conștiente ale muncitorilor.

Cercurile socialiste au început să se orienteze după clasa muncitoare, au început să se unească cu mișcarea spontană muncitorească. Atât creașterea mișcării sociale, cât și formarea primelor uniuni de clasa muncitorești, care au luat naștere după razboiul pentru independență, au decurs sub influența și legatura mereu crescândă a mișcării revoluționare ruse. Dupa cum arata tovarașul Gheorghiu-Dej „...începând cu crearea primelor cercuri muncitorești, cursul întregii desvoltări a mișcării noastre muncitorești este influențat de cursul mișcării revoluționare din Rusia”<sup>1</sup>.

Unul din contemporanii epocii descrise, la întrebarea : ce au lăsat Rușii în România în urma șederii lor din 1877, a răspuns : „In urma acestei șederi ne-a ramas samânța «nihilismului»<sup>2</sup>. Numai în urma contactului direct cu Rușii, tinerețul care studia în școli a putut să cunoască ideile socialiste, care s-au înradacinat mai întâi la Iași și apoi la București”<sup>3</sup>.

Aceste cercuri sociale organizate cu ajutorul lui N. P. Zubcu și al altor revoluționari ruși care se ascundea în România, au dat naștere organizării primelor cercuri muncitorești din Iași în anul 1879.

Și în decenile următoare, influența mișcării revoluționare ruse, a primei grupări marxiste rusești numită „Eliberarea muncii“ asupra mișcării sociale române se completează cu activitatea directă a revoluționarilor ruși emigranți, al căror numar a crescut în România mai ales după anul 1878<sup>4</sup>.

Unul din agenții departamentului poliției țărănești, comunica din București la începutul anului 1890, ca revoluționarii emigranți ruși sunt „adevărății vinovați ai faptului că în această țară, înaccesibilă cu puțin în urmă ideilor socialiste, aceste idei au început să se propage și să găsească adepti”<sup>5</sup>.

Ideile socialismului științific au început să se răspândească printre muncitorii români. Acest fapt a pregătit terenul pentru unirea marxismului cu mișcarea muncitorească. Dar, pentru aceasta, a fost necesară renunțarea definitivă la mentalitatea narodnicilor și a micil burghezii și adoptarea învățăturii revoluționare a marxismului. Mișcarea muncitorească din România, ca și în oricare altă țară, a avut posibilitatea de a se desvolta numai pe baza socialismului științific al lui Marx și Engels, la început, și a lui Lenin și Stalin, mai târziu. O astfel de mișcare a clasei muncitoare în România a început să se desvolte după războiul din 1877—1878.

<sup>1</sup> Gh. Gheorghiu-Dej, *30 de ani de luptă a Partidului sub steagul lui Lenin și Stalin*, Ed. P.M.R., 1951, p. 7.

<sup>2</sup> Sub „nihilisti“ se înțelegeau atunci „revoluționari“.

<sup>3</sup> C. Bacalbașa, *Bucureștiul de altă dată*, București, 1927, v. I, p. 324.

<sup>4</sup> Arhivele Centrale Istorice de Stat, Moscova, Fondul departamentului poliției. Secția de documente, Nr. 3, dos. Nr. 595, 1890, I. 3, II.

<sup>5</sup> *Idem*, dos. Nr. 36, 1892, I, 14, 2.

Aceasta a fost o mișcare muncitorească de neinfrânat în creșterea ei, împotriva proletariatului, cărura, după cum a aratat tovarașul Gheorghiu-Dej, și revenea „înca dela începutul secolului al XIX-lea sarcina istorică, de a duce societatea înainte, sarcina de a fi conducătorul și calăuzitorul transformarilor necesare în direcția burghezo-democratică, pe cale revoluționara“<sup>1</sup>.

---

<sup>1</sup> Gh. Gheorghiu-Dej, *30 de ani de luptă a Partidului sub steagul lui Lenin și Stalin*, p. 7.

PREFĂȚĂ LA VOLUMUL  
„DOCUMENTE PRIVIND ISTORIA ROMÂNIEI“  
RĂZBOIUL PENTRU INDEPENDENȚĂ  
VOL. II (1 IANUARIE 1877 — 9 MAI 1877)

Volumul de față cuprinde 1344 documente interne și externe, în cea mai mare parte inedite, din fondul Bibliotecii Academiei R.P.R., al Arhivelor Ministerului Afacerilor Externe și al Arhivelor Statului. Ele sunt prezentate în ordinea lor cronologică dela 1 Ianuarie până la 9 Mai 1877 (stil vechiu). Documentele care în original sunt scrise în altă limbă, au fost traduse și sunt publicate în limba română.



Documentele din *acest volum* lămuresc în mare măsură poziția Angliei, Franței, Germaniei, Austro-Ungariei de o parte și a Rusiei de altă parte, față de lupta poporului român împotriva jugului otoman pentru cucerirea independenței naționale a României.

Rusia ajută în mod obiectiv lupta pentru libertate a popoarelor din Balcani asuprile de Imperiul Otoman. Încă înainte de proclamarea oficială a independenței de stat a României, între Rusia și România se încheie o convenție specială, relativ la trecerea trupelor ruse prin România (doc. Nr. 191) *în care România este tratată ca stat independent*. Mulțumită ajutorului Rusiei, a luptelor duse de armatele ruse contra Turciei, poporul român a cucerit independența sa națională.

In opoziție cu atitudinea Rusiei, guvernele din Anglia, Franța, Austro-Ungaria, Germania, acționau împotriva intereselor naționale ale României. Agentul diplomatic al României la Berlin, redând declarația ministrului de externe german, transmite că guvernul german menține «rezerva sa invariabilă în privința afacerilor orientului» și că «nu poate promite intervenția în favoarea noastră din partea guvernului german».

In raportul său adresat Ministerului de Externe, agentul diplomatic al României continuă: «Excelența Sa (e vorba de ministrul de externe al Germaniei — n.n.) a binevoit a vorbi cu această ocasiune și de neplata fatală a intereselor lichide a datoriei către consorțiul Stroussberg-Bleichröder. Dece — observa Excelența Sa — ați plătit în zilele acestea de preferință un milion de franci în Anglia, lăsând în suferință numai pretențiile legitime ale creditorilor germani? De regularea acestei ches-

tiuni va atârna în mare parte atitudinea guvernului german față de România» (doc. Nr. 1276 precum și doc. Nr. 211, 247, etc.).

Agentul diplomatic al României la Paris informa că Franța nu ține nicio inițiativă în politica externă în favoarea țării noastre (doc. Nr. 83). Despre sprijinul acordat Porții otomane din partea guvernelor Austro-Ungariei și Italiei, vorbesc documentele Nr. 83, 140, 261, 323, 1256, etc.

Pozitia cea mai ostilă față de România a avut-o însă guvernul englez.

Inca din timpul conferinței dela Constantinopol din Decembrie 1876, generalul Ghica, agentul diplomatic al României în Turcia, a fost nevoit să constate că : Sir Elliot, delegat al Angliei, susține teza Porții cu mai multă insistență chiar decât otomanii».

Ministrul de externe al Angliei, lordul Derby, a exercitat presiuni ca România să nu se angajeze în lupta pentru scuturarea jugului otoman. El a avut o conversație cu agentul diplomatic al României, la începutul anului 1877, în care referitor la convențiunea cu Rusia «ne îndeamnă nici a nu facem, caci altfel ne-am pierde simpatia puterilor garante» (doc. Nr. 34).

Când, în ciuda politicii engleze de sprijinire a Turciei, România încheie convențiunea cu Rusia, agentul diplomatic al României semnalează că : Nori groși se adună din partea Angliei ; treizeci de mii de oameni sunt gata să se îmbarce în douăzecișipatră de ore Răspunsul lordului Derby la circulara Gorciacov este aproape amenințător» (doc. Nr. 781, precum și doc. Nr. 33, 126, 160, 213, 259, 287, etc.).



Deși poziția ostilă a guvernelor capitaliste din apus față de naționalitatea poporului nostru era bine cunoscută, coaliția burghezo-moșierescă subordonă politica oficială a României politicii guvernelor capitaliste din apus. Un mare rol în aceste manevre a jucat D. Brătianu, delegatul guvernului burghezo-moșieresc român la conferința dela Constantinopol.

In locul revendicării independenței naționale, cerută de interesele poporului român, D. Brătianu a vrut să înduplece Poarta ca, în aprecierea situației juridice a țării noastre, să renunțe la termenul «provincie privilegiată», menținând formula veche de «provincie autonomă». Plasându-se pe această poziție, guvernul burghezo-moșieresc demobilizează trupele și trimite la vatră pe ostașii concentrați. Pentru aceasta, guvernul obține o declarație de recunoaștere din partea purtătorului de cuvânt al guvernului englez. Ștefan Șendrea, agent diplomatic la Paris, scrie lui N. Ionescu, ministrul de externe al României : «Lordul Lyons mi-a exprimat plăcerea ce a avut de a afla că guvernul nostru a trimis rezervele ce erau concentrate în căminurile lor» (doc. Nr. 94).

Purtătorii de cuvânt ai regimului burghezo-moșieresc s-au plasat în forme variate pe poziția trădării intereselor naționale.

In consiliul de coroană care a discutat atitudinea României, prințul Dimitrie Ghica a declarat că «ar fi făcut bine guvernul să întrebe pe guvernul austriac și chiar să-i ceară cu stirea Europei ocuparea României de oștile Austro-Ungariei spre a împiedeca intrarea oricărei oștiri străine». Ioan Ghica «cere neutralitate perfectă, aceeași cumpănă, aceleași măsuri și în privința Rusiei și în privința Turciei». Moșierul Bozianu cere «neu-

tralitatea absolută și trecerea lăberă și pentru Turci și pentru Ruși» (doc. Nr. 169).

Documentele din acest volum arată ca numai o patură r strânsă a burgheziei, interesată să înălăture piedicile pe care le punea jugul otoman pe piața internă, a adoptat o atitudine mai înaintată.

C. A. Rosetti care a fost pentru semnarea convenției cu Rusia, declară în acelaș consiliu de coroană «sunt dator să ma opun la trecerea turcilor» (doc. Nr. 169). O poziție antiotomană a adoptat M. Kogălniceanu. Deși și în activitatea sa se simte șovăiala (doc. Nr. 215 de pilda), totuși, până la urma, el a întreprins acțiuni mai hotărîte. Venind în fruntea Ministerului de Externe, după ani de ostracizare, Kogalniceanu semnează convenția cu Rusia la 4 Aprilie 1877. El recunoaște că politica de neutralitate a fost practicată nu în interesele țării ci la sfaturile puterilor, noi am observat cea mai strictă neutralitate, aproape un an întreg și cu prețul celor mai mari sacrificii» (doc. Nr. 192). Tot Kogalniceanu declară «...în ceea ce privește atitudinea noastră față de Turcia, noi nu vom admite niciodată invadarea României de trupele turcești» (doc. Nr. 209).

In discursul pronunțat la Sesiunea Extraordinară a Adunării Deputaților din 9 Mai 1877, Mihail Kogalniceanu a respins declarația facută «la tribuna parlamentului din Londra, că România face parte integrantă din Imperiul Otoman», susținând că misiunea cuceririi independenței naționale a fost «încredințata fraților și fiilor noștri care mor la hotare».

Cea mai mare parte a guvernului burghezo-moșieresc condus de Brătianu și prințul prusac Carol, agent al lui Bismark în România, s'a cramponat vreme îndelungată de formula «provincie autonomă și neutralitate».

Însă după ce Rusia a intervenit în ajutorul popoarelor din Balcani, poziția luată de Kogălniceanu prin semnarea convenției cu Rusia se impune. Documentele din volum ne arată că prințul care patrona coalitia burghezo-moșierească era «silit la acest pas... deoarece prestigiul n'ar mai permite între invazia turcească și atacurile turcești o pasivitate mai îndelungată» (doc. Nr. 1343 din 28 Aprilie 1877), adică a fost silit să accepte intrarea în luptă pentru cucerirea independenței naționale



Documentele din volum reprezintă un act de acuzare împotriva burgheziei și moșierimii care au neglijat pregătirea armatei pentru rasboiul just de scuturare a jugului otoman ce de veacuri apăsa poporul român.

Ostașul român care s'a dus să lupte pentru libertatea națională, a fost lipsit de arme și de mijloacele cele mai elementare cerute de situație. La Calafat de exemplu, unde în fiecare moment se putea produce un atac turcesc, situația, după cum raportează colonelul Cerchez, a fost următoarea: «Infanteria și călarașii au câte 75 de cartușe; după o luptă armelor lor vor rămânea niște bastoane. Artleria n'are decât cartușe pentru două zile de foc, în caz când ar începe bombardarea pozițiilor noastre. În cazul unei mișcări de trupe, oamenii n'ar avea nici mâncare pe zi măcar, căci trăim de azi până mâine cu pâinea ce o putem procura din sate» (doc. Nr. 770).

Un alt șef de unitate, colonelul Vlădescu, raportează «...o ducem cu desavârsire rau, nici bani, nici hrana, dela Divizie niciun semn de viață. Intreb cerul și pamântul, [www.dacoromanica.ro](http://www.dacoromanica.ro) eastă situație... Nu știu

daca diviziunea din care fac parte este organizată» (doc. Nr. 903). În documentul Nr. 994 se arată «Pâinea ce ni se trimite pentru trupă este mucedă și soldații o arunca, neputând s'o manânce. Oamenii nu au ci me, n'au camașă» (doc. Nr. 967); tot despre lipsa de hrana, de echipament, îmbracaminte potrivită, încalzire, vorbesc documentele Nr. 18. 28, 93, 970, 1000, 1192, etc.



In ziua de 9 Mai 1877, Camera «ia act ca răsbelul între România și Turcia, ca ruperea legaturilor noastre cu Poarta și independența absolută a României au primit consacrarea lor oficială» (doc. Nr. 1344) (Monitorul Oficial din 27 Mai 1877, Nr. 118, p. 3449—3453).

Alaturi de ajutorul primit din partea Rusiei, un rol de frunte în determinarea votării acestei hotărîri, în ducerea războiului pentru scuturarea jugului otoman, l-a avut voința nestrămutata a poporului de a-și cucerî libertatea națională. Massele muncitoare, țărânimă, intelectualitatea, care au dus greul rasboiului și au dat jertfe pentru cauza națională, doreau să cucereasca odata cu libertatea națională și rezolvarea revendicărilelor sociale. Cercurile revoluționare socialiste care existau în acea vreme în România și oficiosul «Socialistul» ce apare la 26 Mai 1877, deși nu aveau încă la baza lor concepția marxistă și nu vedea încă deajuns de clar forțele motrice ale desvoltării societății, ocupau pozițiile cele mai înaintate din România.

Cercurile sociale din România erau puternic influențate de concepția revoluționarilor democrați ruși Cernîșevschi, Dobroliubov, de mișcarea revoluționară din Rusia care sprijină tot timpul activ lupta poporului român pentru libertate și progres.

Publicarea și studierea tuturor documentelor privind răsboiul pentru independență din anul 1877—1878 va face cu puțință întocmirea unei adevărate istorii a acestui eveniment de seamă din trecutul de luptă pentru libertate al poporului nostru.

## „RELATIILE MILITARE ROMÂNO-RUSE DEALUNGUL VEACURILOR“

(PE MARGINEA EXPOZIȚIEI PERMANENTE INAUGURATE LA BUCUREȘTI — CASA CENTRALĂ  
A ARMATEI — CU PRILEJUL ÎMPLINIRII A 75 DE ANI DELA CUCERIREA INDE-  
PENDENȚEI DE STAT A ROMÂNIEI)

Au trecut trei sferturi de veac de când poporul nostru, luptând  
vitejește cu arma în mână alături de armatele marelui popor rus, a  
reușit să scuture jugul secular al imperiului otoman, proclamând inde-  
pendența de stat a României.

Lupta poporului român împotriva stăpânirii turcești a fost lungă  
și sângeroasă. Sute de ani, oastea cea mare formată mai ales din țărani  
— sub conducerea lui Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Ioan Vodă  
cel Cumplit, Mihai Viteazul și alții — s'a bătut cu Turcii pe viață și pe  
moarte, pentru a se apăra de robie și apoi pentru a sfărâma lanțurile  
acestei robii.

In secolele al XVI-lea și al XVII-lea însă, când imperiul otoman  
se afla în culmea puterii sale politice și militare, această luptă părea  
fără speranțe.

Aceasta pentru că statele din apusul și centrul Europei, aflate într-o  
continuă desbinare și rivalitate, nu numai că n'au ajutat poporul  
român în lupta lui eroică, pentru independență, dar au susținut politica  
de cotropire dusă de imperiul otoman.

Tarii moscovиji acordau lui Ștefan cel Mare, lui Petru Rareș sau  
lui Mihai Viteazul tot sprijinul politic, diplomatic și financiar. Dar Rusia  
fiind încă departe de hotarele noastre, poporul român a rămas singur  
până la începutul secolului al XVIII-lea, în fața tăvălugului turcesc,  
care se rostogolise până sub zidurile Vienei.

Când însă poporul rus s'a apropiat de hotarele Moldovei, lupta  
poporului nostru împotriva jugului turcesc începe să fie luminată de  
perspectivele eliberării. Fiecare dintre războaiele russo-turce din secolele  
XVIII și XIX au marcat pași pentru liberarea poporului român de sub  
stăpânirea turcească.

La aceste războaie au luat parte și voluntari din Țările Române,  
organizați în unități sub comanda unor viteji căpitanii de steaguri.

Fiecare din aceste războaie, fiecare nouă biruință a armelor ruse,  
au sfărâmat încă o verigă din lanțul lor.

Rasturnarea completă a jugului otoman în 1877 — prin victoria comună a armatelor rusu-române pe câmpurile de bătălie ale Balcanilor — constituie încoronarea unei străvechi frații de arme, închegate dealungul vremurilor în lupta pentru independență, împotriva cotoritorilor turci.

Niciun cetățean, niciun om de știință nu poate să studieze istoria eliberării poporului român de sub jugul turcesc sau să vorbească despre aceasta, fără să evidențieze consecințe pozitive ale războaielor rusoturce asupra acestei eliberări, fără să o împletească continuu cu prietenia și relațiile militare rusu-române dealungul veacurilor.

Regimul burghezo-moșieresc din România și istoricul burghezi au căutat să ascundă poporului român continuitatea prieteniei și a relațiilor militare rusu-române, tocmai pentru a-l împiedica să descopere rădăcinile adânci și trainice ale acestei prietenii. Fiind pe rând slugă credințioasă a imperialismului francez, anglo-american și german, acest regim a trecut sub tăcere ajutorul pe care poporul rus ni l-a dat în permanență, timp de sute și sute de ani, prin jertfele de sânge pe care le-a făcut pentru eliberarea poporului nostru și a celorlalte popoare balcanice.

Expoziția permanentă „Relațiile militare româno-ruse dealungul veacurilor”, care s-a inaugurat în cadrul serbărilor jubileului de 75 de ani dela proclamarea independenței de stat a României, are o deosebită importanță.

In primul rând, ea descoperă poporului nostru — mințit și ținut în întuneric de regimurile burghezo-moșierești — adevărul istoric că prietenia și relațiile militare rusu-române sunt străvechi și că ele se ridică pe scara istoriei până la însăși perioada de formare a poporului român și până dincolo de această perioadă.

In al doilea rând, ea arată marelui popor rus și celorlalte popoare sovietice dragostea și recunoștința noastră pentru ajutorul multilateral pe care l-au acordat poporului nostru dealungul veacurilor, și contribue la educarea patriotică a oamenilor muncii din țara noastră în spiritul acestei拖oste și acestei recunoștințe.

In al treilea rând, ea dă o nouă și puternică lovitură claselor răsturnate și îngrădite din țară și stăpânilor lor imperialiștii americanon-nglezi, lichidând definitiv toate false pagini de istorie făcute de burghezie după chipul și asemănarea ei și pentru apărarea intereselor ei de clasă.

Mulțimea și valoarea documentelor, a stampelor, a hărților și a obiectelor muzeistice și istorice prezentate în expoziția permanentă constituie un minunat prilej pentru militarii Forțelor noastre Armate și pentru oamenii muncii în genere din țara noastră de a cunoaște mai temeinic „relațiile militare româno-ruse dealungul veacurilor” și de a se documenta asupra *adevarului istoric* că victoriile militare ale României împotriva cotoritorilor Turci dealungul veacurilor se datorează

frăției de arme a poporului nostru cu marele popor rus, se datorează sprijinului multilateral pe care marele popor rus îl-a dat totdeauna.



Materialul expoziției începe cu câteva secole înaintea erei noastre, când strămoșii poporului român au început să aibă strânse legaturi cu *Sciții*, locuitorii de atunci ai teritoriului U.R.S.S.

Triburile scitice au învățat pe Daci să folosească fierul, ajutându-i astfel să-și desvolte armamentul și deci arta militară.

Fiind păstori nomazi, arta militară a Sciților era bazată pe larga folosire a arcașilor călări, astfel că ei au generalizat și pe teritoriul Daciei întrebunțarea cavaleriei în luptă, ca armă principală.

Aceste legături și influențe se oglindesc în piesele principale ale primului panou, care se deschide printr-o hartă arătând principalele așezări ale Dacilor și Sciților pe teritoriul Patriei noastre; cele dacice sunt mai numeroase pe Siretul inferior, în Oltenia și în Vestul Transilvaniei, iar cele scitice în Dobrogea, în Nordul Moldovei și Transilvania.

Asemănarea de îmbrăcăminte și armament între întărișarea unui dac de pe columnă lui Traian și aceea a unui arcaș scit de pe vasul găsit în mormântul scitic dela Cul-Oba, lângă Cherci, cât și numeroasele arme de fier și monede scitice emise pe teritoriul românesc — unele cu cavalerie și altele cu armament de fier — ilustrează această influență.

Sunt expuse, între altele, un pumnal și o sabie scitică, un coif de aur și unul de bronz, monede emise de căpeteniile scitice pe teritoriul Dobrogei și numeroase piese de harnășament găsite în tezaurul scitic dela Craiova.

In ceeace privește relațiile militare cu massa popoarelor slavă, ea se confundă cu însăși alcatuirca poporului român. Așezarea Slavilor pe teritoriul Patriei noastre, în secolele V și VI ale erei noastre, a contribuit în mod hotărât la formarea poporului nostru, la apariția și desvoltarea raporturilor feudale și la desvoltarea artei lui militară.

Pe teritoriul țării noastre au luat ființă state s'avo-române înainte de secolul al X-lea.

Panoul acestor încheegări de stătulețe este prezentat la expoziție prin cetatea Morești de pe valea Mureșului.

Deasemenea este prezentat un dicționar ilustrat româno-slav, din care se poate vedea că cuvintele slave formează o mare parte a vocabularului român și că pentru denumirea armelor și formelor de organizare militară din evul mediu sunt folosite multe cuvinte slave.

Astfel, sunt ilustrate cuvintele: *pușca*, însemnând tun sau gură de foc; *suliță* — lance; *pavăză* — scut de lemn; *ghioagă* — buzdugan întuit; *praștie* — bombardă.

In ceeace privește organizarea militară, gasim cuvinte ca: *voevod*, care însemnă comandanțul armatei; *vornic* — comandanțul curții; *voinic* — ostaș; *ceata*, însemnând grupat de ostași; *pâlc* —

unitate ostăsească; *steag* — însemnând drapel sau centru de organizare militară; *strajă*, adică pază înaintată; *posadă* — cetățuie de lemn, etc.

★

Legăturile militare și politice româno-ruse în secolele X—XIII au înlesnit alcatuirea și consolidarea primelor formațiuni statale românești de o parte și de alta a Carpaților, au ajutat formarea și întărirea raporturilor feudale în Răsăritul și Sudul țării noastre.

În secolul al X-lea, Sviatoslav, cneazul Kievului, luptă, în anii 968—972, împotriva cotropirii de către Bizanț, a primelor formații feudale cunoscute pe teritoriul Dobrogei.

În bătălia dela Durostor (22 Iulie 971), Sviatoslav luptă împotriva unei puternice armate grecești, compusă din 60.000 de oameni și 300 de corăbii.

La aceste lupte duse împotriva Bizantinilor, luau parte și căpeteniile feudale din Dobrogea, aşa cum atestă fotografia inscripției găsită la Mircea Vodă.

Cnezatele ruse din Kiev și Halici, state cu o puternică civilizație feudală, cuprindeau în secolul XII o mare parte a Moldovei de astăzi, până la Siret și Dunăre.

Astfel, organizarea feudală, inclusiv aspectul ei militar, se desvoltă în Moldova sub influența Rușilor.

Deosebit de interesante sunt expozițele acestui panou, între care o reproducere după casca lui Iaroslav cel Întelept, întemeitorul puterii Haliciului (originalul se află în muzeul din Leningrad) și graficul organizării forțelor armate ale Haliciului, care se compuneau dintr'o oaste permanentă sau *drujină* și din pâlcuri orășenești, din care se vede influența asupra organizării armatei moldovenești.

Invazia Tătarilor aduse jaf și pustiire ținuturilor din Sudul Rusiei și de pe teritoriul țării noastre, frâñând desvoltarea civilizației feudale și din țara noastră.

Deacea lupta cnezilor ruși, dusă în secolul XIII și XIV, împotriva cotropirii tătare, a influențat într'o largă măsură desvoltarea liberă a poporului român, împiedicând jefuirea mai departe a Europei Centrale și Răsăritene de către Tătari.

Indeosebi marea victorie câștigată de Dmitri Donscoi asupra Tătarilor în bătălia dela Cu'licovo (8 Septembrie 1330), prezentată în expoziție, a ajutat în mod hotărîtor întemeierea unor state centralizate în Apusul Rusiei, între care și Țările Române.

Poporul român a putut să se organizeze în unități politice de tip feudal cu sprijinul Slavilor și îndeosebi cu acela al Rușilor. La sfârșitul veacului al XIV-lea și la începutul secolului al XV-lea, alături de Ruși a luptat împotriva Teutonilor.

Datorită stăvilariei de către cnezii ruși a invaziei tătare către Apus, s'a desvoltat și Moldova.

În vremea lui Alexandru cel Bun (1400—1432), unul din organizatorii acestui stat, atât pe plan administrativ și social-economic cât și pe plan militar, s'au întărit legăturile între Moldova și popoarele

slave din Apus și Răsărit, între Moldova, Polonia, Lituania și cnezatele rusești.

Un panou arată călărimea lui Alexandru cel Bun care ia parte, alături de Ruși, Polonezi, Cazaci, Lituanieni, la marea bătălie dela Grünwald (1410), unde a fost stăvilită înaintarea cavalerilor Teutoni către Răsărit.

Aceeași călărime moldovenească mai intervine încă de două ori în ajutorul lui Iagello, regele Poloniei, în 1422, cu toate că este „puțină la număr”, aşa cum povestește cronicarul polon Dlugosz.

Relațiile russo-române s-au întărit în cursul istoriei

Relațiile russo-române pe vremea lui Ștefan cel Mare au avut un caracter multilateral. Au predominat însă legăturile politice care, în cazul unor amenințări din afară, puteau duce la cooperarea militară.

Când Turcii ajung să lovească hotarul Moldovei și când Tătarii încep să execute, la ordinul acestora, incursiunile lor de pedepsire, sprijinul politic și militar al Rusiei devine indispensabil și eficace. Acest sprijin a fost asigurat Moldovei printr'o strânsă prietenie cu marele popor rus, prietenie promovată de cea mai puternică personalitate politică și militară a Românilor din secolul al XV-lea, Ștefan cel Mare.

El a inaugurat și întărit această politică de prietenie cu Rasăritul printr'o serie de legături de familie și prin legături de alianță cu Ivan al III-lea, marele cneaz al Moscovei, legături care au asigurat Moldovei condiții prielnice în lupta cu cotropitorii turci și tătari.

Ivan al III-lea, care a domnit în acelaș timp cu Ștefan cel Mare (1462—1505), a avut o influență directă asupra acestuia, în ceeace privește organizarea militară și fortificarea Moldovei.

In ceeace privește organizarea militară, Ștefan cel Mare a desvoltat corpul slujitorilor sau curtenilor, dându-i un caracter popular prin înrolarea țărănilor liberi.

Pentru apărarea Moldovei, el a creat un sistem încheiat de fortificații, care au înfruntat victorios invazia turcească din 1476.

Găsim la expoziție graficul organizării armatei lui Ștefan, care arată că, asemenea armatei lui Ivan, este formată dintr'o *oaste permanentă* (curtea) și dintr'o *caste de țară* care se aduna numai în caz de război. Macheta cetății Suceava amintește liniile arhitectonice ale cetăților rusești.

Strălucitele victorii militare câștigate de Ștefan cel Mare asupra Turcilor și asupra celorlați invadatori au fost deci cu puțină datorită politiciei sale de sprijinire a *țărănimii libere* și a *micii boerimi dela țară*, cărora le-a acordat drepturi și privilegii și care au asigurat armatei un caracter progresist și popular. Ele se daloresc deosemenea, caracterului just al razboaielor purtate de Ștefan, sistemului de fortificații cu care a încins Moldova și prieteniei cu Rusia.

In deosebi biruința dela Vaslui (10 Ianuarie 1475) a atras atenția și admirarea întregii lumi asupra domnului Moldovei. In această bătălie, care a avut loc la confluența Racovei cu Bârladul, Ștefan a atacat din trei părți — front, flanc și spate — marea oaste a lui Soliman Beblerbergul Rumeliei (numără 120.000 de oameni), sdrobind-o complet și urmarindu-i resturile până la Dunăre. Urmarirea a durat aproape

patru zile, „de Marți pâna Vineri noaptea”. O parte din fugari s-au înecat în Siret și Dunare, iar cei mai mulți au fost capturați.

Cronicarii turci recunosc și ei aceasta mare înfrângere a oștilor turcești: „A fost un groaznic macel și puțin a lipsit ca să nu fie cu toți taiați în bucați; numai cu mare greutate, Soliman Pașa și-a scăpat viața prin fuga”.

Karl Marx caracterizează această victorie astfel: „Armata moldovenescă (compusa din 40.000 oameni și sub înarmați, tăranii care fusese ră luăți aproape direct dela plug, 5000 de soldați unguri... și 2000 de polonezi), — deși mult mai slabă decât cea turcească, a sdrobit-o complect, numai puțini turci au scăpat cu viață; au fost omorite patru pașale, au fost capturate 100 steaguri”.

Victoria lui Ștefan la Vaslui a mai fost posibilă și pentru că Tătarii, ținuți la respect de Ivan al III-lea, n'au putut interveni. În fond aceasta era și unul din aspectele cooperării militare între Măscova și Moldova.

Când Ștefan era prins în lupte, Rușii țineau în irâu fie forțele poloneze sau lituaniene în Nord, fie pe Tatari în Sud, asigurându-i astfel lui Ștefan libertate în acțiune.

Acest lucru rezultă foarte bine din texte expuse, care arată schimbul de solii între Ștefan cel Mare și Ivan al III-lea. Solii Moldovei Fedor Isăescu și Sandru se adresează marelui cneaz Ivan al III-lea în 1498: „Io, Ștefan Voievodul, din mila lui Dumnezeu domn al Tării Moldovei ne-a poruncit să-ți graim ţie, marele cneaz Ivan Vasiliievici,

*Când ai trimis la noi pe solii tăi Ivan Berescu și Balșa Diacon, ne-au vorbit din partea ta ca să facem pace cu ginerele tău, marele cneaz Alexandru al Lituaniei, fiindcă ai luat și tu înțelegere și pace cu el. Noi atunci, după voința ta, am făcut pace cu el. Io Ștefan Voievod, ne-a mai poruncit să-ți vorbim: toți eroii și toți domnii creștini... se unesc și se pregătesc să meargă împotriva păgânilor turci.... ar fi bine să te scoli și tu împotriva păgânătății”.*

In August 1499, marele cneaz al Moscovei, Ivan Vasiliievici, răspunde solilor lituanieni: „Marele cneaz al Lituaniei ne dă de veste că a facut pace cu Ștefan Voievodul. Iar noi și mai înainte am vrut aceasta și vrem și acum ca cei ce sunt în pace și unire cu noi să fie și cu marele cneaz al Lituaniei în pace și unire. Ni s'a spus din partea marelui cneaz cu i-au venit vești ca sultanul turcesc a pornit cu puterile lui cele mari împotriva lui Ștefan Voievod al Moldovei. Iar marele cneaz are înțelegere cu frații săi, regele Poloniei și regele Ungariei să stea în apararea lui Ștefan Voievod al Moldovei și noi ne ridicam deasemeni împreuna cu dânsii împotriva aceluia păgân. Noi suntem cu Ștefan în unire și prietenie și când ne va da de știre Ștefan Voievod că Turcii au pornit împotriva lui și ca are nevoie de ajutorul nostru, iar noi din mila lui Dumnezeu vom sta pentru creștinătate împotriva păgânilor Turci”.

Așa dar, politica lui Ștefan cel Mare față de Turci, politică de apărare dârzhă a independenței, a putut fi dusă nu numai pe baza forțelor interne ale Moldovei, ci și grație ajutorului primit dela Ruși.

Ac asta, în ciuda [www.dacoreomanica.ro](http://www.dacoreomanica.ro) — Papa, Venetia

și Ungaria — care i-au promis sprijin, dar care, în momentele grele ale campaniei anului 1476, l-au lăsat singur sănătatea uriașei armate turcești, în fruntea căreia venea însuși sultanul Mahomed al II-lea.

Despre acestea vorbește solul lui Ștefan cel Mare adresându-se Senatului Veneției în 1478, cu carei încuviințare s'a adresat apoi și Papei :

*„Aceaasta nu s'ar fi întâmplat dacă (Ștefan cel Mare) ar fi știut că prinții creștini au să se poarte cu el aşa cum s'au purtat. Căci deși avea jurăminte și învoeli cu dânsii, ei l-au înșelat... învoelile și jurările ce erau între dânsii cuprindeau ca toți trebuiau să ție gata și să ajute în orice loc pe acel dintre domnii împotriva căruia ar fi mers turcii.*

*Și totuși..... s'a întâmplat nenorocirea pomenita.*

*După ce vrăjmașul a plecat, am rămas lipsit de orice ajutor, pentru că și (principii catolici) nu numai că nu m'au ajutat, dar au fost între dânsii unii care poate au simțit plăcere pentru paguba făcută mie și țării mele de către păgâni”.*

O compoziție a bătăliei dela Vaslui și o alta reprezentând pe Ștefan cel Mare împărțind privilegiile și drepturile țărănimii libere, precum și un text sintetizând arta militară a lui Ștefan cel Mare, ca expresie a organizării și structurii social-economice a Moldovei din timpul său — întregesc panoul.

Panourile următoare arată continuitatea luptei dusă de poporul român, pentru a se apăra de robia turcească, pe timpul lui Ion de Hunedoara, între anii 1441—1446 și Vlad Țepeș (1456—1462).

Turcia constituia în acea vreme o puternică putere militară și ducea o politică de cotropire și subjugare a celorlalte popoare.

Ion de Hunedoara este înfățișat ca mobilizatorul forțelor țărănimii libere, ale oiașelor și ale micii nobiliimi, cu ajutorul căroră nimicește în numeroase bătălii armatele otomane cotropitoare.

Reproducerea după o gravură contemporană reprezintă o solie turcească închinându-se lui Ion de Hunedoara la Seghedin și cerându-i pace, în Iulie 1444. Panoul mai prezintă și harta „expediției lungi” a lui Ion de Hunedoara în Balcani, pornită dela Belgrad pe valea Moravei, până dincolo de Sofia și Balcani.

Armata lui Ion de Hunedoara era formată în majoritate din cavalerie grea, dar dispunea și de o importantă forță de artilerie și infanterie.

Vlad Țepeș a continuat lupta și seria biruințelor împotriva Turcilor. Porecla de Țepeș s'a născut din asprimea cu care domnitorul pedepsea pe boerii trădători, care cădeau la înțelegere cu Turci.

Scena tragerii în țepă a boierilor trădători este reprobusă după ediția tipărită la Strassburg în 1500, a „povestirii despre Vlad Țepeș”.

Petru Rareș a continuat și a adâncit în timpul celor două domnii ale sale (1527—1538 și 1541—1546) relațiile politice și militare cu Rusia, inaugurate de tatăl său.

El a trimis numeroase solii la Moscova, către țarii Vasili Ivanovici și Ivan al IV-lea cel Groaznic, spre a încheia un tratat de alianță contra Polonilor și Turcilor, spre a cere bani și trupe pentru nevoile militare ale Moldovei. [www.dacoromanica.ro](http://www.dacoromanica.ro)

Una din aceste solii, condusă de Alexandru Cârjă și Toma Ivanov, a fost prinsă de Poloni și închisă la Vilna, timp de două săptămâni.

*„Domnul Moldovei a atras de partea sa pe Moscovit pentru a duce razboi împreuna împotriva Poloniei”* — scrie cronicarul polon Gorecki. El apreciaza că ocuparea Pocuți și de către Moldoveni (1530) nu ar fi fiind decât o acțiune militară, în cadrul unui plan comun, stabilit între Moldoveni și Ruși la Măscova. Ocuparea acestui plan a dus la batalia dela Obertin (1531), unde s-a folosit proceful de luptă al *cărelor legale* (tabara mobila), întrebuințat pentru prima dată la muntele Tabor — în Boemia — de către țărani rasculați, iar ulterior în razboiul țărănesc din Transilvania (1437—1438) și în luptele lui Ioan Hunedoara împotriva Turcilor.

Despre această batalie, prezentată în expoziție printr-o reproducere după o stampă originală, cronicarul polon Bielski spune că a fost căștiata de Poloni, *ca prin minune*. „Minunea” a fost savârșită de trădarea cărora mari boeri moldoveni.

Dupa Obertin, Petru Rareș mai trimite două solii în Rusia, de data aceasta pe drumul Crimeii (în 1532 și 1533), cerând sprijin împotriva Turcilor și Polonilor. Ca urmare a acestor solii, cu ocazia tratativelor de pace ce se duceau la Moscova între Poloni și Ruși, după cel de al treilea razboi rus-polon (3 Februarie 1537), Rușii se adresară solilor poloni astfel: „*Pe Petru Voevod l-a ajutat și l-a miluit tatăl domnului nostru, marele cneaz Vasile și acum marele nostru cneaz Ivan îl mulțumește pe Petru Voevod și Petru Voevod îl sălvește cneazului nostru. Stăpânul nostru ne poruncește să vă spunem: regele Poloniei să facă pace și cu Petru Voevod*”.

Solii polono-lituani au răspuns: „*Ne mirăm de mintea voastră că ne vorbiți aşa de mult de acest lucru pentru care nu avem poruncă în solia noastră*”.

*„Și mult au vorbit pentru aceasta și boerii (ruși) au finit tare să se facă pace cu Moldovenii, iar solii (polono-lituani) au spus că nu au poruncă pentru aceasta.*

*„Și boerii s-au dus la marele cneaz Ivan Vasilievici, iar marele cneaz a spus boerilor să vorbească foarte tare despre domnul moldovean”.*

In timpul celei de a doua domnii, Rareș trimite la Moscova o nouă solie, condusă de Crăcea Vladovici, Petre Carcevici și Ivan Stefanov (Noembrie 1543), spre a cere sprijin țărului Ivan „*ca să se răscumpere dela sultanul turcesc că și mai înainte țarul l-a miluit și l-a ajutat*”.

Rusia, ca aliat sincer și permanent, răspunde cererilor făcute de Rareș, trimițând două solii pe drumul Poloniei (1543—1544), spre a-i duce sprijinul cerut.

Uneia dintre aceste solii, condusă de Ivașco Peresvetev, Petru i se adresează astfel:

*„Cu această împărătie rusească se laudă toată credința ortodoxă și speră în mila și ajutorul lui Dumnezeu să se elibereze de jugul sultanului turcesc”.*

Astfel, aşa cum Ivan al III-lea ajutase pe Ștefan ca să apere independența Moldovei, țării Vasile și Ivan al IV-lea cel Groaznic sprijineau pe Rareș care luptă pentru a recâștiga această independență.

Catre sfârșitul secolului al XVI-lea, relațiile militare cu popoarele

de pe teritoriul U.R.S.S. îmbraca o formă nouă, aceea a intervenției armate directe, prin ajutorul pe care Cazacii zaporojeni îl acorda lui Ion Vodă cel Cumplit, în lupta acestuia pentru eliberarea p porului moldovean de sub jugul turcesc (1574).

Ion Vodă introduceșe în Moldova o serie de reforme în favoarea țăranimii, cautând să îmbunătățească starea economico-socială a acestia, prin reducerea privilegiilor boerilor și calugarilor precum și a exploatarii țăranimii de către aceștia.

De aceea, oastea lui Ion Vodă, care se sprijinea în special pe massa țăranimii și pe o parte din micii boeri credincioși lui, era însușiteată de năzuințele poporului moldovean de a se elibera de sub jugul turcesc.

Astfel, lupta lui Ion Vodă capătă un caracter popular, d terminat de participarea în masă a țăranilor, care începusera să simtă binefacerile reformelor înfăptuite de el și care urau pe Turci, ca unii ce suportau deopotrivă de greu exploatarea internă și jugul turcesc.

În schimb, boerii cei mari ai Moldovei, cu moșii mari și privilegii numeroase, trădără în această luptă și domnul și Patria. În dorința lor de a micșora puterea domnului și de a o mari pe a lor, în momentul culminant al bătăliei dela Cahul, ei trecură de partea Turcilor, pe care-i considerau ca pe *adevarații lor stăpâni*.

În afara de participarea țăranimii la războiul de eliberare, Ion Vodă se mai bucură și de sprijinul frățesc al Cazacilor dela Nipru.

*„Iar Cazacii, neîntrebând de nimeni — zice cronică lui Șerche — s-au adunat 1.200 de oameni și au venit la Ion Vodă, pre carii vazându-i Ion Vodă, nu intr'un alt chip, ci cum ar fi ingeri din cer cu veste de izbândă pogorîji, și multe daruri capetele ce erau le-au dăruit”.*

Cazaci erau luptători bravi, curajoși, îscusiți și credincioși până la moarte frăției de arme. Faptele lor de vitejie în luptă împotriva Turcilor și a tuturor asupritorilor au intrat în legendă.

Primindu-i la Iași, în tabăra sa de lângă Copou, Ion Vodă s'a adresat Cazacilor cu aceste cuvinte: „*Nu sunteți decât 12 sute, dar fiecare sută face cât o mie*”.

Ajutat de această mână de Cazaci, comandanți de hatmanul Swierczewski și cu cei 9000 de călăreți moldoveni pe care îi avu la îndemâna, Ion Vodă câștigă bătălia dela Ziliștea (24 Martie 1574), nimicind o armată compusă din 62.000 de oameni. Ion Vodă a învinis printr'un atac de noapte dat asupra frontului, flancurilor și spatelui taberei otomane.

După victorie, domnul Moldovei a ars cetatea Brăilei și apoi Bucureștiul.

În afara de harta acestei bătălii, panoul mai prezintă și dispozitivul bătăliei dela Cahul-Roșcani (Iunie 1574), în care Ion Vodă, cu 30.000 de Moldoveni și 1.000 de Cazaci, rezistă trei zile în fața unei armate turcești de 130.000 de oameni. El nu este înfrânt decât prin trădarea mai multor boeri, între care și pârcălabul Eremita Cernăuțeanu, care, împreună cu 5000 de călăreți, trece de partea Turcilor.

Ion Vodă a primiț bătălia într'un dispozitiv cu totul nou pentru acel timp, având infanteria la centru, pe Cazacii zaporojeni, care erau puțini — dar foarte vii — și sprijiniți pe lacul [www.dacoromanica.ro](http://www.dacoromanica.ro)

Cașul pre a forma pivotul massa cavaleriei la aripa descooperită, iar artleria în față, acoperind întregul dispozitiv.

Ion Voda întări caracterul popular al armatei, în care massa era formată din pedestriime.

Artleria constituia deasemeni unul din elementele fundamentale ale bătăliei atât prin numărul tunurilor cât și prin modul ei de întrebunțare, cu totul nou.

In continuare se arată la expoziție în mod documentat cum Mihai Viteazul (1593—1601), voevod al Țării Românești (Valahia), leagă relații diplomatice și militare directe cu Rusia, trimînd la Moscova pe episcopul Luca, spre a cere țarului Fedor ajutorare în oaste și bani.

In Iunie 1596, Boris Godunov, conducător al Rusiei de atunci, răspunde soliei lui Mihai astfel (textul raspunsului pe panoul Mihai Viteazul) :

*„Ai trimis măriei noastre imperiale pe episcopul Luca și scrisoarea ta pentru a se închinde măriei noastre imperiale... și tu Mihale Voevod să fii sub înalta noastră mâna și să fi păstrat în grația noastră și pe viitor, vrem să te ţinem sub protecția noastră imperială și să te păzim și să te apărăm de toți dușmanii tăi fără nicio excepție. Si acum am trimis către tine cu episcopul Luca darul nostru, 500 de galbeni și 5 perechi de blâni de samur și de vulpe neagră.*

In afara portretelor țarului și domnului, panoul mai prezintă minunate stampe originale, înfățișând bătăliile și victoriile lui Mihai Viteazul împotriva Turcilor (la Călugăreni, Giurgiu și Târgoviște) și împotriva lui Andrei și Sigismund Bathory (la Șelimbăr și Gorăslău) pentru centralizarea Țărilor Române într'un singur stat.

Incerarea de centralizare a statului sub conducerea lui Mihai Viteazul a dat greș din pricina condițiunilor economice de atunci, precum și datorită politicii interne a domnului muntean și trădării Habsburgilor. Politica lui Mihai de asuprirea țărănimii și de favorizare a boerilor, l-a lipsit de putință mobilizării majoritații poporului și l-a lăsat singur în fața dușmanului, care l-a răpus. O reproducere după o stampă originală contemporană reprezintă uciderea lui Mihai pe câmpia dela Turda.

Expoziția continuă cu secolul al XVII-lea, când relațiile politice și militare între Moldova și popoarele de pe teritoriul U.R.S.S. s-au întărit tot mai mult.

Domnul Moldovei, Vasile Lupu (1634—1635) a încheiat cu Bogdan Hmielnîțchi, hatmanul Cazacilor, oalianță politică și militară.

Vasile Lupu se înruditise cu Bogdan Hmielnîțchi prin căsătoria fiicei sale Ruxandra cu Timuș, fiul hatmanului.

După înfrângerea lui Vasile Lupu la Finta (1653), Vasile părăsește țara, retrăgându-se la Cazaci. Timuș, ginerele său, a pierit vitejește în luptă, aparând cetatea Sucevei, care a capitulat numai după o rezistență eroică de trei luni.

In afara legaturilor militare cu Cazacii, Vasile Lupu adâncește stravechile legaturi ale Moldovei cu țării și demnitarii dela Moscova. In scrisorile pe care domnul moldovean le trimite regulat la Cremlin, el da informații prețioase asupra situației politice și militare din Turcia.

Panoul reprezintă portretele lui Vasile Lupu și Bogdan Hmielnîțchi și două scene de luptă, din care se vede vitejia calareților cazaci și mol-

doveni. Pe podium este expus armament din secolele XVI și XVIII : arbalete, săbii, securi de luptă, coifuri și armament de foc (muschete și pistoale). Între toate aceste piese predomină țeava originală a unui tun din vremea lui Petru Cercel, fratele lui Mihai Viteazul, domn al Țării Românești (1583—1585).

Ajuns la domnie, Gheorghe Ștefan (1653—1658) a întărîl și mai mult legaturile cu Moscova, care începuse o politica de apărare a popoarelor subjugate de Turci. El încheie un tratat de alianță cu Gheorghe Rakoczy al II-lea și Mihail Mihnea, domnul Munteniei (1658—1659), hotărînd ca împreună, cu ajutorul Rusiei, să scuture jugul turcesc.

Astfel, în anii 1658—1659, toate cele trei Țări Române luptă alături pentru înlaturarea dominației turcești, sprijinindu-se pe Rusia.

Mai înainte, în 1656, se încheiaște primul tratat comercial între Moldova și Moscova, care, între altele, prevedea următoarele :

*„Dela marele domn și marele creaz Alexei Mihailovici Noi, mare stăpânitor, maria noastră țariană pe supușii tăi negustori din țara Moldovei i-am miluit, le-am îngăduit să vina în țara Moscovei a mariei noastre țariene cu orice fel de marfuri și să târguiască cu negoț liber și după miluirea mariei noastre, negustorii din țara Moldovei să vina în țara Moscovei a măriei noastre țariene și să iasă și să târguiasca în toate târgurile și nu vor avea niciun fel de opreliște și nicio piedica. Scris la curtea noastră domnească, în cetatea imperială a Moscovei, anul dela zidirea lumii 7164 (1656) Iunie 29 zile”.*

Panoul mai prezintă o hartă executată în frescă, înfațișând cele trei Țări Române — Moldova, Tara Românească și Transilvania — cu orașele și cetățile mai importante, cu chipurile celor trei domni aliați și cu înfațișarea armatelor acestora.

Legăturile militare, politice și comerciale din secolul al XVII-lea cu popoarele de pe teritoriul U.R.S.S. au fost dublate și de importanță legături culturale.

Dregătorul și cărturarul moldovean Nicolae Milescu a stat la Moscova ca sfetnic al țarului (taimaci pentru chestiunile externe). În anul 1675—1678, el a întreprins, ca sol al țarului, o călătorie la Peking. Aceasta a fost una dintre cele mai vechi misiuni diplomatice europene în China. În timpul acestei călătorii, Nicolae Milescu a scris mai multe scrisori. Una din acestea, trimisă din Siberia la 18 Iulie 1675, spunea următoarele : „*Acest fiut al Eniseiului este foarte frumos ; ai zice că e țara Moldovei și acest râu îți amintește Dunărea. Un râu tot aşa de frumos, cu înfațișare veselă*”.

Un panou înfațișeză pe Mitropolitul Dosoftei - un mare luptător pentru cultura poporului moldovean și apropierea de Rusia — care scria mereu lui Nicolae Milescu, rugându-l să intervina pentru a se trimite în Moldova mașini tipografice, litere, cărți și în general orice fel de sprijin cultural.

Cererile lui Dosoftei se întemeiau pe două realități ale timpului :

Forța Moscovei care creștea mereu, din foate punctele de vedere, Rusia ajungând una din principalele puteri europene și *legăturile culturale româno-ruse*, întărîte de cantemiriști și Petru Movila, fiul lui Simion Movila, mitropolit al Chievului, timp de 13 ani (1633—1646).

Acesta sprijina temeinic ridicarea culturală a Moldovei și Țării

Românești (Valahia), trimițându-le cărți, material și meșteri pentru înființarea a câte unei tipografii.

Și monumentele arhitectonice românești oglindesc puternica influență culturală a Rusiei. Multe dintre ele amintesc fie zidurile Novgorodului (mânăstirea Probota), fie liniile și motivele ornamentale ale bisericilor din Chiev și Kremlin.

Creșterea puterii și a civilizației rusești este ilustrată printr-o hartă din secolul al XVII-lea, reprezentând Siberia și China precum și diferitele drumuri folosite de moscovicii pentru a merge în China — reprodusă după originalul aflat la Moscova; printr-o vedere a Cremlinului privit de pe râul Moscova pe care plutesc plute și corăbii ale timpului și prin înfățișarea unor chipuri de boeri și dregători ruși, învesmântați cu costumele epocii, în care predomină samurul și blanile de Siberia.

O compoziție reprezentând pe mitropolitul Petru Movilă, pe un fundal în care se zăresc mânăstirile Chieului și încadrat de tiparnișe și biblioteci românești înființate cu sprijinul lui. sintetizează relațiile culturale româno-ruse.

Pe podium sunt expuse: o tiparnișă de epocă în reproducere, arme de foc de cetate, între care și o pușcă cu cremene și roțită, precum și numeroase proiectile din acel timp, într-o formă sferică, cele mai multe de piatră.



La sfârșitul secolului al XVII-lea, hotarele de stat ale imperiului rus se apropiaseră de cele ale Țărilor Române.

Dominii români Șerban Cantacuzino (1678—1688) și Constantin Brâncoveanu (1688—1714) întrețineau legături diplomatice cu țarul Petru I și mergeau către oalianță militară cu Rusia.

Iată ce spune cronicarul Ion Neculce despre aceasta: „*Şerban Vodă făcuse gătire mare de oştii în Tara Muntenească. Şi făcuse câteva vase seice la Argeş cu zaharele de sta gata să se scoboare pe Dunăre. Şi se agiunse (se înțelesese) cu Moscu să se scoboare Muscalii, să meargă la Crâm*”.

Constantin Brâncoveanu a trimis la Moscova o reprezentanță diplomatică permanentă, condusă de ceaușul David Corbea.

După marea batălie dela Poltava (1709), câștigată de țarul Petru împotriva Suedezilor, încrederea lui Brâncoveanu în posibilitățile Rusiei crește.

El îi scrie lui Petru o scrisoare de felicitare, în care îi urează să meargă înainte pe drumul victoriei și să înceapă cât mai curând lupta cu Turcii, pentru eliberarea creștinilor subjugăți.

Cu ocazia venirii țarului la Iași, domnul muntean îi trimite a doua scrisoare, în care îl asigură de credința și întregul său devotament. Se pare că el se înțelesese în secret cu Petru ca să ia parte împreună cu Dimitrie Cantemir, la campania din 1711 împotriva Turcilor, luându-și obligația să asigure și aprovisionarea armatelor rusești.

Iată ce scrie generalul Rønne, comandantul unei armate ruse, la 13 Iulie 1711, domnitorului Constantin Brâncoveanu:

„*Amabilă dumneavoastră ofertă referitoare la proviziuni am aflat-o de curând. Rog însă... să fi, înștiințat cum pot dispune de aceste*

*proviziuni aflate cândva în mânăstirea Măxineni, fiindcă acestea îmi lipsesc și nu vreau să iau măsuri cu dela mine putere".*

La isbucnirea războiului rusوturc, Constantin Brâncoveanu, care era foarte prudent — fiindu-i teamă și de Austriaci și de Turci — adoptă o atitudine de *așteptare*, instalându-se cu grosul armatei în tabăra dela Albești (Prahova) și acoperindu-se cu cavaleria spatarului Toma Cantacuzino.

Brâncoveanu nu se hotărăște încă până la urmă. Numai Toma Cantacuzino trecu efectiv alături de Ruși cu o parte din călărimea muntenă și participă sub comanda generalului Ronne la cucerirea Brailei.

Panoul relațiilor politico-militare între Rusia și Țara Românească înfățișează cetatea Brăilei, în care se zărește orașul cu moscheile turcești înălțate de cotropitori și asaltul trupelor ruse și muntene peste zidurile cetății. Deasupra portretelor lui Petru I, în prima etapă a domniei și ale lui Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu.

In vitrină se află o piesă foarte importantă: una din cele trei săbii originale cunoscute ale lui Constantin Brâncoveanu.

Domnia marelui cărturar Dimitrie Cantemir (1710—1711) a constituit o pagină însemnată din istoria poporului nostru, deoarece sub conducerea lui, oștile moldoveni au luptat alături de armata Rusiei, împotriva Turcilor.

Această acțiune militară a avut loc în urma unui tratat de alianță încheiat la Luț (24 Aprilie 1711) între Petru cel Mare și Dimitrie Cantemir. În acest tratat, Petru cel Mare tratează cu Cantemir aproape egal dela egal.

Ion Neculce spune despre tratat următoarele:

*„Tratatul moldo-rus. Dimitrie Cantemir. Țara Moldovii... și cu toate cetățile tot a Moldovii să fie... bir să nu deie țara niciun ban. Pre domn să nu-l mazilească împăratul până la moarte și pre urmă din fiii lui să fie pre carele și-ar alege țara... Zece mii de oaste să fie tot gata în țară și împăratie să le deie lefe din visteria împăratescă din stolniță. Către aceste i-au dat și titlu de domnie se scrie mai de cinste și mai sus decât cum se scriu domnii acum. Iară aşa era: Seninatul domn al Țării Moldovii samoderejet, adică singur stăpânitor și colegător, adică prieten țării moschicești, iară nu rob supus”.*

După încheierea acestui tratat, Rusia a pornit război împotriva Turciei. În acest război purtat de armata rusă pe pământul patriei noastre a participat și oastea Moldovei.

Petru cel Mare a sosit la Iași în fruntea armatei sale, fiind întâmpinat cu mare alai de Cantemir, însotit de boierii țării, de cler și de popor, în fața bisericii Trei Ierarhi. Solemnitatea primirii este redată într-o compoziție plastică după o stampă veche din acea vreme.

Petru cel Mare reușise să ridice Rusia la rangul unei mari puteri politice și militare, atât prin reformele sale interne, cât și prin victoriile sale militare asupra lui Carol al XII-lea, regele Suediei, pe care îl biruise în mai multe bătălii, ducând hotarele Rusiei pâna la Marea Baltică și înființând orașul Petersburg, devenit mai târziu capitală a Rusiei.

In bătălia dela Poltava (1709) armata suedeză a fost completă sdrobită, Carol al XII-lea [www.dacoromanica.ro](http://www.dacoromanica.ro) Moldova, în Turcia.

Panoul prezinta un portret al lui Petru cel Mare, din a doua etapă a domniei lui, bataliile dela Narva și Poltava și flotele din Marea Baltica și Marea Neagră. Deasemenea două fresce reprezentând Iașul și Moscova la 1700.

Dupa bătalia dela Stănișoara, Dimitrie Cantemir s'a refugiat în Rusia. Aici, atât el cât și Ion Neculce și-au scris operele lor cele mai de seama și n'au înțețat niciodată acțiunile pentru o apropiere cât mai strânsă cu Rusia, singura care putea asigura independența Țărilor Române și libera lor dezvoltare.

Cantemir pastreaza o legatură permanentă cu fruntașii politici ai Moldovei și ai Țării Românești. El transmite lui Petru cel Mare, în 1717, dorințele lor de a participa alături de Rusia, la războiul împotriva Turcilor.

*„Trimisului nostru i s'a comunicat cu încuviințarea tuturor boierilor ca jurământul de fidelitate către majestatea voastră imperială, pe care l-au depus în mijlocul bisericii îl vor pastra pâna la sfârșit.*

Totodata ei se tem foarte mult de persecuțiile violente ale împăratului austriac și ca nu cumva acesta să caute să supună Moldova în primăvara care vine.

*Cu umilință ei roaga ca majestatea voastră imperială, în această situație nenorocita, sa nu-i îndepărteze dela înalta sa protecție”...*

Arătând jaful armatelor austriace în Oltenia, Dimitrie Cantemir adauga :

*„Plângându-se despre cele petrecute, boerii au povestit cu lacrimi trimisului nostru, aducându-și aminte și preamăind pietatea și mila majestății voastre imperiale și a întregii armate rusești pe care au cunoscut-o locuitorii Moldovei în campania trecută cu Turci”...*

Daca alianța russo-română din 1711 n'a putut birui pe câmpul de luptă dela Stănișoara, în schimb consecințele ei politice pentru luptă de eliberare a românilor de sub jugul otoman sunt dintre cele mai importante.

In Țările Românești se formează grupări politice, din ce în ce mai puternice, orientate spre Rusia, care dovedesc românilor că scuturarea jugului turcesc este posibila dacă aceasta nu se poate înfăptui decât cu sprijinul marelui vecin dela Răsărit.

Intr'adevăr, după 1711, Rusia duce politica ei *orientală antiotomană*, pe care o va urmari cu consecvența doua secole. Principalele obiective ale acestei politici erau : cucerirea libertății de a folosi drumurile comerciale și strategice pe Marea Neagră și în jurul acestei mări. În mod obiectiv aceasta ajuta lupta pentru eliberarea popoarelor din Balcani.

Această politică a facut ca prestigiul Rusiei înăuntrul Țărilor Române să crească, determinând într'o largă măsură apariția primelor incepuri de conștiință națională la poporul român și creșterea rezistenței interne împotriva jugului otoman.

Aceasta rezistență a îmbrăcat forme din ce în ce mai concrete și mai desvoltate, începând cu înrolarea sub steagurile biruitoare ale Rusiei a unor capetenii ca viteazul Apostol Ghigheci și clucerul Răducanu Cantacuzino, cu unitățile de voluntari care au luptat sub ordinele lui Rumanțev și Suvorov, cu corpul de panduri al lui Tudor Vladimi-

rescu — ca să ajunga la răscoala din 1821, la revoluția din 1848 și apoi la alianța militară rusο-română din 1877.

Politica anti-ottomana a Rusiei, atât de consecventă și hotărîta, ar fi dus mult mai curând la eliberarea poporului român de sub jugul turcesc, dacă puterile apusene, mai ales Anglia, nu s-ar fi aşezat totdeauna alături de Turcia și dacă această politică n-ar fi fost frânată de duplicitatea austriacă. Aceste puteri, prin politica „echilibrului european”, au ajutat Turcia să-și mențină și să-și consolideze stăpânirea asupra popoarelor balcanice și poporului român, micșorând sau chiar anulând prevederile favorabile Țărilor Române, înscrise în diferite tratate de pace, impuse Turciei prin puterea și victoria armatelor ruse.

In secolul al XVIII-lea, Armata Rusa, prin caracterul ei și prin forța ei, a dominat toate cǎmpurile de bǎtălie ale Europei.

Condusă de mari comandanți ca Rumianțev, Suvorov, Kutuzov, Bagration, armata rusă a dus operațiuni victorioase împotriva marilor armate europene, ajungând până la Constantinopol, Berlin și trecând prin Alpi la Paris.

Prin loviturile repetate ale acestei armate — timp de aproape două secole — a fost clătinat, slăbit și apoi sfârmat jugul turcesc, care încovoia grumazul poporului român și al popoarelor balcanice.

O lovitură a fost dată Turciei în războiul din 1736—1739 când armata rusă, comandată de generalul Munnich, după ce bate pe Turci în Moldova și îl alunga din Iași (1739), coboară cu o parte din forțe dealungul Siretului, pătrunde în Țara Românească și ajunge până la Câmpina.

Cronica timpului spune că la intrarea generalului Munnich în Iași „*I-au ieșit înainte mitropolitul Antonie și cu caimacanii și cu alți boieri, care se mai întâmplase, făcându-i mare cinste, până l-au adus în curțile domnești. Si au șezut în Iași o săptămână și cât au șezut în Iași, în toate zilele chema pe mitropolitul și pe caimacani și pe ceilalți boeri și-i punea la masă de-i cinstea.*

La conferința internațională dela Nemirov (1737), convocată în scopul de a se restabili pacea în Răsăritul European, Anglia și Franța au respins propunerea Rusiei ca Țările Române să devină independente.

Pacea s'a încheiat, în cele din urmă, la Belgrad (1739), Austria fiind obligată să înapoieze Țării Românești Oltenia care, timp de 20 de ani, suportase apăsătoarea ocupație austriacă.

Altă lovitură a fost dată imperiului otoman în războiul rusο-turc din 1768—1774. Un an după isbucnirea războiului, o deputație de boeri moldoveni, condusă de episcopul Inochentie, pleacă la Petersburg ca să ceară împăratesei Ecaterina sprijin pentru o stăpânire moldovenească de sine stătătoare.

In acest timp, armatele rusești, comandate de mareșalul Rumianțev, pătrund în Moldova și apoi în Muntenia, la 16 Noembrie 1769 eliberează Bucureștiul, iar până la începutul anului 1770, întregul teritoriu al Țărilor Românești.

Alături de Mareșalul Rumianțev era generalul A. V. Suvorov — mai târziu generalissim — care comanda infanteria.

Peste tot, oastea rusească a fost primită în aclamațiile mulțimii, ca desrobitoare. In aceasta [www.dacoromanica.ro](http://www.dacoromanica.ro)

puri de forțe românești constituite, capetenii și voluntari. Mareșalul Rumianțev descrie în jurnalul său de razboi faptele de vitejie ale acestora.

După sfidătirea flotei turcești la Ceșme și obținerea a numeroase victorii în Muntenia și Dobrogea — între care și cele două victorii obținute de Suvorov la Turtucaia — în anul 1773 — Turcia este silită să ceară pace, care se încheie la Cuciuc-Cainargi la 15 Iulie 1774.

Jertfele făcute de luptatorii ruși și români în acest război n'au fost zadarnice, deoarece această pace constituie un pas serios catre o limitare a jugului turcesc.

Intre alte stipulațiuni, tratatul prevede la articolele 11 și 16 următoarele :

*„Pentru căștigul și folosul ambelor impărății să fie liberă și neimpiedicată navigația corăbiilor neguțătorești... Slăvita Poartă dă voie corăbiilor rusești... libera trecere din Marea Neagră la Marea Albă și din Marea Albă la Marea Neagră. Luminata poartă asemenea dă voie supușilor ruși... să facă negoț pe uscat, pe mare și pe apa Dunării. Asemenea dă voie Poarta sa se inființeze consulate... după cum va cunoaște împărăția Rusiei... și toate locurile unde va socoti...”* (articoulul 11).

Aceasta cauză dadea o lovitură puternică monopolului comercial turcesc exercitat asupra Țărilor Române.

*„Deasemenea, s'a hotărît ca pentru nevoie... celor două țări, ministrui împărăției Rusiei care se vor așla la Poariă, să aibă a vorbi în folosul celor două țări... Iar Poarta făgăduiește a primi cu ascultare vorbelor lor.*

*Așișdereea, cei care au intrat în slujba împărăției Rusiei și voiesc sau împreună cu oștile imperiale, sau până la sorocul anului a ieșit din țară cu toate... averile lor, ori de ce neam și stare ar fi unii că aceștia, nici cu un chip să nu fie împiedicați... (articoulul 16).*

Acest razboi este ilustrat în expoziție printr'un portret al măreșalului Rumianțev și printr'o hartă cu operațiunile desfășurate pe teritoriul românesc. Un foarte interesant plan de atac întocmit de statul major al generalului Suvorov pentru cea de a doua luptă dela Turtucaia și două reproduseri după stampe ale vremii reprezentând luptele dela Turtucaia și încheierea păcii dela Cuciuc Cainargi — întregesc panou!.

Imperiul otoman a continuat să fie lovit în războiul rusu-turc din 1787—1792.

Incurajată de țările din Apus, Turcia nu respectă prevederile tratatului dela Cuciuc-Cainargi. Rusia încheie o alianță cu Austria, propunând ca unul din scopurile războiului împotriva Turciei să fie independența Țărilor Române și unirea lor într'un regat al Daciei.

Iată această prevedere a tratatului :

*„Acest Stat, cunoscut odinioară sub numele de Dacia, s'ar putea forma din ținutul Munteniei și Moldovei, sub un suveran de religie ortodoxă, în persoana și credința căruia cele două curți imperiale s'ar putea bizaui. Acest stat ar avea o dinastie ereditară, ar rămâne pe deplin independent, fără să poată fi vreodată alipit la Rusia sau Austria; deasemenea, imperiile noastre nu vor consimți niciodată ca acest Stat să cadă sub dependența altor puteri”.*

De această dată, operațiunile care se desfășoara pe teritoriul Țării Românești sunt conduse de Mareșalul Suvorov, care, ca și înaintașul său, are alături de el numeroși voluntari români.

El câștiga succesiv lupta dela Focșani (21 Iulie 1789) și mareea batalie dela Râmnic (22 Septembrie 1789), în care sdrobește o a mata turcească de 100.000 oameni, la Martinești, pe apa Râmniciului.

Turcii au pierdut aici 18.000 oameni, toată artleria, întreg materialul de razboi și 100 de drapele. Marele vizir n'a reușit să mai ajungă la Dunare decât cu 15.000 de oameni. Pierderile lui Suvorov au fost mici — 1500 oameni.

Pentru această victorie strălucita, el a primit titlul de conte, ordinul Sf. Gheorghe clasa I-a de aur și denumirea de Râmnițchi.

In batalia dela Râmnic a luat parte și un corp de voluntari moldoveni compus din 800 de călăreți, care s'a distins în șarjele eroice dela Bocșa și Crângul Mieilor.

Suvorov continuă seria victoriilor, grăbind sfârșitul războiului care se încheie prin pacea dela Iași (1782).

Cu toate aceste victorii, din cauza Austriei, care încheiașe pace separată cu Turcii la Sîstov (1791), speranțele românilor nu s'a putut realiza decât în parte. Totuși, pacea dela Iași (1792) a constituit o nouă lovitură dată stăpânirii turcești și o nouă limitare a jugului otoman.

Părțile privitoare la Țările Române în tratatul de pace dela Iași, încheiat între Rusia și Turcia, sunt :

1. — „*Să se respecte și să îndeplineasca cu sfîrșenie tot ce a fost stabilit în jovoarea Valahiei și a Moldovei în tratatul încheiat în 1774 (tratatul dela Cuciuc Cainargi N. N.)... în convenția explicatorie din 1779 și actul din 1783.*

2. — *Să nu ceară și să nu pretindă din partea acestor țări nici un fel de plată pentru socoteli vechi de orice natură ar fi.*

3. — *Să nu se ceară acestor țări niciun fel de contribuție sau plată pentru durata războiului și finând seama de pagubele numeroase și de distrugerile războiului să fie scutite de orice fel de impuneri sau surcini, vreme de doi ani, cu începere dela data schimbului instrumentelor de ratificare ale prezentului tratat.*

4. — *Să se acorde familiilor care doresc să-și părasească patria și să emigreze, ieșire libera cu toate bunurile lor.*

Români au ținut să-și arate recunoștința pentru Generalissimul Suvorov și pentru eroii ruși care și-au vîrsat sângele pe câmpurile de luptă dela Focșani și Râmnic, ridicând un monument pe locul bătăliei dela Râmnic, la Martinești.

Cu ocazia inaugurării lui în 1913 s'a bătut și o medalie cu următoarea inscripție în rusește și românește: „*In amîntirea inaugurării monumentului contelui A. V. Suvorov Râmnițchi pe câmpia Râmniciului Sărat 1789—1913.*”

Monumentul a fost distrus de invadatorii nemți în anul 1916.

Războiul rus-turc din 1787—1792 este prezentat pe panoul secolului al XVIII-lea prin numeroase hărți și stampe originale pe care se poate urmări desfășurarea generală a operațiunilor pe teritoriul Patriei noastre, lupta dela Râmnic și cucerirea puter-

nicei cătuți a Ismailului (1790), una din cele mai grele acțiuni militare ale acei război.

In acea vreme, când Turcia nu lasa să existe în Țările Române armate regulate, Ruia a primit pe fiili poporului nostru în rândurile armatei ale, organizându-i în unități de voluntari, pentru lupta împotriva Turcilor.

Participarea haiducilor, pandurilor și a formațiilor de voluntari la razboiile ruso-turce a facut să crească spiritul de luptă în masele poporului notru, în lupta pentru scuturarea jugului turcesc.

La 17 Noembrie 1769, armatele ruse și voluntarii români care se aflau sub ordinele Mareșalului Rumianțev, sprijiniți de poporul răsculat au eliberat orașul București.

Aceasta participare este atestată de câteva documente din acel timp și de mai târziu:

„Noembrie 6. Au intrat Stupaizii<sup>1</sup> în București cu Polcovnicul Ilie Lapușneanu și au ridicat pe Domnitorul Grigore Voevod, iar boerii au jugit la Brașov“. (Cronica lui Naum Râmniceanu la anul 1769).

„Volintirii au strigat: „Stupau, stupau“... Norodul Bucureștiului s'a ridicat cu mic cu mare, până și femeile cu prăjini și cărămizi, strigând: „Muscalii, Muscalii au venit!“ și napădind asupra turcilor care erau ca la 5000...“ (Ghenealoghia Cantacuzinilor, pag. 172).

„Volintirii, înaintându-se spre București, la 7 Oct. a anului 1769, în zori de dio au intrat în oraș fără nicio împedecare. Poporul, înțelegând că oștirea rusească vine să-i dea drepturile perdute, libertatea dorita și mântuirea nevoilor, se uni cu volintirii și, cu puțină luptă, toți Turcii din București fură uciși sau fugăriți“ (D. Fotino, Istoria Daciei, Vol. II, pag. 164).

O compoziție reprezentând pe haiducul Iancu Jianu și chipuri de panduri și voluntari concretizează plastic participarea acestora la lupta pentru scuturarea jugului turcesc. În vitrine sunt expuse arme rusești cu cremene, sabii de infanterie, spontonuri rusești și un tun din secolul al XVIII-lea; deasemenea, uniforme rusești și românești din secolul al XVIII-lea și al XIX-lea.

Loviturile repetate, date imperiului otoman de Rusia, au continuat și în secolul al XIX-lea contribuind la îmbunătățirea situației în Țările Române și la lupta poporului român pentru independență și unire.

In razboiul rus-turc din 1806—1812, operațiunile militare la Nord de Dunare și în Balcani sunt conduse de marele comandant, generalissimul Mihail Kutuzov — învingătorul lui Napoleon — ajutat de generali ruși Bagration și Miloradovici.

Și în acest razboi, un puternic grup de voluntari români — pandurii lui Tudor Vladimirescu — luptă alături de armatele rusești, împotriva Turcilor.

In acest timp, numărul voluntarilor români în armata rusă se mări mult, încât se poate constitui unități întregi formate numai din români, aşa cum rezulta din pașaportul lui Dimitrie Macedenski care servise în regimul valah de cazaci.

<sup>1</sup> Trupe de cazaci.

Tudor s'a format deci ca șef militar, în armata rusă și anume în *corpu de voluntari-panduri*, comandat de generalul Miloradovici, apăratorul Bucureștiului la 1807. Sub comanda acestuia a trecut Dunarea și a luptat vitejește la Rahova și Plevna.

„*Și de aici (Craiova) se luară de mâna rușii cu pandurii de peste Olt și cu sărbii și lucra împotriva turcilor cât le sta în putință, cum și turci împotriva lor*”. (Zilot Românul, pag. 9).

Dupa chemarea lui Miloradovici în Rusia, Tudor a rămas locuitorul acestuia la comanda întregului corp de panduri.

Pentru meritele și bravura lui, a obținut gradul de locotenent în armata rusă, a fost decorat cu ordinul „Sfântul Vladimir” cu spade și a primit o sabie de onoare.

La expoziție sunt expuse decorațiile și sabia originală.

La 22 Ianuarie 1821, „*Tudor capetenia valahilor rasculați*” — cum îl numește Marx— ridică steagul răscoalei, chemând la luptă poporul exploatat și asuprit, prin proclamația dela Pașa;

„*Fraților locuitori ai Țării Românești, veri de ce neam veți fi, niciu pravilă nu oprește de a întâmpina răul cu răul*”.

„*Şarpele când îți ieșe înainte, dai cu ciomagul, de îl lovești, ca sa-i iei viața, care de multe ori ni se primejduiște din mușcarea lui*”.

„*Dară, pre balaurii care ne înghit de vîi, capetenile noastre zic: atât cele bisericești cât și cele politicești, până când sa-i suferim a ne suge sângele din noi? Până când să le fim robi?*”

„*Veniți dar, fraților, cu toții, ca cu răul sa prindem pe cei rai că să ne fie nouă bine și să se aleagă din căpeteniile voastre cei care pot să fie buni*”.

„*Nu va leneviți, ci siliți să veniți în grabă cu toții: care veți avea arme cu arme, iar care nu veți avea arme, cu furci de fier și cu lănci...*”

Pe o hartă a Țării Românești sunt arătate grafic *mișcările* lui Tudor Vladimirescu, ale Eteriei condusă de Alexandru Ipsilante și ale armelor turcești care, la 13 Mai trec Dunărea în patru puncte pentru a înăbuși răscoala.

Mișcările lui Tudor pot fi urmărite cu începere din noaptea de 17 spre 18 Ianuarie când, în fruntea unui mic grup de arnăuți, pe care î-l pusese la dispoziție căpitanul Iordache Olimpiatul, pleaca sa răscoale pe țărani olteni. Vineri 21 Ianuarie este deja la Tg. Jiu iar Sâmbătă în 22 la Pașa. De aici în fruntea armatei de panduri care își sporește forțele pe măsură ce străbate satele și târgurile Olteniei, se îndreaptă prin Cerneți, Strehaia, Tânărăi și Oțeteliș, către Olt.

Trece Oltul (stampă originală) și la 16 Martie ajunge la București, stabilindu-se în tabăra dela Cotroceni și dând o nouă proclamație împotriva boerilor asupratori.

„*Patria este norodul și nu tagma jefuitorilor*” răspunde Tudor boierilor.

Când, la 14 Mai, Turcii intră în București, Tudor care șovăise un moment că o nouă proclamație cu îndemnul: „*Să descărcăm pușca noastră în carne de turc dacă vor năvăli peste noi*”. Dar era prea târziu. Turcii înfrâng rezistența pandurilor (reproducere după o stampă) și Tudor este silit să părăsească Bucureștiul împreună cu un mic grup de panduri, în fruntea cărora ajunge până la Golești, unde este

luat ostatec (18 Mai), dus la Târgoviște și executat în noaptea de 26-27 Mai.

După moartea lui Tudor, Eteria este sfidată de Turci în luptele dela Dragașani (reproducere după o stampă), mânăstirea Secul și Sculeni (Iunie 1821).

Portretul lui Tudor — reproducere după Th. Aman steagul original al rascoalei, o fotografie a casei din Vladimiri (Gorj) unde s-a născut, și o acuarela a culei sale dela Cerneți (Mehedinți) — completează panoul rascoalei lui Tudor Vladimirescu.

In anul 1828 isbuțnește un nou război rusu-turc.

Dupa primele operațiuni mai importante, care duc la liberarea Brailei în 15 Iulie 1828 (stampă originală), armatele rusești se întreaptă către Sud și după ce eliberează Tara Românească, trec Dunărea.

In anul următor, generalul Diedici — sub ordinele caruia se înrolaseră numeroși voluntari români între care și Gheorghe Magheru — bate pe Turci la Sumla, trece Balcanii și ajunge până la zidurile Constantinopolului.

La 2/14 Septembrie 1829, se încheie pacea dela Adrianopole, prin care stăpânirea turcească asupra poporului nostru a capătat o nouă și puternică lovitură.

Iată prevederile acestui tratat în favoarea Țărilor Române:

- Autonomie administrativă pentru Țărilor Române.
- Înapoierea celor trei raiale: Brăila, Giurgiu și Turnul Măgușe, delimitându-se precis hotarul ţării pe talvegul Dunării (2 hărți înfățișează raiaua Brăilei, înainte și după pacea dela Adrianopol).
- Dreptul pentru Țăriile Române de a-și organiza la graniță coridoane sanitare și carantine păzite de ostași.
- Libertatea comerțului Țărilor Române cu celelalte țări.
- Turcia nu mai are dreptul să ceară dela Țăriile Române aprovizionari pentru armata și pentru Constantinopol și nici salahori.
- Turcia recunoaște valabilitatea regulamentelor ce se vor face în timpul administrației ruse, pentru organizarea Țărilor Române.
- Domnii vor fi constituționali și pământeni.
- Recunoașterea pavilionului român de către toate statele europene.

Ca urmare a păcii dela Adrianopol, generalul Pavel Kiseleff devine șeful administrației Țărilor Române.

Sub administrația sa (1829–1834) se elaborează Regulamentul Organic, care contribue la unificarea organizatorică și legislativă a Țărilor Românești.

Conform Regulamentului Organic, se constituie în Moldova și Muntenia *Obșteasca Adunare* care, sub îndrumarea Rusiei, legiferează un sir de reforme deosebit de importante pentru desvoltarea Țărilor Române, între care și *crearea militei naționale românești*, compusă în Muntenia din 4762 ofițeri și soldați și în Moldova din 1544 ofițeri și soldați.

Astfel, *renașterea armatei regulate românești este legată de ajutorul moral și material al Rusiei*.

O parte din cadrele militei naționale erau pregătite în Rusia. La întoarcere, acestea luau din numirea de *obrațovoi*, adică ofițeri *model*, având dreptul să poarte un semn distinctiv *spre răspătirea râvnei*

ce au arătat de a merge în Rosia către învațatură” (Inalta Poronca de zi prin toată a noastră Domnească Miliție a Principatului Moldovei Nr. 12 din 13 Octombrie 1846).

Primele regulamente folosite de comandanți pentru pregatirea de luptă și de front a Miliției naționale, erau traduceri după *regulamentele rusești*.

In vitrinele expoziției se pot cerceta: „Regulamentul ostășesc”, tradus din rusește de capitanul A. D. Macedonschi și tiparit în 1851 la București; „Noțiuni din exercițiul de linie”, tradus de polcovnicul I. Pansnanschi și tipărit în 1852 la București; „Regulamentul militar pentru slujba frontului de infanterie”, tradus de maiorul P. Schelitt și tipărit la Iași în 1847. Deasemenea, puști rusești cu cremene și capsă, model 1842 și alte armamente folosite de miliția națională.

Entuziasmul pentru armata renăscută a fost atât de mare, încât numeroși tineri intelectuali ca Alexandru Ion Cuza, Vasile Cârlova, Nicolae Bălcescu, Grigore Alexandrescu și foarte mulți *panduri*, se angajează în cadrele ei.

Panoul renașterea armatei române este întregit cu un grafic de organizare a miliției naționale în Muntenia și Moldova, unități și uniforme militare din primul an al aplicării Regulamentului Organic, chipuri de comandanți munteni și moldoveni, precum și diferite decrete de avansare în grad din acel timp.

Noile condiții politico-economice create prin pacea dela Adrianopole și prin *administrația regulamentară* au înlesnit redeșteptarea maselor populare care, treptat, au ajuns la o conștiință cu totul nouă în lupta lor pentru independență, libertate și unire națională.

Această nouă conștiință se transformă în acțiune odată cu isbuțirea revoluției dela 1848, a cărei desfășurare a constituit o etapă însemnată în lupta pentru independență și libertate a poporului român.

Panoul revoluției se deschide cu *proclamația dela Islaz* (9/21 Iunie 1848) care în proiectul de constituție prevedea la articolul 11 *înființarea gărdiei naționale*.

Urmează portretele celor trei revoluționari fruntași ai mișcării: Nicolae Bălcescu, Gheorghe Magheru și generalul Bem, conducătorul revoluției din Ungaria.

Sunt expuse lucrările istorice cele mai importante ale lui Bălcescu: „Puterea armată și arta militară dela întemeierea Principatului Valahiei și până acum”, „Puterea armată și arta militară la Moldoveni în timpul măririi lor” și „Istoria Românilor sub Mihai Vodă Viteazul”, neterminată.

Unul din cele mai importante panouri ale expoziției permanente este acela al frăției de arme russo-române, în războiul dela 1877, pentru cucerirea independenței de stat a României. Din studiul acestui panou care se întinde pe un întreg perete și care expune numeroase hărți, grafice, documente, fotografii, citate, arme și steaguri — se desprind trei idei fundamentale:

*Prima*, că factorul hotărîtor în cucerirea independenței noastre de stat a fost Rusia, forța ei militară și politică, ajutorul frățesc pe care ni l-a dat marele popor rus.

*A doua* idee fundamentală este aceea că puterile capitaliste din

Apusul Europei au primit cu dușmanie proclamarea independenței de Stat a României. Imperiul habsburgic a declarat că nu poate ține seama de proclamarea independenței noastre. Franța a refuzat de a acorda orice fel de sprijin, iar Germania a condiționat recunoașterea independenței de anumite concesiuni de ordin economic (afacerea Strouberg).

Dar cea mai dușmanoasă atitudine a avut-o Anglia, care, sprijinită de celelalte puteri apusene, s'a străduit să apere imperiul otoman și să mențina stăpânirea acestuia asupra popoarelor subjugate, din Balcani și dela Dunare.

In camera comunelor din Londra s'a afirmat că „România face parte integranta din imperiul otoman”, iar guvernul englez a amenințat cu deslanțuirea razboiului.

Agentul diplomatic român la Viena, Bălăceanu, arată într'o notă a sa, adresată lui Mihail Kogălniceanu, următoarele: „Nourii groși se adună din partea Angliei; treizeci de mii de oameni sunt gata să se imbarce în douăzeci și patru de ore”.

Documentele arată cum servicii sanitare americane și armament american era trimis Turcilor, în 1877, împotriva noastră.

In acest timp, *Rusia este singura putere europeană care sprijină hotărît și consecvent lupta poporului român pentru independență, luptând cu arma în mâna pentru eliberarea noastră și acordându-ne sprijin politic și finanțier.*

A treia idee fundamentală rezultă din faptul că atitudinea dușmanoasă a țărilor capitaliste din Apusul Europei „*a fost sprijinită de burghezia și moșierimea din țara noastră*”, în frunte cu Carol I, agentul lui Bismarck în România, și că poporul român, dornic de libertate, *a fost acela care a impins și a silit pe cîmulitorii săi să declare război turcilor, în robitorii lui de veacuri.*

Numai o mică grupare politică, condusă de Mihail Kogălniceanu și C. A. Rosetti, s'a alăturat maselor populare, militând pentru părăsirea „neutralității” și intrarea în război alături de armatele rusești.

Prima parte a panoului ne înfățișează — în texte, grătice și fotografii — caracterul, structura și organizarea armatei române în preajma războiului.

Serviciul militar devenise personal și obligatoriu. Fiecare cetățean trebuia să tacă parte din elementele armatei timp de 2 ani.

Reproducerea unui basorelief după statuia lui C. A. Rosetti reprezintă proclamarea independenței de stat a României *în ziua de 9 Mai 1877*.

In această zi, ministrul nostru de externe Mihail Kogălniceanu, a declarat în fața Camerei că România și-a asigurat sprijinul militar și politic al Rusiei în lupta sa pentru independență, că se declară în stare de război cu Turcia și că „*independența noastră națională există de fapt*”.

Camera a proclamat independența țării arătând că: „*ia act că războiul dintre România și Turcia, că ruperea legăturilor noastre cu Poarta și independența absolută a României au primit confirmarea oficială*” prin încheierea unei convenții semnată de Mihail Kogălniceanu la 4 Aprilie 1877 și ratificată de Cameră la 16 Aprilie.

Această convenție, formată din 4 articole (textul integral se află expus) prevedea în liniile ei mari: trecerea nestânjenită a armatelor

rusești prin România (toate cheltuielile ocasionate de aceasta operațiune urmând să fie suportate de Rusia), obligația din partea Rusiei de a face ca toate drepturile politice ale statului român să fie re-pe tate; și condițiile de detaliu relative la trecerea trupelor ruse și la relația cu autoritățile locale, condiții care urmau să fie cunoscute într-o *co venie specială*.

Potrivit acestei convenții, trupele rusești au început să ceră Prutului la 12 Aprilie.

In momentul intrării pe teritoriul nostru, comandanțul acestor trupe a adresat o proclamație poporului român, în care îl face cunoscut că armata rusă merge împotriva Turciei.

*„Vestindu-vă aceasta, vă declar că venim la voi ca vechi prieteni și voitorii de bine. Nădăduesc să găsi la voi aceeași sușleteasca primire pe care au arătat-o străbunii voștri oștirilor noastre în trecutele razboiuri pe care le-am avut cu turci”.*

*„...Yă invit dar prin acestea să urma în pace îndeletnicirile voastre și a ușura armatei chipul de a satisface nevoile și treburile sale. Totodată am luat toate măsurile pentru ca orice săr da armatei, să fie plătit fară întârziere și în intregime de către casieria militară”.*

### Români!

*„Strămoșii noștri și-au sărgsat săngele pentru libertatea voastră. Însă socot în drept a să cere concursul, pentru armata care trece prin țara aceasta...”*

Armatele ruse au înaintat către Dunare, în aclamațiile poporului, care le primea pretutindeni ca eliberatoare.

Cu ocazia trecerii lor prin București, C. A. Rosetti, pe atunci primar al Capitalei, le-a adresat următorul salut:

*„Devenit numai de ieri capitala unui stat independent, orașul București este mandru să deschida astăzi porțile sale liberatorului pe poarelor din Orient”.*

Trecerea Dunării de către armatele rusești a început la 14 27 Iunie, iar la 23 Iunie au început primele operațiuni în Bulgaria (harta exponată).

Armata română a contribuit la acțiuni militare de înfrângere a dușmanului.

Numerose fotografii reprezentând: trecerea trupelor rusești prin Ploiești și București, baterii ruse de mare calibră în acțiune la Braila și Corabia, trecerea Dunării de către forțele ruse pe ambarcațiuni și pod — evidențiază faptele istorice prezentate de prima parte a *panoului independenței*.

Centrul panoului conține evenimentele de ordin pur militar ale războiului, concretizate prin hărți, fotografii și compoziții plastice.

In acest sector al expoziției, specialiștii militari pot urmări pe hărți desfășurarea generației a operațiunilor în Balcani pâna aproape de Constantinopol; *bataliile dela Plevena*, asediul și *capitularea Plevenei*, operațiuni la care, alături de forțele ruse, au participat și divizii românești; luptele de la *Rahova* (17 Noembrie) și *Vidin* (12 Ianuarie 1878).

Dupa caderea Plevnei, operațiunile catre Sud se desvoltară într'un ritm rapid. Grosul armatei ruse trece Balcanii și obține mai multe victorii a upra forțelor turcești care aparau drumul spre Constantinopol.

La 19 Ianuarie 1878 armatele rusești victorioase ajung pana aproape de Constantinopol. În aceeași zi, Turcii cer armistițiu, după care urmează încheierea pacii dela San Stefano și apoi Congresul dela Berlin.

Cooperarea militară rusu-română în razboiul dela 1877 a însemnat un eveniment deosebit în istoria poporului român. Dupa secole de stăpanire turcească, poporul român, înfrânt pe câmpul de luptă cu marele popor rus și ajutat de acesta în lupta sa pe taram militar, politic și diplomatic, a obținut prin tratatul de pace dela Berlin, *recunoașterea independenței de stat a României, acordarea unei ieșiri la Marea Neagră pe o întindere de 200 km. prin alipirea Dobrogei la țara noastră* și întărirea prestigiului poporului nostru în fața celorlalte popoare ale Europei.

Ultima parte a panoului este în cca mai mare parte închinata eroilor din razboiul dela 1877 care, înfruntând armamentul american și englez de care se serveau Turci, au afirmat din nou vitejia și eroismul de care a dat dovadă totdeauna poporul nostru, în razboialele drepte.

Pe o bandă de onoare se înșiruesc portretele eroilor români: sub locotenent Dimitrie Lemnea, căpitan Valter Măracineanu, maior Șonțu, sergent Ștefan Furtună, sergent Grigore Ion a Lucăi, cuceritorul drapelului dela Grivița, alaturi de eroi ruși.

Mai jos, sunt expuse decorațiile și medaliile înființate la 1877 pentru a se răsplăti faptele vitejilor.

In fine, print'ro serie de fotografii și reproduceri după stampe, se redau câteva momente mai importante din perioada de după victorie:

Capitularea lui Osman Paşa, apărătorul Plevnei; suplimentul extraordinar al ziarelor din ziua de 29 Noembrie 1877, în care se anunță: „Plevna a căzut, Oșman Paşa s'a predat cu întreaga sa armată; hora dela Plevna după victorie, în care soldații români și ruși se înfrătesc cu cetățenii bulgari; intrarea trupelor ruse în Adrianopol și armisticiul dela San Stefano, etc.

Două panoplii cu arme și drapele încadrează o mare compoziție plastică reprezentând asaltul trupelor rusu-române la Grivița.

Dar regimul burghezo-moșieresc din România nu a știut să mențină independența de Stat a României, cucerită cu atâtea jertfe și sacrificii. Jaful turcesc a fost înlocuit cu jaful și stăpânirea bancherilor și fabricanților americanii, englezi, nemți și francezi, care dictau după bunul lor plac în politica noastră internă și externă, în economia noastră, în toate domeniile noastre de activitate, fie ele militare sau culturale.

Iar pe eroii dela 1877 care și-au vîrsat sângele pentru această independență i-au tratat cu dușmanie.

Mare parte din acești eroi, participând la răscoalele țărănești din 1888 au fost împușcați, schinguiți, prigojniți și aruncăți în temnițe. În felul acesta au înțeles burghezia, moșierimea și regele ei să răspătească pe eroii dela Grivița, Rahova și Vidin.

Petitionă mișcătoare a unui grup de țărani români care luaseră parte la răscoala din 1888 (exponată pe panou) subliniază această pagină rușinoasă pe care clasele exploatatoare din România au adaugat-o războiului dela 1877.

Odată cu intrarea în secolul XX, *expoziția permanentă* începe să oglindească treptat evenimente istorice ce stau tot mai mult sub influența mișcărilor muncitorești și revoluționare din Rusia, sub influența partidului de tip nou al lui Lenin și Stalin și a științei marxist-leniniște atotbiruitoare.

Unul din aceste evenimente îl constituie răscoala marinariilor de pe cuirasatul Potemkin, care, urmăriți de călăii țărăști, au fost nevoiți să-și caute refugiu în România.

El este ilustrat de un citat din Lenin, de o compoziție plastică înfățișând momentul culminant al răscoalei și de o hartă cu drumul pe care bastimentul l-a urmat pe Marea Neagră după plecarea lui din Sevastopol (Teodorovski, Odessa, Constanța, Feodosia și înapoi la Constanța).

*„Pentru prima oară o unitate militară a țarismului, un cuirasat întreg, a trecut fățis de partea revoluției. La 14 Iunie 1905 marinarii revoluționari de pe cuirasatul Cneaz Potemkin Tavriceschi s-au răsculat dând semnalul revoluției în rândurile armatei țariste”.*

V. I. Lenin

După a doua intrare a vasului în portul Constanța, clasa muncitorească din țara noastră și-a manifestat pe deplin dragostea față de eroicii marinari revoluționari de pe cuirasatul Potemkin, organizând comitete de sprijin și luptând pentru a-i apăra de persecuțiile autorităților burghezo-moșierești.

„România Muncitoare” din 10 Iulie 1905 (fotocopie) a publicat pe prima pagină un articol intitulat: „Epopeea cuirasatului Potemkin” și un apel adresat maselor pentru ajutorarea marinariilor revoluționari.

În anii premergători primului război mondial, au loc numeroase acțiuni muncitorești, din ce în ce mai puternice, care culminează cu demonstrația din 13 Iunie 1916, a muncitorilor dela Galați, pentru pace.

Sângeroasa reprimare a demonstranților și asasinarea celor nouă muncitori, în frunte cu Spiridon Vruncceanu și Pascal Zaharia, departe de a intimida pe muncitorii revoluționari, a constituit semnalul unor noi și puternice acțiuni muncitorești la București, Ploiești, Brăila și a unei greve, urmată de demonstrație, la care au luat parte 15.000 de muncitori. Toate aceste acțiuni au constituit afirmarea proletariatului din România ca o *forță politică și independentă*, care urmând exemplul eroicului proletariat rus, se opune războiului imperialist.

Cu toată împotrivirea elementelor proletare ale mișcării socialiste prin ziarele „România Muncitoare” și „Lupta zilnică” (prezentate în fotocopii) și prin alte acțiuni de luptă, România este atrasă în războiul imperialist alături de puterile Antantei.

În anii neutralității, regimul burghezo-moșieresc în frunte cu guvernul Brătianu, s'a cărguit cu ambele puteri imperialiste, în vederea

intrării României în război, punând la mezat bogățiile și interesele naționale ale țării. Clasa conducătoare se străduia să tragă cât mai multe avantajii după urma războiului. Ea înțelegea să facă un război de *cucerire*. România a fost lăsată pradă invaziei imperialiștilor germani. Numai ajutorul diviziilor rusești, în timpul retragerii din Decembrie 1916, a făcut ca țara noastră să nu fie cotropită în între-gime, de către invadatori și să nu dispară ca stat.

Acest ajutor o fost *hotărîtor* în iarna și primăvara anului 1917, când 41 divizii rusești și 6 devizii românești, au apărat frontul Moldovei, zădănicind planurile de cotropire ale imperialiștilor germani, care voiau să pună mâna și pe acest colț de țară și făcând posibilă refacerea armatei române în Moldova.

In vara anului 1917, puternica ofensivă germană a putut fi sfidată în fața Mărășeștilor, între 24 Iulie și 6 August, prin lupta eroică a armelor a 4-a rusă și a 4-a română.

Generalul Eremia Grigorescu, promotorul cooperării militare rusoroamâne în bătălia dela Mărășești, s'a adresat după victoria armatei ruse cu aceste cuvinte: „*Iar voi scumpi tovarăși de luptă ai corpuriilor 7 și 8 ruse, ați dat doavădă deplină că numai cu sângele vostru vărsat alături de noi, nelăsând pe vrăjmași să treacă peste trupul țării noastre, ați stăvilit barbarul...*” (citat din ordinul de zi dat de generalul Eremia Grigorescu la 8 August 1916).

In afară de portretul generalului Eremia Grigorescu, panoul primului război mondial prezintă două foarte interesante hărți din care rezultă ajutorul diviziilor rusești pe timpul refacerii armatei române în Moldova și în momentul decisiv al bătăliei dela Mărășești.

Numerose fotografii reprezentând frăția de arme rusu-română pe frontul Moldovei îmbogățesc panoul.

In vitrine și pe podium se află armament românesc și rusesc folosit de cele două armate în timpul primului război mondial.



*Marea revoluție socialistă din Octombrie infăptuită sub conducerea lui Lenin și Stalin a deschis o eră nouă în istoria omenirii, arătând tuturor popoarelor drumul eliberării lor de sub exploatare și asuprare.*

Chiar în timpul războiului un mare număr de muncitori și tăranii români, în haine ostășești, fraternizează cu Armata Roșie la Odessa, Poltava, Kiev organizând unități revoluționare românești care luptă împotriva forțelor contrarevoluționare.

O serie de documente ale timpului înfățișează mișcarea revoluționară a soldaților ruși în Moldova și a muncitorilor români. Sunt fotografii dela manifestațiile organizate de soldații revoluționari ruși care cereau să se pună capăt războiului imperialist și numeroase fotocopii după apelurile adresate „către muncitori și muncitoare”, către țărani și soldați, către popoarele din întreaga lume, de către Comitetul Central al grupărilor comuniste din România.

Deasemenea, apeluri ale ziarului român „Socialismul” și ale „Soldaților republicani” români sub lozinca „război, războiului”.

După terminarea războiului imperialist, poporul român, care fusese ruinat și făcuse mari sacrificii de vieți omenești pe câmpurile de luptă sau în lazaretele de exantematici, fiind mereu mintit și înselat de conducerea regimului burghezo-moșieresc, în frunte cu regele ei, începe să vadă realitatea. Aceasta mai ales din momentul când își dă seama că guvernul și conducerea politică de atunci îndrăznește să ridice armele împotriva sovietelor, adică tocmai împotriva acelor alături de care luptase pentru isgonirea invadatorilor germani de pe teritoriul patriei.

În această perioadă (1917—1923) de nouă trădare a intereselor patriei de către burghezie și moșierime, proletariatul român, forța revoluționară de frunte din țara noastră, a luptat cu dărzenie, perseverență și mari jertfe împotriva politicii anti-sovietice a guvernului și pentru eliberarea poporului muncitor de sub asuprirea și exploatarea internă și externă.

*„Perioada 1917—1923 este perioada avântului revoluționar care a luat naștere în toată lumea, în urma victoriei de însemnatate istorică mondială a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie”* (Gheorghe Gheorghiu-Dej).

In focul acestor lupte, urmând exemplul eroicului proletariat rus, proletariatul român și-a creat la 8 Mai 1921, partidul său de avant-gardă, Partidul Comunist Român.

*„Partidul Comunist Român s'a plămădit în focul marielor lupte de clasă din România anilor 1918—1919—1920, în focul avântului revoluționar produs în fața noastră de victoria Marii Revoluții din Octombrie”* (citat pe panou din Gheorghe Gheorghiu-Dej).

Un facsimil după ziarul „Socialismul” prezintă desbaterile Congresului din 8 și 9 Mai 1921, al Partidului Socialist din România, desbateri călăuzite de solidaritatea revoluționară cu proletariatul rus, pentru internaționala comunistă, pentru pace, contra războiului, pentru socialism.

Odată plămădit, Partidul Comunist Român a mers pe drumul trăsat de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, conducând masele de muncitori, țăranii și intelectuali legați de popor la luptă împotriva exploatarii interne și pentru scuturarea jugului puterilor imperialiste.

O latură a acestei lupte a constituit-o acțiunea Partidului în rândurile ostașilor, în cazărmi.

Ea este prezentată printr-o gravură în lemn înfățișând refuzul soldaților din Regimentul 21 Infanterie, de a trage în muncitorii ceferiști, în timpul luptelor dela Grivița (Februarie 1933), printr'un facsimil al „Scânteii” ilegal și printr'un număr al ziarului „Cazarma”.

Tot în acest sector al expoziției se află un citat din acea vreme al tovarășului Gheorghiu-Dej cu următorul conținut: „Să nu uitați un singur lucru, că haina militară ascunde fel de fel de caractere și că dacă s'a întâmplat ca unul să-și îngrească mâinile cu sânge, trăgând în noi, au fost mulți care au spus „nu trag” și au refuzat să tragă în ziua de 16 Februarie”.

Credincios politicii sale de prietenie cu Uniunea Sovietică, Parti-

dul Comunist Român a luptat cu înverşunare împotriva fascizării ţării și a pregătirii războiului anti-sovietic.

Cu toate acestea, clasele exploatatoare din România, în frunte cu clica antonesciană, au dat țara pe mâna hitleriștilor, târând-o în războiul criminal împotriva Uniunii Sovietice.

Armata a fost pusă sub comanda generalilor hitleriști și trimisă până departe, la Don și Stalingrad, unde a fost sdrobită, pierzând în întregul ei material de război. Zeci de mii de români și-au pierdut viața pe câmpurile Răsăritului pentru îmbogățirea industriașilor, moșierilor și bancherilor români.

In acest timp, Partidul Comunist Român a chemat cu înflăcărare masele muncitoare din țara noastră la luptă împotriva ocupanților hitleriști, a slugilor lor burghezo-moșierești, pentru ieșirea din războiul nedrept împotriva Uniunii Sovietice și pentru *întoarcerea armelor* împotriva hitlerismului.

In această luptă, Partidul a folosit, într'o largă măsură, apeluri către clasa muncitoare și către poporul român, cuvântări și rapoarte ale tovarășului Stalin și ordinele de zi ale Comandamentului Suprem al forțelor Armate Sovietice, date după fiecare din marile victorii câștigate de Armata Sovietică asupra armatelor germano-fasciste, în anii 1943—1944 și expuse pe panourile expoziției.

*După lovitura a 7-a* (20 August 1944), în care Fronturile 2 și 3 Ucrainiene sdrobesc forțele germano-fasciste din Moldova, începe *eliberarea și curățirea teritoriului nostru de cotropitorii fasciști germani*.

Două hărți reprezentă desfășurarea bătăliei dela Iași-Chișinău (lovitura a 7-a) și curățirea teritoriului românesc de către trupele sovietice, după victorie.

Această bătălie a constat din două puternice lovituri convergente: una dată de *Frontul 2 Ucrainian* între râurile Prut și Siret, cu direcția Sud și Sud-Est; cealaltă dată de *Frontul 3 Ucrainian*, din sectorul Sud Bender catre Vest și Sud-Vest.

Scopul acestei lovituri era de a încercui și nimici principala grupare inamică din sectorul Iași-Chișinău.

Olensiva celor două fronturi a început în ziua de 20 August după o pregătire de artilerie de aproximativ două ore, cu o densitate de artilerie care în sectoarele de rupere însumă *200—230 guri de foc*.

La 25 August, adică numai după *cinci zile* de operațiuni, marile unități de tancuri ale Fronturilor 2 și 3 Ucrainiene realizaseră joncțiunea pe Prut și în zona Leușeni-Leova, încercând gruparea inamică dela Iași-Chișinău.

Alte grupuri mai mici fuseseră încercuite în zonele Fălcu-Husi, Comrat și Onești pe Valea Trotușului.

*„23 August — spune tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — rămâne în istoria poporului nostru o zi a eliberării României de către glorioasa și nebiruită Armată Sovietică, zi în care forțele populare și patriotice, conduse de Partidul Comunist Român, în urma situației create de viajelioasa ofensivă sovietică pe frontul Iași-Chișinău, au doborât dictatura fascistă antonesciană și au determinat întoarcerea armelor împotriva Germaniei fasciste”.*

Numeroase documente importante, fotografii și hărți, reprezentând

evenimentele istorice ale acestor zile hotărîtoare pentru poporul român — completează *panoul eliberării noastre naționale* de sub cotropirea hitleristă și de sub jugul politico-economico-social al puterilor imperialiste și al cozilor lor de topor din România.

In primul rând sunt portretul tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej, apoi apelurile semnate de *comandanțul formațiunilor de luptă patriotice*, prin care cetățenii Capitalei — muncitori, funcționari, intelectuali patrioți — sunt chemați la luptă împotriva hitleriștilor care voiau ca până la sosirea trupelor sovietice, să distrugă orașul și să măcelărească poporul.

*„Pentru respingerea și exterminarea cotropitorilor sunt necesare toate forțele și toate resursele noastre.”*

*Urmați fără șovăire ordinele și dispozițiunile comandamentului formațiunilor de luptă patriotice, înrolați-vă în detașamentele patriotice, prezentați-vă la locurile indicate de comunicatele noastre, cu arme sau fără arme.*

*Capitala țării, inima mișcării de eliberare națională, trebuie tinută cu orice preț”.*

Două fotografii — documente prețioase ale rolului conducător jucat de Partid, reprezentă *lupta gărzilor patriotice* pentru eliberarea Bucureștiului de sub ocupația fascistă și o acțiune de luptă a acestor găzzi în colaborare cu trupele regulate.

Forțele principale ale celor două fronturi au continuat înaintarea spre Sud și Sud-Vest, într'un ritm de 40—50 km pe zi.

Linia fortificată F.N.B. (Focșani, Namoloasa, Brăila) a fost străpunsă din marș la 27 August, când au fost eliberate orașele Focșani și Galați.

La 30 August, trupele sovietice au sdrobit trupele germane în sectorul Ploiești și au eliberat principala regiune petrolieră a României, care alimenta cu petrol armata hitleristă.

In luptele din acest sector numai după 6 zile dela 23 August, grupe de luptă române din regimenterile 18 și 92 Infanterie, au atacat, suite pe tancuri sovietice T. 34, intrările de Est ale Ploieștiului, cooperând la despresurarea orașului.

O altă hartă prezintă operațiunile Armatei Sovietice executate pentru curățirea teritoriului nostru de trupele germano-fasciste, operațiuni la care au luat parte atât gărzile patriotice cât și unitățile românești care s-au alăturat Armatei Sovietice.

In cursul bătăliei dela Iași-Chișinău și a operațiunilor de curățire, Armata Sovietică a nimicit complet 22 divizii hitleriste, capturând 106.000 prizonieri, 3500 tunuri, 830 tancuri, 340 avioane și 33.000 diverse autovehicule.

Ca urmare a acestei victorii, România a fost eliberată și ajutată să se smulgă din blocul hitlerist și din războiul criminal antisovietic în care o târîse clica cocoțată la conducerea țării.

Clasei muncitoare din România și Partidului ei de avantgardă, li s-au creiat toate condițiunile pentru doborârea dela putere a claselor exploataatoare și pentru cucerirea puterii de stat.

O a treia hartă prezintă cooperarea militară și frăția de armă româno-sovietică în războiul antifascist pentru eliberarea Ardealului de Nord și pentru eliberarea Ungariei și a Cehoslovaciei.

Două armate românești (a 4-a și a 5-a) însumând 14 divizii, și divizia de panduri „Tudor Vladimirescu”, au luptat până la înfrângerea definitivă a hitlerismului (9 Mai 1945).

Aceștiunile trupelor române și îndeosebi a diviziei de panduri „Tudor Vladimirescu” au obținut înalță prețuirea a tovarășului Stalin, care le-a citat prin ordine de zi în mai multe rânduri.

Un panou foarte important al expoziției îl constituie înființarea și luptele duse alături de armata sovietică, de divizia de panduri „Tudor Vladimirescu”.

Două panouri, *sinteză și încoronare*, a luptelor duse de poporul român pentru eliberarea lui națională și socială și a relațiilor militare russo-române dealungul veacurilor, înfățișează proclamarea *Republicii Populare Române* — la 30 Decembrie 1947 și prezintă Tratatul de prietenie, colaborare și țăsistență mutuală între România și U.R.S.S., încheiat la 4 Februarie 1948.

Primul panou prezintă stema Republicii Populare Române și păduritorii ei: muncitorul, țăranul, ostașul, femeea română.

Al doilea panou conține o mare fotografie desfășurată înfățișând momentul solemn al semnării Tratatului la Moscova și textul cu prevederile esențiale ale acestui tratat.

Prin acest tratat, poporul român își ia angajamentul istoric că alături de U.R.S.S., „să participe în modul cel mai sincer la toate acțiunile internaționale având drept fel asigurarea păcii și securității popoarelor și să aducă întreaga sa contribuie la realizarea acestor sarcini”.

Acest tratat se întemeiază pe „*principiile respectului reciproc față de independență și suveranitatea contractanților* — este deci un tratat *dela egal la egal*.

Expoziția înfățișează în continuare invincibila Armată Sovietică, eliberatoarea țării noastre, care, în Marele Război al Uniunii Sovietice pentru Apararea Patriei a zdorbit pe cei mai săngheroși dușmani de pe atunci ai omenirii — fascismul german și imperialismul militarist japonez. Câteva imagini minunate redau țaria Armatei Sovietice.

Sunt înfățișate puternicile *tancuri sovietice*, cele mai bune din lume, care au strapuns liniile hitleriste și japoneze; *artileria sovietică*, „zeul războiului” cum a numit-o marele Stalin, și care a dat lovitură nimicitoare, sguduind din temelii cele mai puternice poziții dușmane; glorioasa *infanterie sovietică* neîntrecută prin șicsușină, curajul și puterea ei de foc; *aviația stalinistă*, dotată cu avioanele cele mai perfecționate, cu care lupta aviatorii cei mai vîteji; curajoasa *marină militară* a U.R.S.S. care a biruit în toate mările și oceanele care scaldă Patria Sovietică.

Armata Sovietică este cea mai puternică armată din lume.

In cel de al doilea război mondial ea a dat lovitură nimicitoare și repetitive mașinei de război germane, respingând și urmărind forțele germano-fasciste pe o adâncime de 2.500 kilometri, dela Stalingrad la Berlin.

Astfel Armata Sovietică a zdrobit *singură* greul forțelor germane, dovedind că poate zdrobi *singură* pe agresori.

Isvorul puterii și invincibilității Armatei Sovietice constă în faptul că ea este armata muncitorilor și a țaranilor eliberați, armata frației între toate popoarele din Uniunea Sovietică, armata internaționalismului proletar, eliberatoare a popoarelor subjugate și asuprile de imperialism.

Această forță de nebiruit, încercată în cele mai grele lupte din căte au fost vreodată, străjuște astăzi pacea lumii. Prezența ei încurcă planurile agresive ale imperialiștilor americani și englezi, noii pretenzenți la dominația lumii, făcându-i să ezite în fața atentatului criminal și monstruos pe care vor să-l săvârșească asupra popoarelor prin deslănțuirea unui nou război mondial.

Alături de Forțele Armate ale U.R.S.S. stau cu cîinste armatele țărilor de democrație populară, armate create după exemplul minunat al Armatei Sovietice.

In expoziție sunt arătate aspecte din armatele R. P. Chineze, R. P. Bulgaria, R. P. Ungară, R. P. Albania, R. Cehoslovace și R. Polone.

Sunt înfățișate, deasemenea, Armata Populară a R.P.D. Coreeană și a R. D. Vietnam care luptă astăzi cu arma în mâna împotriva agresorilor imperialiști, pentru libertatea și independența patriilor lor.



Expoziția se încheie cu prezentarea Armatei noastre Populare, cărei înfințare este strâns legată de numele marelui Stalin.

La 2 Octombrie 1943, tovarășul Stalin personal a dat aprobarea ca pe teritoriul Uniunii Sovietice să ia ființă unități militare alcătuite din prizonieri români, care doreau să lupte cu arma în mâna împotriva hitlerismului.

2 Octombrie este deci ziua de naștere a Armatei noastre, Ziua Forțelor Armate ale Republicii Populare Române.

Vlăstar iubit al oamenilor muncii, educată în spiritul dragostei pentru patrie, pentru cei ce muntesc, în spiritul dragostei fierbinți pentru popoarele frățești dela Răsărit și pentru genialul lor conductor Iosif Vissarionovici Stalin, Armata noastră Populară străjuște astăzi cuceririle revoluționare ale poporului nostru muncitor, munca lui avântată pentru construirea socialismului în țara noastră.

*„Pentru țara noastră profund pacifică și pentru poporul ei, armata pusă în slujba intăriri republicii populare este apărătoarea cuceririlor democratice a poporului nostru, apărătoarea independenței și suveranității noastre.*

Dar nu numai atât. Pentru masa de tineri cetățeni care trec prin perioada de stagiu militar, ea trebuie să devină o adevarată instituție de cultură, o adevărată școală de educație cetățenească, patriotică și democratică. Educând pe ostaș în spiritul devotamentului nefărmurit pentru patria democrată și pentru poporul muncitor, ridicând nivelul de cultură al ostașului român, armata are misiunea să contribue la creșterea cetățeanului nou al Republicii noastre Populare.

Scut al intereselor poporului și al Republicii Populare Române.

*școală a poporului — astfel concepem noi misiunea Armatei în Republica Populară Română*". (Gh. Gheorghiu-Dej).



Desfășurarea *Expoziției permanente a relațiilor militare romano-ruse*, sadește în suflul cercetătorului un sentiment de mândrie națională, de siguranță și de putere, iar în mintea lui o lumină limpede. Sentimentul de mândrie rezultă din istoria frământată a poporului român, care veacuri și veacuri a luptat cu arma în mâna pentru scuturarea jugului turcesc și a jugului imperialiștilor de toate categorii.

Sentimentui de siguranță rezultă din acel fir roșu care străbate întreaga noastră istorie, până în zilele noastre -- fir roșu, continuu și trainic, înseninând dealungul vremurilor frăția de arme româno-rusă, frăția de arme româno-sovietică.

Sentimentul de putere rezultă din oglindirea pe panourile expoziției a puternicei și invincibilei Armată Sovietice, alături de care stau forțele armate ale Republiei Populare Chineze și a tuturor țărilor de democrație populară, constituind împreună o putere care va lovi ca un uragan pe toți acei care vor îndrăzni să târască omenirea într'un nou război mondial, împiedicând mersul ei către pace trainică, către democrație populară, către socialism.

Sala cea mare a expoziției, unde față în față stau cele două panouri cruciale ale expoziției, eliberarea de sub jugul turcesc în 1877 și eliberarea de sub jugul hitlerist în 1944, sunt luminate de privirea senină și prietenească a tovarășului Stalin.

Genialul conducător de oști și popoare întruchipează mărețele forțe ale păcii care vor înfrânge forțele negre ale războiului.

Sub îndrumarea lui genială, popoarele sovietice construiesc comunismul.

Spre marele nostru învățător și prieten, Iosif Vissarionovici Stalin, și îndreaptă ochii popoarele din întreaga lume.

M. M.

# RĂSCOALA DE PE CUIRASATUL „POTEMCHIN” ȘI ACȚIUNEA MUNCITORILOR DIN ROMÂNIA PENTRU AJUTORAREA POTEMCHINIȘTILOR

DE  
CPT. MATEI DUMITRU

Lupta pentru dominarea Oceanului Pacific și pentru împărțirea Chinei între țăriile capitaliste capătă la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea un caracter deosebit de ascuțit.

La această luptă, alături de mariile țări capitaliste, participă și Rusia pentru a-și întări puterea de dominanție în Orientalul Independartat.

Dorința Rusiei țariste de dominare în Orientalul Independartat venind în conflict cu interesele Japoniei, în 1904 luă naștere războiul russo-japonez.

Tarul și guvernul său își făcuseră socoteala că războiul împotriva Japoniei îi va ajuta să-și întărească pozițiile politice și de dominare în Orientalul Independartat și în același timp îi va ajuta să reprime mișcarea revoluționară din Rusia.

Evenimentele s-au desfășurat însă altfel decât dorea clica conducătoare țaristă.

Așa cum ne arată tovarășul Stalin în „Istoria Partidului Comunist (b) al Uniunii Sovietice”, arinata țaristă prost înarmată și prost instruită, condusă de generali incapabili și vânduți, suferă înînrângeri după înînrângeri. În loc de armament și muniții, tarul trimitea trupelor sale, pe frontul japonez, trenuri întregi de icoane.

Inînrângerea trupelor țariste atât de neașteptată pentru țar și guvernul sau scoate tot mai mult la iveală putreziciunea regimului țarist, a politiciei sale antipopulare.

Astfel, războiul russo-japonez, terminat cu înînrângerea trupelor țariste, creă în Rusia o situație cu totul acosebită de cea pe care o preconiza tarul și guvernul său. Înînrângerea trupelor țariste, nu numai că nu consolidă politica de dominare a Rusiei țariste în Orientalul Independartat, dar o slabă mai mult, în loc să înăbușe revoluția, grăbi mișcarea revoluționară.

„Nu poporul rus, ci autocrația a suferit o înînrângere rușinoasă. Poporul rus a avut de câștigat de pe urma înînrângerii autocrației. Capitularea Port-Arthur-ului constituie prologul capătularii țarismului. Războiul încă nu s-a sfârșit. Dar fiecare pas care duce la continuarea lui, duce la frământarea și revolta mereu crescândă a poporului rus, aproape momentul unui nou mare război, războiul poporului împotriva autocratiei, războiul proletariatului pentru libertate”<sup>1</sup>.

Dezastrul armatei rusești, în urma războiului cu Japonia, a mărit astfel și mai mult nemulțumirile poporului, a făcut să crească mai mult ura poporului rus împotriva țarului și a guvernului său.

În Decembrie 1904 avu loc la Bacu o grevă uriașă, care constituie începutul marilor mișcări revoluționare ce vor avea loc nu peste mult timp în Rusia țaristă.

„Greva din Bacu constituie semnalul acțiunilor glorioase din Ianuarie și Februarie în întreaga Rusie”<sup>2</sup>.

<sup>1</sup> V. I. Lenin. Opere, ed. rusă v. 8

<sup>2</sup> I. V. Stalin. Istoria Partidului Comunist (b) al URSS, ed. a II-a. p. 77.

Avură loc evenimentele din Duminica săngeroasă, din 9 Ianuarie 1905, după care muncitorii ruși au înțeles mai bine și s-au convins ca numai prin lupta cu arma în mâna, împotriva exploataților și țarismului, își vor putea cucerii dreptul la o viață mai bună.

Crima săngeroasa a țarului Nicolae al II-lea a umplut inimile întregului popor muncitor din Rusia de cea mai mare indignare și mânie, și sub lozinca „Jos absolutismul”, a început lupta revoluționară pentru doborârea țarului și a regimului sau.

Grevele politice din centrele cele mai importante ale Rusiei, rascoliră țara întreaga. După muncitori, se ridicără și țărani. Întreaga Rusie era cuprinsă în vălvătale revoluției, pamântul ei era stropit de sângele muncitorilor și țaranilor, asasinați de armată sau de cazaci țarului.

Dar luptele curajoase ale muncitorilor și țaranilor, precum și înfrângerile suferite de armatele țariste în război ruso-japonez, avură puternice influențe și asupra armatei, care constituia rezimul dictaturii săngeroase a țarismului.

„Acest rezim al țarismului începu să se clăine”<sup>1</sup>.



Propaganda revoluționară începuse să pătrundă mai de mult, încă dela sfârșitul secolului al XIX-lea, în rândurile marinarii și ofițerilor din flota de razboi din Marea Neagră a Rusiei. În acel timp, portul Nicolaev, care era unul din centrele mai importante de propagandă revoluționară în rândurile marinarii, era botezat „Academia revoluționară”.

Iată un fapt, care ilustrează în mod concluziv, cât era de intensă propaganda revoluționară în rândurile marinarii ruși.

Intr-o seară, amiralul Arcas, din flota de război a Rusiei țărănește din Marea Neagră, stând la masă cu ofițerii i-a întrebat pe aceștia dacă n-au citit broșuri revoluționare. Toți ofițerii i-au raspuns că n-au citit. Seară acasă, amiralul a găsit în buzunarele „mantalei” sale toate broșurile revoluționare de care întrebăse pe ofițerii din subordinea sale.

Pătrunderea mișcării revoluționare în rândurile marinarii din flota de război îngrijora tot mai mult pe țar și îl determină să ia o serie de măsuri de represiune împotriva marinarii revoluționari.

Astfel marinarii Covalski, Logovenco, Caluijn și alții marinari revoluționari fură spânzurați. Apriga prigoana țarista împotriva marinarii revoluționari n'a putut opri activitatea revoluționară din rândurile flotei de război din Marea Neagră.

În preajma anului 1905, în timpul marilor frământări din Rusia, din inițiativa socialist-democraților bclșevici, s'a înființat la Sevastopol un comitet însărcinat cu propaganda revoluționară în rândurile marinarii și cu pregătirea răscoalei în flota de razboi din Marea Neagră. Acest comitet înființa subcomitete revoluționare pe fiecare vas de război. Comitetul revoluționar din Sevastopol lăua legătura și cu elementele revoluționare din armata de uscat în vederea pregătirii răscoalei armate.

S'a cauzat de acord ca unitățile de marină să dea semnalul răscoalei armate. S'a luat această hotărîre, deoarece în unitățile de marină erau recrutate aproape exclusiv elemente muncitorești, șliuitori de carte, tehnicieni din industria grea metalurgică, elerente în rândul carora ideile revoluționare prindeau mai adânc și mai ușor.

La începutul verii din 1905, Rusia era cuprinsă de flăcările revoluției.

În cadrul acestui mare episod din istoria Rusiei, comitetul revoluționar din Sevastopol, în legătură cu Comitetul Central al P.M.S.D.R. hotărî începutul răscoalei pe flota de razboi din Marea Neagră.

Se hotărise ca răscoala să aibă loc între 15 Iunie și 20 Iulie, în preajma insulei Tender, aflată nu departe de Odesa.

S'a ales data arătată mai sus deoarece în acest timp trebuia să aibă loc manevrele flotei de razboi ruse din Marea Neagră și deci aveau să se gasească întrunite toate unitățile de marină. S'a ales ca loc insula Tender, deoarece aici trebuia să aibă loc, în cadrul manevrelor, tragerile cu armamentul vaselor, ceea ce în mod implicit facea ca, atunci când vasele aveau să fie aici pentru trageri, să aibă pe bord o mărcantilitate de munitii, munitii ce aveau să fie întrebuințate nu pentru exerciții de trageri, ci pentru rascoală.

Un alt motiv, pentru care s'a ales acest loc de început al răscoalei a fost să saptul că insula Tender se află în apropierea Odesei, care era unul din mariile centre revoluționare, unde comitetele revoluționare sperau să-și facă baza de operații, pentru vasele răsculante.

<sup>1</sup> I. V. Stalin, Istoria P.C. (b) și U.R.S.S. ed. a II-a, p. 82.

## RASCOALA DE PE CUIRASATUL „CNEAZ POTEMCHIN TAVRICESCHI”

Seînkalul acțiunilor revoluționare din flota de război rusă din Marea Neagră, 1-au dat marinarii de pe cûirasatul „Cneaz Potemchin Tavriceschi”, care în vremea aceea era cel mai mare, cel mai frumos și cel mai puternic vas de razboi din Marea Neagră.

„Pentru prima oară o unitate militară a țărismului, un cûrasat întreg, a trecut fătăș de partea revoluției”<sup>1</sup>.

Pentru a înfătișa măreția acestui vas de război, iată câteva amănunte tehnice.

Vasul a fost construit în șantierele germane Schichau și a fost terminat la 11 Octombrie 1904. Montarea armamentului s-a făcut în primăvara anului 1905.

Tonajul vasului era de 12.430 tone, vasul avea o lungime de 113 m și o lățime de 22 m.

Vasul avea 24 de cazane sistem Belleville și o vitesă de 14—16 noduri pe oră, adică aproximativ 25—30 km pe oră.

Dotarea cu armament de artilerie se compunea din 44 de tunuri mari și 32 de tunuri mai mici. Echipajul vasului se compunea din aproximativ 750 de oameni.

Situația marinariilor de pe cûrasatul Potemchin era căt se poate de neomenească. Măsurile introduse pe vas de către comandantul său, căpitanul Gr. I. Golîcov, erau insuportabile. Pedepsele erau aspre și date cu foarte multă ușurință.

In urma unor acțiuni de răsărătire a marinariilor de pe vas, comandantul ordonă ca hrana mateloșilor să fie gătită în cantitate insuficientă și de foarte proastă calitate. Plângerile marinariilor nu găseau niciodată înțelegeră în rândurile ofițerilor superioiri de pe vas; la orice cerere a marinariilor, aceștia le răspundeau prin injuraturi, bătăi sau alte pedepse.

Medicul superior al vasului, Smirnov, trata pe marinarii bolnavi mai rău decât pe câini. Când un marinare i se plânghea că este bolnav, îl înjura, cerând comandanțului să-l pedepsească.

Această atitudine neomenească și înjosoitoare a comandantului și a celorlați ofițeri de pe vas contribuia și mai mult la nemulțumirea marinariilor.

Determinat și de această situație, comitetul revoluționar de pe vas pregătea răscoala.

In rândurile marinariilor de pe vas se aflau social-democrați, bolșevici, socialisti revoluționari, menșevici, anarhiști sau alții care nu aveau o atitudine politică bine precizată.

Această compoziție politică a marinariilor care formau echipajul cûrasatului Potemchin, îngreuna sarcina comitetului revoluționar de pe vas, care totuși avea mare încredere în forța sa revoluționară și în victoria finală.

Datorită acțiunii comitetului revoluționar de pe vas, în fruntea căruia se afla marinarul Vaculincuc, înainte de plecarea spre insula Tender, vasul se aprovizionă cu mult material de război.

Este destul să arătăm că, în ziua în care a isbucnit răscoala pe cûrasatul Potemchin, în magazile de muniții ale vasului se găseau 12.500 proiectile de tun și 25 de torpile. Comitetul revoluționar de pe vas întocmi planul răscoalei potrivit cu instrucțiunile Comitetului Central Revoluționar dela Sevastopol.

In ziua de 12 Iunie 1905, cûrasatul Potemchin, însotit de torpiloul 267, pleca din Sevastopol spre insula Tender, în vederea executării tragerilor în cadrul manevrei flotei de război. Aici vasul ajunsese în dimineața zilei de 13 Iunie. Torpiloul 267 fu trimis la Odesa pentru aprovizionarea cu alimente, de unde se întoarsea a doua zi, la ora 2 noaptea.

Echipajul de pe torpilori, care fusese în Odesa, adusese marinariilor de pe cûrasatul Potemchin, vești despre situația din Odesa, unde erau greve și turburări, simptome ale revoluției.

Acest fapt a produs o impresie adâncă în rândurile marinariilor de pe cûrasatul Potemchin, care începuse să se agite tot mai mult.

Comitetul revoluționar de pe cûrasat era îngrijorat că restul flotei de război nu venise încă în preajma insulei Tender și astfel risca să scape momentul prielnic pentru începutul răscoalei.

Momentul răscoalei pregătite de către comitetul revoluționar din Sevastopol nu sosise încă.

Răscoala de pe cûrasatul Potemchin avea totuși să isbucnească mai devreme de clipa fixată, din cauze pe care nu le prevăzuse comitetul revoluționar.

<sup>1</sup> V. I. Lenin, Opere, ed. română, vol. 7, p. 380.

lață cum s'au desfășurat lucrurile.

Ofițerul trimis să cumpere alimente din Odesa, fură din banii destinați acestui scop și cumpără carne stricată, cu viermi, pe care o obținuse la un preț estin. Pentru ofițerii de pe vas cumpără carne de bună calitate.

Când au văzut această carne, marinarii au început să murmură. Comandantul vasului, Golicov, a întrebat pe doctor dacă acea carne este bună de mâncat. Acesta raportă comandanțului :

„Carnea este foarte bună. Echipajul își face de cap. Trebuie doar puțin spălată cu apă și va fi splendidă”<sup>1</sup>.

Comandantul vasului, Golicov, se hotărătă atunci să ia măsuri aspre împotriva marinilor nemulțumiți. El ordonă adunarea întregului echipaj pe puntea dela pupă și, în fața lor, întrebă din nou pe medicul Smirnov dacă acea carne, se poate mâncă. Acesta răspunse din nou că „este splendidă”.

Atunci Golicov amenință pe marinari că-i va împușca pe cei care nu vor să mănânce.

Secundul comandanțului, Căpitanul Gr. 2, Ghiliarovschi, luă de o parte vreo 20 de marinari și ordonă să fie acoperiți cu o prelată. După aceasta chemă garda, căreia îi ordonă să tragă în marinari acoperiți.

Comandanțul gărzii, sergentul Valghin, răspunse : „Nu pot”.

Atunci Ghiliarovschi smulse arma din mâinile lui Valghin și trase asupra lui. Glonțele nu-l lovi pe acesta, dar lovi și răni pe Vaculinciu și alți doi marinari, care se aiau în apropiere. Era destul pentru ca răscoala să înceapă pe cîrurasatul Potemchin.

Cuprinși de ură și mânie, marinarii alergă la piramidele de arme și la magazinele de munitioni, strigând : „Jos autocratismul!”<sup>2</sup>, „Jos războiul!”<sup>2</sup>, „Să trăiască libertatea!”<sup>2</sup>.

Matiusenco, unul din conducătorii revoluționari, se duse spre comandanțul vasului, Golicov, căruia îi strigă :

„Să pleci de pe vas, vasul este al poporului, nu al tău!”<sup>2</sup>.

Golicov dispără. Fură împușcați călăi o fișieră, printre care comandanțul și secundul vasului. Aceștia fură apoi aruncăți în mare.

După vreo zece minute, comitetul revoluționar ordonă să se sunte încetarea focului și toți marinarii să intre în ordine.

In timpul răscoalei, torpilorul 267, pe bordul căruia se refugiaseră câțiva ofițeri și marinari trădători de pe Potemchin, voi să fugă, dar fu oprit de către echipajul revoluționar de pe Potemchin.

Medicul superior Smirnov, de frică, se sinucise.

Găsindu-l, pe sublocotenentul Alexeev, Matiusenco îi spuse :

„Nu aveți să vă temeti de nimic. Ați fost totdeauna bun cu noi și ca răsplăta, în numele echipajului răsculat, vă numesc comandanțul cîrurasatului”<sup>3</sup>.

Acesta consimți.

Comitetul revoluționar de pe cîrurasat hotărătă apoi să meargă la Odesa pentru a luce legatura cu revoluționarii de acolo și a răscula Odesa, în special armata de uscat. Ei urmăreau de asemenea să se aprovizioneze.

Această masură a fost luată, deoarece la Odesa, focul revoluției se aprinsese. Comitetul revoluționar de pe cîrurasat aflase această veste dela marinarii care, cu o zi înainte, fusese la Odesa, pe torpilorul 267, pentru a aduce provizii.

Ar fi fost riscant să rămână în preajma insulei Tender, deoarece nu aveau niciun fel de informație despre situația restului escadrei dela Sevastopol.

Să se ducă în altă parte, în alt port rusesc din Marea Neagră, era de asemenea riscant, deoarece nu aveau niciun fel de informații, asupra situației revoluției din aceste porturi. Soluția aleasă fu dect accea de a merge la Odesa, lucru pe care l-au și făcut.

In drum spre Odesa, marinul Vaculinciu, conducătorul comitetului revoluționar de pe vas, muri și în lău locul Matiusenco.

La Odesa, cadavrul lui Vaculinciu fu debărcat pe cheiul Novii-Mol, unde l-așezat într'un cort, deasupra căruia se arboră steagul roșu revoluționar. Pe pieptul luptătorului revoluționar fu pusă o hârtie pe care scria :

„Înaintea voastră aveți cadavrul marinului Grigore Vaculinciu, care a fost omorât într'un mod sălbatic. L-a omorât ofițerul superior al Cîrurasatului «Cneaz Potemchin Tavriceschi», pentru că el a spus că borșul nu e

<sup>1</sup>) Cneaz Potemchin de Taurida. Prima republiecă rusă de 11 zile — 1905. p. 13.

<sup>2</sup>) Cneaz Potemchin de Taurida. Prima republiecă rusă de 11 zile — 1905. p. 17.

<sup>3</sup>) Cneaz Potemchin de Taurida. Prima republiecă rusă de 11 zile — 1905. p. 21.

bun". .... Pace rămășitelor tale! Să ne răzbunăm asupra vampirilor noștri setoși de sânge. Moarte asupritorilor! Moarte celor care ne sug săngele! Să trăiască libertatea!"

Echipajul cuirasatului de escadră  
„Cneaz Potemchin”  
„Unul pentru toți, toți pentru unul!”<sup>1)</sup>.

In același timp, câțiva marinari revoluționari au răspândit printre marinarii armatei de uscat manifeste în care scriau:

„Marinarii de pe «Cneaz Potemchin», vă invită pe voi soldați și căzaci să depuneți armele și, în comun, să ne punem pe luorul pentru a dobandi poporului libertatea.

Locuitorii pașnici din Odesa sunt rugați să părăsească orașul, deoarece noi suntem hotărîți să transformăm orașul în ruine, dacă împotriva noastră se vor întrebuița măsuri energice.”

„Organizația marinarilor «Cneaz Potemchin»”<sup>2)</sup>.

Între timp, au venit pe cuirasat și câțiva membri ai Partidului social-democrat al muncitorilor din Rusia, pentru a lăua legătura cu comitetul revoluționar de pe vas. Prin intervenția acestora și cu sprijinul masselor muncitoare din Odesa, cuirasatul Potemchin a fost aprovisionat pentru câteva zile cu hrană și apă. Administrația orașului, vrând să pună mâna pe răsculați, a trimis acestora băuturi spirtoase, pentru a-i îmbăta și pentru a-i captura astfel cu ușurință.

Revoluționarii și-au dat seama de intențiile ticăloase ale funcționarilor țaristi, care conduceau Odesa, și au refuzat aceste băuturi.

Din cauza compozиției eterogene a întregului echipaj, începură să apară pe vas manifestări de desordine și desbinare.

Văzând această stare de lucruri, Matiuscenco ținu un discurs foarte înflăcărat.

După ce Vaculinciu fu înmormânat într'un cimitir din Odesa, înmormântare la care au luat parte peste 13.000 de muncitori din oraș, se trase două lovitură de tun în aer. În fața acestei măsuri s'au ridicat glasuri de protest din partea menșevicilor și anarhiștilor de pe vas.

In zorii zilei următoare apără la orizontul mării, escadra de război din Sevastopol, sub comanda amiralilor Krieger și Vișenevețchi pentru a obliga echipajul revoluționar de pe cuirasatul Potemchin să se predea.

După o serie de manevre nereușite, escadra lui Krieger este nevoită să se înapoieze.

Cuirasatul „Gheorghe Pobedonovseț”, care făcea parte din această escadră, fraternizează cu Potemchin.

In cele din urmă, însă, acest cuirasat trădează cauza revoluționară și ancorează în portul Odesa.

Oboseli, lipsurile și starea de nesiguranță fac ca pe bordul cuirasatului Potemchin să apară manifestări de descurajare.

Menșevicii și anarhiștii de pe vas creau tot mai multe discordii în rândurile echipajului.

Dușmani ai revoluției, menșevicii și anarhiștii urmăreau să predea vasul cu întreg echipajul în mâna guvernului țarist.

La un moment dat, cineva sugeră ideea ca marinarii de pe Potemchin să ceară azil României.

Matiuscenco, care cunoștea bine relațiile de prietenie dintre regele Carol I și țarul Nicolae II, căuta să-i convingă pe marinari, că îndată ce vor debarca în România, regele va ordona să fie arestați și trimiși înapoi în Rusia.

Matiuscenco era de asemenea convins că rămnarea lui Potemchin în apropierea Odesei era necesară, deoarece el mai spera că armata de uscat și întreaga flotă de război vor fraterniza cu Potemchin.

Cu toate eforturile depuse de Matiuscenco, majoritatea a hotărît să plece spre România.

In după amiază zilei de 19 Iunie, cuirasatul Potemchin ancorează la 2 km de portul Constanța. La orele 6 p. m. mărețul vas salută uscatul românesc cu 18 lovituri

<sup>1)</sup> Cneaz Potemchin de Taurida. Prima republiecă rusă de 11 zile — 1905, p. 26.  
<sup>2)</sup> Idem. p. 27.

de tun. Autoritățile românești, care fuseseră în prealabil informate de către guvernul dela Petersburg, de cele întâmpilate pe Potemchin, nu răspund la salut.

Dar să vedem mai întâi cine erau autoritățile românești pe vremea aceea.

La putere, era atunci partidul conservator. Prim ministru era marele moșier și industriaș G. Gr. Cantacuzino. Ministrul de Externe era generalul moșier Ion Lahovary, iar ministru de Război era generalul moșier S. Manu.

Comandanțul marinei era amiralul moșier Koslinschi, comandanțul portului Constanța era maiorul Negru. Acestea, mergând pe bordul cuirasatului Potemchin, fu informat pe scurt de către marinarii de pe vas de cele întâmpilate. Întrebându-i care este scopul venirii lor în portul Constanța, Matiușcenco i-a răspuns că marinarii de pe Potemchin au declarat război țărului și au venit aici să se aprovizioneze.

Echipajul înmână majorului Negru o scrisoare a echipajului adresată tuturor țărilor din lume. În această scrisoare se spunea printre altele :

„Noi nu suntem nici ucigașii nici călăii poporului nostru, ci apărătorii lui. Deviza noastră este : moarte ori libertate pentru întregul popor rus. Noi cerem imediata încetare a stupidei vărsări de sânge pe câmpul îndepărătatei Manciurii. Noi cerem irevocabilă convocare a Adunării Constituante a întregului popor, pe baza votului universal, direct, egal și secret. Pentru toate acestea, noi suntem gata cu toții să pierim împreună cu cuirasatul, ori să învingem”<sup>1</sup>.

Totodată marinarii au cerut să se aprovizioneze contra cost.

Care a fost poziția guvernului burghezo-moșieresc român față de cererile marinilor de pe cuirasatul Potemchin ?

Trebue să arăt că cele 76 de guri de tun de pe Potemchin n'au impresionat plăcut autoritățile românești din vremea aceea. Spaima lor a fost deosebit de mare, mai ales atunci când au văzut fălfâind semet faldurile steagului roșu revoluționar.

In adevară, roșul steagul revoluționar s'a înspăt ca un fier roșu în inimile guvernărilor și autorităților care erau de față, sau care fuseseră informate de vizita neanunțată a cuirasatului Potemchin.

Și aveau tot dreptul, guvernul și autoritățile burghezo-moșierești din România, să se sperie. Marinarii de pe Potemchin declaraseră război guvernului țarist. Dar guvernul din țara noastră în 1905, nu se deosebea prea mult de guvernul și regimul din Rusia țaristă.

Potemchiniștii luptau pentru dreptul de vot, drept dela care era privat poporul muncitor din Rusia. Dar și la noi în țară, prin sistemul votului censitar, poporul muncitor era privat de dreptul la vot, iar rezultatul alegerilor era totdeauna falsificat în favoarea candidaților burghezo-moșierimii.

Dintr-o statistică din vremea aceea, reiese clar această situație. Astfel din 1.000 de locuitori din România, numai 15 locuitori aveau dreptul de vot, iar pentru alegerea de senatori, din 1.000 locuitori, numai 4 aveau dreptul de vot<sup>2</sup>.

Potemchiniștii luptau împotriva conducătorilor din Rusia care erau mari moșieri și fabricanți, exploataitori nemiloși ai poporului muncitor.

Din aceeași statistică se vede că nici la noi în țară situația nu era alta. Astfel, în 1905, din 183 de deputați, 83 erau mari moșieri și niciun muncitor sau țăran, iar din 110 senatori, 42 erau mari moșieri și nici vorbă să fie și vreun muncitor sau țăran printre aceștia.

Care putea fi atunci atitudinea guvernului român față de marinarii de pe Potemchin, care se răsculaseră împotriva exploatařii pentru dreptate și libertate?

Aceea a guvernului țarist. Guvernul român a informat îndată guvernul dela Petersburg despre vizita neașteplată și nedorită a cuirasatului Potemchin. Guvernul din Petersburg, în răspuns, a rugat guvernul român să extrădeze pe marinarii revoluționari sau, dacă aceștia nu vor voi să debarce, să nu li se dea niciun fel de provizii.

Și într'adevăr, guvernul român a făcut întocmai. În grabă sosi și consulul rus la Constanța, pe bordul staționarului Rsezuape și de teamă ca echipajul acestui vas să nu fraternizeze cu marinarii de pe Potemchin, silește echipajul său să depună din nou jurământul de credință față de țar și față de regimul său.

Intre timp, nenumărați muncitori din Constanța se adună pe cheiul portului

<sup>1</sup> Cneaz Potemchin de Taurida. Prima republică rusă de 11 zile — 1905, p. 48.

<sup>2</sup> „Adevărul”, din 18 Iunie 1905.

salutând cu căldură pe marinarii revoluționari, pe care doreau din toată inima să-i ajute.

După două întâlniri între conducerea cūrasatului în frunte cu marinul Matiușenco și maiorul Negru, comandantul portului Constanța, la cea de a treia con-vorbire, maiorul Negru comunică hotărîrea guvernului, trimisă prin ministrul de Razboi, generalul Manu. Această hotărîre prevedea să se ceară marinilor să debarce desarmați, arătându-li-se că guvernul român îi primește, considerându-i dezertori, și îi va lăsa liberi.

Câtă ticăloșie din partea guvernului burghezo-moșieresc, care vroia să trateze ca pe niște dezertori, pe acei eroi legendari de pe Potemchin!

Ziarele burgheze din vremea aceea au ridicat osanale guvernului pentru măsura plină de „înțelepciune“ și „curaj“ pe care a luat-o.

In ce a constat „înțelepciunea“ și „curajul“ guvernului român? In faptul că a refuzat să permită aprovizionarea unor viteji luptători pentru libertate și o viață mai bună.

S-ar putea vorbi dar de o acțiune care avea la bază ura înverșunată a guvernului burghezo-moșieresc față de revoluționari de pe Potemchin, față de oamenii muncii în general.

Cu toate că din ordinul ministrului de Război au fost aduse la Constanța unitățile de artillerie dela Cerna-Vodă, iar Koslinschi, comandantul marinei, luase măsuri de apărare a coastei, toate acestea nu puteau ajuta la nimic.

Vasul Potemchin singur avea un tonaj de aproape 3 ori mai mare decât toată marina noastră și o putere de tractiune mai mare decât toată marina noastră; el avea cu patru tunuri mai mult decât toate piesele de artillerie ale marinei de război a României.

In fața refuzului categoric și dușmănos al guvernului conservator, luptătorii revoluționari de pe Potemchin au renunțat la „mărinimă“ guvernului român de a-i accepta ca pe niște dezertori.

In acest timp, contele Lambsdorf, în numele țarului, trimise guvernului român, prin ministrul României la Petersburg, Rosetti Solescu, călduroase mulțumiri pentru atitudinea sa „energetică“ și „patriotică“ față de răsculății de pe Potemchin.

Guvernul burghezo-moșieresc din țara noastră se arătase solidar cu acțiunile criminale ale guvernului țarist, dela care primise călduroase mulțumiri, pentru ajutorul pe care i-l dase.

In ziua de 20 Iunie, la orele 13.20, cūrasatul Potemchin plecă din portul Constanța, în nesfârșitul apelor săngerânde încă. Echipajul hotărî să meargă la Novorosiisc, deoarece acesta era un port mare, dar nefortificat. Torpilorul 267, care însătea cūrasatul, ceru să fie lăsat să se predea la Sevastopol. Acest lucru n'a fost permis de comitetul revoluționar de pe cūrasatul Potemchin, deoarece ar fi contribuit mult la demoralizarea marinilor de pe Potemchin și a celor din Sevastopol.

In noaptea de 22 Iunie, cūrasatul ajungând în dreptul portului Feodosia, răsculații au holărît să se opreasă acolo pentru aprovizionare. Vasul a așteptat în larg, până în zori, când a intrat în port. Pe catargul din față, în locul steagului țarist și al crucii Sf. Andrei, fălăția steagul roșu.

Au plecat pe lărm cățiva marinari înarmați și au cerut să vorbească autorităților orașului. După câteva minute a venit primarul orașului L. A. Durante cu cățiva funcționari ai primăriei și ale celorlalte autorități. Marinarii le-au cerut provizii, arătându-le că, dacă nu li se vor da, vor bombardă orasul. Au cerut și un medic, deoarece pe vas erau 20 de bolnavi.

Autoritățile din Feodosia, tremurând de frică, s'au purtat servil cu marinarii. De câte ori vreun marină il întreba ceva pe primar, acesta răspundea salutând militărește.

Comitetul revoluționar, în numele echipajului de pe Potemchin, a cerut autorităților din Feodosia următoarele: 500 kg de carne, 500 tone cărbuni, 10 vedre cu vin, 30 tone apă de băut, 820 kg cartofi, 1310 kg varză, 1650 kg făină, zarzavaturi, untdelemn și ulei pentru mașini.

După o consfătuire a autorităților la primărie, se hotărăște aprovizionarea vasului cu toate cele cerute de echipaj.

Colonelul Gherțag, comandantul unui regiment ce se afla în Feodosia s'a opus la început ca vasul să fie aprovizionat, dar apoi a consumat și el la aceasta. Apoi s'a început de îndată transportul proviziilor. Locuitorii din Feodosia au adus și ei tot felul de daruri pentru revoluționarii de pe Potemchin. Poporul era de partea revoluționarilor.

Autoritațile militare, văzând mulțimea de oameni, care fraternizează cu marinarii și care îi ajută cu tot felul de provizii, au ordonat închiderea aprovisionării. Mai rămasese să se ia numai apă și cărbuni. Toți cei care au ajutat sau au contribuit la aprovisionarea vasului au fost considerați de către autoritațile militare din port ca traditori de Patrie.

Colonelul Gherțag a interzis imediat primarului să mai aprovisioneze pe răsculați. Conducerea vasului a întărit atunci șeful garnizoanei Feodosia, că dacă până la două zile la orele 10 vasul nu va fi aprovisionat, acesta va bombardă orașul.

Populația din Feodosia a fost invitată să parăsească orașul. Toată noaptea populația din oraș s-a refugiat prin împrejururi. Trenurile erau neîncăpătoare.

A doua zi dimineață, o delegație de revoluționari a plecat cu o salupă pentru a sta de vorba cu primarul, care aștepta pe mal. Acesta le-a spus că pot să-si ia carbuni și le-a arătat locul unde erau depozitați.

Salupa, sub ocrotirea torpilorului, a plecat spre locul indicat. Prin surprindere au aparut două companii de pușcași, care au deschis focul asupra salupei.

Marinarul Tircunov și alți cinci marinari au fost uciși. Față de această acțiune mișelească, marinarii de pe Potemchin au îndreptat feuile tunurilor spre oraș. Lumea, care se afla de dealurile din jurul Feodosiei, a înlemnit de groază. Comitetul revoluționar nu se hotărî însă să deschidă focul asupra orașului.

Echipajul cûrăsatului de pe Potemchin a hotărât să se îndrepte din nou spre Constanța. Pe chipurile marinilor de pe Potemchin se puteau citi oboseala.

Lipsa unei unități de vedere și de acțiune a făcut ca, de multe ori, să existe contradicții între conducerea vasului și restul echipajului, să nu se execute sau să se renunțe la anumite măsuri revoluționare, ceea ce a dus la lipsa de încredere a unor marinari față de conducere și la demoralizarea unora dintre conducerii revoluționari ai vasului.

Foamea și neodihnă au contribuit de asemenea la demoralizarea echipajului. În același timp, menșevicii, profitând de această situație grea a echipajului, căutau prin toate mijloacele să convingă echipajul să se predea.

Speranța conducerilor revoluționari, că se va răscula întreaga flotă și apoi și armata de uscat, nu se confirmă. Răscoala flotei de război din Marea Neagră nu fusese suficient de pregătită, iar cea de pe Potemchin nu începuse atunci când fusese fixat momentul.

Din porturi, contrarevoluționari goneau și împușcau pe cei de pe cûrăsat. Lipsiți de carbuni, ei erau amenințați să rămână în mijlocul marii pradă vânturilor și valurilor.

În noaptea de 25 Iunie, cûrăsatul Potemchin ancorează pentru a doua oară în portul Constanța.

În liniașea miezului de noapte, cerul este cutremurat de nesfârșite urale!

În zorii zilei următoare, o delegație de pe cûrăsat compusă din 8 marinari se îndreaptă spre port. Ea este întâmpinată în larg de amiralul Koslinschi, comandanțul marinei, care o conduce pe bordul crucișatorului „Elisabeta“, unde se află și maiorul Negru, comandanțul portului Constanța.

Delegația marinilor revoluționari, reînoiește cererea pe care o facuse la prima anorare în portul Constanța. Dar și de data aceasta au fost refuzați pe același ton aspru.

Ce era de făcut? Să plece din nou în larg, pe coastele Rusiei, sau în alte țări nu se mai putea, căci nu mai aveau nici cărbuni, nici proviziile necesare.

După lungi desbateri care au avut loc pe bordul cûrăsatului Potemchin, marinarii răsculați se hotărăsc să cedeze.

Ultima discuție, avu loc între delegația revoluționarilor și primul ministrul G. Gr. Cantacuzino, la care au participat și prefectul Capșa, generalul Grozea, generalul Angelescu și amiralul Koslinschi. Marinarii revoluționari au hotărât să se predea.

S'a trecut la semnarea actului predării. Cu inima sfâșiată bravii răsculați de pe cûrăsatul Potemchin sunt nevoiți să abandoneze lupta eroică.

În manifestarea uriașă de simpatie a populației muncitoare din Constanța, neînfrângător de pe Cneaz Potemchin debarcă desarmați, la discreția guvernului conservator din România.

Cu boinele în mână, mateloii de pe Potemchin trimit ultimul salut cûrăsatului lor iubit.

Ce a făcut guvernul conservator sau celealte guverne care au urmat după el, cu marinarii de pe Potemchin?

Dușmanii celor mai înverșunați ai poporului, dușmanii revoluției, ai democra-

ție cereau să fie predăți țarului pentru a le pune ștreangul de gât. A ascultat guvernul strigătele isterice ale partizanilor săi? Formal nu, dar în fond da<sup>1</sup>.

Guvernul conservator nu a luat măsura de a extrăda pe marinarii revoluționari pentru următoarele motive:

1. Amploarea mișcării revoluționare din Rusia nu lasa să se întrevadă, în acel moment, rezultatul revoluției și, deci, se căuta a se evita eventualele conflicte ce s-ar fi născut în cazul când marinarii ar fi fost extrădați și revoluția ar fi învinsă în Rusia.

2. Un element puternic care a oprit guvernul conservator să ducă până la capăt actul său criminal, acela de a arunca ștreangul spânzurătorilor țariste de gâtul potemchiniștilor a fosf și mișcarea muncitoarească din țara noastră.

Manifestația de simpatie a miior de cetățeni din Constanța, pentru marinarii răsculați, era cel mai evident aviz pentru guvernul conservator asupra poziției clasei muncitoare față de răsculați.

Sub presiunea masselor, guvernul nu a trecut să înfăptuiască actul ticălos al extrădării. Formal deci, guvernul și-a respectat angajamentul și cuvântul dat față de marinari, de frica masselor.

În fond însă, guvernul burghezo-moșieresc din România a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a realiza ceea ce nu putuse realiza în formă. Astfel, în centrele unde erau mai mulți potemchiniști guvernul a trimis o serie de agenți ai săi, care, prin tot felul de minciuni, să convingă pe revoluționari să se întoarcă în țară.

Astfel, în 1906, după cum declară un marină potemchinist, la Tulcea au venit astfel de agenți, care mințind pe marinari că sunt amnistiați și că Rusia îi cheamă să se reîntoarcă la vîtrele lor, îi îndemnă pe aceștia să se înapoieze în Rusia.

Și unii dintre potemchiniști au căzut victime acestei înșelătorii.

Guvernul român a încurajat de asemenea pătrunderea în țară a unor spioni și diversioniști ai țarului, care aveau ca scop să răpească sau să asasineze pe marinarii potemchiniști.

Astfel, mulți potemchiniști au dispărut fără urme.

Deși, formal, guvernul român nu a extrădat pe marinarii potemchiniști, în fond el a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a-i arunca pe aceștia în mâinile călăului săngeros — țarul Nicolae al II-lea.

Dar ce a făcut guvernul conservator din România față de puținii potemchiniști care nu au căzut victime violenței sau crimei guvernului reațional din România?

Fiind suspectați, aceștia erau pretutindeni goniți, nu găseau de lucru, umbrai zile întregi nemâncați. De multe ori erau luați pe moșile marilor moșieri la muncă, iar când venea ziua plății erau alungați.

Astfel, „România Muncitoare”, din 24 Iulie 1905, relatează cum Ghica Simionescu, arendașul moșiei Merci, din jud. Buzău, a angajat 4 mecanici ruși, foști potemchiniști, pe care i-a alungat după ce a terminat munca, fără să le plătească niciun ban.

Iată libertatea, pe care o promisese guvernul burghezo-moșieresc marinilor potemchiniști.

La fel ca guvernul burghezo-moșieresc din România au făcut și celealte guverne capitaliste din țările în care au mai ajuns parte din potemchiniști.

De altfel, consulul Statelor Unite dela Odesa, încă din timpul când cūrasatul Potemchin era la Odesa, s'a grăbit să informeze pe ministru său de externe că cūrasatul Potemchin s'a predat flotei comandate de amiralul Krieger.

Această minciună sîrunită, consulul american o comunică pentru a liniști pe stăpâni săi din America și pe amicii săi din țările imperialiste din apusul Europei care era cumplit însăjumătați de lupta eroică a revoluționarilor de pe Potemchin.

Aceștia erau cu atât mai însăjumătați, cu cât se temea că revolta marinilor de pe Potemchin să nu cuprindă și flota engleză, care se afla la Constantinopol.

Că este aşa, ne-o mai confirmă și următorul lucru: „Însăjumătați la un moment dat de amploarea pe care o lăă mișcarea revoluționară dela Odesa și de pe văsul Potemchin, puterile dau ordin vaselor de război, ce se aflau în portul Constantinopol să meargă la Odesa, pentru a «liniști» spirițele și a proteja pe co-naționali”<sup>2</sup>.

<sup>1)</sup> „România Muncitoare”, din 26 Iunie 1905, seria a II-a, Nr. 17, p. 1.

<sup>2)</sup> „Adevărul”, din 15 Iunie 1905: „Tot pe cale particulară se anunță în mod povitiz că în urma cererii agentilor diplomatici din Odesa, puterile său ordonat ca vasele respective afiliate la Constantinopol să pornească grănicic la Odesa spre a proteja pe co-naționali lor de acolo”.

Conaționalii nu erau, bineînțeles, decât afaceriști, spioni și diversioniști, venind în Rusia pentru a se îmbogați pe spatele poporului rus, pentru a spiona și crea diversiuni în sâmul poporului rus, pentru a slabii forța revoluționară a proletariatului rus.

Pe același conaționali se sprijineaau capitaliștii străini. Cu toate acestea, magiații dolarului și ai lirei sterline revocară imediat acest ordin, de teamă ca nu cumva marinarii plecați pentru ajutorarea conaționalilor și „liniștirea spiritelor” să apele Odesei, să fraternizeze cu marinarii răsculați de pe Potemchin, și astfel să le producă cumplite deziluzii. Nu era deloc greu ca lupta potemchiniștilor împotriva țarului și a sbirilor lui să trezească în inimile marinarilor de pe flota dela Constantinopol aceeași dorință de revoltă împotriva trustmenilor și monopolistilor, care ar fi trimis această fiota. Ca și acești rechini capitaliști, guvernul român s'a arătat la fel de dușmănos față de revoluționari de pe Potemchin.

Liberalii se găseau în opoziție. Dar în fața pericolului revoluționar au făcut front comun cu conservatorii, luând aceeași poziție dușmănoasă față de revoluționari de pe Potemchin, pe care i-au considerat un inamic comun.

Deși conducătorii revoluționari ceruseră guvernului român să rețină vasul până la reușita revoluției, când el urma să fie predat poporului rus, guvernul român a predat vasul guvernului țarist după 27 de ore, primind din partea țarului și a guvernului său calduroase mulțumiri.

In același timp, presa reaționară, ca „Epoca”, „Sentinela”, etc. împreșeca cu insulțe și calomnii pe potemchiniști.

Guvernantii țării noastre nu înțeau să acorde interviewuri acestor gazete și să trimită circulare în țară și străinătate prin care se lăudau pentru atitudinea adoptată față de potemchiniști.

Astfel Lahovary, Ministrul de Externe, într-o circulară trimisă tuturor agenților români diplomatici, spunea lăudându-se:

„Atitudinea fermă ce autoritățile române au avut-o a impus răsvrătișilor și țara a fost ferită de rușinea de a se supune exigențelor unor străini armăți, veniți pe teritoriul său. Modul nostru plin de tact și în acelaș timp hotărît de a proceda în această afacere, sub atâtatea puncte de vedere grea, a fost deplin aprobat de guvernul imperial dela Petersburg și de toate guvernele”<sup>1</sup>.

Iată, deci, care a fost atitudinea guvernului conservator și în general a burgheziei și a moșierimii față de eroii de pe Potemchin, față de proletariatul rus.

Dar această atitudine a guvernului conservator a fost atitudinea burgheziei și moșierimii. Poporul muncitor a privit cu totul altfel această problemă.

Cum a privit și cum s'a manifestat clasa muncitoare din țara noastră față de frații ei ruși? Iată o problemă pe care burghezia a ferecat-o spre a nu fi dată pașinilor istoriei poporului nostru.

In 1905, mișcarea muncitorească din țara noastră se resimțea încă de pe urma loviturilor primite de trădarea așa zisilor generoși.

Revoluția din Rusia a avut un rol deosebit de important în refacerea mișcării muncitorești din țară dela noi. Muncitorimea din țara noastră și-a manifestat cu tările solidaritatea cu proletariatul rus și ura înverșunată împotriva călăului din 9 Ianuarie 1905 — țarul Nicolae al II-lea.

La prima ancorare a vasului Potemchin în Constanța, mii de muncitori au venit la cheiul portului pentru a saluta și a-și manifesta admirarea față de neînfrațăți lupători de pe caiul Potemchin.

Atitudinea dușmănoasă a guvernului conservator care refuză aprovizionarea vasului, umplu de mântuire nu numai pe revoluționari de pe caiul Potemchin, dar și clasa muncitoare din țara noastră, care și dădu seama din nou de ura înverșunată ce o nutrea guvernul burghezo-moșieresc față de proletariat. De altfel, sub presiunea poporului muncitorilor, înseși unele zidări burgheze, ca „Adevărul” și altele au fost nevoite să recunoască că atitudinea guvernului n'a fost tocmai „chibzuită” și corespunzătoare momentului politic din vremea aceea.

Populația muncitoare din Constanța începuse să aprovizioneze pe marinarii răsculați să-ă aprobarea autorităților. Guvernul român dădu și unici ordin drastic autorităților din portul Constanța să recurgă chiar la forță pentru a opri pe muncitori să aprovizioneze pe revoluționari de pe caiul Potemchin.

<sup>1</sup> Cneaz Potemchin de Taurida. Prima republie rusă de 11 zile — 1905, p. 90.

Impotriva tuturor samavolnicilor și a măsurilor drastice ale guvernului, mun-  
citorimea a continuat să ajute pe revoluționari și să-și manifeste solidaritatea față  
de el.

In „România Muncitoare“ din 26 Iunie 1905, adică în prima zi după venirea  
cuirasatului Potemchin pentru a doua oară în portul Constanța, într'un articol ini-  
tialat „Cinste vouă, tovarăși din Rusia!“ se spune printre altele:

„Pentru prima oară în istorie diapelul roșu al proletariatului și al Par-  
tidului Socialist Internațional fălfăie pe un cuirasat... Onoare tovarășilor  
ruși! Proletariatul este mândru de eroismul nobililor comunari din 1871,  
el va fi și mai mândru însă de vitejia și abnegația socialistilor ruși, căci  
ei ne dă dovezi de adâncimea convingerilor și a credinței lor. Cauza pro-  
letariatului și a libertății tuturor popoarelor va profita mult de pe urma  
vredniciei lor.“

In același număr din „România Muncitoare“, un alt articol referindu-se la ati-  
tudinea guvernului conservator față de revoluționari de pe Potemchin, spune:

„Marinari ruși plecară îndărât înfometăți, spre locul de luptă, relu-  
zând oferta guvernului român... de a-i trata ca simpli dezertori. Din patrio-  
tism trebuie să tratăm de „rușine națională“ procedarea ipocrită și sălbatică  
a guvernului conservator. Cuvântul național a fost identificat însă deja prin  
abuzul politicienilor cu cel de rușine“

Iată două articole care ilustrează în adevărata lumină atitudinea clasei mun-  
citoare, a poporului muncitor pe de o parte, și a guvernului conservator pe de altă  
parte, față de revoluționari de pe Potemchin.

Ce prăpastie adâncă, aşa cum releva însăși „România muncitoare“, între sen-  
timentele și idealurile poporului și între acțiunile guvernului burghezo-moșieresc.

Dar în timp ce guvernul conservator se silea să se arate prieten fidel al că-  
lăului poporului rus — țarul Nicolae al II-lea — clasa muncitoare privea cu admira-  
ție la bravii luptători de pe Potemchin și, în același timp, își manifesta adâncă  
revoliță față de măsurile guvernului moșierilor și al bancherilor din țara noastră.

In timp ce generalul Lahovary ordona autorităților din Constanța să nu se  
dea revoluționarilor de pe Potemchin „nicio litră de slăinătură“, „niciun băț de chibrit“;  
muncitorii din Constanța căutau prin toate mijloacele, pe ascuns, sau înfruntând mă-  
surile aspre ale acestor autorități, să se apropie de marinarii de pe cuirasat, să-i  
ajute din puținul pe care-l aveau, și să-i îmbărbăteze.

Muncitorimea din țara noastră vedea în cauza revoluționarilor ruși de pe Po-  
temchin cauza proletariatului din lumea întreagă, deci, și a proletariatului din Ro-  
mânia.

In apelul trimis de către potemchiniști ziarului „Iskra“ după ce au debărcat  
în Constanța, se spunea printre altele :

„Rămâneam acum mai mult ca totdeauna credincioși cauzei proletaria-  
tului și libertății în Rusia și ne exprimam hotărîrea de a ne sacrifică viața,  
după pilda tovarășilor căzuți la Feodosia.

Devisa noastră este astăzi la fel ca și eri: „moartea sau libertatea  
pentru întreagă Rusie!“<sup>1</sup>.

Acest fragment al manifestului potemchiniștilor către „Iskra“ a însoțeștețătă  
proletariatul din țara noastră în activitatea revoluționară, a făcut să crească spiritul inter-  
naționalismului proletar, a făcut să se apropie mai mult mișcarea muncitorească  
din țără dela noi de marinarii revoluționari și de întregul proletariat rus.

Clasa muncitoare din țara noastră și-a dat seama că numai prin acțiunile sale  
va putea înălța suferințele și lipsurile revoluționarilor de pe Potemchin, lăsați de  
către guvernul conservator în vola soartelor, să moară de foame, sau să muncească  
în condiții cu totul neonenoase pe la diserii stăpâni exploataitori.

Cercul „România Muncitoare“, pentru a veni în ajutor marinilor revolu-  
ționari, organizează un comitet de ajutorare cu subfiliale la București și Constanța.

Pentru a face cunoscută înființarea acestor comitete și pentru a îndemna pe  
muncitori să contribue cât mai mult la ajutorarea marinilor revoluționari, cercul  
„România Muncitoare“ lansează un manifest, în care se spune printre altele :

<sup>1</sup>) „România Muncitoare“, anul I, nr. 1, 1905, p. 2

„Datoria societății române, care a primit cu o simpatie atât de călduroasă pe refugiații curasatului „Potemchin”, nu este încă sfârșită”<sup>1)</sup>.

Și mai departe manifestul continua arătând pericolul care amenință pe marinarii revoluționari, atât din partea spionilor și diversioniștilor ce cutreeră țara cu scopul de a-i răpi și duce în Rusia, unde-i aştepta spânzurătoarea, cât și din partea guvernului conservator, care pur și simplu îi lăsa să moară de foame.

Față de această situație, manifestul încheie adresându-se clasei muncitoare, astfel :

„Este necesar să le venim în ajutor, fie a le procura ocupațiuni mai potrivite cu ocupațiunea lor anteroară, fie a le ușura plecarea lor în străinătate, de unde tovarășii lor le vor veni în ajutor”<sup>2)</sup>.

In același timp, „România Muncitoare” lansează o listă de subscripție pentru ajutorarea revoluționarilor ruși, deci și a acestor de pe cuitasatul Potemchin.

Mii și mii de muncitori au ținut să-și manifesteze dragostea și solidaritatea lor față de revoluția rusă, față de revoluționarii de pe Potemchin; subscrind salariul lor pe o zi sau chiar pe mai multe zile, pentru ajutorarea revoluționarilor.

După exemplul comitetelor dela București și Constanța, pe întreg cuprinsul țării și mai ales în centrele mai importante industriale, au luat naștere comitete asemănătoare de ajutorare a revoluționarilor de pe Potemchin.

Comitete de acest fel au luat naștere la Iași, Buzău, Bârlad, Ploiești, Câmpina, etc.

Aceste comitete și-au luat sarcina să găsească pentru marinarii ce s-au stabilit în orașele respective, ocupații potrivite cu meseria lor. Între acești marinari și conducătorii mișcării muncitorești din diferitele centre s-au încheiat puternice relații de prietenie și acțiune.

Marinarii de pe Potemchin au participat la procesul de refacere a mișcării muncitorești, în urma loviturii primite în anul 1899 din partea așa zisilor generoși.

Marinarii potemchiniști, care au reușit să scape din mrejile trădătoare ale guvernului burghezo-moșieresc din țară dela noi, rămânând credincioși cauzei pentru care au luptat, s-au găsit totdeauna alături de miscarea muncitorească, în luptă ei pentru o viață mai bună.

In anul 1907, când întreaga țară a fost cuprinsă de flacările marilor răscoale țărănești, marinarii potemchiniști au fost printre elementele muncitorești care au făcut front comun cu țărăniminea răsculată.

Acest fapt a făcut să crească ura guvernului conservator și liberal împotriva potemchiniștilor.

Din documente reiese clar atitudinea guvernărilor și autorităților din orașele noastre din vremea aceea față de potemchiniști, Telegrame din Iași, din Galați, din Ploiești anunțau Ministerul de Interne sau Ministerul de Război de arestarea unor muncitori ruși foști marinari pe cuitasatul Potemchin, pentru atitudinea lor revoluționară, pentru faptul că chemau țărăniminea exploatață la luptă pentru o viață mai bună. Voiau în felul acesta guvernării noștri să lichideze orice urmă a potemchiniștilor.

Dar aceste măsuri pe care le-au luat, indiferent cât au fost de sălbaticie și de neomenoase, n'au putut să înfrângă existența și creșterea mișcării muncitorești.

Față de răscoala de pe Potemchin, guvernul și poporul muncitor din România au avut, deci, două atitudini diferite. Guvernul burghezo-moșieresc din România a avut o atitudine dușmanoasă, atitudine care caracterizează întreaga orânduire burghezo-moșierească.

Poporul muncitor din România a avut o atitudine patriotică de ajutorare a revoluționarilor de pe cuitasatul Potemchin. El s'a arătat demn de tradiția seculară între poporul român și poporul rus, prietenie care a fost unul din factorii cei mai importanți în lupta masselor populare din țara noastră pentru libertate și care a dus în cele din urmă la victoria finală a poporului muncitor din țara noastră, eliberat de Armata Sovietică în August 1944, victorie ne mai întâlnită până azi în istoria României și care își găsește exprimarea în construirea socialismului în Republica Populară Română.

<sup>1)</sup> „România Muncitoare”, anul I, 1905, Seria a II-a; Nr. 19, p. 1.  
<sup>2)</sup> Idem.

## „UNIUNEA DEMOCRATICĂ”

DE

ACADEMICKIAN P. CONSTANTINESCU-IAȘI

„Uniunea Democratică”, organizație de massă legală, condusă de Partidul Comunist Român, activează în intervalul de timp 1937—1938. Deși viața ei a fost destul de scurtă și n'a cuprins, din punct de vedere organizatoric, masse și regiuni, în aceeași măsură ca și cele mai multe din organizațiile anterioare, rolul și influența politică de care s'a bucurat n'au fost mai puțin importante.

Uniunea Democratică a avut rolul pe care-l jucase Blocul Democratic, ca organizație legală ce milita pentru Frontul Popular. După desființarea samavolnică a Blocului Democratic în vara anului 1936 și înscenarea mai multor procese membrilor săi din Capitală și provincie, acțiunea pentru Frontul Popular, pentru unirea organizațiilor politice democratice, n'a încremat.

Comitetul Central al Blocului Democratic fusese disolvat; sediul acestuia și al comitetelor de sectoare fuseseră închise; secțiile principale din provincie, de asemenea disolvate. Totuși, în unele centre, membri ai Blocului Democratic — sub conducerea secțiilor locale ale Partidului Comunist — activau, folosind posibilitățile ce le acordau o mai slabă vigilență a autorităților locale sau o presiune mai mare din partea masselor.

Secții sau membri ai Blocului participă la alegerile comunale din diferite orașe, la alegerile județene sau pentru Camerele de Muncă, desemnând și delegați pe liste comune. Astfel de acțiuni au avut loc la Turnu-Severin, Ploiești, Oradea (în luna Octombrie) și alte centre. Membrii Blocului participă la diferite întruniri ale partidelor politice național-țărănești, țărănești-radical și social-democrat, care se bucurau de deplină libertate de manifestare și folosind tribuna acestor partide, membrii Blocului, sprijiniți de massele acestor partide, popularizează lozincile Frontului Popular.

După câteva luni de asemenea acțiuni legale, se pune problema unei noi organizații de massă care să preia munca dusă anterior. Necesitatea apariției unei asemenea organizații devine acută și se impune în vara anului 1937.

Situația politică internă se ascuțise. Pe de o parte, se anunță criza de guvern, deoarece în toamnă se împlineau patru ani de guvernare a partidului național-liberal și trebuia să se procedeze la alegerea unui nou parlament. Pe de altă parte, partidele de dreapta și fasciste, în frunte cu Garda de fier, își înțeleseră activitatea, sprijinile în afară de Hitler și agenții săi, iar în țară de vârfurile capitaliste (Malaxa-Aușen) și de conducerea partidelor național-țărănești și liberal. Atacurile fasciștilor împotriva organiza-

ților muncitorești, împotriva presei democratice burgheze, împotriva populației evreiești — ca și alte manifestări huliganice, colaborarea conducerii partidului național-țărănesc cu fasciștii — toți acești factori politici creează o situație nouă, în fața căreia Partidul Comunist Român hotărăște crearea unei noi organizații legale: Uniunea Democratică.

Partidul a dat mandat lui Ilie Pintilie, membru al C.C. al Partidului, pentru împlinirea acestei sarcini.

In cursul lunii August, în cadrul unei consfătuiri, se fixează denumirea noii organizații, punctele principale ale programului și componența comitetului de acțiune.

S'a trecut apoi la alcătuirea comitetului de acțiune al noii organizații Uniunea Democratică, ce se formează din meseriași, muncitori și intelectuali progresiști.

In cursul lunii Septembrie 1937, noua organizație trece la acțiune. Se redactează un program, apropiat vechiului program al Blocului Democratic, actualizat la situația timpului. Programul cuprindea următoarele puncte esențiale:

Lupta hotărâtă pentru apărarea libertăților democratice;

Lupta împotriva fascismului;

Lupta împotriva stării de asediul și a cenzurii;

Ridicarea nivelului de trai al poporului.

Solidarizarea poporului român și a tuturor grupărilor democratice pentru întărirea alianțelor cu statele care apără pacea și care ne garantează independența națională;

Pentru amnistie generală politică.

Se punea accentul pe orientarea politiciei externe a României spre alianța cu „marile puteri pacifiste”, prin care se înțelegea în primul rând Uniunea Sovietică — și atunci — ca și azi — campionul luptei pentru pace. In 1937, amenințările de război din partea statelor fasciste — Germania lui Hitler și Italia — crescuseră; Italia invadase Etiopia, Hitler se pregătea de invazia în țările vecine, invazie care începe în anul următor.

O altă ediție a programului vorbește de luptă „pentru apărarea integrității naționale în cadrul Ligii Națiunilor” — organizație atacată atunci de puterile fasciste și unde Uniunea Sovietică ducea o politică de pace, încercând să dea acestei organizații mondiale un cuprins și un rol eficace în apărarea drepturilor popoarelor.

Apelul Comitetului Central al Uniunii Democratice se răspândește repede, în Capitală mai întâi și pătrunde în massele de muncitori și meseriași, deoarece găsea un drum deschis de activitatea rodnică a Partidului Comunist și a organizațiilor anterioare conduse de Partidul Comunist: Comitetul Național Antifascist, Blocul Democratic, Liga Muncii, etc. Se poate afirma că, deși Uniunea Democratică nu s'a lărgit din punct de vedere organizatoric, influența ei a fost relativ mare, în deosebi, în epoca de agitație din toamna și iarna anului 1937. La întrunirile pe care le ținea la sedii sau în săli publice veneau mulți participanți; la întrunirile celorlalte partide democratice lozincile și vorbitorii Uniunii Democratice se bucurau de succes.

In afara sediului Comitetului Central (Calea Victoriei), s'a trecut la deschiderea altor sedii pe cartiere: în sectorul de galben în str. Raymond Poincaré 37; în sectorul de Albastru; în sectorul de Verde (Roșu). In „Dîmineață” din 2 Decembrie o stire anunță: „In urma apelului lansat de

Uniunea Democratică pe întreaga țară, trimis tuturor partidelor politice și tuturor organizațiilor muncitorești democratice pentru unirea într-o singură forță opusă amenințării fasciste, au răspuns un număr mare de cetăteni ai Capitalei și provinciei.

In sezoarele și circumscripțiile Capitalei s'a început organizarea cadrelor".

In ședința sa din 24 Noembrie, Comitetul Central al Uniunii Democratice hotărâște o serie de măsuri, despre care se anunță și printr'un comunicat, publicat în unele ziară („Dimineața“ din 26 Noembrie). Se formează o comisiune care să se ocupe cu organizarea politică și financiară a cadrelor Uniunii. Se constituie o delegație, care să ia contact cu conducătorii partidelor politice în vederea concentrării tuturor forțelor democratice pentru participarea în alegeri. Se alege o comisie pentru presă, cu rolul de a se ocupa de propaganda Uniunii Democratice prin toate ziarele și prin scoaterea unui organ propriu. In vederea organizării cadrelor în toată țara, se dă delegație președintelui și secretarului Comitetului Central ca să ia contact cu asociațiile profesionale și sindicale din provincie. Aceste organisme vor forma baza de masă în lupta politică „dusă de Uniunea Democratică“ — afirmă comunicatul.

In provincie, se înjghebează comitete locale în câteva orașe din Moldova. La Iași, se formează un comitet regional alcătuit din intelectuali, muncitori și meseriași. Se închiriază un sediu în str. Ștefan cel Mare, se lansează un manifest, publicat într'un ziar local. Secții se formează la Bacău, unde există o puternică organizație de meseriași, la Piatra Neamț, unde existaseră comitete locale antifasciste; se formează grupe de inițiativă la Botoșani și la Galați. In Ardeal, se formează secție la Alba-Iulia și comitete provizori la Cluj, Brașov și Oradea. Dintre celelalte centre, secții mai active sunt la Turnu-Severin, unde Blocul Democratic activase intens, la Craiova și la Ploiești, cu legături pe toată valea Prahovei.

Chiar dacă Uniunea Democratică n'a avut timp să se întărească organizatoric, partizanii ei au activat intens, mai ales în campania electorală dela finele lui 1937.

In cadrul acestei campanii, Comitetul Central al Uniunii, în ședința sa din 26 Noembris, hotărâște lansarea unui manifest cuprinzând punctele esențiale ale programului Uniunii; pentru alegeri se cere o listă unică, reprezentând toate forțele democratice. Asupra celor discutate se dă un comunicat publicat în ziare („Dimineața“ 28 Noembrie).

Comitetul Central s'a îndreptat către toate partidele aşa numite democratice, precum și către partidul social-democrat și cele două fracțiuni socialiste. Partidul social-democrat, prin conducătorii de dreapta și socialistii de sub conducerea lui Ghelerter, refuză conlucrarea cu Uniunea Democratică; gruparea socialistă, în frunte cu C. Popovici, acceptă acțiune comună, participând la ședințele și la intrunirile publice din timpul campaniei electorale.

Intensă a fost acțiunea dusă de conducerea Uniunii Democratice în rândurile partidului național-țărănesc. Acțiunea dusă cu exclusivitate în jurul partidului național-țărănesc a constituit o greșeală importantă.

Maniu încheiaște într-o temp un pact electoral cu Garda de fier, cel mai primejdios factor politic pentru democrație și interesele poporului român. Iată cum apreciază tovarășul Gheorghiu-Dej, în raportul său dela Conferința Partidului Comunist Român din Octombrie 1945, acest pact:

„Prin acest pact Maniu recunoaște Garda de fier ca o forță politică de

guvernământ... Maniu nu s'a mărginit numai la încheierea acestui pact, ci prin declarațiile sale dela Cluj el a preamarit regimul lui Hitler și Mussolini pentru a da autoritate politică acțiunii organizațiilor fasciste din România... Pactul lui Maniu cu Garda de fier, declarațiile făcute și atitudinea sa politică au constituit semnalul declanșării ofensivel fascismului în România" <sup>1</sup>.

Conducerea Uniunii Democratice, deși păstra rezerve față de politica partidului național-țărănesc și cerea mereu unirea tuturor forțelor democratice împotriva fascismului și a reacțiunii, n'a apreciat cum se cuvine și a subapreciat pericolul Gărzii de fier, „împotriva căreia trebuia deschis focul în primul rând“ — cum spune tovarășul Gheorghiu-Dej în același raport <sup>2</sup>.

Astăzi ne putem explica această greșală, dacă ne amintim amănuntul că din delegații Partidului care duceau tratative cu Maniu au fost Pătrășcanu și Foriș, susținătorii unei liniilor trădătoare în conducerea Partidului Comunist.

„Dimineața“ din 5 Decembrie, anunță că Uniunea Democratică duce lupta pentru apărarea libertăților constituționale și împotriva dictaturii, împotriva stării de asediu și a cenzurii, pentru amnistie generală politică, pentru apărarea integrității naționale în cadrul Ligii Națiunilor și alături de marile puteri pacifiste.

Programul corespunde intereselor imediate ale poporului român și ale masselor muncitoare, tactica susținerii cu exclusivitate, în alegeri, a național-țărăniștilor constituind însă o mare greșală.

Uniunea Democratică agită însă massele pe baza platformei care era justă, obținând succese, deoarece spiritul acestor masse era hotărît antifascist. Se tin întruniri publice la sediul central și pe sectoare, în fiecare seară, începând dela 28 Noembrie. Tema cuvântărilor: „Lărgirea și întărirea organizației în vederea luptei pentru alegeri, care trebuie să ne găsească cu forțe unite, pentru a învinge pericolul dictaturii și al războiului“ — cum precizează comunicarea despre o întrunire a sectorului de Albastru („Dimineața“ 2 Decembrie).

Uniunea Democratică convoacă întruniri publice și în săli mari. La 5 Decembrie, în sala Marna din calea Griviței are loc o mare întrunire, la care iau cuvântul secretarul culorii de Verde a Uniunii și alți trei membri din conducere: un delegat al Madosz-ului, care aduce salutul populației maghiare; un delegat al partidului socialist și secretarul organizației de Verde a partidului național-țărănesc. În încheiere, vorbitorul din partea Uniunii Democratice spune între altele:

„Pactul Maniu-Codreanu a însemnat o mare deziluzie. El derutează șidezorienteață massele largi, care cer unitate de acțiune a democrației, nu pactul de neagresiune electorală cu fasciștii, care prin forța lucrurilor se transformă într'un pact ideologic spre folosul exclusiv al extremii drepte“ („Dimineața“ 7 Decembrie).

Anunțând că elementele democratice din rândurile P.N.T. au început o campanie spre a goli de conținut acest pact, cere „tuturor grupărilor democratice politice și profesionale să sprijine P.N.T. pe „linia concentrării democratice“ și să voteze aceste liste.

Peste câteva zile are loc o întrunire a Uniunii Democratice în sala Roxy,

<sup>1</sup> Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și Cuvântări*, ed. P.M.R., 1951, p. 17.

<sup>2</sup> *Idem*, p. 19.

la care iau cuvântul delegați ai Uniunii, ai intelectualilor progresiști și un delegat al partidului socialist.

Pe ziua de 12 Decembrie are loc o mare adunare în sala Marna convocată de P.N.T. în vederea căreia, Uniunea Democratică lansează un manifest, publicat în ziare, cerând membrilor săi să participe masiv. „Organizația noastră, care dela început și-a fixat ca principal obiectiv încheagarea intr'un singur mănușchi a tuturor partidelor democratice, vă cheamă să veniți la această întrevedere. Trebuie să dovedim că poporul a înțeles pericolul care amenință interesele țării noastre...“ „Trebuie să facem din această adunare cu totul altceva decât adunarea unui partid. Să facem din ea adunarea Capitalei, dătătoare de ton pentru întreaga țară: că anume poporul din România este hotărît să nu devie rob nimănui...“ „Țara vrea salvarea prin unirea a tot ceea ce este democrat, a așezărilor fundamentale ale statului pe baza cărora se pot păstra integritatea națională, libertatea și pacea“.

In acelaș timp, o delegație formată din membri ai Comitetului Central au o lungă întrevedere cu președintele P.N.T., cerându-i denunțarea pactului cu Garda de fier și înlocuirea așa zisului front al demnității printre „colaborare mai strânsă, mai consecventă și generală a tuturor forțelor democratice“. Conducătorii Uniunii au, în același zi, o întrevedere cu președintele partidului conservator, Grigore Filipescu, a cărui atitudine pe planul politicii externe era antihitleristă.

Alegerile au loc în ziua de 21 Decembrie, în stilul obișnuit vechiului sistem. Totuși, rezultatul votului aduce oarecare surpriză: guvernul, cu tot aparatul de stat la indemână, este înfrânt; lista liberală Tătărescu nu obține 40% pentru a deveni majoritară și locurile se împart proporțional. Liberalii obținuseră 37,5% din voturi, național-țărăniștii 19,4%, iar Garda de fier 16,1%. Rezultatul general al votului, deși nu corespunde adevăratai voînțe populaře, muncitorimea fiind împiedecată a-și spune cuvântul — însemna o creștere a reacțiunii fasciste.

Noua situație este discutată în ședința Comitetului Central al Uniunii Democratiče din 29 Decembrie, care, în urma unei analize autocritice, hotărăște să-și revizuiască tactica, hotărîre pusă în practică cu prilejul evenimentelor care au urmat.

Uniunea Democratică a avut o atitudine consecventă în politica externă, în programul său fiind trecută lupta pentru alăturarea României de puterile care apără pacea. Având drept scop principal acțiunea pentru realizarea unirii tuturor forțelor democratice, Uniunea salută țările care realizează Frontul Popular Antifascist, cum era cazul, în anul existenței Uniunii, cu Franța.



Creșterea curentului de dreapta — în urma trădării lui Maniu — aduce la cărma statului formațiunea Goga-Cuza, susținută de Armand Călinescu, din partidul național-țărănișt, omul lui Carol II. Noul guvern se instalează la 28 Decembrie 1937, dar n'a trăit decât 44 de zile, instaurându-se un regim de turburări, de manifestări violente din partea extremităților de dreapta.

Guvernul Goga-Cuza ia o serie de măsuri împotriva formațiunilor democratice și a organizařilor muncitoroři; ziarele de stânga burgheze „Dimitriea“ și „Adevărul“ sunt suspendate.

Parlamentul ales la 21 Decembrie nu mai fusese constituit și se anunțaseră noi alegeri pentru ziua de 2 Martie 1938. Campania electorală abia

deschisă, ia forme violente; bandelegionare și huliganice se dedau la manifestări de desmăț, îndreptate în primul rând împotriva muncitorimii și a elementelor democratice.

Uniunea Democratică păstrându-și independența de acțiune în campania electorală, fără a renunța la ideea și lupta pentru unirea tuturor forțelor democratice, depune cerere la Comisia centrală electorală și obține număr de ordine și semn de puncte electoral: al 13-lea loc din 15 partide și grupări politice admise — la 29 Ianuarie 1938. Între aceste grupări obțin semn, imediat după Uniunea Democratică, și Frontul Plugarilor din Ardeal. Era un succes, datorită influenței de care se bucura Uniunea Democratică în masă și datorită liniei juste pe care o adoptase.

In ziua de 16 Ianuarie 1938 are loc, la sediul central din str. Academiei Nr. 35 al Uniunii Democratice, o importantă consfătuire cu delegații ai comitetelor de conducere din partea Uniunii Democratice, gruparea socialistă C. Popovici, Madosz-ul, elementele din rândurile tineretului țărănist-radical, ale tineretului național-țărănist, din sectorul Galben, delegații ai sindicatelor C.F.R., Tânărări, Fer-metal, precum și ai muncitorilor dela S.T.B., C.A.M. și alții.

La sedință, se face o amplă dare de seamă a situației, deplângând lipsa delegaților partidelor țărănesc-radical și social-democrat, care fuseseră convocați de asemenea. După cuvântările a 14 participanți dela consfătuire, se votează o moțiune care, între altele, spune:

„Față cu primejdia desființării Constituției și a libertăților democratice, singurele care pot asigura ridicarea nivelului de viață a poporului și independența națională, concentrarea forțelor democratice este o necesitate vitală, democratică și națională, pentru țara noastră.

Cerem conducerii partidelor democratice național-țărănesc, radical-țărănesc, social-democrat și Frontul Plugarilor să traducă în fapt voința propriilor cadre și masse, realizând Frontul Democrației unite împotriva ofensivei fasciste.

Cerem să se facă un front ireductibil împotriva fascismului, excluzându-se în chip absolut posibilitatea confuziei prin reeditarea pactului cu fasciști, dușmani ai poporului.

Cerem luptă unită a forțelor democratice și pregătirea listelor unice ale democrației, — pentru a aduce un guvern democratic”<sup>1</sup>.

Uniunea Democratică este impiedecată însă în manifestările ei; membrii sunt urmăriți și terorizați, posibilitățile de publicitate prin presă restrânse. În cele din urmă, sediul central apoi, și celelalte sedii sunt închise; se fac percheziții la conducătorii Uniunii; se confiscă întreaga arhivă a Uniunii. Alegerile n'au mai avut loc; activitatea Uniunii s'a redus la consfătuiri între partizanii ei și la întărirea legăturilor cu elementele de stânga din celelalte partide.

Între timp, Carol II trece la acțiune directă și instaurează regimul de dictatură regală. La 10 Februarie, Carol II lansează un manifest către țară, prin care suspendă Constituția cu bruma de libertăți ce mai rămăseseră și, sub pretextul „despolitizării” „vieții administrative și gospodărești a statului”, alcătuiește un guvern sub președinția Patriarhului. În manifestul guvernului către țară, lansat a doua zi, se schițează un program mai precizat antidemocratic.

<sup>1</sup> „Reporter”, 23 Ianuarie 1938

Iată cum caracterizează tovarășul Gheorghiu-Dej dictatura regală:

„...a însemnat desființarea ultimilor libertăți democratice, sindicale și politice, asigurând astfel introducerea unui regim fascist în țara noastră, slăbirea rezistenței noastre naționale în fața amenințărilor tot mai grave ale imperialismului fascist german, cu pregătirea condițiilor ocupării țării noastre de către cotropitorii fasciști”<sup>1</sup>.

La 20 Februarie, Carol II dă o nouă Constituție; peste câteva zile oordonanță militară introduce cenzura și starea de asediu pe întreg teritoriul țării.

La 30 Martie, o nouă schimbare de guvern accentuează caracterul dictaturii regale. În aceeași zi, un decret regal prevede: „Toate asociațiile, grupările sau partidele actuale, în ființă și care s-au constituit în vederea propagării ideilor politice sau a realizărilor lor, sunt și rămân disolvate”.

In asemenea condiții, Uniunea Democratică este definitiv sugrumată și, odată cu ea, dispără și această organizație de masă legală, condusă de Partidul Comunist Român.

<sup>1</sup> Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări*, ed. P.M.R., 1951, p. 18.

# UNELTIRILE DIPLOMAȚIEI AMERICANE ÎN JURUL UNEI CONCESIUNI ACORDATE DE CĂTRE C.F.R. ÎN ANUL 1932—1933

DE

PROF. G. FISCHER

În luptă împotriva poliției de război și pentru apărarea pacii se demască tot mai mult fața adeverată a diplomației și diplomaților imperialiști și în special americani. Ei apar așa cum sunt: spioni, complotiști împotriva libertății popoarelor, dușmani înveterați ai democrației și socialismului, plini de ură față de popoare, servitori credincioși și executori zeloși ai ordinelor stăpânitorilor lor, capitaliștii din țările respective

Pe lângă demascarea activității lor de spionaj, de complotare, de instigare la rebeliune, de intervenție față în treburile interne ale altor țări pe plan politic, etc., trebuie desvaluită și o altă latură foarte importantă și periculoasă a activității agenților diplomatici imperialiști și, mai ales, a celor americanii — latura economică.

Misiunile diplomatice americane nu îndeplineau și nu îndeplinesc numai acțiuni de spionaj, de complotare, ci ele serveau și servesc ca agenții ale principalelor monopoluri americane, având sarcina de a crea pentru acestea, condiții cât mai favorabile în țara în care activează diplomații respectivi, de a înlesni patrunderea capitalului american, de a cumpăra politicenii acestor țări pentru trustul respectiv. Ar fi foarte greu de clarificat dacă agenții diplomatici americani reprezentă statul capitalist american sau constituiesc o agenție, reprezentanță a unuia sau mai multor trusturi puternice. Dar acest fapt nu prezintă nicio contradicție în cazul S.U.A. Încă din timpul primului război mondial, fațănicul și demagogul președinte Wilson a dat instrucțiuni tuturor misiunilor diplomatice americane de a dcopune o activitate cât se poate de eficace și hotărâtă, în diferite țări, pentru a sprijini și a ușura societăților americane petroliere patrunderea lor în diferitele țări ale globului și de a face tot posibilul ca aceste societăți americane să obțină concesii petroliere. Economistul progresist american Victor Perlo, în carte sa recent apărută „Despre imperialismul american”, spune:

„De fapt nu există nicio problemă în domeniul «afacerilor externe» sau a «politicii de război» care să nu alingă în întregime interesele hrăpărețe ale vreunei sau ale tuturor corporațiilor de miliardari..”

In toate colțurile lumii, dela Chili la Guatemaala, din Grecia până în Germania, în Coreea și prefecture, unde guvernul american își realizează intervenția militară sau diplomatică în numele «libertății» și al «anticomunismului», scopul real este arama sau fructele, petroliul sau industria grea, aurul sau cauciucul<sup>1</sup>.



Patrunderea capitalului american în diferitele țări ale globului este un mijloc din cele mai importante pentru realizarea dominației mondiale a imperialiștilor americani. Încercările imperialiștilor americani de a realiza acest obiectiv s-au manifestat cu deosebită tărie în perioada crizei economice din 1929—1933. Criza din 1929—1933

<sup>1</sup> Victor Perlo, American Imperialism, p. 32.

a pus capăt basmelor răspândite de ideologii capitaliști despre „prosperitatea” americană, despre „capitalismul organizat”, despre „capitalismul fără crize” și.a.m.d. Criza din 1929—1933 a sdruncinat din temelii viața economică a citadelei capitalismului mondial, Statele Unite ale Americii.

Tovarășul Stalin dă o apreciere genială a situației S.U.A. în anii crizei. Înainte de criză, ideologii burghezi și „teoreticienii” social-democrației încercau să creeze: „O aureolă în jurul Statelor Unite ale Americii de Nord, ca țară a celui mai viu-ros capitalism. Cântece triufulare despre «prosperitate». Prosternare în fața dolarului. Osanale în cinstea tehnicii noi, în cinstea raționalizării capitaliste. Proclamarea unei ere de «însănătoșire» a capitalismului și de trăinicie de nezdruncinat a stabilizării capitaliste”<sup>1</sup>. Dar în anii crizei apar fenomene care nu mai pot ascunde putreziciunea capitalismului: o nouă scădere a cursului acțiunilor la bursa din New-York și un nou val de falimente în Statele Unite ale Americii de Nord; o nouă restrângere a producției, reducerea salariilor muncitorilor și creșterea șomajului în Statele Unite ale Americii de Nord.

În perioada cuiază în Statele Unite au fost 15 milioane de șomeri totali, 13 din numărul muncitorilor industriali din Statele Unite. În țara „prosperității”, în anul 1931, numai în orașul New-York au murit de foame 2000 de oameni.

Tovarășul Stalin ne învață că, pentru a ieși din criză, statele imperialiste intensifică politica lor expansionistă de dominare a statelor mai mici și mai slabe din punct de vedere economic. Ele intensifică politica și acțiunile lor de represiune împotriva mișcării muncitorești din țara lor, și intensifică pregătirile lor de razboi în primul rând împotriva Statului Socialist U.R.S.S. Aceasta, cu atât mai mult, cu cât în anii crizei, desvoltarea continuă a economiei socialistice a devenit un uriaș imbold pentru intensificarea luptei masselor muncitoare împotriva capitalismului exploataator și constituia o dovadă cât se poate de concretă și elocventă a superiorității regimului socialist față de cel capitalist. Imperialiștii Statelor Unite au folosit toate metodele mai sus arătate în perioada crizei economice din 1929—1933.

Cunoscutul atațător la război Hoover, care în perioada crizei era președinte al Statelor Unite, a enunțat aşa numita „expansiune a dolarului”. Imperialiștii americani și-au propus patrunderea adâncă a capitalului american și cucerirea pentru acesta a unei situații monopoliste și în țările unde acest lucru nu era încă realizat. Presa imperialiștilor americanii în această perioadă spunea că „națiunea care controlează comerțul și creditul controlează lumea” și că „supremația Statelor Unite rezide în puterea sa economică”. Statele Unite se străduiau să se folosească de această ocazie ca să eliminate pe concurenții sai imperialiști englezi, francezi, etc. și să se instaleze pe piața statului respectiv. Aceasta politică a adus cu sine o ascuțire a contradicțiilor între imperialiști în lupta pentru piețe de desfacere, în lupta pentru materii prime, în lupta pentru stăpânirea monopolista a diferitelor state dependente sau mai slabe economicște.

Trebue subliniat că imperialiștii americanii, pătrunzând și realizând dominația economică într-o anumita țară, au luat toate masurile și au folosit toate mijloacele posibile pentru a asigura și a adânci dominația lor în țara respectiva. Nefiind posibilă despărțirea economicului de politică, ei au creat și creează, în statele supuse influenței lor, guverne marionete, reacționare, dispuse să execute dispozițiile stăpănilor americanii și să facă tot posibilul pentru a asigura și a salvgarda pozițiile acestora.



Anii 1929—1933 reprezintă intensificarea pătrunderii capitalului american în țara noastră unde, și până atunci, avea poziții puternice, mai ales în industria petrolieră. De asemenea, suntem martori ai intensificării încercărilor imperialiștilor americanii de a slăbi influența franceză și engleză foarte puternică în țara noastră (capitalul francez detine poziții importante la noi în țară, expertii francezi conduceau de fapt C.F.R.-ul, B.N.R.-ul, etc.) și de a o înlocui cu dominația economică și politică a Statelor Unite.

Tovarășul Gheorghiu-Dej, vorbind despre anul 1932, an în care s-au petrecut și evenimentele relatate în acest articol, spune: „Anul 1932 — anul culminant al crizei economice — a fost marcat în țara noastră de noi pași făcuți de clasele stăpăniloare pe calea totalei înrobiri economice și politice a României de către capitalul anglo-franco-american”<sup>2</sup>.

<sup>1</sup> I. Stalin, Opere, v. 12, p. 253.

<sup>2</sup> Gh. Gheorghiu-Dej, 30 de ani de luptă a Patriidului sub steagul lui Lenin și Stalin

Interesul deosebit al Statelor Unite pentru țara noastră în perioada 1929—1933 se manifesta și pe plan militar și cu scopuri militare. Pe lângă șeful Statului Major francez, ne „vizitează” și săengerosul Mac Arthur, pe atunci șeful Statului Major american. Vasele imperialiste vizitează portul Constanța, etc. Acest lucru este explicabil dacă ne gândim că statele imperialiste, cu toată ascuțirea contradicțiilor între ele în perioada crizei, se pregătesc febril pentru realizarea coaliției războinice îndreptate împotriva Uniunii Sovietice. Din acest punct de vedere, România prezintă o deosebită importanță.

„România se află la marginea lumii capitaliste și se învecinează direct cu țara care construiește socialismul. Aceasta determină ca România, alături de Polonia fascistă, să fie unul din cele mai importante inele ale razboiului imperialist contrarevoluționar, organizat de imperialismul internațional contra U.R.S.S.”<sup>1</sup>.

In perioada crizei economice, la cărma țării se aflau guverne național-țărănește, prezidate de Maniu și Vaida. Programul lor în ceea ce privește relațiile cu capitalul străin era lipsit: nicio piedecă în calea pătrunderii imperialiste ci, dimpotrivă, milioare de credite înrăbitoare. Acest punct de program al național-țărăniștilor a fost într-adevăr realizat.

Tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej spune: „Guvernul Maniu-Vaida s'a străduit într-adevăr să execute cu mult zel sarcina ce i se încredințase. Vânzarea principalelor bogății ale țării, concesionarea celor mai de seamă surse de venit național unor trusturi străine, încheierea unor contracte scandaluoase cu oameni de afaceri americani, englezi, etc., sunt înconunate de aplicarea faimosului «plan dela Geneva», care instituia un control străin direct asupra bogăților țării și treburilor Statului Român. Printre primele măsuri luate de controlorii străini sunt: concedierea a 30% din salariați, aplicarea a trei curbe de sacrificiu care să scadă cu 60% salariile funcționarilor publici și alte noi poveri aruncate pe spinarea salariaților. Aplicarea acestor măsuri a dus la creșterea șomajului, la adâncirea mizeriei masselor de muncitori și țărani”<sup>2</sup>.

Tara noastră în această perioadă era aservită statelor imperialiste. Controlorii străini erau atotputernici, ei dictau măsurile de „economie”, adică aruncarea pe stradă a miielor de muncitori, scăderea continuă a salariilor de mizerie ale muncitorilor, ale micilor slujbăși, ale personalului didactic, etc.

Până și Nicolae Iorga era nevoie să recunoască: „împrumuturile străine se evaporau și reprezentanții bancherilor sosî și la fața locului în inspecție se găseau în drept a se amesteca în orândurile noastre interne”.

In această perioadă a crizei din 1929—1933 putem semnala o serie de împrumuturi înrăbiloare, acordate de către imperialiștii americani țării noastre. Astfel, Statele Unite prin „Federal Reserve Bank” joacă un rol important în acordarea aşa numitului „împrumut de stabilizare” (1929). Banca americană „City Bank Farmer's Trust Company” acordă un împrumut de „stabilizare și dezvoltare” C.A.M.-ului în condiții foarte grele, iar statul român își angajează „credîtul său pentru executarea cuvenită și punctuală și observarea tuturor condițiunilor și angajamentelor luate de C.A.M. în îndeplinirea tuturor stipulațiunilor conținute în prezentul acord”. In 1930 este promulgată legea asupra contractului și convenției încheiate de statul român cu Morgan, care obține monopolul telefoanelor în România în condiții extrem de desavantajoase pentru noi. Tot în 1930 se încheie acordul comercial provizoriu între S.U.A. și țara noastră, acord care reprezintă un pas important pentru pătrunderea capitalului S.U.A. în țara noastră. De asemenea se largesc pozițiile S.U.A. în industria noastră petrolieră.

In această perioadă se intensifică de asemenea politica Statelor Unite de intervenție în treburile interne ale țării noastre, de intervenții diplomatice continue pentru asigurarea și largirea pozițiilor capitalului american, de intervenții diplomatice având ca scop slabirea și lichidarea influenței altor state imperialiste și mai ales a celui francez, și în sfârșit, având ca scop intensificarea pregătirilor războinice antisovietice.

Un episod al acestei politici este cuprins în volumul II al „Actelor ce relatează despre relațiile externe ale Statelor Unite” din anul 1932<sup>3</sup>, care conține un schimb de corespondență între Departamentul de Stat și misiunea diplomatică amer-

<sup>1</sup> Rezoluțiile votate la Congresul al V-lea al P.C.R.; Documente din Istoria Partidului Comunist din România, p. 106.

<sup>2</sup> Gh. Gheorghiu-Dej, 30 de ani de luptă a Partidului sub steagul lui Lenin și Stalin, p. 22.

<sup>3</sup> Papers relating to the foreign relations of the United States 1932, vol. II, Washington, 1947, p. 508—520.

cană din București (Iulie-Octombrie 1932). Cazul care constituie obiectul acestel corespondențe, fară doar și poate că nu constituie nici pe departe unul din cele mai importante momente ale pătrunderii capitalului american în ţara noastră. Cazul este relatat în documentarul oficial al guvernului S.U.A. și trebuie, fară doar și poate, presupus că imperialiștii americanii, bine cunoscuți falsificatorii ai istoriei relațiilor lor cu alte state, au publicat numai corespondența în jurul unor probleme mai puțin importante, mai puțin demascatoare. Totuși, și această corespondență este foarte semnificativă din punctul de vedere al demascării intervenției imperialiștilor americanii în treburile interne ale țării noastre, este foarte demonstrativă pentru ilustrarea tendințelor și metodelor imperialismului american de a pune stăpânire pe economia și viața politică a țării, și reflectă lămpede ca una din cauzele principale ale mizeriei poporului nostru trebuie căutată în politica Wall-Street-ului. Totodata, această corespondență aruncă o lumină vie asupra putreziciunii, corupției, trădării de țară a burgheriei și a moșierlui române.

Cazul este următorul: În 1932 C.F.R. concesionează construirea instalațiilor de semnalizare pe linia Cernavodă-Fetești. O serie de firme străine, printre care și firma franceză Thomson-Houston și firma americană General Railway Signal Corporation își prezintă ofertă. Sarcina construirii acestor instalații de semnalizare este acordată firmei franceze. În jurul acestei probleme pornește apoi intervenția ascuțită a guvernului și a misiunii diplomatice a Statelor Unite, pentru ca această hotărîre a guvernului român să fie anulată, iar concesia construirii instalațiilor de semnalizare să fie dată firmei americane.

Guvernul american și misiunea sa diplomatică din București intervin în numele așa numitului principiu al „posibilităților egale”, principiu care a fost și este folosit și astăzi ca o acoperire și mascare ideologică a politicii de expansiune a imperialismului american. Aceste „posibilități egale” nu constituie altceva decât deschiderea largă, fară restricții, a portilor statului față de care acest principiu este aplicat, în fața trusurilor și mărfurilor americane. Posibilități egale înseamnă deci în limbajul curent: nicio piedecă față de expansiunea imperialiștilor americanii. Acest lucru este subliniat și în intervențiile misiunii diplomatice americane, care spune: „Dar niciunul mai puțin decât numai deplina posibilitate egală va fi satisfăcătoare guvernului nostru”<sup>1</sup>.

Care a fost situația de fapt? Desigur alci este vorba despre o intervenție fătă și călcarea deschisă a suveranității statului român, deoarece nicidcum nu era treaba guvernului Statelor Unite să decidă cui trebuie dată o concesiune din partea unei instituții de stat din România. Guvernul american firește a găsit o oarecare formulă, care să pară că poate justifica aceasta intervenție, susținând că propunerea și oferta firmei americane este cea mai avantajoasă. Este caracteristic pentru condițiile interne din țara noastră în această perioadă, că tocmai acea firmă a primit concesiunea care a prezentat cea mai desvantajoasă ofertă, dar trebuie subliniat, așa cum a arătat Direcția C.F.R. că, imediat după ofertă firmei franceze, cea mai desvantajoasă era, atât în preț cât și în condiții, oferta firmei americane. Însă ofertele celorlalte firme, mai avantajoase din toate punctele de vedere, dar nesușinute de grupuri imperialiste destul de puternice, nici nu puteau să intre în joc.

Prezențându-se la ministrul comunicărilor (Perieleanu), Wilson, ministru! S.U.A. la București, cere satisfacție pentru firma americană. Perieleanu răspunde că semnarea contractului a și avut loc și lasă să se înțeleagă că ministrul și guvernul Franței au făcut presunții serioase pentru obținerea acestei concesiuni, deoarece Franța a dat împrumuturi importante României și este în drept să aștepte „compensații” pentru aceste împrumuturi. Acest răspuns dovedește încă odată caracterul înrăitor al împrumuturilor acordate țării noastre de către imperialiști, consecințele grave pe care le-a avut un astfel de împrumut pentru economia țării, faptul că aceste împrumuturi reprezentau un instrument de subjugare economică și politică a țărilor mici și slabe, și că, în sfârșit, între imperialiștii puternici și țările mici nu pot exista relații pe bază de egalitate.

Răspunsul ministrului american la această argumentare a guvernărilor burgheriei din România, care reflectă și starea de dependență completă a țării noastre față de imperialismul străin, și rolul burgheziei în acceptarea și accentuarea acestei dependențe, acestui târg rușinos cu poporul nostru, este tot așa de cinic și revoltător. El spune că speră că acesta nu este ultimul cuvânt al guvernului nostru și susține că nu este „fair” (just) să se facă această discriminare față de o societate americană, deoarece bancherii americanii, ca și cei francezi, au participat, ambii, la im-

<sup>1</sup> Papers relating to the foreign relations of the United States, 1932, v. II, p. 509.

prumutul de „stabilizare“ din 1929 și cel de „desvoltare“ din 1931 și astfel guvernul american este în drept să aștepte astfel de compensații, adică concesiuni înrolitoare.

Rapoartele ministrului american Wilson, ale însărcinatului de afaceri, Süssdorf, precum și indicațiile Departamentului de Stat adresate misiunii diplomatice americane, subliniază că, în cazul de față, nu trebuie privit numai ca un caz izolat, ci ca o problemă „principala“. Misiunea Statelor Unite trebuie să facă tot posibilul ca guvernul român să revină asupra hotărârii luate, deoarece, precum menționează acești agenți diplomatici, este vorba de un precedent și în cazul că imperialiștii americanî vor tolera și vor permite această situație de fapt a „discriminării“ firmelor americane, aceasta va duce la un prejudiciu serios pentru politica S.U.A. de a intensifica pătrunderea sa economică în țara noastră. Dimpotrivă, dacă guvernul român va ceda, aceasta va însemna de acum înainte în mod deschis, că Statele Unite au toata posibilitatea de a lichida influența franceză și de a întrona dominația lor proprie.

Între timp are loc schimbarea de guvern în țară și guvernul nou național-țărănist este prezentat de Vaida, care detine și portofoliul Externelor. De fapt însă, după cum menționează ministrul american, acest departament era condus de subsecretarul de stat Grigore Gafencu, agent al imperialiștilor americanî.

Având în vedere deci, importanța „principială“ a problemei pentru imperialiștii americanî, Departamentul de Stat incuvînțează ca misiunea din București să prezinte un protest formal în fața guvernului român, cerînd satisfacție și anularea ac-tului de concesiune. Vaida cere scuze imediat în mod sluganic și subliniază că el este nevinovat în această privință, că concesiunea a fost acordată de guvernul anterior Iorga-Argetoianu, care, precum spune Vaida ministrului american, era cunoscut prin „tămpeniile“ sale. Acest lucru nu satisfac însă pe reprezentantul Statelor Unite, care adaugă cu mult tâlc, că acel guvern, tot așa ca și guvernul lui Vaida, a fost guvernul legal al României. În tot cazul, având în vedere atitudinea sluginică a lui Vaida și pentru a șanta jama de departe pe guvernanții români, ministrul american declară că va reține nota de protest, în speranța că guvernul va putea să dea „o rezolvare satisfăcătoare acestui caz“.

Dar la întâlnirea următoare, reiese că Vaida și clica lui, care era legată și de capitalul francez, nu puteau îndeplini întocmai cerința americanilor. Vaida se plângă ministrului american că mâinile îi sunt legate din cauza influenței franceze asupra anumitor cercuri și asupra regelui însuși. Atunci, ministrul american ridică tonul și accentuează amenințările la adresa guvernului. Iată ce spune reprezentantul american: „Mi-e frică că refuzul continuu al guvernului român va produce o impresie foarte nefavorabilă în Washington, ceea ce, sunt sigur, că acesta (guvernul român. N. Red.) ar vrea să evite“<sup>1</sup>.

Acestea sunt cuvinte clare care cuprind o amenințare făță la adresa guvernului român. Dar aceasta nu mulțumește pe reprezentanții imperialiștilor americanî. Ei intră în legatură directă cu Gafencu și alți agenți fățiș ai S.U.A., care roagă guvernul american să fie cu răbdare și promit că se va da satisfacție cererilor americanî.

In nota adresată guvernului român de către legația americană se arată că firmele americane și, în spătă, firma de față, are o „experiență largă și serioasă“ și din nou cere în mod categoric guvernului român să rezilieze pur și simplu contractul cu firma franceză și fără nicio altă procedură să acorde concesiunea firmei americanî, căci aceasta o consideră ca „singura soluție echitabilă“ pentru guvernul american.

Obrăznicia și grosolania reprezentanților imperialiștilor americanî merg și mai departe. In nota adresată guvernului român din 6 August 1932, ei cer o „indicație formală“ în scris despre „intențiile guvernului român în acest domeniu“, pentru ca ele să fie comunicate imediat guvernului american<sup>2</sup>.

In luna August 1932, Departamentul de Stat al Statelor Unite trimite noi instrucțiuni legației sale din București în ceea ce privește această problemă. Departamentul de Stat aproba acțiunile de presiune ale legației asupra guvernului român, menționând din nou că cere ca guvernul român să respecte principiul posibilităților egale și anunță că numai respectarea deplină și desigur după înțelesul american, al acestui principiu va fi satisfăcătoare pentru guvernul american.

Departamentul de Stat, constatănd că, în acest caz particular, guvernul american nu și va mai putea realiza scopurile sale, insistă ca legația americană să pre-

<sup>1</sup> Papers relating to the foreign relations of the United States, 1932, v. II, p. 511.  
<sup>2</sup> Idem, p. 517.

zinte noi amenințări guvernului român pentru viitor, pentru ca acesta să fie mai docil și mai servil față de imperialiștii americanii. Iată ce spune telegrama Departamentului de Stat: „Ministrul Statelor Unite la București va trebui ca în timpul cel mai scurt să informeze pe primul ministru al României despre impresia profund nefavorabilă pe care a produs-o acordarea arbitrară a acestui contract în acest și în celelalte departamente ale guvernului”, iar mai departe, „trebuie să adaugă că, dacă o astfel de inegalitate de tratament va mai apărea, va fi greu de închipuit că prestigiul român în cercurile financiare și de afaceri ale Statelor Unite să nu fie serios atins”<sup>1</sup>.

De asemenea, cunoscând spiritul afacerist al familiei regale, Departamentul de Stat atrage atenția ministrului sau din București să caute ocazia să ia contact cu regele și să facă cunoscut acestuia instrucțiunile și părerile guvernului american în această privință.

Santajul american ia aici forme cât se poate de concrete. Departamentul de Stat, adică Ministerul de Externe al Statelor Unite, nu vorbește numai despre impresia neplăcută ce o va produce atitudinea guvernului român asupra acestui minister, ci și asupra altor departamente, desigur înainte de toate asupra departamentelor economice.

Amenințarea în legatură cu scăderea prestigiului României în fața cercurilor financiare ale Statelor Unite este o armă mult folosită de diplomația americană. Refuzul de a mai acorda credite, amenințarea cu sancțiuni economice constituie una din metodele cele mai des folosite față de guvernele înfeudate imperialismului american din statele marshallizate, din America Latină sau a celor încadrate în punctul patru al așa numitei doctrine Truman.

Ministrul Statelor Unite comunică în Octombrie Departamentului de Stat că a executat sarcinile primele și a atras atenția primului ministru al guvernului asupra instrucțiunilor și a părerilor guvernului american. Cercurile guvernamentale române, precum subliniază raportul ministrului, s-au scuzat din nou, recunoscând „justețea plângerii americane” și au lăsat să se înteleagă că vor căuta să recompenseze într'un anumit fel firma americană și sa stearga impresia nefavorabilă produsa asupra guvernului american. Este semnificativă, în tot timpul acestor discuții, atitudinea servilă și de lacheu a reprezentanților guvernului român față de imperialiștii americanii. Nici vorbă că acești reprezentanți ai burgheziei și moșierimii românești sa fi fost reprezentanți ai unui stat independent și suveran, despre care de altfel pălavrăgeau altă de mult. Ei fac totușt pentru a executa cât mai servil dispozițiile diferitelor cercuri imperialiste puternice, fie că sunt americane, fie că sunt franceze și pentru a satisfacă cât mai repede și mai prompt cerințele acestora. Nu se vede în atitudinea guvernărilor români nici cea mai slabă încercare de a respinge intervențiile obrăznicice și fățișe ale imperialiștilor; dimpotrivă, scopul lor este de a satisface în mod servil interesele vreunui grup puternic imperialist și de a profita și ei în urma acestui fapt.



Aici trebuie să relevăm și un alt aspect al intervenției imperialiștilor americanii, care se oglindește și în cazul de față. Imperialiștii americanii, pentru a-și putea duce la bun sfârșit scopurile lor expansioniste, se folosesc de cumpărarea unor elemente corupte, decăzute, care devin agenții lor. Imperialiștii americanii strâng în jurul lor toate elementele declasate, trădătoare, pentru a le folosi împotriva țării noastre, împotriva lagarului democratic. Dar, în acea perioadă când țara noastră era o țară capitalistă, agenții imperialismului american erau în guvern, ocupau posturi de răspundere în aparatul de stat și foloseau aceste posturi pentru realizarea directivelor și obiectivelor imperialiștilor americanii.

In această ordine de idei trebuie subliniat rolul lui Grigore Gatencu, care și astăzi joacă un rol de frunte în pleiada murdară a agenților americanii. Această odraslă boierească, care a facut cariera prin mijloace cât se poate de murdare, este astăzi în fruntea „selecționaților” S.U.A. În vederea acțiunilor de subminare duse împotriva țării noastre. Nu demult, la conferința trădătorilor fugiți din țările de democrație populară, conferință organizată sub patronajul guvernărilor americanii și englezi, Galencu a pregătit memorii și planuri despre „drepturile” cu care imperialiștii americanii și englezi vor să „fericeasca” poporul nostru și popoarele celorlalte democrații populare.

Nu este deci lipsit de interes să urmărim puțin activitatea acestui „erou sc-

<sup>1</sup> Papers relating to the foreign relations of the United States, 1932, v. II, p. 517.

lecționat". Din corespondența legației, reiese că Gafencu, și în aceasta perioada, era un agent al americanilor, care desigur nu l-au împiedicat, ci dimpotrivă, l-au înđemnat mai târziu să fie un admirator al fascismului și al hitlerismului și un propovăduitor al unirii principalelor puteri capitaliste (S.U.A., Anglia, Franța, Germania, Italia) pentru a face un front comun în lupta împotriva Uniunii Sovietice.

Drept consecință a ideilor sale „democratice”, el a jucat, în anii 1938—1939, un rol deosebit de important ca ministru de externe, în pregătirea și semnarea tratărilor care au consituit înrobirea totală a țării noastre fascismului german.

Când răspunsurile lui Vaida nu mai par satisfăcătoare, reprezentantul imperialiștilor americani se adresează direct lui Gafencu, scriind următoarele: „simțim ca dl. Vaida Voievod era prea neexperimentat în afacerile externe pentru a fi capabil să aprecieze pe deplin importanța principiului în cauză în cazul pe care l-am discutat”. Reprezentantul american motivează acest pas în felul următor: „Am simțit ca dl. Gafencu ar înțelege cu mult mai bine decât Vaida Voievod aspectele internaționale ale cazului”. Desigur, aici nu este vorba de faptul că Vaida Voievod ar fi fost mai zelos în ceea ce privește apărarea independenței țării decât ceilalți membri ai guvernului, ci pur și simplu faptul că Gafencu era încă de pe atunci agent direct al imperialiștilor americani. Ministrul Statelor Unite discuta cu Gafencu că se poate deține toate problemele legate de aceasta afacere. Pregătindu-se să prezinte guvernului român nota de protest a guvernului american, mai întâi de toate ministrul american discuta cu Gafencu anumite expresii și fraze ale notei, Gafencu dând sfaturi ministrului american de felul cum trebuie formulată nota pentru a obține succesorul maxim față de guvernul pe care-l reprezinta, dând indicații de ceea ce trebuie omis și cu ce trebuie completat. Iar ministrul american raportează Departamentului de Stat că s-a grăbit să asculte și să execute aceste sfaturi „prietenesci”.

Gafencu își exprima măhnirea să față de cele petrecute. El cere dosarul C.F.R., ca să găsească o soluție „satisfăcătoare”, iar atunci când Departamentul C.F.R. răspunde că oferă americană n'a fost nici pe departe cea mai favorabilă. Gafencu se declară față nemulțumit cu aceasta explicație, recunoscând „justețea” cererilor americane și făgăduind că, în ciuda presiunii franceze, va căuta să corespunda cerințelor statelor săi americani.

Ministrul american scrie în legătură cu aceasta: „El (adică Gafencu) a cerut să am încredere în el”.

Gafencu se declară imediat gata de a găsi alte căi prin care să recompenseze societatea General Signal Company, eventual prin încheierea unui alt contract.

Gafencu lucrează prompt și repede. După câteva zile telefonează ministrului american ca reprezentantul din România al firmei americane poate să facă o vizită numai de către Ministerul Comunicațiilor unde, după cum apreciază ministrul american, acesta a avut o conversație care a părut să fie foarte satisfăcătoare.

In tot cursul discuțiilor pe care reprezentanții americanii le-au avut cu guvernul român, aceștia mențin un contact strâns cu Gafencu. Iată cum caracterizează ministrul Statelor Unite la București relațiile sale cu Gafencu și rolul acestuia în scrierea adresării Departamentului de Stat: „Dl. Gafencu, pe care eu îl cunosc bine și cu care relații mele personale și oficiale sunt deosebit de cordiale, este foarte prietenos față de Statele Unite. În mare măsură, dacă nu înainte de toate, datorită ajutorului lui puternic, Compania internațională de telefoane și telegraf a putut obține concesiunea sa în România”<sup>1</sup>.

Această frază a ministrului american este de o deosebită importanță pentru demisarea lui Gafencu ca agent direct al imperialiștilor americanii. Este vorba aici de recunoașterea rolului primordial al lui Gafencu în acordarea concesiei telefoanelor firmei americane International Telephone and Telegraph Corporation (Morgan). Fără să ar și poate, aceasta este una din cele mai importante și manoase concesiuni obținute de imperialiștii americanii în țara noastră, încheiată în condiții deosebit de grele pentru statul român, constituind în același timp o piedică serioasă în calea dezvoltării tehnice a țării.

Nu este lipsit de interes să analizăm câteva din articolele contractului încheiat între Ministerul Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor și firma americană<sup>2</sup>: „Societatea Americano-Româna formată de International Telephone and Telegraph Corporation obține monopolul telefoanelor în țara noastră”. Statul acordă societății „toate

<sup>1</sup> Papers relating to the foreign relations of the United States, 1932, v. II, p. 518.

<sup>2</sup> C. Hamangiu. Codul General al României; Legi noi de unificare, 1930, v. XVII, p. 528—553.

drepturile și înlesnirile folosite de acestor servicii de care dispune Regia Autonomă P.T.T.“.

Intr'un alt loc al contractului se spune: „In virtutea prezentei convențiuni, în schimbul serviciilor și avantajelor prestate de International Telephone and Telegraph Corporation și de Societatea Română ce se va înființa, aceasta, precum și unii sau totalitatea funcționarilor săi se vor bucura de aceleași scutiri fiscale de care se bucura actualmente Regia Autonomă P.T.T.“.

Contractul arată că expropriările ce se vor face în interesul societății se pot face „pe baza legii generale de expropriere pentru cauze de utilitate publică“.

Deci, societatea americană urma să diba aceleasi drepturi și privilegii ca o instituție de bază a statului român.

Regia Autonomă a P.T.T. predă societății americane, pe baza contractului, toate instalațiile, imobilele, centralele și materialele telefonice și, atunci când este vorba de evaluarea și plata acestor bunuri, se subliniază că trebuie să se țină cont de deprecii, „de faptul că unele materiale și aparate trebuie să fie scoase din uzaj“, ca suma evaluată să fie în raport cu beneficiile posibile, pe scurt ca societatea americană să plateasca cât se poate mai puțin.

Societatea este suverană în ceea ce privește numirea personalului, iar funcționarii și tehnicienii care sunt numiți de ea sunt socoțiți de statul român ca funcționari de stat. Societatea își întocmește singura regulamentele și tarifele telefonice.

In ceea ce privește fixarea regulamentelor și a taxelor, articolele care vorbesc despre această arată limpede relațiile dintre Morgan și guvernul român.

Regulamentele și tarifele fixate vor fi înaintate Consiliului de miniștri. Dacă acesta, în termen de 30 de zile, nu dă răspuns, regulamentele și tarifele se consideră aprobate. Dar „drepturile“ guvernului român „sunt mai largi“, el poate să ceară revizuirea anumitor regulamente și tarife, și chiar mai mult, societatea este obligată să răspunda în termen de 30 de zile dacă binevoiește să accepte sau nu revizuirea. Dacă nu, guvernul va trebui să neargă în fața unei comisii de arbitraj. Iată cum arată un guvern care reprezintă un stat adevărat „suveran“.

Statul român primește 10% din beneficiile nete ale societății și, dintr'un foarte puțin probabil și mult condițional surplus, 50%.

Contractul este încheiat pe 20 de ani și statul român își se asigură dreptul ca să rascumpere, după acest termen, dar numai în întregimea lor, toate tehniciile, instalațiile, bunurile și drepturile societății. Statul este obligat să retrocedeze societății întregul capital net și, în plus, 15% din capitalul net ca compensație.

Desigur, contractul se poate prelungi, și dacă îl dura 35 de ani, guvernul român nu va mai fi „obligat“ să platească compensațiile de 15%. Dar și după terminarea contractului, societatea americană va furniza, conform contractului, piese de schimb și utilajul necesar pentru telefoanele din România.

Societatea este, deci, un adevărat „stat în stat“. Ea are dreptul de a negocia cu organizațiile de servicii internaționale de telefoane, poale încheia contracte cu societăți străine și.a.m.d.

Societatea mai oferă guvernului două împrumuturi de căte 4 milioane de dolari pe termen de 5 ani, cu dobânda de 8%. Firește, ea trebuie platita de statul român în dolari și cu dobânzi trimestriale, sub sanctiunea platii imediate a capitalului și a dobânzilor“. Iată o nouă dovadă a „marinimiei“ imperialiștilor americanii.

Aceste câteva articole și prevederi ale contractului și convențiunii încheiate de statul român cu societatea Morgan, dovedesc că se poate de limpede ca imperialiștii americanii, cu drept cuvânt, au tot motivul să-și exprime recunoașterea și încrederea în agentul lor, Grigore Gafencu. Acesta într'adevar a făcut treaba buna pentru stăpânii lui.

Intr'un minister care era condus de Gafencu nu puteau exista secrete pentru imperialiștii americanii. Corespondența citată relatează că imperialiștii americanii au făcut presiuni nu numai la București, dar și asupra legației din Washington a României în legătură cu concesiunea acordată de C.F.R. Departamentul de Stat comunică ministrului american din București că trădătorul Davila, ministru român din Washington, a făgăduit că va raporta pe larg guvernului român despre părerile și nemulțumirea guvernărilor americanii. Dar iată, ministru american raspunde prompt și anunță că, după informațiile lui precise, niciun astfel de raport nu a sosit la Ministerul de Externe.

Imperialiștii americanii mai au și alți apăratori ai căuzei lor. Ministrul american relatează că Iunian, care în această perioadă era încă vicepreședintele partidului

guvernamental, adică al partidului național-țărănist, ține un discurs în parlament în care ataca guvernul pe ntru faptul că a cedat presiunii franceze, în locul celei americane.

In toată afacerea aceasta murdară, pe lângă politica intervenționistă și expansionista a imperialiștilor americanii, sare în ochi corupția și josnicia guvernărilor țării din aceasta perioada. Tara noastră, datorita burgheziei și moșierimii, a devenit un teren de vânatoare cât se poate de prielnic pentru imperialiștii străini, care într'adevar nu gaseau nicio piedecă, nicio împotrivire din partea guvernărilor români, în realizarea planurilor lor. Este clar că firma franceză care a prezentat cea mai nefavorabilă ofertă și căre nici nu se prea putea mândri cu realizari serioase în acest domeniu al tehnicii, a primit o concesiune importantă. Cum s'a întâmplat acest lucru? Departamentul C.F.R. în această perioadă este condus de fapt de un anunț Leverve, consilier tehnic francez al cailor ferate române. Datorită influenței și activității acestuia, conducătorii C.F.R. sunt de fapt agenți cumparați ai imperialiștilor francezi. După ce această concesiune a fost atribuită firmei franceze, câteva zile mai târziu, ziarul român „L'Indépendance Roumaine” publică un comunicat în care se relatează ca ministrul Franței la București a înmânat insignele Legiunii de Onoare (una dintre cele importante decorații franceze) directorului general, directorului general adjunct, directorului construcțiilor și inginerului-șef al cailor ferate române. Ziarul, în mod foarte discret, spune că ministrul Franței a expus motivele care au determinat guvernul francez să acorde aceste decorații persoanelor menționate, fară să mai vorbească pe larg despre aceste motive. Însă este cunoscut că, înainte de toate, aceste persoane erau direct răspunzătoare pentru acordarea concesiunii firmei franceze. În discuțiile guvernărilor români cu diplomații străini se vorbește deschis, fară nicio rușine, despre presiunile guvernului francez, și despre faptul că guvernul român nu este în stare să refuze aceste presiuni. Atunci când, la început, ministrul american discuta cu Periețeanu problema concesiunii, acesta îi spune că nu poate să facă nimic, pentru că ordinul de a acorda concesiunea unei firme franceze vine *direct dela rege*, al carui anturaj este considerat de acest ministru (și acest lucru este spus de el în fața unui diplomat străin) drept corupt și cumpărat de către imperialiștii francezi.

Acest episod din politica imperialiștilor străini și în special americanii — politică de subjugare economică și politică a țării noastre, reflectă deci și adevărata față a burgheziei și a moșierimii române.

Ei apar așa cum sunt în realitate: hrăpăreți, avizi de căstig, plini de slugării și față de imperialiști mai puternici, trădători de țară, lipsiți de orice considerație și respect față de poporul lor, față de independență țării lor, fațănci demagogi, josnici.

Intr'adevăr ei merită pe deplin ura și disprețul poporului nostru.



Poporul nostru, în frunte cu partidul clasei muncitoare, datorită eliberării de către Armatele Sovietice și datorită sprijinului neprecupeștit, permanent al Uniunii Sovietice, a reușit prin luptă să să pună capăt, odată pentru totdeauna, dominației înrobitorii a imperialismului străin și să îndepărteze agenția acestuia din țară — burghezia și moșierimea din România.

Această luptă însă nu s'a terminat niciodată. Imperialiștii americanii, conducătorii lagărului imperial, încearcă prin toate mijloacele să submineze și să distrugă regimul nostru de democrație populară. Votarea celor 100.000.000 dolari de către Congresul American pentru „ajutorarea persoanelor strămutate” (adică a trădătorilor fugiți din U.R.S.S. și din țările de democrație populară și a celor aflați pe teritoriul acestor țări) în lupta împotriva regimului nostru de democrație populară, parașutarea din avioane americane a unor crimișali, măsurile de discriminare economică luate față de țara noastră și celelalte democrații populare, provocările lor continue la Organizația Națiunilor Unite și multe altele arătă că imperialiștii americanii — dușmani de moarte ai poporului nostru — caută să recâștige cu orice preț pozițiile pe care le-au pierdut pentru totdeauna. Toate acestea cer ascuțirea vigilanței revoluționare.

Pentru întărirea vigilanței masselor populare din țara noastră, era și este neapărat nevoie ca poporul nostru să cunoască toate actele mărșave, toate provocările imperialiștilor americanii îndrepteate împotriva țării noastre și trebuie să știe că ura imperialiștilor americanii față de poporul nostru nu se manifestă numai astăzi, ca im-

perialiștii americanii au fost și în trecut dușmani de moarte ai poporului nostru, ai independenței lui, ai drepturilor sale democratice.

Poporul nostru, cunoscând acum adevarata față a imperialiștilor americani și a slugoilor lor — burghezia și moșierimea româna — îi uraște profund pe aceștia ca dușmani înverșunați ai tuturor realizărilor sale. Așa cum arata tovarașul Gheorghe Gheorghiu-Dej : „El (adică poporul) îi privește ca pe dușmani ai liniștei, pacii și fericii sale și este hotărît să-și apere libertatea și independența, să-și apere pacea și posibilitatea de a construi în mod pașnic socialismul”.<sup>1</sup>

---

# LOCUL ȘI ROLUL ȘTIINȚEI ÎN DESVOLTAREA SOCIETĂȚII<sup>\*</sup>

DE

M. CAMMARI și F. CONSTANTINOV

Știința nu a jucat nicicând un rol atât de uriaș în viața societății ca în condițiile socialismului. În condițiile capitalismului, știința este în mâinile burgheziei un instrument de exploatare a oamenilor muncii, un instrument de distrugere. În societatea socialistă, rolul științei și condițiile ei de dezvoltare se schimbă fundamental, aici știința este un instrument de creație, un puternic mijloc de dezvoltare a economiei și agriculturii, în interesul oamenilor muncii. În U.R.S.S., unde știința a devinut un instrument puternic în opera de construire a comunismului, crește interesul masselor celor mai largi de oameni ai muncii pentru știință, năzuința lor de a înțelege locul și rolul științei în societate și legile ei de dezvoltare. Pentru clarificarea acestor probleme, este necesar să ne călăuzim după tezele materialismului istoric despre condițiile vieții materiale a societății ca izvor al vieții ei spirituale.

In geniala sa lucrare „Marxismul și problemele lingvisticii”, care a pus bazele trăznice lingvisticii marxiste, tovarășul Stalin desvoltă invățătură materialismului dialectic și materialismului istoric, teoria bazei și a suprastructurii și teoria culturii, cerând să fie înălțurate în mod hotărît concepțiile greșite și simpliste din domeniul limbii și al culturii. Tovarășul Stalin a arătat necesitatea studierii specificului diferitelor fenomene sociale, funcțiile și rolul lor, subliniind că toate fenomenele sociale, au, pe lângă acea trăsătură comună, care constă în faptul că ele toate servesc societatea, „particularitățile lor specifice, care le deosebesc unele de altele și care sunt de cea mai mare importanță pentru știință”. Or, în discuțiile privitoare la locul pe care-l ocupă știința printre celelalte fenomene sociale, s'a întâmplat adesea să nu se țină seamă de această indicație a lui I. V. Stalin.

Unii tovarăși, încadrând știința în suprastructură, ignorau faptul că, spre deosebire de suprastructură, știința nu este lichidată odată cu lichidarea bazei vechi și că, fiind o formă deosebită a conștiinței, un fenomen al vieții spirituale, știința are, în afara acelei trăsături comune prin care este legată de partea ideologică a suprastructurii, sarcinile, funcțiile și legile de dezvoltare, specifice ei. Alții tovarăși, dimpotrivă, subliniind specificul științei, o separau în întregime de suprastructură. Nevăzând acea trăsătură comună, care leagă știința de suprastructură, de concepțiile filosofice, politice, juri-

\*) Reprodus din „Bolșevic” Nr. 4, 1952.  
[www.dacoromanica.ro](http://www.dacoromanica.ro)

„dice, estetice și de altă natură ale societății, și de instituțiile corespunzătoare lor, acești tovarăși uitau de lupta dintre materialism și idealism, dintre ideile și teoriile înaintate și cele reacționare în știință, de legătura dintre această luptă pe de o parte și lupta de clasă și politică pe de altă parte, precum și de rolul pe care-l joacă știința, în special științele despre societate, în lupta dintre clase. Ei nu au ținut seamă de faptul că științele sociale servesc societatea cu idei care se încadrează în suprastructură; potrivit punctului de vedere al acestor tovarăși, în știință, ca și în limbă, nu există nicio trăsătură suprastructurală, și tot ceea ce este cu adevărat științific nu poate, chipurile, să se încadreze în suprastructură. Afirmând acestea, ei „au uitat” că, de pildă, concepțiile filosofice, politice, juridice și estetice ale marxism-leninismului — concepții dominante în societatea socialistă — fiind cu adevărat științifice, fac parte din suprastructura societății socialiste.

Pentru a lichida aceste concepții greșite este necesar să privim știința în mod concret, istoric; trebuie să vedem și ceea ce este comun ei și celorlalte forme ale conștiinței, cât și suprastructurii ideologice, precum și ceea ce li este specific, ceea ce deosebește știința de celelalte forme ale conștiinței și de suprastructură.



Știința este un element foarte important al culturii spirituale, este o formă specifică apărută în urma unui proces istoric și care se desvoltă permanent în procesul practicii sociale a cunoașterii lumii. Ea este un sistem de cunoștințe despre natură și societate, cunoștințe care servesc practica socială, care sunt verificate și confirmate prin practică și au valoarea unor adevăruri obiective. Practica socială nu constituie numai criteriuul adevărului ci și baza cunoașterii; ea determină ce este necesar omenirii și încotro trebuie îndreptată cunoașterea.

Știința este un produs complex al cunoașterii și totodată este un proces de cunoaștere. În cadrul științei trebuie să deosebim, în primul rând, faptele acumulate și verificate; în al doilea rând, legile, formulele, teoremele și axioamele verificate și dovedite prin practică; în al treilea rând, ipotezele științifice întemeiate pe fapte și pe legi descoperite anterior, ipoteze care pot fi confirmate sau infirmate prin desvoltarea ulterioară a științei. În sfârșit, știința conține concluzii teoretice generale, deduse din legi, interpretarea lor filosofică. Metoda cunoașterii are o foarte mare importanță.

Știința se desvoltă într-o luptă continuă între ideile și teoriile materialiste, înaintate, progresiste și ideile și teoriile idealiste, antiștiințifice, retrograde, reacționare. Filosofia idealistă este un dușman neîmpăcat al științei, și invers, știința adevărată este ostilă idealismului. Materialismul dialectic servește ca fundament metodologic al științei înaintate din zilele noastre. Materialismul dialectic — concepția despre lume a partidului marxist-leninist — este o știință filosofică, care sintetizează întreaga cunoaștere științifică și descooperă legile generale ale oricărei desvoltări, legile cele mai generale ale naturii, societății și gândirii, știința care studiază problemele concepției despre lume, ale metodei științifice, ale teoriei cunoașterii și ale logicii.

Știința este opusă religiei. Religia este o concepție falsă, denaturată, generată de neputința omului primitiv în fața forțelor amenințătoare și de neînțelăs ale naturii. În societatea împărțită în clase antagoniste, religia își are rădăcinile în dominația www.dacoromanica.ro a unei forțe sociale pe

care nu le înțelege și care îi sunt ostile (asuprirea socială și națională, războaielor, crizele, șomajul, etc.). Interesele claselor exploataatoare întăresc pre-judecățile religioase. Istoria științei este istoria luptei ei neîncetate și neimpăcate împotriva prejudecăților religioase.

In legătură cu putrezirea capitalismului și cu ofensiva reacțiunii pe tot frontul, savanții burghezi încearcă prin metode șarlatanești „să împace” știința cu religia și falsifică realizările științei, furnizând idealismului și clericalismului noi argumente. Astronomul englez Eddington a încercat, de pildă, să intocmească un tablou fizic al lumii, care duce direct la credința în cifra apocaliptică 666. Cu un aer serios, savanții burghezi „demonstrează” sfârșitul lumii, „libertatea voinei” electronului eliminând din știință noțiunile de cauzalitate, de lege obiectivă și de adevăr obiectiv. Filosofii pragmatiști, instrumentaliști, semanticienii și alți idealiști americani, afirmă că știința nu reprezintă cunoașterea legilor lumii obiective, ci un sistem de semne convenționale, de ficțiuni care nu reflectă nimic, dar care contribue la imbogățire. Știința spune, de pildă, „instrumentalismul” Dewey, este pur și simplu „o căutare, o inițiativă, un mijloc de a conduce în mod eficace treburile”, „o formă a practicii” (se înțelege, a practicii capitaliste a businessmen-ilor); cauzașitatea și legile au, după teoria pragmatiștilor, „un caracter noțional” și există numai în conștiință, că noțiuni care n'ar oglindii, chipurile, înlanțuirile cauzale și legile lumii obiective. Lenin a desvăluit esența reacționară a speculațiilor idealiste ale empiriocriticilor, machiștilor și pragmatiștilor, care afirmau că „adevărata” este orice idee, inclusiv cea religioasă, dacă este „utilă” și „comodă” pentru un scop oarecare. Marxism-leninismul ne învață că acea idee este adevărată, care reflectă just realitatea. Cunoașterea este utilă omenirii „numai dacă ea va reflecta adevărul obiectiv, independent de om”<sup>1</sup>.

Marxism-leninismul respinge încercările idealiste de a șterge deosebirea principală dintre ideologia științifică și cea religioasă. Negând adevărul obiectiv exprimat de ideologia științifică, idealiștii susțin că orice adevăr este condiționat și subiectiv și că nu există niciun adevăr obiectiv. Demascând pe machiști, Lenin a subliniat următoarele: „...condiționată din punct de vedere istoric este orice ideologie, necondiționat e însă faptul că oricărei ideologii științifice (spre deosebire, de pildă, de cele religioase) îi corespunde un adevăr obiectiv, natura absolută”<sup>2</sup>. Știința va progrăsa mereu, mărind puterea omenirii; în schimb, religia va dispărea, când vor fi dispăruț cauzele care i-au dat naștere.

La începutul dezvoltării ei istorice, știința se prezenta ca un întreg nedivizat, împreună cu filosofia — și numai ulterior, pe măsura dezvoltării cunoștințelor științifice asupra naturii și societății, științele speciale s'au despărțit una după alta de filosofie. Aceasta a fost un proces progresiv pentru toate științele, inclusiv filosofia. În prezent, știința, ca sistem de cunoștințe autentice și obiective cu privire la natură și societate, însu-mează un număr mare de diferite ramuri de cunoștințe speciale.

Fiecare din științele speciale studiază o anumită formă a mișcării materiei, o formă sau un aspect al dezvoltării sociale, sau un sir de forme ale

<sup>1</sup> V. I. Lenin, *Opere*, v. 14, p. 127; *Materialism și empiriocriticism*, ed. P.M.R., p. 150.

<sup>2</sup> *Ibidem*, p. 123; resp. p. 146.

mișcării, legate între ele. „După cum o formă a mișcării se desvoltă din alta, tot astfel și reflectările acestor forme, diferitele științe, trebuie să decurgă în mod necesar una din alta“ — spune Engels<sup>1</sup>.

Științele naturii au ca scop să descopere legile naturii, pentru ca omul să-și poată supune forțele naturii și să le folosească pentru producerea de bunuri materiale și mijloace de trai. Marxism-leninismul ne învață că, atâtă vreme cât una din legile naturii ne este necunoscută, această lege, existând și acționând în afara conștiinței noastre, „ne transformă în sclavi ai «necesității oarbe». Aflând aceste legi, care acționează (precum a repetat de mii de ori Marx) independent de voința și de conștiința noastră, devenim stăpâni ai naturii. Dominarea naturii, realizată de practica omenească, e rezultatul reflectării juste, obiective, în mintea omului, a fenomenelor și proceselor naturii; ea constituie dovada că această reflectare reprezintă (în limitele celor arătate de practică) un adevăr obiectiv, absolut, etern“<sup>2</sup>.

Aceste teze se aplică și la știința despre societate, întru cât desvoltarea societății reprezintă și ea un proces necesar, natural-istoric, ce se desfășoară pe baza unor legi și legile ei sunt deopotrivă de obiective ca și legile naturii. Desvăluind legile desvoltării societății, existente independent de conștiința și voința oamenilor, știința marxist-leninistă ajută clasa muncitoare și Partidul ei marxist să se orienteze în împrejurările date, să înțeleagă esența celor ce se petrec și să prevadă desfășurarea evenimentelor; în mâinile clasei muncitoare, știința marxist-leninistă este un instrument pentru transformarea revoluționară a lumii, un instrument pentru construirea socialismului și comunismului. Bazându-se pe știința marxist-leninistă, clasa muncitoare dobândește posibilitatea să dirijeze desvoltarea societății în mod conștient, planificat, în conformitate cu legile obiective, cunoscute, ale acestei desvoltări.

Marxism-leninismul este știința legilor desvoltării naturii și societății, știința revoluției masselor asuprile și exploatație, știința victoriei socialismului în toate țările, știința construirii societății comuniste; marxism-leninismul este o știință înaintată, o măreață forță revoluționară care, nu numai că explică lumea, ci o și transformă.



Știința a fost generată de necesitățile practice ale societății și, în ultima instanță, de desvoltarea producției. Producția există întotdeauna sub forma unui mod de producție concret din punct de vedere istoric, care este forța principală ce determină caracterul orânduirii sociale în epoca respectivă și trecerea dela o orânduire la alta, superioară.

Modul de producție are două laturi: una o formează forțele de producție, cealaltă — relațiile de producție dintre oameni. Desvoltarea științei este condiționată de ambele laturi ale modului de producție, de totalitatea relațiilor sociale. Apariția și desvoltarea matematicii, a științelor naturii și a științelor tehnice este strâns legată de desvoltarea forțelor de producție ale societății, de desvoltarea unelțelor de producție și a însiși oamenilor care produc bunurile materiale, datorită unei anumite experiențe în producție. Științele naturii au crescut direct pe baza studierii și sintetizării.

<sup>1</sup> Fr. Engels, *Dialectica naturii*. Gospolitizdat, 1950, p. 199.

<sup>2</sup> V. I. Lenin, *Opere*, v. 14, p. 177; *Materialism și empiriocriticism*; ed. P.M.R., p. 211.

zării experienței în producție a oamenilor care, în procesul practicii de producție, cunosc și utilizează însușirile lucrurilor și forțele naturii.

Respingând teoriile idealiste ale lui Dühring cu privire la „matematica pură”, ale cărei teze ar fi toate, chipurile, *apriorice*, luate nu din practică, ci din „gândirea pură”, Engels a scris următoarele: „Ca și toate celelalte științe, matematica s-a născut din *necesitățile oamenilor*: din măsurarea pământului și a volumului vaselor, din calcularea timpului și din mecanica”<sup>1</sup>. Caracterizând legătura dintre științele naturii și producție și dependența desvoltării unei ramuri a științei de alta, Engels a spus: „Este necesar să se studieze *desvoltarea succesivă* a diferitelor ramuri ale științelor naturii. Mai întâi *astronomia*, care, chiar numai din cauza anotimpurilor, este absolut necesară pentru popoarele ce se ocupă cu păstoritul și cu agricultura. Astronomia nu se poate desvolta decât cu ajutorul matematicii. În consecință, a fost necesar să fie studiată și aceasta din urmă. În continuare, pe o anumită treaptă a desvoltării agriculturii și în anumite țări (ridicarea nivelului apei pentru irigări în Egipt) și în special odată cu apariția orașelor și a marilor construcții, precum și cu desvoltarea meșteșugului, s-a desvoltat și *mecanica*. Curând ea devine necesară și pentru *navigație* și *artă militară*. Ea are de asemenea nevoie de ajutorul matematicii și în acest fel contribue la desvoltarea ei. Si astfel, chiar dela început, apariția și desvoltarea științelor este condiționată de producție”<sup>2</sup>. Subliniind dependența strânsă, directă, dintre științele naturii și producție, Engels a arătat că întreaga hidrostatică a lui Toricelli s-a ivit din necesitatea practică de a regla torrentele din munți, din Italia, și de a crea instalații hidrotehnice; studiul electricității a progresat deosebit de rapid după ce oamenii au început să utilizeze în mod practic energia electrică pentru nevoile producției. Necesitățile progresului tehnic impun necontenit științei sarcini noi și o împinge înainte. Dacă astăzi „tehnica depinde într-o măsură considerabilă de situația științei — scria Engels — în schimb știința depinde într-o măsură cu mult mai mare de situația și *necesitățile* tehnicii. Dacă societatea manifestă vreo necesitate de ordin tehnic, ea împinge știința înainte mai mult decât zeci de universități”<sup>3</sup>.

Marea producție din zilele noastre este intemeiată pe utilizarea conștientă a datelor științelor naturii. Ea necesită studierea însușirilor mecanice, fizice și chimice ale lucrurilor, analiza științifică și sintetizarea întregii experiențe în producție din domeniul industriei și al agriculturii.

Descoperirea forței aburului, a electricității, a energiei atomice, marile descoperiri din domeniul chimiei, condiționate de desvoltarea producției și a tehnicii, influențează la rândul lor producția, dând naștere unor noi ramuri ale industriei și contribuind la desvoltarea puternică a forțelor de producție.

Dar desvoltarea științei nu este determinată numai de creșterea forțelor de producție, ci și de desvoltarea relațiilor de producție, de desvoltarea orânduirii economice a societății respective și a bazei ei. Odată cu apariția relațiilor antagoniste de producție, se adâncește contrastul dintre munca fizică și munca intelectuală, știința se separă de producătorii bunurilor materiale și se ridică împotriva lor, ca o forță dușmană lor, ca un instru-

<sup>1</sup> Fr. Engels, *Anti-Dühring*. Gospolitizdat, 1951, p. 37; Ed. P.C.R., p. 81.

<sup>2</sup> Fr. Engels, *Dialectica naturii*, p. 145.

<sup>3</sup> K. Marx, Fr. Engels, *Scriitori aleși*, 1947, p. 469.

ment al înrobirii lor de către clasele exploatatoare, ca un monopol al claselor avute.

Modul de producție nu determină numai întreaga orânduire socială, ci și condițiile desvoltării, răspândirii și utilizării cunoștințelor științifice în interesul unor anumite clase, precum și mijloacele și posibilitățile cunoașterii. În societatea împărțită în clase antagoniste, desvoltarea științei este condiționată, prin urmare, și de lupta de clasă, și de interesele și politica claselor dominante.

În societatea sclavagistă, știința servea modul de producție sclavagist, nevoie clasei stăpânitorilor de slavi și era un monopol al acestei clase. În condițiile feudalismului, știința a servit modul de producție feudal. Construirea castelelor feudale și a bisericilor, extinderea comerțului, navigația, tehnica militară — mai complexă — toate aceste imprejurări au impus studierea mecanicii, matematicii, astronomiei și a altor științe. Din cauza rutinei și stagnării crânduirii feudale, precum și dominației bisericii asupra vieții spirituale, știința s'a desvoltat extrem de încet, dar cu toate acestea a progresat. Desvoltarea industriei, a comerțului, a orașelor a determinat știința să se ridice împotriva bisericii și a religiei. Burghezia, care în acea perioadă era o clasă în ascensiune, avea nevoie de știință pentru desvoltarea industriei și a luat parte prin reprezentanții ei, cugetătorii progresiști, la revolta științei împotriva bisericii. Dar și atunci, jucând un rol revoluționar în lupta împotriva feudalismului și a temeliilor sale, burghezia, ca clasă exploatatoare, a continuat să folosească religia pentru a-și subordona massele exploatației și pentru a le întuneca conștiința.

Prin natura ei, știința adevărată, progresistă, este cu desăvârșire ostilă dogmatismului, rutinei și stagnării și își înalță cu curaj glasul împotriva concepțiilor învechite, care și-au trăit traiul și care contrazic adevărul, verificat prin practică. În societatea împărțită în clase antagoniste, știința, contribuind la desvoltarea forțelor de producție, ascute tocmai datorita acestui fapt și conflictul dintre noile forțe de producție și vechile relații de producție, care s'a transformat în cătușe pentru forțele de producție desvoltate.

Cunoașterea legilor descoperite de științele naturii și de științele tehnice — așa numitele științe aplicate — poate servi și servește diferite moduri de producție. Geometria lui Euclid a servit și producția sclavagistă, și cea feudală și cea capitalistă; ea servește și producția socialistă, legile chimiei, descoperite de Lomonosov și Mendeleev sunt folosite și în economia capitalistă și în cea socialistă.

Dar, în afara datelor și legilor, toate științele, inclusiv științele naturii, au, după cum am mai spus, baze filosofice, o interpretare filosofică a descoperirilor și legilor, și concluzii filosofice ce se deduc din ele. De concepția despre lume depinde caracterul studierii și interpretării faptelor și fenomenelor. Dar în societatea împărțită în clase, concepția despre lume diferă la diferitele clase. În societatea împărțită în clase, bazele filosofice ale științei îmbracă un caracter partinic, de clasă, și în munca lui fiecare savant introduce, conștient sau inconștient, ideile care reflectă interesele și concepția despre lume a unei clase respective. Știința ne înfățișează tabloul unei lupte crâncene între materialism și idealism, lupta dialecticii împotriva metafizicii. Estomparea acestui fapt înseamnă renunțarea la lupta împotriva ideologiei burgheze reacționare în domeniul științei, împotriva propagandei „obiectivismului” burghez și a ideilor burgheze false despre pretinsa „neutralitate” a științei.

Lupta biologilor miciuriști sovietici, în frunte cu T. D. Lîsenco, împotriva mendelist-morganistiilor, lupta adeptilor lui I. P. Pavlov împotriva curenților idealiste, reacționare, în fiziolgie, luptă împotriva abaterilor spre idealism ale unora dintre fizicienii sovietici, luptă împotriva idealismului în chimie, toate acestea sunt aspecte ale luptei împotriva influenței ideologiei burgheze reacționare și pentru ideologia socialistă, pentru materialismul dialectic, pentru o principialitate comunistă în știință.

O luptă deosebit de îndărjită se dă între materialism și idealism, între marxism-leninism și ideologia burgheză, în domeniul științelor sociale.



Științele sociale se deosebesc de științele naturii prin obiectul lor. Elementul lor comun constă în faptul că atât unele, cât și altele, au ca sarcină cunoașterea justă a legilor lumii obiective. După cum cunoașterea omului reflectă natura existentă independent de el, adică materia în dezvoltare, tot astfel cunoașterea socială a omului reflectă existența socială. Dezvoltarea societății este tot atât de cognoscibilă ca și dezvoltarea naturii; cunoștințele științifice cu privire la legile de dezvoltare a societății sunt cunoștințe autentice, care au valoare de adevăruri obiective. Prin urmare, știința istoriei societății poate deveni, cu toată complexitatea fenomenelor vieții sociale, o știință tot atât de exactă ca biologia de pildă, o știință capabilă de a folosi în practică legile dezvoltării societății.

„Prin urmare, în activitatea sa practică partidul proletariatului trebuie să se lase călăuzit nu de oarecare motive întâmplătoare, ci de legile dezvoltării societății, de concluziile practice care decurg din aceste legi”<sup>1</sup>.

Științele sociale studiază condițiile vieții materiale a oamenilor, dezvoltarea bazei și suprastructurii, diferențele forme ale conștiinței sociale și dezvoltarea limbii, a condițiilor de trai și a culturii. Științele sociale cercetează fenomenele care ating în mod direct interesele claselor. De aceea lupta de clasă și interesele de clasă își imprimă clar pecetea pe întreg conținutul, caracterul și orientarea științelor sociale și îi dau un caracter profund partinic de clasă. Interesele claselor exploataatoare limitează în extrem de mare măsură, mai mult chiar, fac imposibilă, pentru burghezia din epoca noastră, cunoașterea obiectivă a fenomenelor sociale, în deosebi a relațiilor de proprietate privată și de exploatare și împiedecă cunoașterea legilor de dezvoltare a societății. În prefața la Capitalul, Marx a scris: „În domeniul economiei politice, cercetarea științifică liberă nu are de înfruntat numai pe dușmanul pe care îl întâlnește în toate celelalte domenii. Natura specifică a materiei pe care o tratează ridică împotriva ei patimile cele mai violente, mai meschine și maijosnice ale omului: fururile interesului particular”<sup>2</sup>. Filosofii, sociologii, juriștii și economistii burghezi proclamă proprietatea privată și statul exploataator drept sacre și intangibile și fac din acest stat care este un instrument de oprimare al oamenilor muncii, ceva divin. Nu este de mirare că ideologii clăilor exploataților nu au putut crea o adevărată știință socială.

Marxismul a înălțat pentru prima oară filosofia, sociologia, istoriografia, dreptul și socialismul până la treapta de științe. Tot ce s'a creat până la

<sup>1</sup> I. V. Stalin, *Problemele leninismului*, ed. a 11-a rusă, p. 544—545; ed. a II-a P.M.R., p. 862.

<sup>2</sup> K. Marx, *Capitalul*, v. I, 1949, nr. 8, ed. P.M.R., p. 41.

marxism, în domeniul științelor sociale, nu a avut o fundamentare filosofică cu adevărat științifică; domina o concepție neștiințifică, idealistă asupra istoriei. „Sociologia“ și istoriografia premarxistă nu au făcut în cel mai bun caz, decât să acumuleze fapte brute, strânse fragmentar, și să zugrăvească unsie laturi izolate ale procesului istoric<sup>1</sup>.

Așa numita „economie politică burgheză clasică“, care conținea elemente de cunoaștere științifică, datează din perioada luptei de clasă nedesvoltate între burghezie și proletariat, când pe primul plan se afla lupta împotriva orânduirii feudale. Dar când în Franța și în Anglia burghezia a venit la putere, arată Marx, „ea căntă prohodul economiei științifice burgheze. Nu mai era vorba acum dacă cutare sau cutare principiu teoretic este adevărat, ci dacă este folositor sau vătămător capitalului, dacă îi este comod sau incompatibil, dacă este sau nu este pe placul poliției“<sup>2</sup>. Același lucru s-a petrecut și în filosofia, sociologia, dreptul și alte ramuri ale științei burgheze.

Fundamentând principiul partinității filosofiei marxiste și al științei, Lenin a arătat că a te aștepta la o știință socială „nepărtinitoare“, în societatea robiei salariate ar fi aceeași naivitate neroadă ca și când te-ai aștepta la nepărtinire din partea fabricanților, în chestiunea dacă n'ar trebui mărit salariul muncitorului, prin micșorarea profitului capitaliștilor. Lenin a subliniat că, știința burgheză „apără, într'un fel sau altul, robia salariată, pe când marxismul a declarat acestei robii un răsboi necruțător“<sup>3</sup>.

Despre profesorii burghezi, Lenin a scris: „Niciunul dintre acești profesori, în stare să producă cele mai valoroase lucrări în domeniile speciale ale chimiei, istoriei, fizicei, nu poate fi crezut nici măcar cu un cuvânt, atunci când este vorba de filosofie“, după cum nici profesorii de economie politică nu pot fi crezuți, „atunci când este vorba de teoria generală a economiei politice. Fiindcă, în societatea modernă, aceasta din urmă este, ca și gnoseologie, o știință de partid“<sup>4</sup>.

In interpretarea marxism-leninismului, principiul partinității științei nu înseamnă că nu poate exista o știință obiectivă despre societate, după cum au afirmat și afirmă idealiștii începând cu kantienii, sociologii subiectiviști ai narodnicismului, machiștii, bogdanoviștii și terminând cu pragmatiștii și instrumentaliștii americanii din zilele noastre. O știință adevărată, obiectivă, despre societate, este acea știință care exprimă interesele proletariatului, clasa cea mai înaintată, cea mai progresistă. Aceasta este știința marxist-leninistă. Partinitatea marxism-leninismului înseamnă adevărată obiectivitate a științei, deoarece marxism-leninismul cere ca realitatea să fie infățișată așa cum este.

De peste 100 de ani, lacheii savanți ai capitalului încearcă să combată și să nimicească marxismul. Dar încercările lor sunt zadarnice. Invățătura lui Marx este atotputernică, subliniază Lenin, fiindcă este justă: „Ea este completă și armonioasă, dând oamenilor o concepție unitară asupra lumii, o concepție care nu se poate împăca cu nici o superstiție, cu nici o idee reac-

<sup>1</sup> V. I. Lenin, *Opere*, v. 21, p. 40; *Marx-Engels-Marxism*, ed. P.M.R., p. 17-18.

<sup>2</sup> K. Marx, *Capitalul*, v. I, p. 13; ed. P.M.R., p. 45

<sup>3</sup> V. I. Lenin, *Opere*, v. 19, p. 3; *Trei izvoare și trei părți constitutive ale marxismului*, ed. P.M.R., p. 5.

<sup>4</sup> Idem, v. 14, p. 327-328; *Materialism și empiriocriticism*, cd. P.M.R., p. 386.

ționară, cu nici o apărare a subjugării burgheze<sup>1</sup>! Filosofia marxist-leninistă a dat omenirii muncitoare o armă puternică și de neînvins pentru cunoașterea și transformarea lumii. Adevarata știință socială a fost creată de Marx și Engels și desvoltată mai departe de Lenin și Stalin.

Știința socială marxistă a apărut în sănul orânduirii capitaliste ca o critică revoluționară, științifică, a capitalismului, din punctul de vedere al intereselor clasei muncitoare. Marxismul apare pe plan istoric ca succesorul legitim a tot ceea ce omenirea a creat mai bun în secolul XIX-lea, reprezentat prin filosofia și economia politică burgheză clasice și prin socialismul utopic. Decoarece știința socială anterioară lui Marx au creat-o, — arată Lenin — „în primul rând, economiștii clasici, descoperind legea valorii și împărțirea fundamentală a societății în clase; *dat fiind* că această știință au îmbogățit-o, apoi, în legătură cu primii, enciclopediștii din secolul al XVIII-lea prin lupta dusă împotriva feudalismului și a clericalismului; *dat fiind* că, cu toate vederile lor reacționare, istoricii și filosofii dela începutul secolului al XIX-lea au dus mai departe această știință, lămurind și mai mult problema luptei de clasă, desvoltând metoda dialectică și aplicând-o sau începând să o aplique în viața socială, — marxismul, care a făcut o serie de pași uriași înainte tocmai pe acest drum, reprezentă *desvoltarea supremă a întregii științe istorice, economice și filosofice din Europa*<sup>2</sup>. În același timp Lenin și Stalin arată că marxismul nu este o simplă continuare a științei anterioare. Marxismul a infăptuit o cotitură radicală, o revoluție în filosofie, economia politică și în învățătura despre socialism. Marxismul este concepția științifică despre lume a clasei muncitoare, clasa cea mai revoluționară din istorie, menită să distrugă capitalismul și orice exploatare a omului de către om și să construiască societatea comunistă. Sarcina marxiștilor, a arătat Lenin, este „să turnăm oțelul concepției marxiste și al suprastructurii corespunzătoare acestui conceptiu”<sup>3</sup>.

Pe fundamentalul de granit al ideologiei științifice a marxism-leninismului se formează Partidul Comunist, ca avantgardă clasei muncitoare; în conformitate cu această ideologie se creează instituțiile politice, juridice și celealte instituții ale societății sociale, se creează întreaga ei suprastructură.



Pentru a stabili raportul dintre știință și suprastructură, să ne călăuzim cu strictețe după caracterizarea dată suprastructurii de către tovarășul Stalin. „Suprastructura — ne învață tovarășul Stalin — sunt concepțiile politice, juridice, religioase, artistice, filosofice ale societății și instituțiile politice, juridice și celealte, corespunzătoare lor”<sup>4</sup>.

Suprastructura servește societatea cu idei politice, juridice și altele și creează instituțiile politice și dă altă natură, corespunzătoare acestor idei. Trăsăturile caracteristice ale suprastructurii constau în aceea că, ea este generată de o anumită bază, se schimbă, este lichidată și dispare odată cu lichidarea și dispariția bazei care a generat-o; suprastructura este produsul unei singure epoci. Suprastructura nu este numai generată de o anumită bază, ci o

<sup>1</sup> V. I. Lenin, *Opere*, v. 19, p. 3: *Trei izvoare și trei părți constitutive ale marxismului*, ed. P.M.R., p. 6

<sup>2</sup> V. I. Lenin, *Opere*, v. 20, ed. rusă, p. 184; ed. P.M.R., p. 199.

<sup>3</sup> Idem, v. 16, p. 343; *Lenin despre literatură*, ed. P.M.R., p. 91.

<sup>4</sup> I. V. Stalin, *Marxismul și problemele lingvisticii*; ed. P.M.R., 1950, p. 5.

și servește în mod activ, o ajută să capete formă, să se consolideze și să nimicească vechea bază. În societatea împărțită în clase, suprastructura are un caracter de clasă și servește clasa dominantă. Ea nu poate fi neutră față de baza ei și față de clasa care a creat-o, căci altfel, ar inceta de a fi suprastructură. Suprastructura este legată de producție nu în mod direct, nemijlocit, ci indirect, prin intermediul bazei. Sfera de acțiune a suprastructurii este îngustă și limitată.

Prin urmare, raportul dintre știință și suprastructură este determinat de caracterul legăturii ei cu producția și cu baza, de raportul ei față de diferențele clase, de sfera ei de acțiune, de funcțiile sociale și de legile desvoltării. Științele naturii sunt legate direct atât de producție, cât și de bază, sfera lor de acțiune este mai largă decât sfera suprastructurii. Dată fiind importanța și rolul științelor naturii, matematicii și științelor tehnice în desvoltarea producției și în deosebi a marii producții, Marx a definit știința ca potență spirituală a producției; după Marx, știința, aplicată la tehnologia producției, se transformă într-o nouă forță de producție. Dar aceasta nu înseamnă că științele naturii trebuie incluse în categoria forțelor *materiale* de producție ale societății, forțe care determină desvoltarea relațiilor ei economice, de producție, desvoltarea bazei; prin natura ei, știința este un element de seamă al culturii *spirituale*, care slujește diferitele domenii ale vieții sociale.

Condițiile de desvoltare a științei și caracterul utilizării ei în societatea împărțită în clase antagoniste, sunt în funcție de nivelul desvoltării și de starea bazei ei, de ascuțimea și adâncimea contradicțiilor de clasă și a luptei de clasă, de politica clasei care se află în fruntea societății respective.

O orânduire socială care și-a trăit traiul nu frânează numai desvoltarea forțelor de producție, ci și desvoltarea științei. Interesele forțelor și claselor reacționare intră în mod inevitabil în conflict cu forțele sociale progresiste și cu știința înaintată.

In epoca imperialismului, burghezia îngrădește aplicarea științei și a descoperirilor științifice, deoarece aceasta duce la deprecierea capitalului de bază existent. Dar, întrucât concurența se menține și sub domnia monopolurilor, iar natura marii producții bazată pe mașini necesită utilizarea datelor științei, burghezia imperialistă este nevoită, în scopul îmbogățirii ei, să contribue la desvoltarea unor anumite ramuri ale științei, în special a celor care sunt legate direct sau indirect de producția tehnicii de război.

Chiar și în perioada de ascensiune din istoria capitalismului, burghezia a apărut ca exponent al progresului științific și tehnic numai în măsura în care fără acest progres ea nu se putea îmbogați și nu putea intensifica exploatarea masselor muncitoare. După cum a arătat Marx, mărirea producției plus-valorii relative, în condițiile capitalismului, se realizează cu ajutorul desvoltării tehnicii, iar aceasta din urmă depinde într-o extraordinar de mare măsură de desvoltarea științei, deoarece tehnica actuală este întemeiată pe descoperiri științifice. Burghezul este, prin urmare, interesat în desvoltarea științei, numai în măsura în care știința poate să mărească producția plus-valorii. Setea de profit — iată motorul societății burgheze și al „civilizației“ ei, bazată pe proprietatea privată și asuprirea poporului. În condițiile societății împărțită în clase antagoniste, realizările științei și tehnicii sunt puse, înainte de toate, în slujba intereselor de îmbogățire ale claselor avute.

Adevărată menire a științei este să ușureze munca și condițiile de viață ale oamenilor și să mărească puterea lor asupra naturii. Dar în mâinile stă-

pânilor de sclavi, ale moșierilor și în deosebi ale capitaliștilor, știința este un instrument de subjugare și de exploatare a oamenilor muncii. Teoriile burgheze, care estompează natura de clasă a civilizației burgheze și afirmă că binefacerile științei, tehnicii și culturii în condițiile capitalismului ar fi deopotrivă de accesibile tuturor, capitaliștilor, cât și proletarilor, bancherilor miliardari cât și șomerilor, sunt pe de-a'ntregul mincinoase. „In societatea capitalistă progresul tehnicii și al științei înseamnă progresul în arta de a stoarce sudoarea“ — a spus V. I. Lenin<sup>1</sup>.

Științele sociale îndeplinește funcțiunile suprastructurii ideologice, deoarece ele servesc societatea cu idei care corespund consolidării unei anumite baze și clase, dominantă în societate. Știința burgheză apără orânduirea burgheză. Știința marxist-leninistă, care s'a născut în condițiile orânduirii burgheze, este o armă puternică a clasei muncitoare în lupta pentru răsturnarea capitalismului. Ea contribue la distrugerea bazei capitaliste și a suprastructurii ei și la apariția, consolidarea și desvoltarea bazei socialiste și a suprastructurii socialiste. Fiind concepția științifică despre lume a clasei muncitoare, marxism-leninismul îndeplinește funcțiunile suprastructurii ideologice a bazei socialiste.

Suprastructurile societății sclavagiste, societății feudale și a celei burgheze sunt pătrunse de o ideologie antiștiințifică, reacționară, idealistă și religioasă. Dimpotrivă, în societatea socialistă întreaga ideologie dominantă este științifică. Conceptiile marxiste politice, juridice, filosofice și estetice, care domină în societatea socialistă, fac parte din suprastructura bazei sociale. Din cele expuse, reiese raportul științei față de bază și suprastructură. Potrivit definiției tovarășului Stalin, suprastructura este generată de o bază dată, o servește numai pe aceasta, se schimbă și este lichidată împreună cu baza ei și acțiunea ei este limitată de baza respectivă. Știința, dimpotrivă, este produsul multor epoci. Știința are un conținut obiectiv adevărat, care nu depinde de om și de omenire și care nu se schimbă și nu este lichidat în urma schimbării sau lichidării modului de producție, în sănul căruia au fost dobândite aceste cunoștințe. Ce e drept, știința care a crescut în sănul vechii societăți, trebuie să fie adaptată pentru ca să poată servi noua orânduire socialistă; de aceea, atunci când se trece dela vechea orânduire, capitalistă, la noua orânduire, socialistă, știința și instituțiile științifice sunt supuse unei restructurări. Dar aceasta nu înseamnă în niciun caz lichidarea științei anterioare.

In problema privitoare la științe, marxism-leninismul a dus și duce lupta atât împotriva obiectivismului burghez, cât și împotriva vulgarizatorilor marxismului. La timpul său, denaturând marxismul în spiritul machismului, negând existența în știință a adevărului obiectiv și ștergând deosebirea principială dintre ideologia științifică și cea religioasă, Bogdanov a afirmat că știința nu este decât o formă ideologică, subiectivă a experienței umane. Dela aceste principii machiste au pornit „cei dela Proletcult“ care propuneau să se renunțe la întreaga știință și cultură anterioară. Bogdanov și proletcultiștii cereau, de pildă, să se înlocuiască geometria „burgheză“ printr'o geometrie „proletară“. Vulgarizatorii marxismului afirmau că proletariatul trebuie să construiască o știință și tehnică absolut nouă, „proletară“, negând tot ce existase înainte; demascând aceste afirmații, Lenin și Stalin învață Partidul și clasa muncitoare să ia toate realizările științei și tehnicii create sub

<sup>1</sup> V. I. Lenin, *Opere*, v. 8, p. 557.

capitalism și să le ducă mai departe, să utilizeze în spirit critic cultura trecutului pentru construirea socialismului și comunismului.

Adresându-se tineretului, la Congresul al III-lea al Comsomolului, V. I. Lenin a spus : „...ați comite o greșală enormă dacă ați incerca să trageți de aci concluzia că poti deveni comunist fără să-ți însușești tot ceea ce cunoștința omenească a adunat. Ar fi greșit să credeți că e deajuns să-ți însușești lozincile comuniste, concluziile științei comuniste, fără a-ți însuși acea sumă de cunoștințe a căror consecință este însuși comunismul. Un exemplu de felul cum comunismul s'a ivit din suma cunoștințelor omenești este marxismul”<sup>1</sup>.

Lenin a spus că societatea comunistă poate fi construită numai bazându-se pe cele mai înalte realizări ale științei și tehnicei. Desvoltând aceste idei ale lui Lenin, tovarășul Stalin, în mesajul adresat primei Conferințe Unionale a studenților proletari, a trasat studenților sovietici sarcina „...de a-și însuși știința și de a crea în vederea înlocuirii vechilor cadre profesorale un schimb nou format din oameni noi, din oameni sovietici”<sup>2</sup>.

Așa dar, linia Partidului Comunist în domeniul științei este de a assimila în spirit critic toate comoriile acumulate de omenire în domeniul cunoștințelor, de a lua din această sumă de cunoștințe științifice tot ceea ce este prețios, înaintat, adevărat, și de a-l folosi pentru construirea comunismului. Lenin și Stalin pornesc dela principiul că cunoștințele privitoare la legile naturii și societății, cunoștințe verificate și confirmate de practică, sunt autentice și că legile descoperite de știință au valoare de adevăruri obiective. Cunoștințele dobândite trebuie păstrate în interesul desvoltării mai departe a științei, deoarece ideile teoriilor științifice noi nu apar pe un teren necultivat înainte. Savanții utilizează materialul științific acumulat anterior, datele, concluziile și legile verificate, punându-le în slujba societății respective și a clasei respective. Pe măsură ce se acumulează date și descoperiri noi, trebuie verificate și faptele anterioare, trebuie revizuite vechile concluzii, ipoteze și teorii, trebuie aprofundate și precizate formulările legilor, etc. Condițiile, mijloacele și orientarea cunoașterii sunt determinate de caracterul orânduirii sociale, de modul ei de producție și de baza societății ; dar acest lucru nu trebuie înțeles ca și când noțiunile și descoperirile științifice ar apăra dela sine, în mod automat, din baza economică, cum presupun vulgarizatorii marxismului : descoperirile științifice sunt rezultatul unui proces complex și migălos de cunoaștere a legilor naturii și societății, rezultatul observărilor, experimentelor, analizei și sintezei științifice, al stabilirii legăturilor interne și legilor fenomenelor, precum și al verificării teoriei prin practică. În domeniul ideologiei în general și în domeniul științei în special, economia nu creează nimic în mod automat, ea determină numai condițiile, mijloacele, sarcinile și orientarea desvoltării științei și caracterul utilizării cunoștințelor științifice dobândite. Cunoașterea științifică, condiționată de desvoltarea societății, are și propria ei independentă relativă, propriile ei legi interne de desvoltare ; una din legile interne de desvoltare a științei este înlăturarea concluziilor, teoriilor și ipotezelor anterioare care sunt în contradicție cu faptele și descoperirile noi ale științei. Faptele și descoperirile noi duc la aprofundarea, precizarea, revizuirea, transformarea radicală și chiar la respingerea totală a unui sir întreg de con-

<sup>1</sup> V. I. Lenin, *Opere*, v. 31, p. 261 ; *Marx-Engels-Marxism*, ed. P.M.R., p. 468.

<sup>2</sup> I. Stalin, *Opere*, v. 7, p. 88 ; ed. P.M.R., p. 90.

cluzii, ipoteze și teorii anterioare și la afirmarea unor teorii și concluzii noi, mai profunde și adevărate, aceasta fiind forma specifică a desvoltării cunoașterii științifice. Lupta de opinii, critica concepțiilor și teoriilor învechite, eronate și reacționare și afirmarea teoriilor noi, înaintate, progresiste, îată manifestarea specifică în științe a legii generale a desvoltării, legea luptei dintre vechi și nou.

In condițiile societății burgheze în putrefacție, contradicțiile din desvoltarea științei sunt folosite de reacțione și nu-și află o soluționare justă, fapt care determină adâncirea crizei în știința burgheză.

In geniala lucrare „Materialism și empiriocriticism“, V. I. Lenin, analizând criza științelor naturii în societatea burgheză, a arătat că în desvoltarea ei știință dă naștere materialismului dialectic, dar în condițiile capitalismului în putrefacție nașterea este dureroasă: „In afara ființei vii și viabile, ea dă naștere, în mod inevitabil, și unor roade moarte, unor rămășițe ce trebuesc aruncate la lada cu gunoiu. Printre aceste rămășițe se numără idealismul fizic, întreaga filosofie empiriocritică, împreună cu empiriosimbolismul, empiriomonismul, etc., etc.“<sup>1</sup>.

In lucrarea „Anarhism sau socialism?“ tovarășul Stalin a dat un model strălucit de felul în care marxiștii trebuie să trateze realizările întregii științe anterioare. Lenin și Stalin au arătat că din știința creată de societatea burgheză trebuie să se aleagă cunoștințele autentice și pozitive, având valoare de adevăr obiectiv, și să se eliminate ceeace este vechitură burgheză, scolastică, metafizică și idealistă.

Revoluția socialistă, care a lichidat baza capitalistă și suprastructura ei și a creat baza socialistă și suprastructura corespunzătoare, instaurează dominația ideologiei socialiste, a ideologiei științifice a marxism-leninismului, înălțură rămășițele capitalismului din conștiința oamenilor și manifestările ideologiei burgheze în filosofie, științele naturii și științele tehnice. Revoluția socialistă lichidează denaturările burgheze, pseudoștiința burgheză, dar nu știința adevărată, creată în sânul vechii societăți. Clasele reacționare și nu proletariatul au interesul ca știința să fie lichidată și înlocuită prin misticism, idealism, religie. Dimpotrivă, proletariatul are interesul să preia întreaga știință, toate cunoștințele științifice și să le pună în slujba noii orânduirii sociale, în slujba oamenilor muncii și împotriva exploatatorilor.

Păstrând întreg conținutul pozitiv al științei și eliberând știința de lanțurile capitalului, revoluția socialistă lichidează diferențele teorii reacționare, antiștiințifice, metafizice și idealiste, care denaturează și frânează desvoltarea științei. Construirea bazei economice a socialismului a fost însotită de sdrobirea și stârpirea teoriilor burgheze și a ideologiei burgheze reacționare și de consolidarea dominației ideologiei socialiste, științifice.



In societatea socialistă, odată cu legile generale ale desvoltării istorice, acționează legi specifice și forțe motrice proprii numai ei. Cea mai importantă dintre aceste legi noi este concordanța deplină dintre relațiile de producție și caracterul forțelor de producție. Proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție și sistemul economic socialist, ca bază economică a societății socialiste, înălțură anarhia producției și creează posibilitatea și nevoie de unei economii planificate și a utilizării constiente a tuturor rea-

<sup>1</sup> V. I. Lenin, *Opere*, v. 14, p. 299; *Materialism și empiriocriticism*, ed. P.M.R. p. 353.

lizărilor științei și tehnicei. Desvoltarea economiei socialiste este subordonată sarcinilor ridicării neîncetate a nivelului material și cultural al oamenilor muncii.

In urma victoriei socialismului în U.R.S.S., au fost create relații principiale noi, încă necunoscute în istorie, între știință și oamenii muncii.

Caracterizând trecerea societății dela capitalism la socialism, Marx și Engels au relevat că în condițiile socialismului, legile acțiunilor sociale ale oamenilor vor începe, pentru întâia dată în istoria omenirii, să fie aplicate de către oamenii muncii în deplină cunoștință de cauză, și vor fi subordonate dominației acestora. Acest lucru înseamnă că în societatea socialistă condițiile și legile vieții sociale care în trecut se împotriveau oamenilor ca forțe străine, neînțelese, anarchice și dușmănoase, ce-i dominau, cad sub controlul oamenilor și sunt folosite în mod conștient de ei în interesul desvoltării societății.

In mâinile Partidului Comunist știința marxist-leninistă, privitoare la legile desvoltării sociale, la legile revoluției și construirii socialismului și comunismului, constituie o uriașă forță organizatoare, mobilizatoare și transformatoare. Fără știința marxist-leninistă, fără sdobuirea teoriilor dușmănoase, menșevico-trochiste, zinovieviste și buhariniste și a exponentilor lor, nu s-ar fi putut construi societatea socialistă și nu ar fi putut să fie asigurată victoria socialismului.

Pentru întocmirea și înfăptuirea planurilor cincinale staliniste și a mărețului Plan de transformare a naturii, sunt utilizate realizările cele mai înalte ale gândirii științifice și tehnice. Aceste planuri pornesc dela principiul fundamental al materialismului istoric, anume că, creșterea forțelor de producție determină în ultimă instanță, întreaga desvoltare socială, că relațiile sociale de producție se bazează pe tehnica cea mai înaintată, că baza care determină desvoltarea suprastructurii sociale, este baza economică socialistă și că suprastructura socialistă joacă un rol activ și creator în faurirea și consolidarea bazei sale, în construirea societății comuniste.

Necesitatea desvoltării planificate a economiei sociale și a conducerii ei planificate de către societate și stat necesită cunoașterea legilor economice ale socialismului în scopul aplicării lor în practica construcției economice. Tovarășul Stalin subliniază cu o deosebită forță că cea dintâi sarcină a științelor sociale este studierea și descoperirea legilor desvoltării sociale și că partidul proletariatului trebuie să-și însușească în primul rând cunoașterea legilor desvoltării producției și a legilor desvoltării economice a societății și să se conducă după ele în activitatea lui practică. I. V. Stalin ne învață că fiecare leninist trebuie să fie un om politic și să participe la viața socială, un om „care cunoaște legile de desvoltare ale societății, care știe să se folosească de aceste legi și tinde să ia parte activă la conducerea politică a țării”<sup>1</sup>.

Caracterul, orientarea și condițiile desvoltării științei sovietice sunt determinate de caracterul societății sociale sovietice, de legile desvoltării ei și de cerințele construirii comunismului. Desvoltarea planificată a economiei sociale condiționează de asemenea necesitatea planificării muncii științifice. Planificarea activității științifice în funcție de interesele întregului stat, asigură rezolvarea în primul rând a sarcinilor nodale, pe care le ridică

<sup>1</sup> I. V. Stalin, *Problemele leninismului*, ed. a II-a rusă, p. 599; ed. a II-a P.M.R., p. 943.

practica construirii comunismului, repartizarea planificată a forțelor și a mijloacelor științifice și activitatea planificată a rețelei largi de instituții de cercetări științifice, legate organic de economia națională. Toate acestea sunt de conceput în condițiile anarhiei economiei capitaliste.

Marea producție actuală utilată cu o tehnică superioară, necesită o preocupare permanentă din partea laboratoarelor și institutelor științifice de tot felul. Întreprinderile sovietice fruntașe se transformă ele însăce într'un fel de laboratoare științifice, în centre și nuclee ale gândirii tehnico-științifice, unde se largeste și se întărește colaborarea creatoare dintre muncitorii inovatori, cu o calificare superioară, inventatorii, maiștrii, inginerii și oamenii de știință, colaborare care leagă indisolubil știința de producție.

Știința sovietică este știința cea mai de seamă, știința cea mai democratică și cu adevărat populară. Ea este dusă înainte nu numai de către cadrele de savanți specialiști, dar și de milioanele de inovatori din producție, stahanoviști și experimentatori mici uriniști. Activitatea științifică din U.R.S.S. se întemeiază pe colaborarea tovarășească și pe ajutorul reciproc socialist, pe îmbinarea activității individuale a savanților cu munca colectivului științific.

Caracterizând știința înaintată, tovarășul Stalin a arătat că ea nu stă departe de popor, slujește poporul, nu din constrângere, ci de bunăvoie și cu bucurie, nu permite ca bătrâni ei conducători să se închidă cu îngâmfare în cochilia lor de monopolizatori ai științei, ci să deschidă cu bucurie porțile științei tinerelor forțe, sfârșimă cu curaj tradițiile, normele și principiile învechite, atunci când ele devin o frână pentru progres și știe să creeze noi tradiții, noi norme, noi principii.

Știința sovietică, cea mai înaintată știință din lume, asimilând tradițiile revoluționare, progresiste, ale trecutului, a îmbogățit aceste tradiții și a creat tradiții revoluționare noi, păstrunse de spiritul marxismului.

Nicări și nicicând în istorie o știință nu a avut sarcini creatoare atât de mărețe și nobile ca în U.R.S.S. În societatea sovietică, știința servește conștient, deschis, interesele oamenilor muncii și este un mijloc puternic de ridicare a nivelului lor cultural și tehnic. În activitatea lor, oamenii de știință se conduc după politica Partidului Comunist și a Statului Sovietic, baza vitală a orânduirii sovietice.

În țările capitalismului, misiunea creatoare a științei este deturnată în folosul reacțiunii imperialiste. Știința despre viață — biologia — a devenit în mâinile imperialiștilor un instrument al morții, un mijloc al războiului bacteriologic. Imperialiștii din S.U.A. se folosesc de monștri fasciști, printre care și de unii criminali de război hitleriști și japonezi, pentru a pregăti cât mai multe cadre de ucigași în vederea războiului bacteriologic și chimic. Imperialiștii au trasat științei următoarea sarcină: să descopere noi și noi mijloace pentru exterminarea oamenilor și pentru provocarea de distrugeri barbare. Unul dintre ațățătorii la război, generalul Schassen, a scris: „Până în prezent, războiul a fost un mijloc puțin eficace pentru exterminarea oamenilor... Ar fi extrem de important să găsim un mijloc de a purta războiul astfel, încât să poată fi uciși oamenii, fără a distruge clădirile, dar în același timp să nu se dea celor rămași în viață posibilitatea să se folosească de ele“.

În condițiile socialismului, unde geniul omenesc este pus în slujba poporului, știința a devenit o măreță forță creatoare, constructivă și dătătoare de viață. În U.R.S.S. savantul știe că, dacă obține dublarea producției

medii la heclar, la cereale și plante industriale, acest lucru nu va duce la o criză și la o catastrofă economică, ci va fi spre binele poporului sovietic, și în ultimă instanță, spre binele întregii omeniri. Descoperind o nouă mașină, mai productivă, savantul sovietic știe că prin aceasta el nu elimină din procesul producției zeci și sute de mii de muncitori și nu-i condamnă la șomaj, mizerie și foame, așa cum se petrec lucrurile în lumea capitalistă. În condițiile socialismului, o mașină nouă, mai perfecționată și mai productivă, îmbogățește întregul popor. Știința sovietică, savanții sovietici, rezolvă problemele prelungirii vieții oamenilor și se străduesc să găsească mijloacele cele mai eficace pentru a lupta împotriva bolilor, pentru a mări productivitatea muncii și a accelera mersul înainte al societății socialești spre comunism.

Orânduirea socialistă favorizează propășirea științei. Nicăieri în lume știința nu se bucură de un sprijin atât de nelimitat din partea statului și a poporului, ca în societatea socialistă. Forța științei sovietice constă în aceea că ea se desvoltă mulțumită inițiativei creatoare a numeroaselor cadre științifice și datorită sprijinului neînțepătorit dat de jos, de armata de stahanoviști din fabrici și de pe ogoare, precum și datorită sprijinului multilateral și conducerii înțelepte de sus, din partea Statului Sovietic, al C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. și al tovarășului Stalin personal, marele corifeu al științei. Sub îndrumarea Partidului Comunist, în U.R.S.S. s'a format o armată puternică de savanți, care numără 150.000 oameni, printre care zece mii de doctori în științe și profesori și peste 40.000 candidați în științe și docenți; în comparație cu 1940, numărul instituțiilor de cercetări științifice a crescut cu 50%. Nicio altă țară nu a cunoscut și nu cunoaște o asemenea dezvoltare uriașă a științei, o asemenea ampliere a pregătirii cadrelor științifice.

Luând cuvântul în fața alegătorilor, în 1946, I. V. Stalin a spus: „Nu mă îndoesc că, dacă vom acorda ajutorul cuvenit savanților noștri, ei vor ști nu numai să ajungă, dar să și întreacă în scurt timp realizările științei de dincolo de hotarele țării noastre“. Savanții sovietici, însușindu-și cu succes concepția despre lume și metoda marxism-leninismului, au îmbogățit știința cu un sir de descoperiri remarcabile, și într-o serie de ramuri ale științei au ocupat locul întâi în știința mondială.

In Țara Socialismului, unde nu există clase dușmănoase și unde poporul este sudat prin marea unitate moral-politică, savanții bolșevici, membrii de partid și cei fără de partid, acționează în front unic împotriva teoriilor burgheze, dușmane științei. Sub steagul ideilor comuniste, al patriotismului sovietic, savanții sovietici luptă împotriva influențelor reațională, care pătrund în țară din străinătate, ei luptă pentru ideile înaintate în știință, pentru dezvoltarea creatoare a acesteia pe baza concepției materialist-dialectice despre lume.

Cările de înflorire a științei sovietice trec prin lupta de opinii, prin critica liberă și discuțiile creative. „Este îndeobște recunoscut că nicio știință nu se poate desvolta și prospera fără lupta de opinii, fără libertatea criticii“ — a arătat tovarășul Stalin. Numai socialismul creează adevărată libertate a criticii în domeniul științei, o libertate în interesul oamenilor muncii și nu al unui pumn de capitaliști.

Discuțiile creative din filosofie, biologie, fiziologie și lingvistică au îmbogățit știința sovietică cu noi idei rodnice. O importanță deosebită de mare o are lucrarea genială a tovarășului Stalin, „Marxismul și problemele lingvisticii“. Această lucrare a tovarășului Stalin, îndreptată împotriva vul-

garizatorilor, simplificatorilor, bucherilor și talmudistilor, arată în ce fel trebuie soluționate în spirit creator cele mai complicate probleme ale științei.

Marxismul este dușmanul oricărui dogmatism. Lenin și Stalin au arătat și au desvoltat întotdeauna marxismul viu, creator, demascând fără cruceare „marxismul” dogmatic al menșevicilor și oportuniștilor, care se cramponau de litera marxismului, de diferitele sale teze depășite și trădau spiritul marxismului și metoda lui revoluționară. „Marxismul ca știință nu poate sta pe loc, — el se desvoltă și se perfecționează. În desvoltarea lui, marxismul nu poate să nu se îmbogățească cu experiența nouă, cu noile cunoștințe, — prin urmare unele formule și concluzii ale lui nu pot să nu se schimbe cu timpul, nu pot să nu fie înlocuite de formule și concluzii noi, corespunzătoare noilor sarcini istorice. Marxismul nu admite formule și concluzii imutabile, obligatorii pentru toate epociile și perioadele. Marxismul este dușmul oricărui dogmatism”<sup>1</sup>.

I. V. Stalin arată că a ne însuși teoria marxistă, înseamna a ne însuși esența ei și a învăța să o folosim atunci când soluționăm problemele practice ale mișcării revoluționare, în diferite condiții ale luptei de clasă a proletariatului. Teoria revoluționară nu este o dogmă. Ea se formează în strânsă legătură cu practica mișcării revoluționare de masă și trebuie să stea în slujba practicii, să fie verificată de datele practicii și să se îmbogățească permanent cu experiența practică. Teoria, ne învăță tovarășul Stalin, devine o dogmă moartă, lipsită de obiect și scolastică, dacă nu este legată de practică, după cum și practica devine oarbă dacă teoria nu-i luminează calea. Teoria devine o mareată forță revoluționară, dacă se formează și se desvoltă în legătură indisolvabilă cu practica mișcării revoluționare; atunci și numai atunci ea poate da mișcării forță de orientare și de înțelegere a legăturii interne a evenimentelor, forță previziunii științifice. Marxism-leninismul unește indisolvabil teoria și practica. Tocmai de aceea el este o învățatură creațoare și veșnic vie.

S'a scurs peste un sfert de veac, de când tovarășul Stalin, salutând Prima Conferință Unională a studenților proletari, îndemnând la însușirea științei, la desvoltarea ei prin toate mijloacele, a scris: „Cred că țara noastră, cu deprinderile și tradițiile ei revoluționare, cu lupta ei împotriva inertiei și stagnării în gândire, oferă cele mai favorabile condiții pentru înflorirea științelor. Nu începe îndoială că îngustimea mic-burgheză și rutina, proprii vechilor profesori din școala capitalistică, sunt o ghiulea care atârnă de picioarele științei. Nu începe îndoială că de o creație științifică deplină și liberă sunt capabili numai oamenii noi, lipsiți de aceste neajunsuri. Țara noastră are în această privință un viitor mareț de citadelă și de pepinieră a științelor, libere de orice cătușe”<sup>2</sup>.

Previziunea tovarășului Stalin s'a infăptuit în întregime. U.R.S.S. a devenit o puternică citadelă și o pepinieră a științei celei mai înaintate din lume. Construind cu succes societatea comunistă, popoarele din U.R.S.S. folosesc toate realizările științei și tehnicii.

Comunismul este singurul succesor legitim al tuturor cuceririlor științei și tehnicii, al tuturor realizărilor culturii umane, comunismul asigură înflorirea deplină a științei și tehnicii, a artei și a culturii, în interesul întregii omeniri.

<sup>1</sup> I. V. Stalin, *Marxismul și problemele lingvisticii*, ed. P.M.R., 1950, p. 56.

<sup>2</sup> I. Stalin, *Opere*, v. 7, p. 88—89; ed. P.M.R., p. 91.

## SCURT DICTIONAR FILOSOFIC

*Publicam în traducere românească extrase din lucrarea „Scurt Dictionar Filosofic” de M. Rosenthal și P. Iudin, apărut la Moscova în anul 1951, în ediția a III-a.*

**BAZĂ ȘI SUPRASTRUCTURA** — „Baza este orânduirea economică a societății într-o etapă dată a dezvoltării ei. Suprastructura — sunt concepțiile politice, juridice, religioase, artistice, filosofice ale societății și instituțiile politice, juridice și celealte, corespunzătoare lor“ (Stalin). În știință marxistă despre societate, problema bazei și suprastructurii are o însemnatate uriașă. Înțelegerea justă a problemei, ce anume constituie baza societății și suprastructura ei, care este legatura dintre bază și suprastructură, care este legătura dintre baza economică și suprastructură, pe de o parte, și producție și forțele de producție, pe de alta parte, dă posibilitatea să se descopere legea obiectivă a dezvoltării societății și să se înălțure orice subiectivism în cercetarea istoriei omenirii. Definind baza ca orânduire economică a societății, I. V. Stalin arată că orânduirea politică, relațiile juridice, ideologia sunt determinate în mod nemijlocit de relațiile de producție. Relațiile de producție însă, un tip sau altul al relațiilor de producție, se caracterizează prin forma de proprietate. Starea relațiilor de producție arată în mâinile cui se află mijloacele de producție: la dispoziția întregii societăți sau la dispoziția diferitelor persoane, grupuri, clase, care folosesc aceste mijloace de producție pentru exploatarea altor persoane, grupuri, clase. În prefața lucrării „Contribuții la critica economiei politice“, Marx a arătat că „totalitatea acestor relații de producție constituie structura economică a societății, baza reală pe care se ridică o suprastructură juridică și politică și căreia îi corespund anumite forme de conștiință socială“. Baza nu este ceva permanent și imuabil. Definind baza, tovarășul Stalin subliniază caracterul ei istoric, vorbește despre ea ca despre orânduirea economică a societății într-o etapă dată a dezvoltării ei. De exemplu, baza societății socialiste se deosebește în mod radical de baza orânduirii capitaliste. Baza societății socialiste se caracterizează prin dominația proprietății sociale asupra mijloacelor de producție și prin inexistența exploatarii omului de către om. Baza capitalismului înseamnă dominația proprietății private asupra mijloacelor de producție, care este un instrument de exploatare a clasei muncitoare și a tuturor masselor muncitoare de către burghezie. Dacă baza servește societatea din punct de vedere economic, suprastructura „servește societatea cu idei politice, juridice, estetice și altele și creează pentru socie-

tate instituțiile corespunzătoare — politice, juridice și altele“ (Stalin). Una dintre particularitățile suprastructurii constă în faptul că ea nu este legată direct de producție, de forțele de producție. Forțele de producție determină în mod nemijlocit baza societății. Suprastructura însă, după cum arată I. V. Stalin, „este legată de producție numai indirect, prin intermediul economiei, prin intermediul bazei“. Suprastructura nu oglindește schimbările în nivelul dezvoltării forțelor de producție dintr-odată și direct, ci după schimbările petrecute în bază, prin râsfrângerea schimbărilor din producție în schimbările din bază. Această teză stalinistă are o mare însemnatate pentru lupta împotriva a tot felul de vulgarizatori, care deduc ideile juridice, estetice și altele, direct din producție, denaturând astfel legile reale ale apariției și dezvoltării suprasfructurii, rolul și însemnatatea ei în viața societății. În lucrarea sa „Marxismul și problemele lingvisticii“, tovarășul Stalin a făcut o analiză profundă a esenței și legăturii dintre suprastructura și baza economică. În primul rând, suprastructura este în strânsă dependență față de bază. „Dacă se modifică și se lichidează baza, după ea se modifică și se lichidează suprastructura ei; dacă ia ființă o bază nouă, în urma ei se naște o suprastructură corespunzătoare acesteia“ (Stalin). Istoria societății oferă numeroase exemple de modul cum se transformă suprastructura societății ca urmare a lichidării bazei economice vechi și apariției bazei noi. Tocmai această legătură firească dintre suprastructură și bază dă posibilitatea să se înțeleagă pentru ce în diferite epoci istorice există diferite idei politice, juridice, estetice și altele. „Suprastructura — arată I. V. Stalin — este produsul unei singure epoci, în cursul căreia trăiește și acționează baza economică dată. De aceea suprastructura nu trăiește mult, ea este lichidată și dispare odată cu lichidarea și dispariția bazei date“. Generată de o anumită bază economică, suprastructura nu este însă — după cum cred tot felul de vulgarizatori — o consecință pasivă a economiei, și economia nu reprezintă nicidcum unica forță activă în desvoltarea societății. Dintre vulgarizatorii care negau rolul activ al suprastructurii făceau parte „economiștii“ și menșevicii, care propagau reacționara lor „teorie a spontaneitații“, negau necesitatea dictaturii proletariatului pentru construirea socialismului. Ideea vulgarizatoare a atitudinii pasive a suprastructurii este folosită în mod premeditat și de socialistii de dreapta din zilele noastre, care propagă teoria dușmană marxismului a „integrării pașnice a capitalismului în socialism“ fără luptă revoluționară, fără răsturnarea puterii burgheziei. Marxism-leninismul a zdrobit aceste „teorii“ oportuniste, contrarevoluționare. După cum a arătat tovarășul Stalin, odată aparută, suprastructura „devine o forță activă din cele mai mari, ajută activ bazei sale să capete formă și să se consolideze, ia toate măsurile pentru a ajuta noii orânduiri să nimicească și să lichideze vechea bază și vechile clase“. Tovarășul Stalin subliniază că altfel nici nu se poate: baza, tocmai de aceea își și creează suprastructura, pentru ca ea să fie ajutată să se consolideze. În societatea împărțită în clase, suprastructura are un caracter de clasă, ea nu poate avea o atitudine indiferentă față de baza sa, o atitudine egală față de toate clasele: altfel, ea nu ar mai fi suprastructură. Exercitând o influență puternică asupra bazei, suprastructura este în stare să grăbească sau, dimpotrivă, să încelinească desvoltarea societății. Astfel, burghezia folosește statul ei în

vederea luptei împotriva revoluției proletare, împiedecând în felul acesta desvoltarea progresivă a societății. Prin urmare, suprastructura politică joacă aici un rol reațional activ. Cucerind puterea politică, proletariatul desfințează proprietatea privată burgheză, care împiedecă desvoltarea forțelor de producție, creând condiții pentru trecerea micii gospodării cărănești pe fâșașul gospodăriei socialiste, colective. În locul proprietății private se stabilește proprietatea socială socialistă asupra mijloacelor de producție. Statul proletar creează astfel posibilități nelimitate pentru desvoltarea forțelor de producție. Avem aici un exemplu viu de rolul revoluționar activ pe care-l joacă suprastructura politică în desvoltarea societății, a economiei ei și a forțelor de producție. În societatea socialistă, rolul suprastructurii devine deosebit de important. Aceasta se explică prin faptul că, spre deosebire de societatea capitalistă, unde desvoltarea economiei este bazată pe legi spontane, în societatea sovietică socialistă, economia și cultura se desvoltă potrivit unor planuri elaborate în mod științific. Niciodată încă în istoria omenirii, statul nu a îndeplinit funcția economico-organizatorică și cultural-educativă. Această funcție este pentru prima oară îndeplinită de Statul Sovietic. Politica Partidului Bolșevic este baza vitală a regimului sovietic și îndrumăază întreaga desvoltare a Statului Sovietic în interesul poporului. În societatea sovietică, bazată pe atitudinea conștientă a oamenilor față de muncă, față de proprietatea socialistă, ideologia, educarea în spirit comunist a masselor capătă un rol primordial. În virtutea acestui fapt, rolul suprastructurii în societatea noastră sovietică și influența pe care o exercită asupra desvoltării vieții materiale a societății sunt imense. În perioada actuală, când sub conducerea Partidului Comunist poporul sovietic înfăptuește grandioasele sarcini ale trecerii treptate dela socialism la comunism, o condiție hotărîtoare a succesului mișcării înainte este întărirea continuă a Statului Sovietic, educarea masselor muncitoare în spiritul comunismului, ai patriotismului sovietic, întărirea întregului front ideologic, lupta împotriva rămășițelor capitalismului în conștiința oamenilor. Învățătura despre baza și suprastructura societății, creată de Marx și Engels și desvoltată de Lenin și Stalin, este o călăuză eficientă în lupta pentru desfințarea orânduirii capitaliste și construirea comunismului. Înțrcăt statul burghez și dreptul burghez contribue activ la menținerea bazei economice a capitalismului, a orânduirii economice de exploatare și asuprire, fără desfințarea puterii burgheziei, ne învață marxism-leninismul, este imposibilă desfințarea orânduirii capitaliste, este imposibilă eliberarea socială a clasei muncitoare și a tuturor oamenilor muncii și, prin urmare, este imposibilă construirea socialismului. Numai revoluția socialistă, care desfințează dictatura burgheziei și instaurează dictatura proletariatului, este condiția fundamentală a trecerii dela capitalism la socialism, condiția construirii societății sociale, iar apoi, a societății comuniste — aceasta este concluzia care rezultă din tezele marxist-leniniste despre bază și suprastructură.



PATRIOTISM — dragoste de patrie, „unul din cele mai profunde sentimente statonice prin existența de veacuri și milenii a unor patrii separate“ (Lenin). Patriotismul este generat și de un „spirit național“

mistic, sau de „spiritul de rasa“, cum afirmă sociologii burghezi, ci de condiții social economice determinate. Patriotismul este un fenomen social-încoric și are în diferite epoci un conținut social (de clasă) diferit. Fiind unul dintre cele mai importante elemente ale conștiinței sociale, patriotismul a capatat o însemnatate deosebită în perioada de formare a națiunilor și a statelor naționale, în epoca capitalismului ascendent, când burghezia, lichidând feudalismul și farâmițarea feudală, unea națiunea într-un tot, acționând ca reprezentant al întregii națiuni. Dar, pe masura desfașurării dezvoltării istorice și ascuțirii antagonismului dintre clase în sâmul națiunilor burgheze, ieșe tot mai mult la iveală falsitatea și ipocrizia „patriotismului“ burgheziei. Sub masca „patriotismului“ burghezia ducea o politică de cotropire a teritoriilor naționale străine, semană neîncredere și ură față de națiunile străine. De dragul menținerii profiturilor ei și a dominației ei asupra oamenilor muncii, burghezia trăda interesele naționale, tradând patria în chip Josnic; „...mai presus de interesele patriei, ale poporului și mai presus de orice, capitalul pune menținerea alianței capitaliștilor din toate țările împotriva oamenilor muncii“ (Lenin). Adevărății pațrăți sunt massele muncitoare, care se manifestă întotdeauna ca cei mai consecvenți aparatori ai independenței naționale a țării lor, care luptă atât împotriva cotropitorilor străini, cât și împotriva jugului propriei burgheziei. Massele muncitoare sunt vital interesate în destinele patriei lor, în eliberarea ei de asuprire și exploatare, în crearea condițiilor pentru adevarata ei înflorire. „Ne este oare străin nouă, proletarilor conștienți velicoruși, sentimentul mândriei naționale? — scria Lenin în 1914.

— Desigur că nu! Ne iubim limba și patria, activăm mai mult decât originea pentru a ridica massele *ei* muncitoare (adică 9/10 din populația *ei*) la o viață conștientă de democrați și socialisti. Este cel mai dureros lucru pentru noi să vedem și să simțim la ce violențe, asuprirea și batjocurile este supusă mărunta noastră patrie de catre călaii țărilui, de catre nobilime și capitaliști“. Dragostea de patrie a trait întotdeauna în inima poporului rus. Această dragoste îl stimula în anii de grele încercări, în perioada invaziei cotropitorilor străini împotriva Rusiei, să apere cu pieptul său pământul patriei. Dar această dragoste de patrie era pe atunci otrăvită de conștiința faptului că stăpânii țării erau asupratorii — țarul și demnitarii săi, moșierii și capitaliștii. Muncitorii și țaranii urau orânduirea sociala și de stat existentă în țară. Numai odată cu victoria revoluției socialiste, dragostea pentru pamântul patriei, dragostea de popor s-au contopit în mod indisolubil, în conștiința oamenilor muncii, cu devotamentul față de noua orânduire socială, față de noul stat, creat de ei însiși sub conducerea clasei muncitoare și a partidului ei. Odată cu victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, poporul a devenit slăpânul țării sale, stăpânul tuturor bogățiilor ei. Oamenii muncii au dobândit pentru prima oară adevarata lor patrie. Pe aceasta bază s'a desvoltat patriotismul *sovietic*, care reprezintă un patriotism de tip nou, superior. „Forța patriotismului sovietic — arată tovarășul Stalin — constă în aceea că nu are la baza prejudecăți rasiste sau naționaliste, ci adâncul devotament și credința poporului față de Patria Sovietică, prietenia frătească a oamenilor muncii tuturor națiunilor țării noastre. Patriotismul sovietic îmbină în mod armonios tradițiile naționale ale popoarelor cu interesele vitale comune ale tuturor oamenilor muncii din Uniunea Sovietică. Patriotismul sovietic nu desbină, ci, dimpotrivă încearcă să legea totul și popoarele țării noastre

într'o familie unică, frațeasca". In patriotismul sovietic a atins un înalt grad de înflorire sentimentul dragostei de patrie, care și în trecut era caracteristic poporului rus și însuflarea marile figuri progresiste ale Rusiei. „Conducătorii muncitorilor revoluționari din toate țările studiaza cu nesătistică plină de învățaminte a clasei muncitoare din Rusia, trecutul ei, trecutul Rusiei, știind ca încă din Rusia reacționara a existat și o Rusie revoluționară — Rusia lui Radîcev și Cernîșevschi, a lui Jeliabov și Ulianov, a lui Halturin și Alexeev. Toate acestea sădesc (și nu pot să nu sadească !) în inimile muncitorilor ruși un sentiment de mândrie națională revoluționara, în stare să miște munții din loc, în stare să facă minuni“ (Stalin). Orânduirea sovietica a dat acestui sentiment o forță fără precedent, a îmbogațit conținutul patriotismului cu trasaturi noi. Patriotismul sovietic este sentimentul de dragoste față de Patria sovietica socialistă, unde toată puterea aparține oamenilor muncii, unde au fost lichidate clasele exploatatoare și unde nu exista asuprirea națională și de clasa, unde poporul muncitor este stăpânul țării. Patriotismul sovietic însuflarește pe muncitori, țărani și intelectuali la fapte eroice. Faptele eroice savârșite de oamenii sovietici în munca din spatele frontului, actele de eroism ale ostașilor noștri pe fronturile Marelui Război pentru Apărarea Patriei au arătat în modul cel mai elocvent forță de neînvins a patriotismului sovietic. Forța patriotismului sovietic constă în aceea că *întregul popor* este pătruns de acest patriotism. Pe ruinile vechilor națiuni burgheze, în Țara Sovielică au luat naștere și s-au dezvoltat națiuni noi, socialiste, libere de contradicțiile de clasa de neîmpăcat. Pe această bază, pe baza victoriei socialismului și a unității moralo-politice a societății noastre, patriotismul sovietic a atins înflorirea maximă și a devenit o forță puternica, care stimulează desvoltarea societății socialiste. Patriotismul sovietic unește pe muncitori, țărani și intelectuali într'o familie strânsă unită de oameni ai muncii. Patriotismul sovietic unește laolaltă toate națiunile și popoarele din Uniunea Sovietică multinațională. În patriotismul sovietic își găsește expresia profundă frația popoarelor U.R.S.S., care s-au unit strâns în jurul marelui popor rus, ce reprezintă cea mai remarcabilă națiune dintre toate națiunile care intră în componența Uniunii Sovietice. În patriotismul sovietic se manifestă sentimentul de mândrie al oamenilor muncii pentru Patria lor, care a lichidat starea de înapoiere din trecut și s-a transformat în avantgardă întregii omeniri progresiste. Oamenii sovietici sunt mândri de faptul că în țara noastră a învins pentru prima oară socialismul, ca țara noastră a trasat drumul pe care pașesc și alte țări înaintate ale lumii. În patriotismul sovietic se manifestă conștiința oamenilor muncii despre superioritatea istorică a orânduirii socialiste, despre superioritatea culturii socialiste față de cultura burgheză. De aceea, patriotismul sovietic este incompatibil cu ploconirea în fața culturii burgheze a Occidentului, care mai este proprie unor oameni înapoiatați și care este una dintre cele mai daunatoare rămășițe ale vechiului în conștiința oamenilor. Patriotismul sovietic îi este de asemenea strain naționalismul burghez. Partidul lui Lenin și Stalin cultivă în oamenii noștri sentimentul patriotismului sovietic înflăcărat și al mândriei naționale sovietice. Patriotismul sovietic este o forță care stimulează desvoltarea societății socialiste. A desvolta și cultivă patriotismul sovietic, aceasta este în prezent principala sarcina a educației comuniste. Patriotismul sovietic socialist se îmbina organic cu

sentimentul internaționalismului proletar, cu sentimentul solidarității frățești și al ajutorului reciproc al oamenilor muncii din toate țările în lupta pentru răsturnarea definitiva a capitalismului în lumea întreaga și pentru victoria comunismului.



**INTERNATIONALISMUL PROLETAR** (lat. *inter* — între și *natio—popor*) — este ideologia și politica de solidaritate internațională a muncitorilor și a tuturor oamenilor muncii. Ideea internaționalismului proletar a fost pentru prima oară elaborată și fundamentată din punct de vedere teoretic de Marx și Engels. Expresia ei politică a fost lozinca „Proletari din toate țările, uniți-vă!“, proclamată în „Manifestul Partidului Comunist“ (vezi). Lupta de eliberare a proletariatului se desfășură în fiecare țară pe teren național. Proletariatul luptă împotriva propriei burghezii, pregătind condițiile pentru răsturnarea ei și pentru instaurarea dictaturii lui. Dar muncitorii din toate țările au interese vitale comune și un dușman de clasă comun, burghezia din lumea întreagă. De aceea, numai lichidarea capitalismului în lumea întreagă și victoria proletarilor și a oamenilor muncii din toate țările va aduce victoria deplină și definitivă a comunismului în lumea întreagă. Din toate acestea rezultă necesitatea ca muncitorii de toate națiunile și din toate țările să se sprijine și să se ajute reciproc în luptă lor pentru cauza comună, aceea a lichidării capitalismului și a construirii comunismului. Lenin și Stalin, desvoltând învățătura marxistă, au fundamentat teza după care, în condițiile imperialismului are loc o uriașă largire a bazei sociale a mișcării de eliberare a clasei muncitoare, care își găsește aliați în întreaga massă muncitoare neproletară din metropole și colonii. De aceea, unirea muncitorilor din diferite țări duce la unirea tuturor oamenilor muncii din lumea întreagă. Un exemplu mareț de internaționalism proletar este activitatea partidului lui Lenin și Stalin. Desfășurând lupta pentru victoria socialismului în U.R.S.S., Partidul Bolșevic a educat poporul sovietic în spiritul solidarității proletare internaționale, a înțelegerii întregii importanțe pe care o are pentru U.R.S.S., sprijinul proletariatului internațional. „Legăturile internaționale ale clasei muncitoare din U.R.S.S. cu muncitorii din țările capitaliste, alianța frățească dintre muncitorii din U.R.S.S. și muncitorii din toate țările — iată una dintre pietrele unghiulare ale forței și tăriei Republicii Sovietelor“ — a spus I. V. Stalin la Congresul al XVII-lea al P. C. (b) al U.R.S.S. Partidul și tovarășul Stalin au învățat și învață poporul sovietic că, rezolvând sarcinile fundamentale ale socialismului și comunismului în Uniunea Sovietică, clasa muncitoare, țărănimea și intelectualitatea acționează nu numai în interesul lor, ci și în interesul întregului proletariat internațional, îndeplineșc o mareță datorie internațională. Revoluția Socialistă din Octombrie și victoria socialismului au transformat Uniunea Sovietică într'un centru fătă și puternic al mișcării revoluționare mondiale, pe care această mișcare nu-l avea înainte. Prin existența sa și prin uriașele sale succese, țara socialistă a subminat rădăcinile imperialismului mondial, ea însuflăște clasele asuprите din toate țările la luptă împotriva imperialismului. Un rol uriaș l-a avut forta inspiratoare a marețului exemplu pe care l-au arătat popoarele U.R.S.S. în luptă împotriva fascismului. În cel de al doilea razboi mondial, popoarele lumii de robia

fascistă. Eliberarea de către Armata Sovietică a unei serii de țări din Europa a determinat victoria forțelor democrației populare și a socialismului în aceste țări. Triumful mișcării de eliberare națională în China a constituit unul dintre cele mai importante rezultate ale victoriei împotriva fascismului german și imperialismului japonez în cel de al doilea razboi mondial. Marele rol al Uniunii Sovietice în lupta pentru pace, pentru progres, pentru fericirea popoarelor este astăzi unanim recunoscut. De aceea adevăratul internaționalism poate fi verificat prin atitudinea față de U.R.S.S. „Internăționalist este acela — arată I. V. Stalin — care fără rezerve, fară șovăielni, fără condiții este gata să apere Uniunea Sovietică, pentru că Uniunea Sovietică este baza mișcării revoluționare mondiale, și nu poți să aperi, să faci să meargă înainte această mișcare revoluționară, dacă nu aperi Uniunea Sovietică. Căci acela care intenționează să apere mișcarea revoluționară mondială fără Uniunea Sovietică și împotriva ei, acela merge împotriva revoluției și se va rostogoli inevitabil în lagărul dușmanilor revoluției“. Internaționalismul marxist-leninist, proletar este opus și ostil *cosmopolitismului* (vezi) și naționalismului (vezi *Problema națională*). El îmbină în mod armonios interesele vitale generale ale oamenilor muncii din diferite țări cu interesele lor naționale. Internaționalismul proletar nu poate avea o atitudine indiferentă față de destinele națiunii, față de suveranitatea și independența ei. Nihilismul național poate deveni ușor o justificare a asupririi unor națiuni de către altele, ceea ce este compatibil cu naționalismul, dar incompatibil cu internaționalismul proletar. Nihilismul național este respins cu hotărîre de către internaționalismul proletar și din cauză că limba națiunii, cultura ei, tradițiile ei progresiste constituie o armă a oamenilor muncii în lupta pentru libertatea lor, un mijloc de comunicare, de organizare și de educare politică a oamenilor muncii, un mijloc de construire a culturii socialiste. Un internaționalist proletar prețuiește și respectă formele naționale de viață ale tuturor popoarelor și nu poate avea o atitudine indiferentă față de propria sa națiune. El își iubește națiunea, se mândrește cu tot ce a creat ea măreț, și este un patriot înflăcărat al patriei și al culturii ei. Internaționalismul proletar și patriotismul sunt legate în mod indisolubil; este imposibil să fie un adevărat internaționalist fără a fi patriot al patriei tale. Patriotismul socialist apropie pe oamenii muncii din diferite țări în lupta lor împotriva dușmanului de clasă comun, pentru scopurile lor comune. Dușmanii clasei muncitoare au căutat întotdeauna să facă din patriotism o armă de întărire a dominației claselor exploatațatoare. Acest „patriotism“, care se contrapune internaționalismului proletar, devine un paravan pentru naționalism, pentru oprimarea oamenilor muncii din propria patrie. Cine o rupe cu internaționalismul proletar, acela ajunge în mod inevitabil la național-șovinism și fascism. Aceasta se vede în mod concret din transformarea clichii trădătoare a lui Tito în Iugoslavia, într-o bandă de spioni și diversiști, care acționează potrivit ordinelor imperialismului american-engllez, în dauna popoarelor Iugoslaviei și a cauzei unirii internaționale a oamenilor muncii. Rezolvarea problemei naționale în U.R.S.S. și unirea tuturor națiunilor și popoarelor din U.R.S.S. într-o comunitate frătească constituie prototipul viitoarei uniri a tuturor popoarelor lumii, eliberate de sub jugul robiei imperialismului. Exemplul poporului sovietic insuflă oamenilor muncii din toate țările, în [www.dacoromanica.ro](http://www.dacoromanica.ro) posibilitatea înfrângării in-

ternaționale a popoarelor, încrederea în triumful solidarității internaționale. Niciodata mișcarea internațională a proletariatului și a oamenilor muncii din toate țările pentru democrație și socialism, pentru pace nu a fost atât de puternică cum este astăzi. Internaționalismul marxist-leninist a devenit o puternica forță motrice a istoriei contemporane.



**SPIRITUL DE PARTID IN FILOSOFIE.** — Principiul spiritului de partid exprima esența punctului de vedere marxist-leninist asupra tuturor problemelor filosofiei, asupra luptei dintre curentele filosofice. Marx, Engels, Lenin și Stalin ne învață că în societatea împărțită în clase, orice ideologie, prin urmare și filosofia, exprimă interesele unei clase sau alta. Lupta dintre curentele ideologice, filosofice este o manifestare a luptei dintre clase. În societatea capitalistică contemporană principalele clase sunt proletariatul și burghezia, și, postrivit cu aceasta, se opun și lupta una împotriva celeilalte două ideologii, două conceptii despre lume — socialistă și burgheză. Baza teoretica a ideologiei socialiste a proletariatului, concepția sa despre lume este materialismul dialectic și materialismul istoric. Acestei concepții înaintate despre lume i se opun durerile curente ale idealismului și metafizicii, care apara interesele burgheziei imperialiste. În U.R.S.S., unde au fost desființate clasele exploatațoare, domnește în mod exclusiv concepția despre lume a materialismului dialectic și materialismului istoric, care exprimă interesele vitale nu numai ale clasei muncitoare, ci și ale tuturor oamenilor muncii din societatea socialistă. În Uniunea Sovietică, ideologia burgheza nu se poate opune pe față ideologiei marxist-leniniste. Dar, și în Țara Sovietică, în măsura în care mai există rămășițe ale capitalismului în conștiința oamenilor, dezvoltarea și întarirea ideologiei socialistice se desfășura în luptă împotriva influenței ideologiei burgheze, care domina în țările capitaliste. Ideologia unei clase, filosofia ei exprimă particularitatele acestei clase, locul ei în sistemul relațiilor sociale, rolul ei în istoria societății. Apariția marxismului a fost un salt în istoria filosofiei, în primul rând, pentru că marxismul și filosofia marxistă constituie o ideologie care fundamentalizează interesele proletariatului, ale masselor muncitoare și exploataților ale poporului, pe când toate școlile și sistemele filosofice anterioare, inclusiv cele înaintate pentru timpul lor, erau ideologia minorității exploatațoare, sau a unor persoane izolate și rupte de popor, care luptau împotriva exploataților. Lupta care se dă între principalele două tabere opuse în domeniul filosofiei se manifestă sub forma luptei dintre materialism și idealism. V. I. Lenin vedea un merit imens al lui Marx și Engels în faptul că, în decurs de jumătate de secol, în luptă împotriva idealismului, ei au dezvoltat și au făcut să progreseze materialismul filosofic. „Dela început și până la sfârșit Marx și Engels au fost partinici în filosofie — a scris Lenin — șiind să desvăluie abaterile dela concepțiile materialismului și îngăduința manifestată față de idealism și fideism, în cadrul tuturor curentelor „moderne“. Lenin și Stalin, elaborând învațatura despre partidul de tip nou, îmbogățind marxismul pe baza studierii particularitaților noii epoci istorice, au dezvoltat mai departe principiul marxist al partinității filosofiei. În carteia sa „Materialism și empiriocriticism“, Lenin a elaborat în mod profund și complet problema

principiului partinitații. Analizând curentele filosofice, ne învață Lenin, trebuie „să mormanul noilor abilități terminologice, sub gunoiul scolasticii erudită” să gasim „*două linii fundamentale, două curente fundamentale*” în filosofie. „In dosul scolasticii gnoseologice a empiriocriticismului — scria Lenin — nu se poate să nu se vadă o luptă de partide în domeniul filosofiei, luptă ce exprima în ultimă instanță tendințele și ideologica claselor vrăjmașe ale societății contemporane”. Lenin cerea demas cărea idealismului, indiferent sub ce formă s-ar camufla el. Sforțările jالnice ale machiștilor și ale celorlați filosofi de a se ridica deasupra materialismului și idealismului, Lenin le demasca ca fiind servilism față de filosofia reaționară. „Nepărținitatea în filosofie nu este decât servilism mizerabil și camuflat în față idealismului și fideismului” spunea Lenin. El cerea neconenit marxiștilor să știe „să-și desfășoare linia lor proprie și să lupte *impotriva întregii linii*, a forțelor și claselor adverse”. Un exemplu de principialitate și intransigență în criticarea curentelor filosofice adverse, un exemplu de orientare catre un scop bine determinat și de pasiune în lupta împotriva adversarilor materialismului este cartea lui Lenin „Materialism și empiriocriticism”. În această carte, fiecare cuvânt este „o sabie care lovește și distrugе pe adversar” (Jdanov). În Operele tovarășului Stalin principiul partinitații filosofici a primit o nouă desvoltare. Lucrarea tovarășului Stalin „Despre materialismul dialectic și materialismul istoric” constituie un exemplu clasic de fundamentare profundă și de scoalere la iveau la legături dintre filosofia marxistă, pe de o parte, și socialismul științific, și activitatea practică a partidului proletariatului pe de alta parte. În operele sale, I. V. Stalin ne învață că materialismul dialectic și materialismul istoric, care este concepția despre lume a partidului marxist-leninist, cere criticarea holărită a tuturor devierilor dela filosofia marxistă. Tovarașul Stalin a demascat idealismul menșevizant al grupului Deborin, mecanicismul restauratorilor de dreapta ai capitalismului și toate celelalte curente ostile filosofiei marxiste care aveau circulație atât în Uniunea Sovietică, cât și peste hotare. I. V. Stalin conduce nemijlocit lupta pentru materialism în știință. Sub influența ideilor staliniste inspiratoare a fost organizată discuția asupra problemelor de biologie, care a dus la zdrobirea concepției idealiste și metafizice a weismannism-morganismului, discuția asupra problemelor de fiziologie, care a scos la iveau devierea unor savanți sovietici dela învățătura lui Pavlov și a trasat calea desvoltării mai departe a fiziologiei sovietice. și discuția asupra problemelor de lingvistică, care prezintă importanță nu numai pentru lingvistică, ci și pentru dezvoltarea tuturor celorlațe domeniilor ale științei. În rezoluțiile C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. cu privire la problemele ideologice se arată cu toată tăria legătura indisolubilă dintre teorie și practică, dintre filosofie și politică, necesitatea de a desfășura muncă ideologică în orice domeniu, inclusiv filosofia, pornind dela politica Partidului Bolșevic, care este baza vitală a orânduirii sovietice. Un rol imens în luptă pentru principialitatea și partinitatea bolșevică l-a avut discuția organizată în 1947 de Comitetul Central al Partidului în jurul cărții lui G. F. Alexandrov „Istoria filosofiei occidentale”. Discuția a mobilizat pe filosofii sovietici la luptă împotriva ideologiei burgheze, descompusă, împotriva filosofiei idealiste a burgheziei imperialiste, la luptă împotriva manifestarilor [www.dacoromanica.ro](http://www.dacoromanica.ro) de catedra scolastică.

dogmatism, care există în lucrările unor filosofi și savanți sovietici. Lenin și Stalin ne învață că înfăptuirea consecventă a principiului partinității filosofiei necesită o atitudine creatoare în rezolvarea problemelor cu privire la dezvoltarea mai departe a filosofiei marxist-leniniste, cu privire la legătura indisolubilă dintre teorie și practică. Partinitatea filosofiei este incompatibilă cu obiectivismul (vezi *Obiectivismul burghez*). „Materialismul include, cum s-ar spune, partinitatea, obligând ca în orice apreciere a unui eveniment să te situezi direct și deschis pe punctul de vedere al unui anumit grup social” (Lenin). Apărând interesele egoiste ale exploataților, ideologii burgheziei, nefiind în stare să descopere legile reale ale istoriei și nefiind interesați în aceasta, denaturează realitatea, falsifică faptele, pentru a fundamenta teoriile și concluziile lor neștiințifice. Ideologii burghezi caută să prezinte aceste concepții ale lor, neștiințifice și reacționare, drept „nepartinice” și „general-umane”. Lenin și Stalin ne învață să smulgem această mască falsă de „nepartinitate” și „de caracter general-uman” de pe apogeii ideologiei burgheze, care apară în realitate țelurile canibalice ale imperialiștilor. Nu poate exista o filosofie deasupra claselor în epoca celei mai înverșunate lupte între forțele reacționii și forțele progresului. Propovăduirea unei asemenea filosofii este o înșelăciune obișnuită a burgheziei. Uniunea Sovietică, stegarul culturii avansate și a concepției despre lume cu adevărat științifice, se opune lumii capitaliste și culturii burgheze, în descompunere. În epoca noastră un materialist militant nu poate să nu fie patriot al Patriei sovietice socialiste, nu poate să nu fie dușman al cosmopolitismului burghez. A respecta principiul partinității în filosofie înseamnă a lupta cu perseverență împotriva ideologiei burgheze pe arena internațională, a propagării neobosită ideologia sovietică și a arăta superioritatea ei față de cea burgheză, înseamnă a porni în întreaga activitate teoretică și practică dela contradicția și lupta dintre cele două lumi, dintre cele două culturi, dintre cele două concepții despre lume — cea socialistă și cea burgheză — și a lupta pentru victoria socialismului asupra capitalismului.



SALT — întrerupere a dezvoltării treplate, momentul de trecere dela vechea stare calitativă la una nouă, datorită acumulării treptate de schimbări cantitative neînsemnante și latente. Legea trecerii prin salturi dela o stare calitativă la alta este tăgăduita de metafizicieni, care consideră că dezvoltarea este, chipurile, întotdeauna numai lentă, treptată, fără trecerea bruscă a schimbărilor cantitative în schimbări calitative, fără salturi. Dezvoltarea naturii și a societății infirmă această concepție metafizică. În realitate, orice trecere a unei calități în altă înseamnă un salt, se produce printr'un salt. Istoria pamântului reprezintă un proces de schimbări cantitative treplate, insezisabile, ale scoarței pământești, ce pregătesc schimbări geologice calitative, care se produc prin salturi. Schimbările cantitative treplate, care se produc în sănul capitalismului, pregătesc o schimbare calitativa radicală a orânduirii sociale, o trecere prin salt dela capitalism la socialism, trecere înfăptuită de revoluția proletara. Natura salturilor este variată. Saltul poate avea loc ca un act instantaneu sau poate să dureze un timp mai îndelungat. Lenin a scris

că în temeietorii socialismului științific numeau „salt” „o cotitură privita prin prisma cotiturilor din istoria universală” și că „salturile de acest fel cuprind perioade de câte 10 ani, iar câteodată și mai mult”. De trica revoluției, toți reacționarii, oportuniștii și reformiștii, care cauță să abată pe oamenii muncii de pe drumul revoluției, sunt adversari ai legii desvoltării prin salturi. Teza dialectică despre dezvoltarea prin salturi are o însemnatate imensă pentru lupta revoluționară practică. „Dacă trecerea schimbărilor cantitative lente în schimbări calitative rapide și brusce este o lege a dezvoltării, este clar că revoluțiile săvârșite de clasele asuprите reprezintă un fenomen absolut natural și inevitabil” (Stalin). Prin urmare, pentru a obține răsturnarea capitalismului și victoria socialismului, trebuie să fii revoluționar proletar, și nu reformist. Un exemplu clasic de salt revoluționar dintre cele mai mari, salt care a însemnat începutul erei prăbușirii capitalismului mondial, este Revoluția Socialistă din Octombrie. Unul dintre cele mai mari salturi revoluționare a fost, de asemenea, perioada colectivizării compacte și a lichidării chiaburimii ca clasă în țara noastră. „Astfel s'a realizat o transformare revoluționară dintre cele mai adânci, un salt dela vechea stare calitativă a societății la o nouă stare calitativă, care echivală, prin urmările sale, cu Revoluția din Octombrie 1917” („Cursul scurt de istorie a Partidului Comunist (bolșevic) al Uniunii Sovietice”). În societatea împărțită în clase dușmane, salturile au caracterul unor revoluții politice, al unor explozii, adică, caracterul răslăunării prin violență a puterii unei clase și al instaurării puterii politice a altei clase. Odată cu desființarea claselor exploatațoare, salturile pierd caracterul de revoluții politice, de explozii. În lucrarea „Marxișmul și problemele lingvistică” (1950), tovarășul Stalin a făcut o analiză profundă a specificului salturilor în noile condiții, când clasele dușmane sunt lichidate. Tovarășul Stalin arată că legea trecerii dela o veche calitate la una nouă pe calea exploziei nu este aplicabilă în orice condiții sociale. „Ea este obligatorie pentru societatea împărțită în clase dușmane. Dar nu este deloc obligatorie pentru societatea în care nu există clase dușmane. În curs de opt, zece ani, noi am realizat în agricultura țării noastre trecerea dela orânduirea burgheză a proprietății țărănești individuale la orânduirea colhoznică, socialistă. Aceasta a fost o revoluție care a lichidat vechea orânduire economică burgheză la sate și a creat o orânduire nouă, socialistă. Dar această revoluție nu s'a produs pe calea exploziei, adică pe calea răslăunării puterii existente și a creării unei noi puteri, ci pe calea trecerii treptății dela orânduirea veche, burgheză, la sate, la una nouă. Și s'a reușit să se facă asta, pentru că a fost o revoluție de sus, pentru că revoluția a fost înfăptuită din inițiativa puterii existente, cu sprijinul masselor principale ale țărănimii” (Stalin). În prezent, Statul Sovietic sub conducerea Partidului Comunist, cu participarea activă a întregului popor sovietic, pregătește condițiile pentru trecerea treptată dela socialism la comunism. Aceasta va fi un salt grandios în dezvoltarea forțelor de producție și a culturii societății sovietice, va fi trecerea dela principiul socialist al repartiției după muncă la principiul comunist — dela fiecare după capacitatea sa, fiecărui după nevoile sale. Dar, această trecere va fi realizată nu sub forma unei lupte antagoniste dintre clase, nu pe calea exploziei, deoarece în societatea noastră nu există clase dușmane, ci treptății și îndelungării, ca rezultat al activității

comune a statului, partidului, întregului popor, unit prin unitatea moralopolitică, mănat de un stimulent atât de puternic cum este patriotismul și viațic. (Vezi și: *Trecerea schimbarilor cantitative în schimbări calitative*).



**TRECEREA SCHIMBARILOR CANTITATIVE IN SCHIMBARI CALITATIVE** — este una din cele mai importante legi ale desvoltării naturii, societății și gândirii omenești. Dialectica marxistă consideră desvoltarea ca o trecere dela schimbări cantitative treptate, neînsemnate și imperceptibile la schimbări radicale, vizibile, la schimbări calitative. „Dacă totul se desvoltă — arată Lenin — înseamnă că totul trece din ceva în altceva, deoarece este cert că desvoltarea nu este o simplă *creștere, mărire* (respectiv *mășorare*) *generală* și *eternă...*“ O caracterizare profundă a acestei legi a dialecticii a fost dată de tovarășul Stalin în lucrarea sa „Despre materialismul dialectic și materialismul istoric“. „În opozиie cu metafizica, dialectica privește procesul de desvoltare nu ca pe un simplu proces de creștere, în care schimbările cantitative nu duc la schimbări calitative, ci ca pe o desvoltare care trece dela schimbări cantitative neînsemnate și imperceptibile la schimbări vizibile, la schimbări radicale, la schimbări calitative, în care schimbările calitative survin nu în mod treptat, ci rapid, brusc, efectuându-se în salturi dela o stare la alta, nu survin în mod întâmplator, ci după legi necesare, survin în urma acumularii schimbarilor cantitativi imperceptibile și treptate“. Concepând desvoltarea ca o schimbare calitativă a obiectelor și fenomenelor care survine în urma schimbărilor cantitative, metoda dialectică marxistă se dosește radical de toate concepțiile filosofice burgheze despre desvoltare. Teoriile metafizice pornesc dela premsa că desvoltarea este o simplă mășorare sau mărire a ceea ce există, adică un proces pur cantitativ, fară vreo schimbare calitativa radicală, fără salturi revoluționare. Fiecare salt este considerat de ei ca o încălcare „nefirească“ a procesului de desvoltare. Filosofii burghezi sunt sprijiniți de reformiști și de alți trădători ai clasei muncitoare, care caută să subordoneze proletariatul intereselor capitalismului. Ei urăsc dialectica marxistă, căci ea fundamentalizează legile revoluțiilor claselor asuprите. Un exemplu de trecere revoluționară a societății dela o stare calitativă la alta este Marea Revoluție Socialistă din Octombrie în țara noastră, care a lichidat regimul de exploatare și a pus începutul unei ere noi în istoria omenirii. Un exemplu de schimbare calitativă radicală este, de asemenea, instaurarea regimului de democrație populară într-o serie de țări din Europa și marea revoluție chineză. Legea trecerii schimbărilor cantitative în schimbări calitative are o importanță uriașă pentru științele naturii. În domeniul biologiei, de exemplu, currențul reacționar weismannist-morganist consideră desvoltarea naturii și ca un simplu proces cantitativ. Din punctul de vedere al weismannismului, există dintotdeauna o substanță ereditară mistică (gene), care nu este supusă influenței mediului exterior, iar aceasta substanță se transmite prin ereditate din generație în generație, fără să sufere vreo schimbare sau transformare calitativă. Morganii consideră desvoltarea plantelor și animalelor ca o regrupare și recombinare pur cantitativă a genelor, care sunt date odată pentru totdeauna și care nu se schimbă niciodată. Biologia miciurinistă, care se calăuzește

după metoda dialectică, a zdrobit cu totul aceste concepții antiștiințifice. Bioologia miciurinistă pornește dela premisa că desvoltarea naturii vii este un proces de schimbari calitative, care survin în urma schimbarilor cantitative. Ea a demonstrat că nu există niciun fel de substanță ereditara care, calitativ să nu se schimbe. În virtutea faptului că desvoltarea are loc pe baza trecerii schimbarilor cantitative în schimbari calitative, desvoltarea nu este o mișcare în cerc, nu este o simplă repetare a drumului parcurs, ci o mișcare progresiva, o mișcare ascendentă, dela simplu la complex, dela inferior la superior. Astfel se prezintă desvoltarea societății dela orânduirea comunei primitive la cea sclavagistă, dela orânduirea sclavagistă la cea feudală, dela feudalism la capitalism. În prezent traiem într-o epocă când, în locul orânduirii capitaliste, care și-a trăit traiul și care frânează desvoltarea mai departe a societății, vine socialismul — o formă a vieții sociale incomparabil superioară față de toate formațiile social-economice anterioare. Din legea trecerii schimbărilor cantitative în schimbări calitative decurg concluzii extrem de importante pentru activitatea practică a partidului proletariatului. Principala concluzie este aceea că trecerea la socialism este imposibilă pe calea reformelor, care introduc în capitalism mici schimbări cantitative. Numai revoluția, saltul revoluționar, este capabil să lichideze capitalismul și să creeze condițiile pentru construirea unei lumi noi. „Prin urmare, pentru a nu greși în politică, trebuie să fii revoluționar, iar nu reformist“ (Stalin). Revoluția nu se poate produce însă fără stadiul premergător de desvoltare evolutivă, adică fără creșterea cantitativă a conștiinței, a organizării clasei muncitoare, fără pregătirea ei de către partidul proletariatului în vederea răsturnării vechii orânduri. Desvoltarea este unitatea dintre formele de mișcare evolutivă și revoluționară. Evoluția pregătește revoluția, revoluția încununează, desăvârșește evoluția, creând condiții pentru o desvoltare mai departe. În condițiile societății sovietice, în care au fost lichidate contradicțiile antagoniste, în care a fost lichidată anarhia producției și în care procesele de desvoltare socială sunt conduse în mod conștient de societate, legea trecerii schimbărilor cantitative în schimbări calitative capătă trăsături cu totul noi. Trăsătura nouă cea mai hotărîtoare, este aceea că trecerea dela vechea calitate la una nouă nu se face sub forma de explozii, aşa cum acest lucru are loc în societățile antagoniste. În lucrarea „Marxismul și problemele lingvisticii“ I. V. Stalin a combătut concepțiile vulgarizatoare potrivit căror trecerea la o nouă calitate pe calea exploziei este un fenomen inevitabil. Combătând teoria lui Marr despre revoluțiile brusce în limbă, despre explozii în desvoltarea limbii, I. V. Stalin a arătat că „trecerea dela o stare calitativă a limbii la o altă stare calitativă nu s'a făcut pe calea exploziei, pe calea nimiririi dintr-odată a vechiului și a construirii noului, ci pe calea acumularii treptate și îndelungate a elementelor noii calități, a noii structuri a limbii, pe calea dispariției treptate a elementelor calității vechi“. Legea trecerii dela calitatea veche la una nouă pe calea exploziei „nu este întotdeauna aplicabilă nici altor fenomene sociale ale bazei sau suprastructurii. Ea este obligatorie pentru societatea împărțită în clase dușmane. Dar nu este deloc obligatorie pentru societatea în care nu există clase dușmane“ (Stalin). Trecerea dela capitalism la socialism poate avea loc numai pe calea exploziei, adică pe calea răsturnării puterii politice existente și a înlocuirii ei cu o altă putere, alterația proletariatului, deoarece clasa bur-

gheză dominantă nu vrea să părăsească scena de bunăvoie. În condițiile societății sovietice, unde nu mai există clase antagoniste și unde dezvoltarea se bazează pe colaborarea dintre muncitori, țărani și intelectuali, toate schimbările importante, trecerea dela o calitate veche la una nouă sunt pregătite și înfăptuite de Stat, de Partid, *de sus*, cu sprijinul masselor populare *de jos*. De aceea, în societatea sovietică, schimbările calitative nu survin sub formă de revoluții politice. Așa s'a realizat la noi trecerea dela orânduirea burgheză a proprietății țărănești individuale la săcă la orânduirea socialistă. Această trecere a fost înfăptuită de către Stat, de sus, cu sprijinul masselor principale ale țărănimii, *de jos*; a fost înfăptuită nu pe calea exploziei, ci în mod planificat, treptat. Tot astfel, în mod planificat și treptat, fără explozii, se va înfăptui în societatea sovietică trecerea dela stadiul inferior al comunismului la stadiul superior. Poporul sovietic primește cu entuziasm toate planurile pentru dezvoltarea mai departe a producției, pentru transformarea naturii etc., întocmite *de sus*, de către Stat și Partidul Bolșevic; realizarea acestor planuri va crea toate condițiile pentru trecerea treptată dela socialism la comunism. Una dintre trăsăturile caracteristice ale modului în care legea trecerii dela o calitate veche la una nouă acționează în societatea sovietică constă și în aceea că, dacă înainte, în vechea societate, salturile aveau loc în mod spontan, fără să le pregătească cineva în mod conștient, la noi, salturile, schimbările calitative sunt pregătite și înfăptuite în mod conștient. Călăuzindu-se după teoria marxist-leninistă, care permite să se prevadă viitorul, Partidul Comunist trasează perspective de dezvoltare fundamentată în mod științific și organizează massele în vederea îndeplinirii sarcinilor istoricește necesare. Caracterul planificat al economiei socialiste dă posibilitatea să se traseze linia de dezvoltare pentru perioade îndelungate și să se obțină rezultate în concordanță cu planurile stabilite. Dacă aici rezultă ritmul fără precedent al dezvoltării, care nu poate fi comparat cu ritmul de dezvoltare al vechii societăți. Metoda dialectică marxistă ne învață că nu numai schimbările cantitative se transformă în schimbările calitative, dar și că acestea din urmă determină noi relații cantitative. De exemplu, orânduirea socialistă dă naștere unui ritm de dezvoltare a producției și culturii, fără precedent în trecut. Niciodată încă, nicio orânduire veche nu a cunoscut un asemenea ritm de dezvoltare a industriei, a agriculturii, de creștere a nivelului cultural al poporului ca orânduirea socialistă. Accelerarea dezvoltării — aceasta este legea societății noastre sovietice socialiste, lege care rezultă din natura socială calitativ nouă a orânduirii sociale și de stat a U.R.S.S. (Vezi și: *Calitate*; *Cantitate*; *Măsură*; *Salt*; *Evoluție și revoluție*).



**ISTORICUL ȘI LOGICUL** — categorii filosofice foarte importante care scot la iveală corelația dintre procesul cunoașterii logice, pe de o parte, și procesul dezvoltării istorice a societății în general, al istoriei cunoașterii în special, pe de altă parte. Adevarata cunoaștere științifică este reflectarea procesului de dezvoltare istorică a naturii și a societății. Orice fenomen poate fi cunoscut just numai în apariția, dezvoltarea și pieirea lui, adică în dezvoltarea lui istorică. A cunoaște un obiect înseamnă a reflecta istoria apariției și dezvoltării lui. De aceea, logicul

coincide în linii generale cu istoricul. Dar, faptul că logicul coincide cu istoricul nu înseamnă nicidcum că procesul logic al gândirii trebuie să reproducă istoria în toată varietatea ei concretă, în toate amănuntele ei, cu toate momentele ei accidentale și neesențiale. Logicul este istoricul curățit de aceste elemente accidentale, exprimat în legile sale hotărtoare, cele mai esențiale. „Cu ce începe istoria — scria Engels — trebuie să înceapă și procesul gândirii, și mișcarea ei ulterioară nu va reprezenta nimic altceva decât reflectarea procesului istoric într-o formă abstractă și consecventă din punct de vedere teoretic“. Un exemplu viu de analiză pe baza unității dintre logic și istoric este „Capitalul“ lui Marx. Lenin scrie că în „Capitalul“ este dată „istoria capitalismului și analiza noțiunilor care o rezumă“, adică, care o generalizează din punct de vedere teoretic. Astfel, de exemplu, analiza logică a formelor valorii reproduce istoria dezvoltării schimbului. În logica materialismului dialectic, legile gândirii, noțiunile, categoriile, sistemul și subordonarea lor (corelația, legătura și interdependența) coincid în linii generale cu istoria gândirii. „În logică — scria Lenin — istoria gândirii trebuie, în linii generale, să coincidă cu legile gândirii“. Geniala formulă leninistă a procesului dialectic al cunoașterii — „dela contemplarea vie la gândirea abstractă și dela ea la practică“ — arată că procesul logic de cunoaștere a unui lucru repetă într-o formă concisă procesul istoric al cunoașterii, care s-a desvoltat dela cuncașterea a ceea ce era dat în mod nemijlocit, la descoperirea unor aspecte tot mai proasunde, esențiale, ale naturii și societății. Teza despre unitatea dintre logic și istoric în filosofia marxistă este îndreptată împotriva ruperii idealiste și metafizice a gândirii de realitate, a teoriei de practică, a logicii de istorie, și constituie firul metodologic conducător în cunoașterea lumii reale.



PAVLOV Ivan Petrovici (1849—1936) — mare fiziolog și gânditor, reprezentant de seamă al națiunii ruse și patriot înflăcărat al Patriei sovietice. Activitatea științifică a lui Pavlov în decurs de peste 60 de ani este marcată printr-o serie de descoperiri remarcabile în domeniul fiziolgiei circulației săngelui, digestiei, funcțiilor trofice ale sistemului nervos, prin deschiderea unui capitol nou în fiziolgia creierului. Succesor al tradițiilor progresiste ale filosofiei materialiste ruse și ale științelor naturii din secolul al XIX-lea, mai ales al învățăturii lui Secenov, pe care l-a numit „părintele fiziolgiei ruse“, Pavlov a săvârșit în științele naturii o adeverărată revoluție, creând învățătura despre activitatea nervoasă superioară la animale și la om. Prin învățătura sa, Pavlov a dat o lovitură nimicitoare psihologiei idealiste și a pus fundamentul pentru construirea unei psihologii materialiste cu adeverat științifice. Cercetând esența „salivației psihice“, el a stabilit un fapt extrem de important. Paralel cu secreția de salivă ca o reacție a excitării cavității bucale cu un aliment, se poate obține secreția de salivă la un animal cu orice excitant din lumea exterioară — lumină, sunet, excitarea pielei — dacă acest excitant este întărit prin alimentarea ulterioară a animalului. Potrivit cu aceasta, Pavlov a numit reflexele de primul tip *necondiționate*, iar reflexele de tipul al doilea — *condiționate*. Experimentele au arătat că reflexele condiționate, atât cele pozitive cât și cele negative, se formează

pe baza reflexelor necondiționate, asigurând adaptarea cât mai bună a animalului la condițiile în continuă schimbare ale mediului exterior. Metoda obiectivă de formare a reflexelor condiționate, precum și de distrugere a lor, a permis lui Pavlov și discipolilor săi să elucideze legile fundamentale ale activității nervoase superioare a animalelor. Pavlov a arătat că formarea și distrugerea legăturilor temporare, adică a reflexelor condiționate, în scoarța emisferelor cerebrale ale animalelor, precum și acțiunea analitică și sintetică a sistemului nervos, dau animalului posibilitatea să se orienteze în realitatea complexă. Atât excitațiile exterioare, cât și cele interioare, care pornesc dela organele interne, dela mușchi, oase, aparatul ligamentar, semnalizează animalului condițiile favorabile sau nefavorabile pentru el din punct de vedere biologic, provocând prin aceasta din partea lui acțiuni obiectiv corespunzătoare. Scoarța cerebrală este acel aparat minunat unde se proiectează toate aceste semnalații și se elaboră acțiunile care răspund la aceste semnale. Potrivit învățăturii lui Pavlov, la om, ca o completare la *primul sistem de semnalizare* (reacție la influență directă exercitată de lumea exterioară), s-a format *al doilea sistem de semnalizare* — vorbirea, care îl produs schimbari importante în activitatea nervoasă superioară a omului. Învățatura lui Pavlov despre al doilea sistem de semnalizare are o mare însemnatate pentru teoria marxistă a cunoașterii. Ea scoate la iveală bază fizioologică a gândirii specific umane, în desvoltarea căreia un rol imens l-a avut limba, vorbirea, folosirea noțiunilor. Datorită acțiunii diferenților excitanți, care au pentru animal o însemnatate obiectiv pozitivă sau negativă, în scoarța cerebrală se produce excitarea sau inhibiția differitelor zone. Fiecare dintre aceste procese se extinde pe întreaga scoarță, iar apoi se concentrează în anumite zonе ale ei. Interacțiunea proceselor de excitare și inhibiție determină activitatea normală a creierului. Pavlov a explicat esența somnului la animalele superioare, demonstrând că somnul nu este nimic altceva decât inhibiția completă a scoarței emisferelor cerebrale. Totodată, Pavlov a explicat mecanismul hipnozei și a descoperit esența viselor. Ultimii ani ai vieții sale Pavlov i-a închinat studierii stăriilor patologice ale sistemului nervos, creând învățătura despre nervozele experimentale la animale. Pavlov a adus o importantă și prețioasă contribuție în domeniul clinicii patologiei nervoase și psihice a omului. De o uriașă însemnatate științifică este clasificarea științifică a tipurilor de animale, precum și lucrările începute de el cu privire la studierea evoluției sistemului nervos al animalelor și a transmiterii principalelor reflexelor condiționate. Moștenirea științifică lăsată de Pavlov, care este analizată în numeroase laboratoare de discipolii și continuatorii săi, imbogățește o serie de importante domenii ale practicii. De o însemnatate excepțională este învățătura lui Pavlov pentru numeroase alte științe, mai ales pentru medicină. Învățătura lui Pavlov despre activitatea nervoasă superioară constituie una dintre bazele științifico-naturale ale materialismului dialectic. Ea a dat o bază riguroasă științifică teoriei materialiste a reflectării. Prin învățătura sa despre activitatea nervoasă superioară, Pavlov a demonstrat că, fără exercitarea influenței lumii exterioare asupra organelor sensoriale ale animalelor, asupra creierului lor, nu este posibilă niciun fel de activitate psihică, că psihicul animalelor este reflectarea lumii obiective exterioare. Învățătura lui Pavlov este pătrunsă dela un capăt la altul de ideea dezvoltării, a schimbării; ea dis-

truje concepțiile metafizice despre legile activității psihice. Pavlov privește dialectică activitatea reflexă a animalelor, ca o schimbare neconvenită a unor reflexe cu altele, ca o luptă a unor procese opuse — excitația și inhibiția, iradierea și concentrarea, etc. Generalizarea filosofică a învățăturii lui Pavlov are o însemnatate uriașă pentru îmbogățirea și concretizarea tezelor materialismului filosofic marxist și ale dialecticii cu privire la natură. Descoperirile lui Pavlov constituiesc o armă de luptă ideologică împotriva tuturor manifestărilor de idealism și obscurantism. Lucrările lui Pavlov au căpătat o amplitudine și înflorire fară precedent în perioada sovietică a activității sale, datorită grijiilor exceptionale a Partidului și Guvernului, datorită atenției personale a lui Lenin și Stalin. Pavlov a apreciat foarte mult grija Guvernului Sovietic pentru dezvoltarea științei în țara noastră. În cuvântările sau în publicațiile sale, în scrierea sa testamentară către tineret, el îndemna ca toate forțele și cunoștințele să fie consacrate spre binele Patriei. El a fost un adevarat patriot al Patriei sovietice și se mândrea cu marile succese ale Patriei sale, care a scuturat jugul țarismului și al capitalismului. Sesiunea științifică a Academiei de Științe a U.R.S.S. și a Academiei de Științe Medicale a U.R.S.S. (1950), consagrată problemelor învățăturii academicianului I. P. Pavlov în domeniul fiziolgiei, a relevat noi succese în dezvoltarea învățăturii lui Pavlov. Sesiunea a arătat însă că, ceea ce s'a facut în această direcție, nu corespunde nici pe departe „sarcinilor puse în față discipolilor și continuatorilor marelui savant și condițiilor create pentru acest scop de către Guvernul sovietic și Partid“. Desvoltarea ideilor lui Pavlov și introducerea lor în medicină, biologie și în alte domenii ale științei a întâmpinat o rezistență înverșunată din partea unui număr de adversari ai învățăturii lui Pavlov (Stern și „școala“ sa, academicianul Berilașvili etc.). Academicianul L. A. Orbeli și grupul său de discipoli căutau să abată pe cercetători de pe pozițiile pavloviste juste, plecând într-o serie de probleme dela teoria idealistă a paralelismului psihofizic etc. Sesiunea a supus criticii, atât aceste încercări cât și altele, de a denatura ideile marelui savant. Ea a trasat calea pentru dezvoltarea învățăturii lui Pavlov. Lucrările principale ale lui Pavlov sunt cuprinse în „Opere“, v. I—V. Ed. Academia de Științe a U.R.S.S., 1940—1949. Au fost publicate de asemenea „Miercurile lui Pavlov“, v. I—III, 1949, care cuprind procesele-verbale și stenogramele discuțiilor lui I. P. Pavlov cu discipolii săi.



**BIOLOGIA MICIURINISTĂ** — o etapă nouă, superioară în dezvoltarea științei materialiste despre natura vie, etapă care poartă numele marelui transformator al naturii — Ivan Vladimirovici Miciurin. O caracteristică importantă a biologiei miciuriniste, spre deosebire de teoriile anterioare, este că în temeietorii ei — Miciurin, Viliams, Lîsenco — au aplicat în mod conștient și consecvent, în interpretarea și studierea legilor de dezvoltare a formei organice a materiei, concepția marxist-leninistă despre lume, materialismul dialectic. Nimeni dintre biologii precedenți nu a aplicat dialectică, că metoda, ca instrument de cercetare științifică. De aceea, numai cu biologia miciurinistă începe o etapă nouă, superioară de dezvoltare a științei biologice. Biologia miciurinistă este teoria materialist-dialectică a dezvoltării formei organice a materiei. Apli-

când ca metodă dialectica, desvoltând biologia științifică, Miciurin, Williams, Lîsenco au inclus în ea tot ce a fost mai progresist, mai bun în teoriile eminenților biologi — materialiști din trecut — Lamarck, Darwin etc., — curățind sămburele materialist al teoriilor acestora de adau-surile metafizice și idealiste. Unul dintre cele mai importante izvoare teoretice și o parte componentă a biologiei miciuriniste sunt descoperirile științifice ale eminenților biologi-materialiști ruși Mecinicov, Secenov, frații Covalevschi, I. P. Pavlov, Severțov, Timiriazev, care au elaborat teoria materialistă a desvoltării organismelor și care au apărut-o împotriva atacului teoriilor burgheze reacționare în biologie (neovitaism, psihoaism, mecanicism, weismannism-morganism). Cercetările experimentale și generalizările teoretice ale biologilor-materialiști ruși au pregătit o etapă nouă, superioară, în desvoltarea științei biologice, etapă care a fost posibilă numai în condițiile socialismului și numai pe baza filosofiei materialismului dialectic. Esența materialist-dialectică a biologiei miciuriniste se manifestă consecvent în toate generalizările ei teoretice care se referă la legile de desvoltare a vieții. Potrivit biologiei miciuriniste, viața este o formă a mișcării și desvoltării materiei, având legile ei de desvoltare, proprii numai ei. Plecând dela premsa că materia vie a provenit din materia anorganică și că varietatea viețuitoarelor și plantelor este rezultatul neconitenitei lor schimbări și desvoltări, biologia miciurinistă a descoperit caracterul și formele de desvoltare a vieții, precum și acei factori și forțe motrice care stau la baza desvoltării organismului și speciilor. Studiind desvoltarea naturii vîi ca un proces material unic, care se desvoltă după anumite legi, biologia miciurinistă a scos la iveală și a explicat legăturile complexe și variate care formează acest proces firesc. Cele mai importante dintre aceste legături sunt interdependența dintre forma organică a materiei și natura anorganică. „Nu trebuie să uităm că izvorul primar a ceea ce e viu este natura anorganică. Corpul viu se formează singur din condițiile mediului exterior și, prin aceasta, se modifică singur“ (Lîsenco). Plecând dela teza că „descoperirea legilor corelațiilor între organisme și condițiile mediului exterior este sarcina principală a agrobiologiei“ (Lîsenco), biologia miciurinistă consideră organismul și condițiile vieții sale ca o unitate dialectică. Una dintre cele mai importante legi de desvoltare a organismelor este modificarea lor sub influența condițiilor mediului, transmiterea prin ereditate a modificărilor dobândite de organisme. Desvoltarea individuală a organismelor are loc pe baza proprietăților și calităților dobândite de o specie sau alta în decursul istoriei. De aici rezultă unitatea și interdependența dintre elementul istoric (filogeneză) și individual (ontogeneză) în procesul de desvoltare a vieții. Elementul istoric, adică ereditatea organismului, este rezultatul desvoltării și modificării unei lungi serii de generații anterioare în conformitate cu condițiile mediului care se schimbă. Biologia miciurinistă respinge ca fiind o născocire reacționară teoria cromosomică a weismannist-morganistilor, cu genele ei mistice. „Ereditatea este un fel de concentrare a condițiilor mediului exterior, asimilate de către organismele vegetale într'o serie de generații precedente“ (Lîsenco). Ereditatea va fi reprodusă în desvoltarea unui individ dintr'o specie dată, dacă pentru aceasta există condiții exterioare corespunzătoare. Dacă ascența condiții nu există, organismul se va modifica, modificând și eredi-

tatea ca proprietate a corpului viu. În cazul când există condiții corespunzătoare, noile modificări se statornicesc și intră astfel în filogeneză. Așa dar, studiind organismele în unitate dialectică cu condițiile de existență, biologia miciurinistă a explicat baza procesului de dezvoltare a vieții, care se desfășură pe baza unor anumite legi. Darwin nu a știut să descopere cauzele modificărilor individuale ale organismelor. El nu a acordat atenție acestei probleme extrem de importante, fără rezolvarea căreia biologia nu ar fi putut fi transformată dintr-o știință care explică fenomenele\* naturii, într-o știință eficientă, care înarnează pe practicieni cu pricperea de a transforma în mod conștient natura. Această sarcină a fost pentru prima oară îndeplinită de biologia miciurinistă. În conformitate cu învățătura dialecticii materialiste, biologia miciurinistă a demonstrat că dezvoltarea organismelor are loc în două forme, evolutivă și revoluționară, prin salturi. Biologia miciurinistă face o delimitare strictă între noțiunile creștere și dezvoltare: „fără transformarea unei stări calitative în alta, fără nașterea unei stări calitativ noi în sânul celei vechi, nu există dezvoltare, ci are loc numai mărirea sau micșorarea cantității, are loc numai ceea ce se numește de obicei «creștere»“ (Lîsenco). Numai o astfel de înțelegere a dezvoltării corespunde esenței dialectice obiective a naturii vii. Prin aceasta, biologia miciurinistă a înlăturat caracterul limitat al teoriei darwiniste, care nega salturile în natură; „...darwinismul neagă nu numai cataclismele lui Cuvier, dar și acea dezvoltare care e concepută în mod dialectic și care include revoluția; în vreme ce, din punctul de vedere al metodei dialectice, evoluția și revoluția, schimbările cantitative și cele calitative, sunt două forme necesare ale uneia și aceleași mișcări“ (Stalin). Biologia miciurinistă, bazându-se pe practică și înlăturând unilateralitatea evoluționismului plat, elaborează o nouă teorie a speciei și a formării speciilor. Potrivit acestei teorii, în dezvoltarea formelor vii nu se observă o neîntreruptă continuitate, nu pentru că concurența reciprocă duce, după cum crede Darwin, la dispariția formelor intermediare, ci pentru că o asemenea continuitate neîntreruptă nu poate să existe în natură. Dezvoltarea este unitatea dintre continuitate și discontinuitate, dintre formele de mișcare evolutive și cele revoluționare. Schimbările cantitative treptate duc la formarea unei specii calitativ noi, cu legi de dezvoltare noi, proprii numai ei. „Speciile sunt verigi ale lanțului naturii vii, sunt etape ale diferențierii calitative, trepte ale dezvoltării istorice treptate a lumii organice“ (Lîsenco). O confirmare a acestei teorii dialectice a formării speciilor este transformarea calitativă a grâului tare cu 28 de cromosomi, în grâu moale cu 42 cromosomi și altele. Pe baza înțelegerei dezvoltării ca trecere a schimbărilor cantitative în schimbări calitative radicale, biologia miciurinistă a elaborat teoria dezvoltării stadiale a organismelor. Această teorie a arătat că, în procesul vieții lor individuale, organismele parcurg trepte, stadii calitativ diferite. Învățătura despre legile și succesiunea în parcurgerea stadiilor, despre localizarea dezvoltării stadiale în anumite celule — puncte de creștere — și mai ales despre ireversibilitatea procesului dezvoltării stadiale constituie o confirmare *vie* a trecerii schimbărilor cantitative din viața individuală a unui organism în schimbări calitative radicale. Plecând dela metoda dialectică, biologia miciurinistă a respins toate denaturările idealiste și mecaniciste în concepția [www.dacoromanica.ro](http://www.dacoromanica.ro) la iveală principalele

contradicții care constituiesc forțele motrice ale dezvoltării organismelor și speciilor. Impingând biologia în brațele idealismului și metafizicii, weismannism-morganismul a nascocit inexistentele gene, genofondul, ipotetica amiba cu care începe viața, de care ar depinde viața și dezvoltarea organismelor, iar mecaniciștii explicau procesul de dezvoltare a organismului prin condiții mecanice, exterioare, considerând organismul un element pasiv. Respingând toate aceste născociri, biologia miciurinistă și-a îndreptat cercetările spre descoperirea contradicțiilor care constituie forța motrice a dezvoltării organismelor. Biologia miciurinistă a izgonit din teoria lui Darwin malthusianismul, care constituie un adaus antiștiințific la teoria evoluționistă și care este prezentat de weismanniști-morganisti drept „piatra unghiulară a darwinismului“. Biologia miciurinistă a demonstrat că acele contradicții care constituie forța motrice a dezvoltării formei organice a materiei decurg din contradicțiile schimbului de substanțe dintre organism și mediu, din contradicțiile procesului unic de asimilare și desasimilare, de creare și distrugere în interiorul organismului. Tocmai din cauza acestui proces contradictoriu al schimbului de substanțe ia naștere elementul calitativ nou, se desfașură „lupta“ între vechi și nou, între ceea ce moare și ceea ce se naște în lumea organică. Degajând și menținând tot ce este adaptabil și util, selecția naturală dirijează procesul de dezvoltare a vieții, eliminând totodată tot ce este inadaptabil. O trăsatură caracteristică a biologiei miciuriniste este eficiența ei, atitudinea revoluționară față de realitate, transformarea naturii. Baza biologiei miciuriniste o constituie faptul că este strâns legată din practică, răspunzând cerințelor ei, că verifică teoria prin practică, că sintetizează practica și recunoaște practica drept criteriu al veracității teoriei. Toate sintetizările și concluziile teoretice ale biologiei miciuriniste constituiesc nu numai rezultatul unor experimente extrem de minuțioase, ci și al sintetizării practicii agriculturii și creșterii vitelor. Hibridizarea vegetativă, metoda mentorului și a mijlocitorului, alegerea perechilor pentru încrucișare, educarea organismelor într-o anumită direcție, iarovizarea, transformarea specilor de toamnă în specii de primăvară și a speciilor de primăvară în specii de toamnă, metodele miciuriniste de aclimatizare, teoria dezvoltării stadiale și celealte descoperirile ale biologiei miciuriniste au devenit un mijloc important de ridicare a producției la hectare pe ogoarele socialiste și de ridicare a productivității zootehniei, au devenit metode de obținere a noi specii de plante, a noi rase de animale. Biologia miciurinistă este o știință populară; ea a pătruns adânc în massele colhoznice; pe baza ei, fruntașii în agricultură obțin cei mai înalți indici din lume. Biologia miciurinistă a crescut și s'a întărit în lupta împotriva pseudoștiinței, împotriva idealismului și metafizicii în biologie, în luptă împotriva weismannism-morganismului. Situându-se pe poziția dialecticii materialiste, întemeietorii biologiei miciuriniste au dus o luptă neîmpacată împotriva a tot felul de devieri dela materialism în biologie. Biologia miciurinista este pătrunsă de o intransigență cu adevărat bolșevică față de orice clericalism în știință. Ea este singura teorie care oglindește în mod just legile de dezvoltare a materiei organice și care arată caile de transformare conștientă a naturii în interesele poporului muncitor. Biologia miciurinistă are o uriașă însemnatate pentru dezvoltarea și întărirea continuă a bazelor științifice naturale ale concepției marxist-leniniste

despre lume. Dacă biologia miciurinistă, ca singura teorie materialista științifică despre natura vie, ca etapă superioară în desvoltarea darwinismului, a repurtat victoria deplina asupra pseudoștiinței reacționare a weismannism-morganismului, ea datorează acest lucru sprijinului hotăritor pe care îl-au dat Lenin și Stalin. În scrisoarea către tovarășul Stalin, participanții la Sesiunea Academiei de Științe Agricole „V. I. Lenin” din U.R.S.S. au scris: „Continuând opera lui V. I. Lenin, Dumneavoastra ați salvat pentru biologia materialista înaintată învălătura marelui transformatoare al naturii I. V. Miciurin, ați ridicat la înălțimea cuvenită în fața întregii științe orientarea miciurinistă în biologie, unică orientare justă, progresistă în toate ramurile științei biologice”.



**WEISMANNISM-MORGANISM** — orientare antidarwinistă reacționară în știința biologică după numele biologilor Weismann (1834—1914) și Morgan (1866—1945), care își maschează esența ei idealista și metafizică sub eticheta falsă de neodarwinism. Weismannism-morganismul a apărut la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX, ca o reacție ideologică burgheză împotriva teoriei materialiste a desvoltării formelor organice ale materiei. Erișându-se în urmași ai lui Darwin, weismannist-morganistii au cautat prin toate mijloacele să denatureze ceea ce este principal în darwinism — sămburele său materialist, teoria selecției naturale, a modificării organismelor și a calităților lor ereditare sub influența mediului, în funcție de condițiile existenței lor. La baza weismannism-morganismului stă interpretarea falsă a eredității organismelor, preluată dela teoria antiștiințifică metafizică a lui Mendel. Cu tot arsenalul terminologic variat în tratarea problemei eredității (gene, determinante, genofond, rezerva de mulăție, etc.), toți weismannist-morganistii sunt de aceași părere că ereditatea constituie în organisme o substanță specială, care se găsește în celulele sexuale, în cromosomii acestor celule. Weismannist-morganistii consideră substanța ereditară ca fiind veșnică, neschimbătoare. După părerea lor, ea este independentă de mediul exterior în care trăiesc organismele, nu se formează niciodată din nou, ci se transmite din generație în generație, fără niciun fel de schimbări calitative. Totodată, substanța ereditară este inconfundabilă. Din punctul de vedere al acestei teorii, organismul este constituit din două părți nelegate între ele: substanța ereditară, neschimbătoare și nemuritoare, și corpul muritor. Corpul organismului nu este decât un recipient și un mediu nutritiv, pentru substanța ereditară. Toate caracteristicile și proprietățile organismului depind de substanța ereditară. Oricare ar fi schimbările prin care ar trece organismul, ele nu pot avea însemnatate pentru generația viitoare, dat fiindcă aceste schimbări nu ating substanța ereditară, nemuritoare și neschimbătoare. Deviațiile dobândite de organisme nu se transmit prin ereditate. Weismannist-morganistii încearcă să explică diversitatea de organisme și de specii prin recombinarea genelor neschimbătoare, prin mutațiile substanței ereditare și prin alți factori născocîți. Dar nicio explicație a morganist-weismanniștilor nu poate ascunde faptul că, concepțiile lor despre substanța ereditară, nemuritoare și neschimbătoare, precum și despre corpul muritor, nu sunt altceva decât teoria teologică schimbată despre sufletul nemuritor și imaterial, și despre corpul muritor, nu sunt altceva decât [www.dacoromanica.ro](http://www.dacoromanica.ro) (vezi). Concepțiile me-

tafizice ale weismannist-morganistilor despre invariabilitatea speciilor și organismelor se manifestă în diferite forme. Hugo de Friz și Morgan considerau că speciile nu se schimbă timp de milenii, și că, din când în când, din motive necunoscute, au loc impulsuri, explozii, în urma cărora apar deodată specii noi. Morganistii au născocit aşa zisa „rezervă de mutație“, care să ar consuma în permanență. De îndată ce aceasta „rezerva de mutație“ se epuizează, evoluția, pretind ei, încetează. Bazându-se pe aceasta, morganistii propovăduiesc ipoteza unei evoluții extinctive a speciilor și a naturii vii în ansamblu. După această teorie, rezultă că, consumând „rezerva de mutație“, materia vie trebuie să ajungă în mod inevitabil la sfârșitul ei. Asemenea teorii demonstrează clar natura idealistă și metafizică a pseudoștiinței weismannist-morganiste. Considerând organismele plantelor și ale animalelor în afara legăturii și interacțiunii cu condițiile exterioare ale existenței lor, weismannist-morganistii nu sunt în stare să descopere adevăratale legi obiective de desvoltare a formelor organice. Falsitatea concepției weismannist-morganistilor este evidentă. Nu se poate studia o plantă sau un animal în afara condițiilor exterioare în care acestea trăiesc. Schimbarea condițiilor de existență, a tipului de schimb de substanțe între organisme și mediul exterior, duce în mod inevitabil la schimbarea eredității organismelor. Biologia miciurinistă — singura teorie materialistă științifică — consideră procesul de desvoltare a lumii organice nu numai ca pe un proces de schimbare cantitativă, ci și calitativă, în care iau naștere noi forme organice. Ereditatea, după definiția lui T. D. Lîsenco, este un fel de concentrare a condițiilor mediului exterior, asimilate de către organisme într-o serie de generații precedente. Teoria miciurinistă este diametral opusă weismannism-morganismului. Baza filosofică a weismannism-morganismului o constituie kantianismul, machismul, pragmatismul și alte școli idealiste. Toate categoriile și tezele fundamentale ale filosofiei idealiste — negarea legilor în desvoltarea materiei și absolutizarea întâmplărilor, înlocuirea realității obiective prin fițuni matematice, împărțirea kantiană a lucrurilor în fenomene și numene, recunoașterea incognoscibilității esenței lucrurilor, etc. — sunt folosite de weismannist-morganistii în scopul denaturării științei biologice. Fiind una dintre verigile reacțiunii ideologice burgheze, weismannism-morganismul servește scopurile claselor exploatatoare. Pe baza acestuia a luat naștere eugenia, pseudoștiință burgheză care urmărește să justifice capitalismul. Weismannism-morganismul a fost folosit de rasiștii fasciști, iar în prezent este folosit de imperialiștii anglo-americani, care, sub steagul cosmopolitismului, fac pregătiri în vederea cuceririi dominației mondiale. Weismannism-morganismul s'a oglindit în lucrările unei serii de biologi din U.R.S.S. (Filipcenko, Serebrovski, Schmalhausen, Dubinin, Iebrac etc.). Bazându-se pe practica agriculturii socialiste, biologia miciurinistă a demascat totala inconsistență teoretică și practică a weismannism-morganismului și a înarmat pe practicienii agriculturii cu înțelegerea clară a legilor de dirijare conșientă a vieții plantelor și animalelor. C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. și tovarășul Stalin au acordat în această direcție miciuriniștilor, un sprijin hotărât. La sesiunea din Iulie-August 1948 a Academiei de Științe Agricole „V. I. Lenin“ din U.R.S.S., biologia miciurinista a înfrânt complet teoria reacționară a weismannist-morganismului. (Vezi și *Biologia miciurinistă*).

**SOCIALIȘTII DE DREAPTA** — agenți ai imperialismului în sănul mișcării muncitorești, dușmani de moarte ai socialismului științific, actualii continuatori ai vechilor reformiști și revizioniști — Bernstein, Kautsky, Adler, Vandervelde și alții. Întreaga activitate a socialistilor de dreapta are ca scop să desarmeze clasa muncitoare și massele muncitoare în luptă lor împotriva planurilor agresive ale imperialismului american-englez, să introducă sciziunea în mișcarea muncitorească, să creeze o barieră în fața mișcării mondiale pentru democrație, socialism și pentru pace, mișcare care crește și se desvoltă victorios. Socialistii de dreapta din toate țările — Attlee și Morrison în Anglia, Guy Mollet și Jules Moch în Franța, Schärf în Austria, Spaak și Louis de Brouker în Belgia, Schumacher în Germania, Saragat în Italia și alții — îndeplinesc funcția de lachei ai imperialismului american, constituie sprijinul lui ideologic. În Rezoluția consfătuirii Biroului Informativ al partidelor comuniste, care a avut loc în Noembrie 1949 în Ungaria, se arată împede rolul de clasă al socialistilor de dreapta în condițiile actuale.

„În momentul de față, socialistii de dreapta — se spune în această Rezoluție — acționează nu numai ca agenți ai burgheziei din țările lor, ci și ca agenți ai imperialismului american, transformând partidele social-democrate din țările europene în partide americane, în unelte directe ale agresiunii imperialiste a Statelor Unite. În țările unde socialistii de dreapta fac parte din guvern (Anglia, Franța, Austria, Țările scandinave) ei acționează ca înversunați apărători ai «planului Marshall», «uniunii occidentale», «pactului Atlanticului de Nord» și tuturor celorlalte forme ale expansiunii americane. Acești pseudosocialiști îndeplinesc cel mai josnic rol în persecutarea organizațiilor muncitorești și democratice, care apără interesele celor ce muncesc“.

Indeplinind voința imperialiștilor americani, socialistii de dreapta propagă ideile reacționare ale cosmopolitismului, ideea organizării unui „guvern mondial“, care, după expresia lui Blum, să domine asupra „suveranităților naționale“, propagă ideea că noțiunea de independență națională a popoarelor „s'a învechit“. Toată această propagandă nu este nimic altceva decât tendința de a netezi drumul imperialiștilor american-nglezi, care visează să cucerească dominația mondială. Pentru a demobiliza clasa muncitoare, socialistii de dreapta răspândesc neîncetat vechea teorie reformistă a „colaborării între clase“, a „păcii între clase“ etc. Renner afirma că analiza contradicțiilor dintre burghezie și proletariat făcută de Marx în „Capitalul“ este învechită acum, că în prezent a fost creată, chipurile, baza pentru „armonie între clase“, pentru unitatea de interes dintră clasa muncitoare și burghezie. „Noi — spune un alt socialist de dreapta din Austria, având în vedere pe muncitori și patroni — stăm pe una și aceeași cracă, și dacă unul din noi va tăia această cracă, vom cădea cu toții“.

Inveteratul trădător al clasei muncitoare, Leon Blum, cauta să i convingă pe muncitori că în prezent nu mai poate să existe luptă de clasa, că „faza polemică“ (cum a denumit el cu prudență lupta de clasa) și-a trăit traiul și trebuie să cedeze locul „fazei pașnice“. Principala sarcină constă acum în „autoperfecționarea morală“ a omului, spunea Leon Blum. În zelul lor servil, socialistii de dreapta au mers până acolo, încât au declarat în general pe muncitori și proletari drept o „abstracție“. „Astăzi

-- scrie unul dintre teorelicienii socialistilor schumacheriști — întreaga societate trebuie să fie privită ca o comunitate de luptă pentru libertatea și deziniția membrilor ei". Dacă vechii reformiști și revizioniști, trădând marxismul în fapt, încercau în vorbe să apară drept „partizani“ ai marxismului, actualii socialisti de dreapta luptă fățiș împotriva marxismului, împotriva teoriei socialismului științific. Teoriei revoluționare a socialismului științific, care a fost pe deplin confirmată de experiența construirii victorioase a socialismului în U.R.S.S., precum și de experiența țării de democrație populară, ei opun teorii reaționare ca, de pildă, „forța a treia“, „socialismul democratic“ etc., în care frazele despre „socialism“ nu sunt decât o minciuna dela început până la sfârșit și o camuflare a practicii contrarevoluționare în folosul claselor exploatațioare. Politica guvernului laburist în Anglia demonstrează clar în practică conținutul de clasă al „socialismului democratic“; această politică este duse dela început și până la sfârșit în folosul burgheziei și în dauna clasei muncitoare. Între toate forțele negre ale reaționii nu există dușmani mai înverșunați ai marii Patrii a socialismului, U.R.S.S., decât banda de lachei ai imperialismului american-nglez. În scopul înșelării masselor, socialistii de dreapta denaturează esența de clasa a statului. Ei au scornit o versiune prin care susțin că, dacă înainte statul a fost un instrument al clasei dominante, astăzi statul burghez a încetat, chipurile, să mai fie un aparat de oprimare și de asuprare a masselor muncitoare. De aici se deduce sarcina folosirii pașnice a statului burghez ca un organ „deasupra claselor“, adică aceeași veche idee reformista despre integrarea pașnică a porcăriei capitaliste în socialism. În practică însă, pretutindeni unde socialistii de dreapta se află la putere sau fac parte din guvern, ei contribue la fascizarea statului, pun în libertate pe criminalii fasciști, reprimă crunt orice manifestare de protest a muncitorilor și țaranilor împotriva asupririi capitalului, ajută claselor cîrmuitoare să pregătească un nou război mondial. În domeniul filosofiei, socialistii de dreapta sunt aceleași slugi ale burgheziei ca și în domeniul politicii. Își în acest domeniu, urmând pe ideologii burghezi, ei luptă împotriva științei și rațiunii, repetă plătitudinile clericale împotriva materialismului, neagă dialectica revoluționară, „combat“ materialismul istoric, înlocuind această unică teorie științifică despre legile desvoltării sociale, printr'un idealism de cea mai proastă calitate. Paginile revistelor și broșurilor socialistilor de dreapta abundă în îndemnuri la împăcarea cunoașterii cu credința, a științei cu religia. Blum numea socialismul drept o idee religioasă. Reformistul Deutsch din Austria scrie: „Noi admitem religia ca factor de educare“. Socialistii de dreapta din Germania afirmă că rațiunea ar fi fost înfrântă în luptă împotriva credinței și cer să se repună în drepturi „chemarea interioară a sufletului omeneșc“, „instincțele omenești eterne“, „valorile absolute“ etc. Așa dar, socialistii de dreapta acționează pe toate liniile ca reaționari, ca apărători militanți ai capitalismului muribund, ca dușmani consecvenți și neîmpăcați ai proletariatului, ca spioni și agenți ai imperialismului american. De aceea, nu se poate lupta împotriva imperialismului fără a lupta împotriva agenturii sale — socialistii de dreapta. „Este imposibil să pui capăt capitalismului — ne învață tovarășul Stalin — fără să pui capăt social-democratismului în mișcarea muncitorească“.

## PAGINI DESPRE IOAN VODĂ ZIS „CEL CUMPLIT”, SCRISE ÎN SECOLUL XVI DE ISTORICUL FRANCEZ DE LA POPELINIERE

Inainte de a trece la o examinare a textului privitor la Ioan Voda zis „cel cumplit”, după căte știm necunoscut pâna astazi de istoricii noștri, trebuie să arătăm cine a fost Lancelot Voysin de La Popelinière, autorul lui.

Printre istoricii care s-au îndeletnicit în Franța, în veacul al XVI-lea, cu istoria generală, La Popelinière este unul dintre acei care au ramas aproape necunoscuți<sup>1</sup>.

Acest Lancelot Voysin, seigneur de La Popelinière, s'a nascut în Bas-Poitou, în anul 1540 (?).

„La Popelinière aparține Renașterii prin studiile sale și Reformei prin credința sa: el este modern prin spiritul sau de toleranță, despre care toleranță, veacul sau nu prea este bogat în pilde...“

„După ce a făcut studii bune la universitațile din orașele *Poitiers* și *Toulouse*, el a debutat în ineseria armelor cam în anul 1562 și, vreme de aproape cincisprezece ani, el a jucat un rol activ fie ca ostăș, fie ca negociator...“<sup>2</sup>.

In scurtele ragazuri, pe care i le dadeau zilele de pace, La Popelinière a scris mai multe carți, printre care și vestita sa lucrare istorica „L'histoire de France enrichie des plus notables occurrences survenues et Provinces de l'Europe et pays voisins, soit en Paix, soit en Guerre tant pour le fait séculier qu'Ecclesiastique, depuis l'an 1550 jusques à ces temps. Par Abraham H (aultin) 1581“.

Această ediție a istoriei lui Voysin de La Popelinière a apărut în orașul Rochelle în două volume în 80. Trebuie să mentionăm că au mai fost încă trei ediții în anii 1572, 1573 și 1579.

Volumul (ed. 1581) cuprinde dela pagina 221—223 verso, textul despre Ioan Voda „cel cumplit“. Avem în fața noastră pagini scrise, fară îndoială, la scurt timp după moartea Domnului moldovean. Sunt, deci, marturiile unui contemporan și ceea ce le face și mai prețioase pentru

<sup>1</sup> Ion N. Coroi „La Popelinière, historien de guerres de religion et géographe. Supliment la culegerea rezumatelor (Comunicare tinută la Congresul șener al stîințelor istorice la Zürich). 1938, p. 1.

<sup>2</sup> Idem, op. cit. p. 1.

noi este faptul că La Popelinière este un mare istoric al vremii de atunci.

Cum de au ajuns, însă, știrile despre viața, faptele și moartea cumpălită a lui Ioan Vodă, stăpân al unui altă de mic stat din răsăritul Europei, la istoricul La Popelinière?

Putem face două presupuneri: prima ar fi ca La Popelinière a citit, fie carteia lui Paprocki, aparuta mai întâi în limba polonă (1575), iar apoi în limba germană (1576), sub titlul „Wahrhaftige Beschreibung des Krieges, welchen der Walachische Woiewod Ivon mit den Türcken geführt”, fie carteia lui I. Gorecius, „Descriptio Belli Ivoniae Voivodae Valachiae” (1578), fie poate chiar scrierea istoricului olandez Mihail von Isseit, „Amorforti sui temporis Historia in qua Res in toto orbe terrarum gestae... usque ad Anno M. D.LXXXVI perspicue et accurate describuntur... coloniae. Apud Arnoldum quentelium Anno M.D.C.II...”, despre care am scris în revista „Studii”<sup>1</sup>; a doua presupunere ar fi că La Popelinière a primit aceste știri despre Ioan Vodă chiar printr'un francez, care a însoțit în Polonia pe regele Henric de Valois și care s'a întors, apoi, în Franța.

Izvorul tuturor știrilor din cronicile străine, a fost scrisoarea lui Paprocki. După cum spune A. Papiu Ilarianu: „Leonard Goreciu, sau mai bine zis Gorecki, prelucră scrierea lui Paprocki în limba latină, amplificând-o, și o publică, împreună cu istoria lui Lasici (Lascki) „Despre expedițiunea Polonilor în Moldavia cu Bogdan”, în Francofortul la 1578<sup>2</sup>.

Trebue să presupunem, deci, ținând seama de datele pe care le avem până astăzi, că mai toți istoricii străini, care au scris despre Ioan Vodă al Moldovei, s'au folosit de acest text latin al lui Gorecki.

La Popelinière, ca și ceilalți, a citit, fără îndoială, și el această carte în limba latină, apărută la Frankfurt în anul 1578, căci nu putem crede că el s'a folosit de ediția în limba polonă sau în limba germană a scrierii lui Paprocki. Mai toți oamenii învățați din vremea aceea știau limba latină, ceea ce ne face să spunem că și istoricul francez Lancelot Voysin de La Popelinière a știut-o.

Deci, în scurta analiză pe care o vom face textului, nedat încă la iveală pe românește, scris de La Popelinière, ne vom limita să arătăm deosebirile mai de seamă între acesta și textul lui Gorecki.

Citind ambele texte, al lui La Popelinière și al lui Gorecki, ne vom da seama numai că există deosebiri destul de mari între ele.

Gorecki, de pilda, începe prin a face o amplă descriere geografică și istorică a Moldovei și Valahiei, pe când La Popelinière, dimpotrivă, se mulțumește să rezume, în câteva rânduri, poziția geografică a celor două voevodate, trecând apoi la descrierea domniei și razboaielor lui Ioan Voda.

<sup>1</sup> „Studii”, Anul 3, t. II, 1950, p. 158-168.

<sup>2</sup> Papiu Ilarianu, *Tesaurus de monumente istorice*, București, 1864, v. III, p. 203.

Gorecki începe astfel paginile închinante lui I-vonia, adică Ioan Vodă, căci aşa este el numit de cronicari străini:

„...Era pe atunci Ivon (despre care zic unii să fi fost Polon născut în Masovia), Român de viață, care zicea că se trage din Domnii cei vechi ai Moldovei, bărbat înalt de stat, frumos la față, cu ochii mici și amenințători, vârtos în trup și plin de puteri...“<sup>1</sup>.

Această frumoasă și caracteristică descriere a lui Ioan Voda nu o găsim în textul lui La Popelinière, ceea ce ne-ar punea miră, deoarece era deosebit de interesant — și mai ales pentru acele vremuri — să fi dal o imagine vie a eroului despre care se scria. Ea dădea, și da încă textului, un farmec deosebit.

Trecând acum la un alt exemplu, la descrierea bătăliei dela Braila, Gorecki ne-o însașează astfel:

„...Era un spectacol înfricoșat: pe toată întinderea câmpului cadavre de oameni morți; mulți trăgând de moarte, acoperiți de rane, nici putea să fuga, nici să stea pre un loc, de abia cerca să se ridice, și cădea iarăși la pământ. În fine, ori încălțău priveai totul era acoperit de arme și cadavre, și pământul adapăt cu sânge...“<sup>2</sup>.

La Popelinière:

„...Și Sujercev i-a fugărit atât de aproape, în cît cei mai mulți au rămas pradă lupilor, cainilor și corbilor de pe câmp...“

O ultimă pildă în legătura cu felul deosebit cum redau cei doi istorici străini, viața, faptele și moartea lui Ioan Vodă.

Gorecki :

„...Ajungând la Turci, vorbi cu pașalele patru ore întregi, când Capigi-basia, simțindu-se ofensat prin oarecare cuvinte ale lui Ivon și uitându-și de credința dată și întărîtă prin jurămînt militar, luă hangerul și-l tăia în față și în pântece. Vulnerat astfel, îl apucăra ienicerii și până nu-și da încă susținut, îi tăiară capul, iar trupul îl legară de picioarele a două cîmile care, gonite într'o parte și alta îl rupseră în bucăți. Capul îl înfîpsera într'o sulită lungă, trupul era sfâșiat și rupt în mici bucăți, oasele-i le împărtea între sine, în sângele lui încă cald, își încrûnta săbiile și-l da cailor să bea, rugându-se lui Dumnezeu ca sa le dea și lor inimă ca a lui Ivon și asemenea măestrie de resbel...“<sup>3</sup>.

La Popelinière . . .

„...Și fara arme a pătruns în tabăra turcească, unde nu l-a urmat decât un Polonez. Acolo începând să vorbiască cu câțiva Turci, un pașa numit Capugi-pașa socotind că vorbește prea mult, și-a tras iatacanul din teacă, s'a repezit la Voevod, i-a crăpat capul, apoi i-a străpuns burta, Voevodul prabușindu-se mort la pământ. Apoi, ienicerii l-au luat și i-au tăiat capul, apoi, au legat trupul de picioarele a doi cai, care l-au rupt în bucăți. Capul lui astfel retezat și farâmat

<sup>1</sup> Vezi Papiu Ilarianu, op. cit., v. III, p. 212.

<sup>2</sup> Idem, p. 227.

<sup>3</sup> Vezi: Papiu Ilarianu, op. cit., v. III, p. 248-249.

a fost pus în vîrful unei sulii, trupul tăiat în bucațele mici din care cei mai de seamă au luat fiecare o bucătă și și-au frecat iataganele cu sângele cald încă și au dat cailor să bea din el, astfel ca ei să fie mai mânoși în luptă..."

În concluzie: avem, deci, în fața noastră o variantă interesantă a textelor privitoare la Ioan Vodă zis „cel cumplit“, text scris de unul dintre cei mai de seamă istorici ai veacului al. XVI-lea din Franța.

Socotim că el merita atenția noastră și, mai ales a celor, care studiază epoca și domnia lui Ioan Voda al Moldovei.

#### SCARLAT CALLIMACHI

Descrierea Valahiei și starea treburilor acestei țări. Moldova

... și pentru că printre alte fapte demne de amintit sună și războaiele, purtate în Valahia, cu ajutorul Polonezilor (Cazaci) împotriva Turcilor, vom vorbi despre ele. Vă voi înfățișa, mai întâi, să cum sunt și una și cealaltă Valahie. Apoi, după ce vă voi fi arătat izvorul cel adeverat al întâmplărilor: vă voi spune, în puține cuvinte, tot ce s-a făcut mai de seamă. Valahia este astăzi împărțită în două, una numită Transalpină, mărginită de Dunăre la miazăzi: spre apus de Transilvania cealaltă numită Moldova din pricina fluviului Moldova, care trece prin această țară și se îndreaptă spre Marea Majoră. Din vremea acelui Mahomed, care a dărâmat imperiul Grecilor și a luat Constantinopolul, voevozii au fost tributari ai Turcilor; în aşa fel, încât Moldovenii aveau voevozii lor. S'a întâmplat că Turci fiind împiedicați de alte războaie, Valahii au devenit în parte supuși ai regatului Poloniei, în parte ai celui Unguresc. Dar Turcii, mărindu-și puterile, au readus sub jugul lor pe Valahi, norod gataoricând să se răscoale și să schimbe stăpânirea sau pe voevod, fără să țină seama de urmările faptelor lor. Puțin înainte de moartea lui Suliman, Valahii din Moldova au isgonit pe voevodul lor Alexandru și au ales un altul numit Iacob, om învățat și care dăduse lecții de matematică în orașul Rostoch. Puțin timp după aceea ei l-au ucis, pentru a rechema pe Alexandru, pe care l-au isgonit pentru a doua oară din pricina obrăzniciilor lui și au primit pe un altul numit Bogdan, pe care l-au părăsit pentru a se supune lui Ivonia sau Ioan: după moartea acestuia, ucis în chip crud de către Turci, ei au luat pe Petru. Aceste două schimbări s'au întâmplat după cum urmează. Fiindcă Bogdan se aciuiașe cu Polonezii, dând unuia dintre boierii lor pe sora lui în căsătorie și se pregătea pentru a se căsători cu o domnișoară poloneză, Moldovenii s'au sfătuit în taină ca să aibă un alt voevod și au chemat pe un boier valah numit Ivonia sau Ioan (aceste două cuvinte au aceeași înțeles) care era pe atunci la curtea Turcului, ținân-

Valahii nestatornici

Voevod sau stăpân

Purtarea aspră a stăpânirii

Tributul anual pe care îl da Valahia Turcului

du-se de credința mahomedană, drept voevodul lor, cu vânt care înseamnă Căpitán sau Conducător de oaste. El, care nu dorea decât să poruncească, adună numai decât cu învoieira lui Selim douăzeci de mii de Turci și alți soldați vecini, pentru a se putea face stăpân. Bogdan auzise aceste știri sigure despre Valahia (pe care Ioan o ocupă numai decât) și se retrase în Polonia. Dar Valahii au cunoscut prea repede jalnica și aspra purtare a nouilui voevod și a Turcilor, dându-și seama atunci că starea lor fusese mai bună sub Bogdan. Se povestesc cazuri stranii de cruzime a lui Ioan, pe care unii le înțeleg, socotind că în marea lui asprime era frâul necesar pentru a stăpâni aceste pcpoare nestatornice, care de fapt i-au fost mai credincioase ca oricărui altul pe care l-au avut înainte, Bogdan cerând unor boieri din Polonia, ajutor pentru a fi reînsăunat: în sfârșit, după ce Regele trimisese să roage pe Turc ca să-l ierte dacă greșise întrucâtva: el adună cam două mii de călăreți polonezi și în preajma Paștilor 1572 intră în Moldova, această trupă având ca cccducător pe Nicolae Mieleczki, guvernatorul Moldovei și pe Nicolae Sieniawski, fiul Palatinului Rusiei. Si după mai multe ciocniri și întâlniri, în care Turcii au suferit din greu din pricina vitejiei nobililor Poloni, Bogdan trimise apoi pe unul din nobili lui Mieleczki către Ioan rivalul său, cerându-i să nu mai facă război, ci să părăsească rangul pe care și-l luase pe nedrept. Ioan, dimpotrivă, trimite pe boieri la Constantinopol, unde a fost închis sub învinuire nedrepte născocite de dușmanii săi și făcut vâslaș de galere de unde mai apoi a fost eliberat ca prin minune. Si cu cât ostile lui Ioan se întăreau, Polonezii se retrăgeau cu cccnsimtământul lui Bogdan, care prin această a fost lipsit de principatul său păstrat de Ioan care nu s'a folosit de el prea mult în pace, totuși să vedem cum. Ioan văzându-se stăpân în tihă, a început din nou să urmeze pe calea cruzimii sale obișnuite și ucise în chip sălbatec mai mulți dintre neamurile lui Bogdan. Întrucăt timp, Palatinul Valahiei Transalpine având un frate Petru pe care dorea să-l înalte, cere Pașalelor și altor mari dregători ai Portii: să facă domn pe fratele său în locul lui Ivonia, făgăduind un tribut îndoit spre a se ști de șase ori, câte douăzeci de mii de galbeni pe an. Adăugând la aceasta că Ivonia renunțase la mahometanism pentru a favoriza pe creștini. Si urmând pilda lui Bogdan, el s'ar uni cu Polonezii pentru a face un război până la capăt împotriva Turcilor. Pașalele căstigăte de făgăduiala și cuvintele Palatinului: imping pe Selim ca să trimeată un om la Ivonia pentru a-i cere să plătească pe an acest îndoit tribut sau să treacă demnitatea sa altuia care ar plăti și să meargă apoi la Constantinopol să ceară iertare. Voevodul să a sfătuat cu sine

Cazacii fac incursiuni din Polonia în Podolia

Căștigul și prada sunt foarte prețuite de omul de război

însuși și apoi cu Divanul Valahiei: refuză să plătească tributul cerut, și poruncește Ambasadorului să se retragă numai decât, fără să-i facă vreun dar. Valahii știind bine la ce nenorociri trebuiau să se aștepte după un asemenea răspuns dat cu consumământul tuturor, ei au sfătuit pe Voevodul lor să ceară ajutor lui Henric de Valois, atunci rege al Poloniei. Ceea ce el a făcut în cuvinte foarte prietenoase. Dar Henric și cu consiliul său au refuzat ajutor lui Ivonia, din pricina alianței dintre Impărații Turci și Regii Poloniei. Se găsesc de obicei lângă hotarele Poloniei, în spre Moscoviți, un fel de oameni de război, călărimi poloneză, care nu fac altceva decât să se repeadă dintr'un loc în altul pentru a jefui, iar nu pentru a păzi hotarele și într'o oarecare măsură pentru a împiedeca năvălirile Tătarilor, care se numesc în limba țării Cazaci. Ivonia a trimis să-i roage să fie în ajutorul lui, el le-a arătat dreptatea cauzei lui, făgăduindu-le mari tezaure și bogate răsplătiri. Ei netemându-se pentru aceasta de noul rege, dela care întru sfărșit ei au obținut concediu; ei au părăsit întinsele câmpii ale Podoliei și ale Rusiei, pentru a veni în ajutorul Voevodului în număr de 12 sute de cai, având drept colonel un boier numit Sujerceve înțelept și viteaz căpitan, împreună cu care Cazaci au ajuns în Valahia la tabăra Voevodului, ei au fost primiți cu multe onoruri și în chip strălucit. Si cum au ajuns la sfârșitul ospățului pe care l-a dat Voevodul: el a dăruit colonelului și căpitanilor vase de argint pline de galbeni pentru a-i încuraja și mai mult. Si a dat poruncă ca toți oamenii lor să fie pe deplin mulțumiți. Apoi după ce s-a întreținut cu ei despre treburi: ei s-au pregătit toți pentru război. Aceasta s-a petrecut în luna Mai a anului una mie cinci sute saptezeci și patru. Selim foarte mâniat de răspunsul Voevodului: a trimis numai decât treizeci de mii de Turci și două mii de Unguri Palatinului Valahiei Transalpine, poruncindu-i să puie mâna pe Voevod, și să-l trimeată la Constantinopol: să cucerească Moldova și să dea scaunul domniei unui frate Petru, care făgăduise un tribut întreit. Acest Palatin a adunat și altă oaste, încât ea era tare de o sută de mii de oameni, care bine comandați, ar fi putut să cucerească nu numai Moldova, dar de patru ori mai mult pământ: după ce au trecut râul Moldovenesc foarte obosiți de drum și nevăzând pe nimeni apropiindu-se de ei: ei au început să se resfire în câmpie, și să odihnească ca în timp de pace. Voevodul aflând aceste știri trimite numai decât pe Sujerceve cu oștile sale și cu zece mii de Moldoveni care înțelegeau limba turcească pentru a merge înainte: el și cu ai lui înarmați cu arme mai grele urmau; Sujerceve, dorind să fie de folos Voevodului a condus cu atâta dibăcie avangardă, și încât a înconjurat patru sute de ostași tri-

Armata Turcilor și Valahilor înfrântă de Polonezi

Izbândă minunată fără pierderi prea mari

Brassovie a suferit mari stricăciuni

mișii în recunoaștere de Palatin fără ca vreunul să poată fugi și dela care el a putut afla starea armatei, pe care ei spuneau că este alcătuită din șaptezeci de mii de Valahi, treizeci de mii de Turci și trei mii de Unguri. Cazacii au înștiințat numai decât pe Voevod și l-au rugat să se unească cu ei cât mai repede. Între timp ei s'au odihnit cam la două ore de drum de tabăra vrăjmașă, unde se găsea și Voevodul.

Apoi, după ce și-au orânduit oștile care erau în număr mare, Cazacii au început un atac atât de vijelios, încât ei au sdruncinat toată armata Palatinului: făcând moarte cumplită în rândurile dușmanului, împotriva cărora Voevodul a dat pe neașteptate un al doilea atac, încât nu au mai fost în stare să fugă. Căci Moldovenii îndepărtașeră caii de Turci și de Valahi așa că toată această mare armată a fost tăiată, călcată în picioare de cai și tăiată în bucătele, nerămânând în viață aproape nimeni pentru a duce știrile despre această stranie înfrângere decât Palatinul, fratele său Petru și un foarte mic număr dintre ceilalți, care au putut să se folosească de caii lor din timp și să fugă repede, în aşa chip încât pe câmp și câteva ceasuri mai în urmă, au murit aproape o sută de mii de oameni fără ca Voevodul să fi pierdut mulți dintr'ai lui. Căci ei nu au avut altceva de făcut decât să ucidă pe acei pe care o prea mare încredere, apoi frica, îl lipsise de arme, de înimă și de orice dibăcie intru apărare. Si astfel, Cazacii și Moldovenii s'au îmbogățit cu toții din prada acestei armate mari în locul căreia ei s'au odihnit patru zile și s'au răcorit. După aceea văzând să trupurile Palatinului și fratelui său nu se găseau printre morți: Voevodul a socotit că ei au reușit să fugă. El a intrat atunci în Valahia Transalpină și a dat foc la toate târgurile stăpânite de Palatin, a ucis fără milă bărbați, femei și copii, de acolo el a pătruns în Transilvania într'un loc unde știa că Palatinul și fratele său s'au retras. Acest loc se numește astăzi Brașov sau Brăila (*Brassovie au Brailove sic!*), care este un oraș așezat pe malul Dunării având o cetate, căpitanului căreia Voevodul i-a trimis o scrisoare, cerându-i să predea numai decât pe Palatin și pe fratele său. Căpitanul a răspuns prin amenințări, spunând că nu avea pe cei pe cari îi cerea. Voevodul foarte mâniat a dat poruncă ca acest oraș să fie atacat pe neașteptate. Ea fiind cucerită cu forță: a fost jefuită și rasă până în temeli și toți locuitorii uciși, fără ca vreunul să poată să scape și fără ca vreo casă să mai rămâne în picioare. Pe când Voevodul dorea să asedieze cetatea el a aflat că o oaste de cincisprezece mii de Turci veneau ca să-l impiede. Împotriva căreia el a trimis numai decât pe Sujerceve cu Cazacii săi și cu 8000 de Moldoveni călări, care s'au grăbit într-oțat încât au surprins și au tăiat

în bucăți pe toți înafară de vreo 1000 de cai, care au scăpat fugind bine. Și Sujerceve i-a fugărit atât de aproape, încât cei mai mulți au rămas pradă lupilor, câinilor și corbilor de pe câmp. În fine, cei rămași în viață au fugit și s-au ascuns în cetatea Thenien, care aparținea sultanului Selim. Aproape de acolo era o armată de Turci și de Tătari împotriva căreia a pornit Voevodul după sfaturile lui Sujerceve, părăsind asediul orașului Brailovie și împreună cu Cazacii a înfrânt și a nimicit această armată. După aceasta el cucerí alt oraș numit Teime omorând pe toți, iar Cazacii au cucerit un alt așa numit Biologrede, care era în stăpânirea Turcilor și unde aveau multă pradă. Acestea făcute, oștile Voevodului s-au odihnit în această tabără: sosind știrea despre o altă armată de Turci și de Tătari, numai decât Cazacii au pornit să se lupte cu ei și au luat în ajutor dela Voevod trei mii de Moldoveni: împreună cu care ei au atacat cu atâtă hotărire pe dușmani cu toate că erau în număr de patru ori mai mare, încât l-au pus pe fugă. Lăsând o parte morții pe câmp, ei au luat două sute de prizonieri pe care Voevodul a pus să-i taie în bucăți cu coase cu care se cosește iarbă. Generalul acestei armate a fost prins de Cazaci: atât de bogat încât el a oferit să plătească de șease ori greutatea sa în bani, spre a se ști de două ori în aur, de trei ori în argint și odată în mărgăritare, cu rugămîntea să nu fie predat Voevodului. Dar socotind mai presus de toate făgăduiala pe care o jurase decât tot aurul din lume, ei l-au dus la Voevod, care ținându-l câteva zile a putut afla dela el multe lucruri despre starea Turcilor, iar apoi a dat poruncă ostașilor săi să-l rupă în bucăți. Așa Voevodul și-a așezat tabără într'un loc bine potrivit pentru a da puțină oștirii sale să se odihnească un timp mai îndelung, după atâtea drumuri, lupte și greutăți indurate în trecut.

Selim era în vremea aceasta în Constantinopol foarte mâniat de atâtea victorii ale Voevodului. Pentru a pune capăt acestei nenorociri, el a poruncit să se facă procesiuni și tot felul de slujbe după obiceiul lor, pentru ca să capete ajutorul cerului, căci ajutorul pământului și lipsea. Leacul a fost să trimeată încă o oaste puternică, atât pentru a combate cât pentru a prinde, pe Voevod prin orice mijloc pentru a scăpa de el. Voevodul aflând că Selim trimisește împotriva lui o oaste nouă, a chemat în cortul său pe Ieremia Zarnieviche, guvernatorul cetății Hotin, cetate dintre cele mai puternice din Valahia. Care fusese timp îndelungat tovarășul său de arme. După ce l-a dojenit puțin, el l-a trimes cu treisprezece mii de Valahi dintre cei mai buni oameni pentru a impiedeca pe Turci să treacă Dunărea și pentru a-i da de știre despre numărul lor și starea acestei armate. Apoi cu lacrimi în ochi el a sărutat pe Zarnieviche. Care în-

Cruzime, onoare și  
cuvânt mai pre-  
țuite decât toate  
bogațiile

Tradare demna de amintit

Armata Turcilor

Armata Valahilor și Moldovenilor

Trădătorii pedepsiți

genunchind a făgăduit să-și facă datoria, ceea ce a și făcut bine întru început; împiedicând pe Turci să treacă, cu toate că s'au căzni mult. Pașalele foarte plăcute s'au folosit atunci de un alt mijloc și au trimesc treizeci de mii de ducați lui Zarnievică pentru a veni în ascuns să vorbească cu ei. Orbit de acești bani, el a trecut Dunărea și s'a dus la Petru Palatinul Valahiei Transalpine, care era acolo cu o puternică armată turcească. Petru atât prin făgăduielri frumoase cât și cu pietre scumpe, a făcut pe Zarnievică să-și calce jurământul față de Voevod: a lăsat pe Turci să treacă în voie, retrăgându-și oștile, înapoi. Apoi, făcând trădare după trădare, el s'a întors în tabăra Voevodului cerând iertare că n'a putut să împiedice această trecere din pricina că numărul dușmanilor era prea mare. Totuși Voevodul ar putea să-i înfrângă ușor, căci ei nu puteau fi mai mulți de cincisprezece mii. Voevodul dând prea ușor crezare acestor știri porni la drum cu Cazacii întru întâmpinarea Turcilor, care (Cazacii) fără să presimtă nenorocirea au rugat pe Voevod să stea bine la chibzuială. Si totuși au atacat în mare goană împreună cu șase mii de Moldoveni pe cei șase mii de aventurieri Turci, pe care i-a pus pe goană. Înaintând într'atât încât și-au putut da seama că Zarnievică trăda pe stăpânul său. Într'adecăru armata Turcilor era de aproape 80.000 de oameni. Armata Voevodului împreună cu cazacii era de aproape treizeci de mii de oameni și era împărțită în treizeci de escadroane, cei mai mulți pedestrași se luptau cu coase, arcuri, iatagane: ei trăgeau după ei optzeci de tunuri duble. Puțin înainte de bătălie Voevodul de pe un dâmb apropiat a zărit mulțimea mare de dușmani și și-a dat seama de fapta rea a lui Zarnievică, pe care a trimesc să-l chemă. Dar el n'a vrut să vină, spunând că se pregătește să lupte cu Turcii. Puțin după aceea au sunat goarnele și Zarnievică în loc să lupte cu Turcii, a făptuit și treia trădare care a făcut cel mai mare rău Voevodului. Căci făcând precum făgăduise pașalelor, el a poruncit celor treisprezece mii de Moldoveni în fruntea căror era, să incline steagurile, să-și puie căciulele în vârful lăncilor și a săbiilor, să le ridice în sus și să lase capetele în jos. Văzând aceasta Turcii, au ridicat în sus lăncile și iataganele lor, făcându-le semn să vie și să se unească cu ei, ceea ce s'a și întâmplat. Voevodul aflând de această răscoală n'a pierdut curajul și a pornit-o direct la luptă. Turci au înaintat și ei și așteptându-se ca tunurile Voevodului să bată în pâlcurile lor, au silit pe cei treisprezece mii de Moldoveni răsculați să meargă în frunte: ucigând pe acei care încercau să dea înapoi. Voevodul foarte scăribit de purtarea acestor trădători a dat poruncă ca tunurile să bată în ei și astfel i-a prefăcut în bucoți. Turcii trecând peste aceste trupuri sfâr-

tecate au început lupta cu Cazacii, care s'au purtat atât de vitejește încât au pus pe fugă avantgarda, făcând un asemenea măcel că săngele curgea în toate părțile. Apoi după ce au luptat și respins un alt batalion de Turci, s'au retras lângă Voevod, care între timp își reîncărcase tunurile, pentru a lovi de data aceasta în Turci, bătălie care a fost foarte ucigătoare pentru unii și pentru alții. În sfârșit, cele două armate s'au despărțit, și apoi a început o mare ploaie care a făcut ca tunurile Voevodului să nu mai poată fi folosite, ceea ce a și dus la înfrângerea sa. Căci douăzeci de mii de Turci s'au năpustit (asupra Moldovenilor) de cum a încetat ploaia, care totuși au fost respinși de ostile Voevodului. Dar un alt batalion de Turci și de Tătari neintrăți încă în luptă au atacat și au pus pe Moldoveni și Valahi pe fugă. Cazacii făcându-și în chip minunat datoria au descălecătat și s'au alăturat pedestrimii, împreună cu care au recucerit șasezeci de tunuri pe care Turcii le luaseră. Dar fiindcă era prea greu ca aceste tunuri să fie trase, ei le-au lăsat încărcate pe câmp. Și cum Turcii au încercat să se folosească de tunuri, ele au plesnit toate când s'a tras. Între timp Voevodul s'a retras cu ce-i mai rămăsese din oastea sa, cam vre-o douăzeci de mii de oameni și greșind și-a așezat și și-a întărit tabăra într'un loc cu totul neprielnic mai ales fiindcă apa era departe, încât oamenii săi mureau de sete mare. Fiindcă generalul turc nu vroia să piardă un asemenea prilej, în ziua a zecea a luniei Iunie el a înconjurat tabăra din toate părțile, pentru ca nimeni să nu poată să scape. În ziua următoare (Turcii) din zorii zilei au început să bată cu tunurile, dar fără prea mare folos, căci cei asediati, în câteva întâlniri au ucis un mare număr de Turci. Văzând acest pașă că nu poate să cucerească tabăra Voevodului fără să piardă foarte mulți oameni : trimete la Voevod poruncindu-i să se predea. Și el a dat ascultare și a promis s'o facă, dacă pașalele se leagă să-i jure de șapte ori că se vor ține de următoarele trei cereri. Întâia era ca să lase pe Cazaci să plece nevătămați liberi cu caii lor, cu armele lor și cu toate bagajele lor : A doua era să-l predea viu în mâinile lui Selim : A treia era să nu facă niciun rău Valahilor și Moldovenilor care erau în armata sa și să nu le ia nimic din lucrurile lor. Cazacii erau de părere ca Voevodul și cu cei rămași în viață din oastea sa să lupte și să facă o spărtură prin batalioanele turcești, să moară vitejește cu armele în mâna, mai bine decât să dea crezare celor care nu-și vor ține cuvântul. Dar Voevodul având milă de oastea sa obosită și atât de chinuită de sete, a ales mai bine cealaltă cale, iar Pașalele i-au făgăduit să-și tie cuvântul și-i jurară de șapte ori. Voevodul s'a dus puțin după aceea, după ce și-a luat rămas bun dela Cazaci, cărora le-a dăruit alte daruri prin-

tre care și spada sa și pumnalul său, iar soldaților care-l urmăseră le-a făcut și lor daruri. Și fără arme a pătruns în tabăra turcească, unde nu l-a urmat decât un polonez (Cazac). Acolo începând să vorbească cu câțiva Turci, un pașă numit Capușce (Capuci-pașa) socotind că vorbește prea mult, și-a trăs iataganul din teacă s'a repezit la Voevod i-a crăpat capul, apoi i-a străpuns burta, Voevodul prăbușindu-se mort la pământ. Apoi ienicerii l-au luat și l-au tăiat capul, apoi au legat trupul de picioarele a doi cai, care l-au rupt în bucăți. Capul lui astfel retezat și fărămat a fost pus în vârful unei suliți, trupul tăiat în bucătele mici din care cei mai de seamă au luat fiecare o bucată și și-au frecat iataganele cu sângele încă cald și-au dat cailor lor să bea din el, astfel ca să fie mai mânoși în luptă. Și fiindcă cel care calcă odată jurnalul nu-i este greu să-l calce de şapte ori: Turcii se reped în grabă în tabăra Voevodului și ucid cu cruzime ostașii care fără de căpitanul lor erau pe jumătate morți. Cazaciile văzând că nu mai puteau să se reîntoarcă în Polonia și că toate făgăduelile erau mincinoase, s'au adunat și cu suflet războinic s'au năspustit în mijlocul Turcilor. Și obosiți de a ucide atâta cuarma în mâna, au murit inafara de prea puțini, care au rămas prizonieri în număr de doisprezece, printre care Sujerceve era cel mai de seamă și ei au scăpat mai târziu răscumpărându-se cu o mare sumă de bani dată de câțiva mari boieri din Polonia. În timpul cât erau în captivitatea turcească li s'a cerut de mai multe ori să treacă la mahometanism.

---

Moartea generoasă și de neuitat a puțini soldați

CU PRIVIRE LA CURSUL DE ISTORIE VECHE A ROMÂNIEI  
PREDAT ÎN 1950—1951 LA FACULTATEA DE ISTORIE  
A UNIVERSITĂȚII „C. I. PARHON”\*

DE

ACADEMICIAN C. I. BALMUŞ

Conducerea Universității „C. I. Parhon” programând, în semestrul II al anului 1951, discutarea cursului de Istorie Veche a României, ținut de conferențiarul D. Berciu, a aprobat litografierea acestui curs, pentru ca, într-o ședință largită, fiecare participant dela Facultatea de Istorie, având, posibilitatea de a cunoaște bine cursul predat, să aducă o contribuție însemnată la îmbunătățirea cursului, și, deci, să vină în ajutorul studenților dela istorie cât și a candidaților la examenul de Stat.

Conducerea Universității „C. I. Parhon” nu a fost însă înștiințată de Facultatea de Istorie că, în colectivul respectiv de catedră, cursul conferențiarului D. Berciu nu fusese încă discutat. Vina serioasă a conducerii Universității „C. I. Parhon” stă în faptul că, neprimind informația cuvenită dela Facultate, a dat, totuși, aprobarea pentru litografierea acestui curs numai pe baza referatului tov. Prof. S. Condurache, referat care privește partea referitoare la orânduirea sclavagistă.

Constatările făcute de către tov. profesori C. Daicoviciu și I. Nistor ăsupra cursului predat de conf. D. Berciu și publicate în numărul din Ianuarie-Martie 1952 al revistei „Studii” (p. 116—132), sunt juste, dar, totodată, ele pun, în chip foarte serios, problema vigilenței științifice pe care Rectoratul și Direcția de Studii a Universității „C. I. Parhon” nu au avut-o, dând aprobare pentru litografierea unui curs care conține serioase greșeli de fond și de etică. În ziua de 24 Martie a. c. a fost, în sfârșit, discutat cursul acesta de către colectivul de specialiști în Istorie Veche. Din discuții a reieșit că D. Berciu a făcut greșeala de a prezenta cursul său drept o lucrare personală, fară a indica nicăieri că o parte din problemele pe care le tratează reprezintă concluzii trase din discuțiile duse în diferitele colective ale secțiunii de Istorie Veche a Institutului de Istorie și Filosofie. De asemenea, s'a recunoscut că D. Berciu poartă vina de a nu fi luat o atitudine hotărâtă în fața grabei cu care i s'a cerut cursul redactat în vederea litografierii. Decanul Facultății de Istorie a recunoscut că o parte din greșelile cursului lui

\* În numarul viitor publicăm părerea tov. Prof. Gh. Ștefan, Decan al Facultății de Istorie a Universității „C. I. Parhon”.

D. Berciu se dătoresc lipsei sale de vigilență, în calitate de responsabil al subcolectivului de Istorie Veche a R.P.R. În ședințele acestui subcolectiv nu s-au citit lecțiile în întregime, ci s-au discutat — și aceasta nu întotdeauna — numai tezele lecțiilor.

Greșelile care au fost desvăluite, au dat serios de gândit atât Decanatului Facultății de Istorie, cât și conducerii Universității, care, de aci înainte, își iau cu hotărire angajamentul de a nu mai avea astfel de scăpări primejdioase atât pentru procesul de învățământ cât și pentru munca științifică

---

[www.dacoromanica.ro](http://www.dacoromanica.ro)

# N O T E   S I   R E C E N Z I I

## C. ALEXE: ASUPRA REZULTATELOR DISCUȚIEI PROBLEMELOR DE LOGICA ÎN UNIUNEA SOVIETICĂ.

In intervalul care a trecut dela apariția genialei lucrări a tovarășului Stalin „Marxismul și problemele lingvisticii”, oamenii de știință și filosofii sovietici au analizat cu profunzime importanța lucrării staliniste pentru domeniile lor de cercetare și au arătat bogăția de probleme care se ridică în fața cercetătorilor.

„Marxismul și problemele lingvisticii” nu a însemnat numai o dezvoltare a materialismului dialectic, a materialismului istoric și a lingvisticii în special dar totodată a tuturor științelor naturii și, mai ales, a științelor sociale.

In domeniul filosofiei, logicienii sovietici, analizând profund problemele de logică în lumenă învățăturii staliniste, au descoperit o serie de confuzii și vulgarizări care mergeau pe aceeași linie cu confuziile și vulgarizările ce au existat în domeniul lingvisticii, înainte de apariția lucrării tovarășului Stalin.

Călăuziți de învățătura stalinistă a legăturii indisolubile dintre limbă și gândire și a faptului că gânduri nude fără baza materială a limbii — nu pot exista, logicienii sovietici se străduesc să îndepărteze confuziile ce dăinuau în logică. Ei au desbatut în paginile revistei „Voprosi filosofii” o serie de probleme importante despre obiectul, conținutul și caracterul logicii formale, precum și despre raportul ce există între logica formală și logica dialectică. În urma discuțiilor desfășurate în spiritul criticii și autocriticii, revista „Voprosi Filosofii” (Nr. 6, 1951) a publicat concluziile pe care încercăm să le expunem mai jos.

După cum Marr și adeptii lui considerau limbă ca fiind un fenomen suprastructural și deci având un caracter de clasă — și unii logicieni considerau legile și formele gândirii — cu care se ocupă logica formală — drept supra-

struktură, tragând de aici concluzia că logica formală ar avea caracter de clasă. Conform acestor principii greșite și vulgarizatoare se consideră că logica formală ar fi un instrument al dușmanului de clasă și că formează fundamentul concepției religioase despre lume. Pornind dela o asemenea apreciere greșită, nemarxistă, unii logicieni au ajuns să propună ca logica formală să fie scoasă din învățământul mediu, sub pretextul că predarea logicii formale ar anchi'oza gândirea elevilor în chip scolaristic, condamnând gândirea la stagnare și la o închisare în forme fixe, nedialectice. Vulgarizatorii marxismului în probleme de logică mergeau mai departe, arătând că, deoarece logica formală a servit — în societatea împărțită pe clase — clasei dominante pentru întărirea dominației ei, se impune cu necesitate înlocuirea logicii formale „burgheză” printr-o logică nouă, opusă logicii formale, o logică „sovietică”. Unii cereau să se treacă la o dialectizare a logicii formale, și să se creeze astfel o logică nouă „unică” cuprinzând atât logica formală „dialectizată” cât și logica dialectică.

Alți logicieni, nesocotind învățatura leninist-stalinistă a principiului partinițiajii în știință, au încercat să arate caracterul de clasă al logicii formale. Ei susțineau că, deși gândirea este universal umană și nu are caracter de clasă, totuși, logica formală ca știință a legilor și formelor gândirii, are caracter de clasă și este de cără partinică.

In cursul discuțiilor a reiesit că, potrivit învățăturii staliniste, prin care se arată că limba nu face parte din suprastructura vreunei societăți și că, în același timp, este realitatea nemijlocită a gândirii, urmează că nici gândirea (ale cărei legi și forme constituiesc obiectul logicii), nu este un fenomen suprastructural și nu se poate susține că are un caracter de clasă. Formele elementare ale gândirii sunt un fenomen universal uman, fără caracter de clasă, deoarece aceste forme elementare de manifestare

(noțiunea, judecata, rați namentul), au luat naștere odata cu limba, pe baza percepțiilor și reprezentărilor asupra lumii exterioare și au continuat să existe în tot timpul dezvoltării societății, în diferent de orânduirile social-economice ce s-au succedat în istorie. La fel ca și limba, care s'a dezvoltat și perfecționat în decursul practicii sociale istorice, tot astfel și gândirea, cu legile și cu formele ei elementare de cunoaștere, s'a dezvoltat și s'a perfecționat pe calea acumulării treptate de noi elemente, fără însă a suferi schimbari brusce, calitative.

Logica formală, neavând un caracter de clasa, nu se poate vorbi despre o logica formală „burgheză”, „metafizică” și îlrespere una „sovietică”, „dialectică”. În ceea ce privește propunerea unora de a „dialecticiza” logica formală, sau de a crea o logică „unică”, „sovietică”, discuțiile au aratat că aceasta înseamnă o vulgarizare și o greșeala serioasă, deoarece aceasta ar duce la o confundare a logicii formale cu dialectica. Înlocuindu-se dialectica marxista, care face parte într-înțept din concepția despre lume a partidului clasei muncitoare, cu logica formală, care nu consistă decât în câteva reguli de gândire necesare pentru că gândirea să fie clară, precisă și necontradictoare.

In ceea ce privește teza că logica formală ar fi partinică, adeptii acestei puzi, și, vulgarizau și deformau principiul leninist al partinității în știință. Ei nu faceau distincție între științele sociale, care au în esență un caracter de clasă și științele care studiază fenomenele cu nu au un caracter de clasă (aritmetică, gramatica, etc.), al căror conținut nu păcește și considerat ca având un caracter de clasă, deoarece deservește deopotrivă orice clasă socială pe diferite trepte de dezvoltare a societății. Din aceste discuții a reieșit că cei care încercau contopirea indisolubilă a logicii formale cu dialectica, sub pretextul creerii unei logici „nici” „sovietice”, negau atât logica formală cât și logica dialectică marxistă, neînținând seama de indicațiile lui Engels și Lenin cu privire la trăsăturile și particularitățile fundamentale ale logicii dialectice marxiste, care se deceșează de logica formală, elementară.

O denaturare a principiilor marxismului este de asemenea încercarea unora de a prezenta logica formală ca o știință ale carei legi și forme nu ar oglindii nici o latura a realității, legile și formele gândirii nefiind, după ei, decât legile și formele specifice gândirii însăși.

In această privință, ei aduceau argumentul că, dacă în natură și societate totul se schimbă și se desvoltă, nu același lucru se întâmplă în gândire. In sprijinul poziției lor idealiste, antimarxiste, ei aratau că în gândire acționează întotdeauna în mod constant principiile fundamentale ale identității, contradicției, terțiului exclus și al rațiunii suficiente, principii care, chipuri, nu ar oglindii aspecte concrete ale realității obiective, ci ar exista ca un atribut specific gândirii însăși, independent de realitatea înconjuratoră. Aceasta este o poziție pur kantiană, o concepție idealistă, deoarece imbrațarea unei astfel de concepții înseamnă o tradare a însuși principiului fundamental al filosofiei marxiste izolând ceea ce nu poate fi izolat, — după expresia lui Marx „gândirea de materia care sândește” — rupând astfel relația obiect-subiect, ceea ce îl spune pe susținătorii acestei teze în brațele idealismului subiectiv. Creându-se o astfel de situație în domeniul logicii era necesar să se descopere concepții logice, vulgarizatoare, arătându-se care este raportul dintre logica formală și logica dialectică marxistă, punându-se astfel capat confuziilor care circulau și împiedcau dezvoltarea necesara și în acest domeniu.

Pe baza lucrării tovarășului Stalin în domeniul lingvisticii, logicienii sovietici au putut trage o serie de concluzii științifice cu privire la caracterul și conținutul logicii formale, precum și în ceea ce privește raportul dintre logica formală și cea dialectică. Concluziile trase au fost următoarele:

a) Așa după cum limba, care este legată indisolubil de gândire, nu este un fenomen suprastructural generat de o bază oarecare, tot astfel și legile și formele gândirii nu sunt o suprastructură a bazei, deoarece gândirea, fiind un fenomen universal uman, care a luat naștere la fel și odata cu limba în procesul muncii, desvoltându-se pe măsura dezvoltării societății și nedispărând odată cu dispariția unei baze, urmează că nici legile și formele gândirii nu fac parte din vreo suprastructură, că ele au apărut odată cu gândirea, desvoltându-se odată cu ea. In procesul istoric al dezvoltării cunoașterii. De aceea, nu se poate vorbi de vreo evoluție a gândirii „în sine”, ci numai de o evoluție a gândirii în raport cu dezvoltarea relațiilor dintre om și natură și a relațiilor sociale, relații pe care gândirea le-a fixat în noțiuni, judecăți și raționamente noi, pe baza elementului material al limbii.

b) Pornind de la faptul că legile și

formele gândirii nu sunt un fenomen suprastructural generat de o oarecare baza și ca atare ele au un caracter universal uman, urmează că logica formala nu are caracter de clasa. Aparatul logic al gândirii nu este decât oglindirea aceleiași realități obiective în cadrul practicii social-istorice, ele fiind absolut identice pentru diferite clase sociale și națiuni.

c) La fel ca și limba, care este legată direct de producție și nu prin intermediul bazei, tot astfel și gândirea este legată în mod direct de activitatea productivă a oamenilor și oglindeste nemijlocit orice schimbare în activitatea lor productivă, creându-se noi noțiuni, judecați, raționamente, fară să se aștepte o schimbare corespunzătoare în baza. Gândirea cu formele și legile ei se dezvoltă și se îmbogățește pe măsură și în raport direct cu dezvoltarea practicii productive social istorice. Orice schimbare în producție este reflectată direct și imediat în gândire, prin apariția unor noi noțiuni logice ale gândirii.

d) Schimbarea și dezvoltarea continua a gândirii precum și a structurii sale logice, are loc nu pe calea exploziilor, a salturilor bruse calitative, ci printre acumulare lenta, cantitativă, care duce în mod treptat la dispariția vechii calități. Așa dar, la fel ca și în limba, în procesul de dezvoltare a gândirii nu există salturi cu explozie, ci numai o dispariție lentă a vechiului, care este invins de elementul nou ce apare și se dezvoltă, întrând ca element component în structura logică a gândirii.

Toate aceste concluzii au lichidat confuziile ce au existat și dău posibilitate logicienilor sovietici ca, în lumina învățăturii marxist-leninist-staliniste, să arate în mod just punctul de vedere marxist asupra logicii formale și să stabilească raportul ce există între logica formala și logica dialectică.

Articolul se ocupă în bună parte cu analiza conținutului și a caracterului logicii formale, stabilind totodată raportul dintre aceasta și logica dialectică, arătând punctul de vedere just, marxist în considerarea specificului și importanței lor care sunt deosebite. Astfel, se arată că logica formala este știința legilor elementare și a formelor gândirii juste; ea constă dintr-o serie de „reguli elementare asupra modului în care trebuie folosite noțiunile, judecați și raționamentele, pentru ca gândirea noastră să fie precisa, coerentă, consecventă, demonstrativa și necontradicitorie“. Logica formala reprezintă numai forme de

mentare ale gândirii umane în oglindirea realității obiective, însă ea nu epuizează aceasta cunoașterea a realității, deoarece, aşa cum arată Lenin, ea nu face altceva decât să stabilească definiții formale și să infișeze relațiile exterioare ale obiectelor și fenomenelor, fixând ceea ce ele au mai izbitor. Dar cu aceasta, obiectul sau fenomenul respectiv nu a fost cunoscut pe deplin deoarece logica formala nu poate arăta în mod precis, cauzele, legaturile și direcția transformării fenomenelor. Fiind o cunoaștere formă a, elementara, de suprafață, ea este necondiționat necesara, deși este insuficientă, dând numai particularitățile stringente, imediale ale fenomenului, ea constituie însă o treaptă necesara, deși elementara, a procesului cunoașterii.

Pornind dela faptul că logica formala este universal umana, urmărează că nu există două logici formale, una matematică și alta dialectică. Logica formala nu este singura logică posibilă în cunoașterea realității gândirii. Unii logicieni considerau în mod greșit logica formala drept unică știință care se ocupa cu legile și formele gândirii, caci în realitate și formele gândirii se ocupă și logica dialectică. În al doilea rând, aşa cum nu există două aritmetici sau două gramatici (matematică și dialectică) tot așa nu pot exista două logici formale. Cunoașterea și respectarea regulilor logicii formale au o importanță foarte mare nu numai pentru școlari, ci și pentru fiecare om în parte. Orice om pentru a conduce bine sectorul sau de muncă, trebuie să știe să gândească precis, armonios și necontradicitoriu. El trebuie să se facă înțeleas de tovarășii sai și să știe să raționeze și să acționeze în mod just. Or, tocmai respectând regulile logicii formale poți avea o gândire logică justă. Așa cum un om care nu cunoaște regulile de aritmetică sau gramatica nu poate socoti și scrie corect, tot astfel și un om care nu cunoaște regulile logicii formale nu poate raționa coherent, precis, sistematic și necontradicitoriu și ca atare și acțiunile sale nu pot fi juste. În această constă importanța logicii formale și a însușirii în rămelor elementare de gândire.

In articol se arată mai departe că logica dialectică marxista este o treaptă superioară a gândirii, caci ea nu se ocupă cu învăță'ura despre formele exterioare ale gândirii, ci cu legile dezvoltării interne ale fenomenelor, cu conținutul lumii și cunoașterea ei, exprimând pasarea dezvoltarea, dispariția sau

transformarea unui fenomen. Logica dialectică se aplică astfel, atât legilor și formelor gândirii, cât și legilor realității obiective, dând metoda justă de interpretare a fenomenelor, indicând totodată direcția desvoltării lor. Logica dialectică desvalue legatura organică între formele și legile gândirii și legile lumii obiective, arătând că ele nu sunt altceva decât reflectarea legilor lumii obiective în gândirea omului. Se arată așadar, că logica dialectică coincide întru totul cu teoria marxist-leninistă a cunoașterii, reprezentând o identitate absolută cu aceasta.

Logica dialectică fiind unul și același lucru cu teoria marxista a cunoașterii, urmează ca logica dialectică intră ca parte componentă în marxism, în vreme ce logica formală nu face parte din marxism, ea rămânând o bază elementară a gândirii omenești în general. Față de logica formală, logica dialectică reprezintă o treapta nouă, superioara, în desvoltarea gândirii; ea este un salt calitativ, pre-gatit și efectuat într'un proces lung al desvoltării istorice a cunoașterii, pe baza desvoltării tehnicii de producție și a practicii social istorice a oamenilor. Engels arată ca raportul dintre logica formală și logica dialectică poate fi asemnat cu raportul ce există între matematica inferioară și matematica superioară. În acest sens, logica dialectică nu înălță deloc logica formală, ci doar arată caracterul ei limitat. Pe baza logicii formale nu putem cunoaște obiectul, fenomenul în esență lui și nici nu putem descoperi legaturile și contradicțiile interne ale respectivului fenomen studiat, pentru a putea stabili cauza și sensul desvoltării. Logica formală oglindește ceea ce are obiectul, fenomenul mai izbitor, și pe baza acestor particularități imediate (fără un grad mare de abstractizare și generalizare) ea stabiliește definiții și raționamente formale, elementare pe care trebuie să le cunoască orice om pentru a avea într'adevăr o gândire logică.

Rezultatele la care s'a ajuns în probleme de logică au fost posibile numai pe baza învățăturii tovarășului Stalin care a dat cheia interpretării marxiste a științelor teoretice legate de natură, gândire și societate. Fără aplicarea învățăturii staliniste despre importanța hotărîtoare a criticii și autocriticii pentru dezvoltarea științei, nu ar fi fost posibile discuțiile creative din toate domeniile științei sovietice, și nici în primul rând logicii. În articol, se arată sarcinile mari de ce stau în fața logicienilor sovietici,

de a apăra tezaurul științei marxiste împotriva denaturarilor și vulgarizarilor de tot felul. Numai printr'o aplicare consecventă a învățăturii marxist-leninist-staliniste se poate ajunge la concluzii științifice care să asigure dezvoltarea continuă a științei și culturii.

Concluziile ce s'au tras pe marginea discuțiilor ce au avut loc în Uniunea Sovietică, prezintă pentru toți oamenii de știință, deci și pentru cei din țara noastră, un ajutor și un îndreptar prețios în lupta pentru construirea unei societăți noi, socialiste și a unei culturi înaintate.

Rezultatele discuției problemelor de logică din Uniunea Sovietică, trebuie să devină pentru noi un far călăuzitor în munca noastră, ele dându-ne linia principală pe care trebuie să o urmăm în aprecierea științei logicii și a poziției ce trebuie să avem față de încercările idealiste și vulgarizatoare ce s'ar ivi în acest domeniu.

C. Alexe



#### SEBASTIAN MORINTZ: EXPOZIȚIA ARHEOLOGICĂ 1952.

Expoziția arheologică din 1952, reprezintă rezultatul muncii arheologilor din R.P.R., în vara anului 1951. Campania arheologică din 1951, organizată de Academia R.P.R., s'a desfășurat pe baza unui plan care a urmat cercetarea fiecărei epoci și a căutat să lumineze în special probleme mai puțin cunoscute din istoria veche a patriei noastre. În căteva stațiuni, s'au continuat săpăturile incepute în campaniile din 1949 și 1950, pentru a adânci sau a lămuri unele probleme rămase nerezolvate în campaniile anterioare.

Toate acestea au fost posibile datorită sprijinului dat de Partid și Guvern, care acordă o atenție deosebită muncii științifice.

Desvoltarea științei arheologice din țara noastră se datorează condițiilor pe care nu le-a avut în trecut, când arheologul lipsit de mijloace cerceta problemele izolat. Rezultatele săpăturilor arheologice rămâneau multă vreme necunoscute. Studii pur descriptive și tipologice lipsite de concluzii istorice împiedicau cunoașterea adâncă a vieții din societatea antică și erau accesibile numai unui grup restrâns de specialiști. O altă piedecă era lipsa unei concepții științifice asupra desvoltării societății cunenești, care ducea la interpretări greșite, la actualizarea unor forme sociale caracteristice antichității sau datorită

concepției idealiste, la ideea reacționara a raselor superioare și inferioare. Cercetarea marialului devinea „scopul în sine” al arheologiei.

Astăzi, arheo-ogii lucrează în colectiv. Rezultatele săpaturilor sunt valorificate prin expoziții, prin publicare de rapoarte și de monografii. Studiul descriptiv și tipologic, alături de necesar în arheologie, nu constituie un scop, ci un mijloc pentru cunoașterea istoriei vechi. Interpretând fenomenele pe baza concepției materialismului istoric se urmărește dezvoltarea progresiva a societății omenești, ținându-se seama de evoluția forțelor de producție, de condițiile oferite de mediul și de relațiile dintre diferențele formațiuni sociale omenești. Bogata experiență a științei arheologice sovietice este un neprețios ajutor în munca arheologilor noștri.

În ceea ce de a treia expoziție arheologică sunt prezентate descoperirile cele mai importante din 1951, care contribuie la înțelegerea dezvoltării societății omenești de pe teritoriul patriei noastre, din epoca salbaticie și până în epoca feudală. În acest scop, materialele au fost expuse pe cât cu putință în ordinea vechimii lor, grupându-se în cadrul fiecarei epoci descoperirile de pe fiecare șanț și din fiecare localitate.

Cele mai vechi dovezi ale existenței și activității omului primativ s-au descoperit într-o peșteră dela Baia de Fier (Reg. Gorj). Acolo cercetările au fost executate de Institutul de Antropologie în colaborare cu un număr de arheologi. Obiectele descoperite sunt unele de silex cioplit, vârfuri și răzuitor de fosilizate de omul dela sfârșitul treptei de jos. (*Homo Neanderthalensis*).

Descoperirile datează din cca 55.000 — 40.000 ani în e. n. Condițiile naturale jucau în acea vreme un rol însemnat în modul de viață al omului. El trăia în peșteri; era vânător și culegător.

În perioada următoare, treapta de mijloc a sălbăticiei (cca 40.000 — 7.000 în. e.n.) care corespunde paleoliticului superior, se constată un însemnat progres în prelucrarea silexului, alături de care găsim și unele de os. Progresul tehnic merge paralel cu însăși dezvoltarea somatică a omului confirmând astfel teza lui Engels care spune că „munca a creat omul”. Avem de a face cu „*homo sapiens fossilis*” (omul actual).

Tot în peștera dela Baia de Fier în stratul ce se înărcăză între cel paleolitic și cel neolic, au fost descoperite unele de piatră destul de grosolană, care au folosit pe treapta super-

oară a salbaticeiei (cca 7.000 — 4.000 în. e. n.) numita în arheologie mezolitic. Clima se transformase după ultima glaciatiune, apropiindu-se de cea actuală. Animalele mari de clima rece s-au retras spre Nord, iar omul a fost nevoie, în nouă condiții naturale, să și modifice modul de viață. Unelele caracteristice vremii sunt unele mici cioplite din silex (microlite) între care abundă vârfurile de sageată, cu care omul vâna animalele mici. Aceasta perioadă, care încheie epoca salbaticiei, este puțin cunoscută pe teritoriul țării noastre.

Treapta inferioară a barbariei (cca 4.000 — 3.000 în. e. n.) se caracterizează prin începutul cultivării primitive a plantelor, domesticirea animalelor și apariția olariei. Săpaturile de pe dealul Fiera de lângă Cleanov (Reg. Dolj), au reușit să ofere date prețioase asupra societății din acea vreme. Societății e gentilice matriarcale încep să se fixeze în apropierea apelor. Multimea vârfurilor de sageată din silex, descoperite în aşezare, dovedesc ca locuitorii de pe dealul Fiera erau, în primul rând, vânători.

Pe această treapta a culturii maternale omul începează de a mai fi un simplu „parazit” al naturii; el începe să producă. Acest fapt este un adevarat salt calitativ în istoria omenirii, salt care se explică prin acumularea, în de curs de mii de ani, a experiențelor în muncă și a observațiilor asupra naturii.

Intrădevar, fragmentele ceramice descoperite la Fiera conțin pleava de ceară. Analiza a aratat că avenii de a face cu grâu primativ, hriscă și mei și cietalea omenească începuse să practice cultivarea primitive a plantelor. Existența, în aşezare a râșnițelor primitive din mâna, confirma aceasta. De asemenea este documentat începutul domesticirii animalelor. Prințre oasele de animale sălbatice apar și oase de animale domestiice. Un fragment de fusaiola de lut ar este o dovadă că omul practica și torul.

În ceea ce privește prelucrarea uneltele de piatră, constatăm de asemenea un însemnat progres. Pe lângă unelele de silex cioplite, în săpaturile din 1951 au apărut unele de piatra sfârșită, topoare, cele mai vechi cunoscute până acum pe teritoriul țării noastre.

Materialele arheologice arată o evoluție continuă. Cultivarea primitive a plantelor și creșterea vitelor pe care le-am întâlnit într-o formă rudimentară la Fiera, le găsim într-o formă superioară în neolicul deplin format, cu care începe treapta de mijloc a barbariei (cca. 3.000 — 700 în. e. n.) la

Verbița, Verbițc oara și Salcuța (toale în Reg. Dolj, în cel mai vechi strat de cultura materială din aceste stațiuni). Pentru cultivarea primitivă a plantelor, de fol sesc sapaligii din corn de cerb, iar râșnițele sunt mai numeroase. Printre oasele de animale descoperite în aceste așzari, se observă o sporire a oaselor de înimile domestiice (boiu, oaie, porc), dar și variat area continuă să ramâne unul din mijloacele de procurare a hranei. Uinelte marunte de silex se mai folosesc încă, dar paralel, se desvoltă tehnica șlefuirii pietrei (sau descoperit dalși și topcore) și preucrarea osului (sule, spa'ule).

Ceramica este mai îngrijită lucrată, deși pasta conține, de cele mai multe ori, pleava. Suprafața este uneori neagră, bine lustruită, alteleori este vopsită cu o coloare roșie.

Metalul lipsește încă.

În perioada următoare, se desvoltă cultura materială, eneolică, treapta de mijloc a barbariei, care se întinde aproape în întreaga Oltenie și este înrudită în deaproape cu cultura materială numita Gumelnita din câmpia Mureniei; atât la Verbițc oara cât și la Salcuța, purătoria acestei culturi s'așzat pe locuri înalte, întărite prin șanțuri de săpare. Ei se ocupau cu cultivarea primitivă a plantelor, creșterea vitelor și, în mai mică măsură, cu vânătuș și pescuitul. Numeroasele fusaoare (prăsnice) și greutăți de lut ars pentru razboiul de țesut, descoperite în aceste așzari, dovedesc că țesutul se desvoltase într-o măsură considerabilă. S'a gasit apoi numeroase obiecte de piatră șlefuită și silex împăli. Un fapt important care se petrece în epoca eneolică, este apariția uinelor de arama. La Salcuța s'a descoperit suje și topoare din acest metal.

Tehnica confectionării ceramicei este îperioără culturilor anterioare și prezintă o diversitate de forme.

Locuințele de formă ovală sau patrata, erau construite din pari batuți în pamânt și impletitură de nucă, pe care s'a aplicat lut. În interiorul locuinței se află vatra. Orânduirea gentilică matricială se reflectă în numeroasele figurine de lut ars și os. Ele arată că femeia ocupa un loc predominant în cadrul comunității gentilice. Aceasta nu este decat o consecință a rolului pe care-l avea în viața economică.



În Moldova, cele mai vechi materiale descoperite datând din treapta de mijloc a barbariei, este ceramica liniară de

oara a salbat'cicii (că 7.000 — 4.000 populat mai intens de purtatorii culturii Precucuteni. Că aveau bordele a dâncite în pamânt, își faceau uinelte din silex, piatra șlefuită și os și practicau cultivarea primitivă a plantelor, dar și creșterea primitivă a vitelor. Ceramica descoperita în așezare este frumos ornamentată prin adâncituri și mici proeminențe, prin caneluri, lipii incizate sau triunghiuri și patrate excizate.

Cercetări importante s-au facut în Moldova în așzari care aparțin culturii materiale eneolice denumita Tripolie Cucuteni, după numele stațiunilor în care s-au facut descoperirile. Aceste descoperiri au caracterizat această frumoasă cultură a ceramicii pictate care prezintă o unitate ce se întinde spre Est, până în regiunea Chievului.

Faza de început a culturii amintite care, în arheologie, poartă numele de Cucuteni A, a fost cercetată de colecțivul șantierul Valea Jijiei, la Trusești. Acolo se află una din cele mai mari așezări de acest fel din Moldova. Prin descoperirea ruinilor mai multor locuințe, s'a putut constata modul în care au fost construite. Ele aveau forma dreptunghulară, cu podele din trunchiuri despicate, acoperite cu lut. Pe podeaua fiecărei locuințe s'a descoperit resturile unei „Sahe”. Uineltele descoperite erau luate din piatră șlefuită, os și lut ars.

Ceramica lucrată cu multă îscrusință prezenta vase de diferite forme pictate în trei culori. Motivul ornamental des întâlnit este spirală sau elementele ei. Există și o ceramică cu ornamentele adâncite, asemănătoare celei din cultura Tripolie din U.R.S.S.

Săpaturile dela Traian (Reg. Bacău) au dat la iveala urme din faza următoare (de transiție dela A la B) denumita A-B. Locuințele așzarii sunt mari, cu podele deasupra solului, facute din bârne și lut. În interiorul locuințelor s'a gasit urme de vetră și cuptoare. Vasele sunt pictate cu trei culori, folosind ca motive spirala și meandrul din benzi de linii paralele. Aceeași faza a culturii Cucuteni a fost întâlnită și în așezarea dela Corlateni (Reg. Botoșani). Trebuie menționat că locuințele acestei așzari sunt de o mărime puțin obișnuită, una dintre ele ajungând la 350 m<sup>2</sup>, suprafață ne mai întâlnită în nicio așezare a culturii Cucuteni din Moldova sau a celei Tripolie din U.R.S.S.

Materiale din faza Cucuteni B în cantitate redusă s'a găsit la Trusești.

Descoperirile din așezările culturii materiale de tip Cucuteni reușesc să dea o imagine destul de clară asupra vieții

triburi'or care au dezvoltat aceasta cultura. Ele duceau o viață sedentară în gospodării de un caracter mixt, agricol și pastoresc; aveau locuințe relativ bine construite și-si confectionau unele și vase într-un mod care arata un înalt nivel tehnic.

Cercetările arheologice au aratat că societatea suferă în perioada următoare mari transformări. În urma primei mari diviziuni sociale a muncii, care împărțise triburile lumii barbare în agricultori sedenari și păstori nomazi, la sfârșitul neoliticului, aceste triburi vin în contact unele cu altele. Acest fapt a grabit trecerea dela orânduirea gentilică matriarhală la aceea gentilică patriarhală. Ceramica ornamentală cu impresiuni ale șnurului din faza târzie a culturii Cucuteni este foarte asemănătoare celei de pe teritoriul U.R.S.S. din faza de sfârșit a culturii Tripolie. Înmormântările cu schelete chircite și preserate cu ochi roși descoperite în 1949, 1950 și 1951 la Glavănești-Vechi, Corlateni, Valea Lupului, Holboaca (Moldova) precum și la Plenița și Rast (Reg. Doj) se leaga de sistemul de înmormântare al triburilor de păstori din stepele Ucrainei purtătoare ale culturii Usatova-Gorodsc. Așa dar, pe baza descoperirilor arheologice se poate trage concluzia că, la trecerea dela cultura eneolitică la cultura epocii bronzului, au contribuit și triburile de păstori veniți din Nordul Mării Negre. Păstoritul devine apoi ocupația de bază a locuitorilor de pe teritoriul țării noastre. Într-adevăr, materialele culturii Cotofeni descoperite în așezările de la Sălcuța și Verbicioara, reflectă caracterul acestei perioade de mari transformări, în care predomină viața păstorească. Cultura epocii bronzului, de pe teritoriul patriei noastre, este o consecință a desvoltării elementelor locale cu o puternică influență din afară, de care trebuie să ținem seamă pentru a înțelege caracterul acestei epoci.

Inceputul epocii bronzului este reprezentat, în Oltenia, de cultura Gâina III. La Verbicioara s-au găsit câteva fragmente ceramice aparținând acestei culturi. Ceramica conține nisip și este ornamentată cu găuri-buloni.

În urma săpăturilor dela Verbicioara s'a recoltat un material bogat care înfățișează desvoltarea unei culturi caracteristice epocii bronzului. Societatea alcătuită din gînji patriarhale se ocupă cu păstoritul și cultivarea primitivă a plantelor. S'a descoperit un mare numar de oase de animale domestice: bovină, capie, porc; și de data aceasta trebuie să amintim și calul pe care nu-l

în stratul de cultură eneolitică. Pamantul se lucra cu brazdărul de corn de cerb. Practicarea țesutului este documentată prin fusaiole, și greutăți pentru razboiu de Iesu.

Prelucrarea silexului continuă, iar piatra șleuiță atinge forme superioare. Topoarele și măciucile de piatră sunt în grijat lucrate și au gaura de înmânășare. Aceste descoperiri desvăluie caracterul razboinic al triburilor gentilice patriarhale. Desvoltarea forțelor de producție și acumularea de bogății au dus la înmulțirea razboaielor de jaf.



Ceramica este reprezentată printre mare varietate de forme. Pe baza materialului ceramic, se poate urmări evoluția spre epoca fierului.

O altă așezare, care a dat material din epoca bronzului, este aceea dela Poiana (raionul Tecuci — Reg. Putna). Materialele descoperite arată că această așezare face parte din cercul culturii de tip Mon'eoru. S'a constatat aici o continuitate de viață, din epoca bronzului pâna în secolele II — III din e. n.

Alte descoperiri din epoca bronzului s-au făcut la Corlateni și Lechnița de Mureș. Materialul dela Lechnița reflectă o fază de trecere spre epoca fierului, treaptă superioară a barbariei.

Pe această treaptă, comuna primitiva începe să se descompună.

Omul cunoaște prelucrarea fierului, care apoi se generalizează, constituind pentru societatea omenească posibilități de producție mai mari decât cele oferite de arama și bronzul vremurilor anterioare. În a doua parte a treptei de sus a barbariei (La Tène) are brazdărul de fier la plug, sceră de fier, foarfecel și sapa de fier, iar tehnica confectionării ceramicii progresează odă cu apariția roții olarului. Desvoltarea mestecurgurilor determină a doua mare diviziune socială a muncii, despărțirea mețriașilor din massa triburilor. Slavajii patriarhali, apărut pe treaptă mijlocie a barbariei, se accentuează. Razboiale de jaf se înmulțesc, apar uniuni de triburi și democrațiile militare, forme caracteristice de organizare a triburilor din această epocă.

Cultura primei epoci a fierului (II-II-stăt) datață între 700 și 350 în. e. n., se naște pe teritoriul R.P.R. pr gresiv, din cultura epocii bronzului. Trebuie să arătam, totuși, că un rol în formarea noii culturi l-au avut Scitii mai ale în ce privește difuzarea prelucrării fier

Referitor la aceasta epoca trebuie sa umintim descoperirile dela Poiana, unde s-a gasit ceramica ornamentata cu incisiuni si impresiuni cu coloare alba. La Trusesti, s-a descoperit un cimitir cu chelete chirice. L-cuinele descoperite dela Corlateni, construite din crengi si nuiele dovedesc o economie pastoreasca, ar movile de cenușa dela Larga Jijia sunt resturi de salașe ale unei populații nomade. Ele se aseamana cu cele descoperite in U.R.S.S. numite zolnichi.

A doua epoca a fierului, cultura La Tene, este epoca in care desaggregarea orandurilor gentilice progreseaza in mod simtitor. Materialele descoperite la Poiana sunt caracteristice acestei vremi. Acestea s-au gasit vase lucrate cu mana, dar si o boala de ceramica cenușie lucrata la roata, precum si obiecte de metal, unelte, arme si podoabe.

Relatiile Geto-Dacilor cu coloniile grecesti se desvolta din ce in ce mai mult. Astfel, la Poiana, s-au descoperit monede imitate dupa cele macedonene, precum si multe amfore grecesti.

Cercetările arheologice dela Gradiștea Muncelului au adus informații prețioase asupra nivelului culturii Dacilor dinainte de cotorpirea romană.

Așezarea de pe Gradiștea Munce'ulul face parte din sistemul de așezări si cetăți din regiunea muntoasă dela Sud de Oraștie. Acolo s-a descoperit o cetate cu ziduri de piatra, temple cu coloane, construcții mari cu caracter civil, militar si religios. La origine, așezarea a fost centrul unui puternic trib din regiunea Mureșului. Ea devine in prima jumătate a secolului I in. e. n., centrul intarit al unei puternice uniuni de triburi, am putea spune chiar a unui stat sclavagist, sub conducerea lui Burebista si apoi Decebal. Trebuie precizat ca sclavajul dac din aceasta vreme nu era deplin format, fiind un sclavaj cu particularitati specifice, deosebit de cel clasic greco-roman. Construcțiile monumentale dovedesc existența unei clase stăpânitoare si a unei puteri centrale, care dispunea de mari proprietăți: pământuri, mine si forța umană pentru unică.

Sapaturile din 1951 au aratat că in acest loc, se desfășura o activitate meseteșugăreasca. S-a descoperit un atelier in care se afla un mare numar de unelte de fier (o nicovălă de fier, sceri, greble, cuțite, cosor pentru vie, tesle, pribegie, clește, compas pentru tâmplarie si altele). Acestea dovedesc nivelul tehnic relativ înalt la care ajunsesea Dacia înainte de cotorpirea română (secolul I e. n.)...

Cercetarile dela Ilisitra au urmărit desvoltarea acestei cetații si legăturile sale cu populația autohtonă din împrejurimi. Viața His'riei nu s-a restrâns niciodata numai la incinta cetații. Însăși existența si desvoltarea cetații au fost determinate de posibilitatea unor relații comerciale cu baștinășii. Aflându-se pe o treaptă de desvoltare socială mai înaintată, Grecii au grabit desvoltarea societății geto-dacice spre crânduirea sclavagistă.

Sapaturile din 1951 au adus noi informații asupra fazelor de început si de sfârșit ale Histriei. A fost descoperit in întregime templul care, in forma sa cea mai veche, dateaza din secolul al V-lea in. e. n.

In centrul cetații, s-a descoperit o locuință din secolul al VI-lea e. n., care păstreaza in construcția sa tradiția elenistică.

Pentru a se urmari raporturile coloniei grecești cu populația indigenă, s-au facut cercetări in teritoriul din jur, la Tariverdi (înălța Cogalac). Acolo s-au descoperit, alaturi de ceramica greceasca, fragmente ceramice de caracter autohton care dovedesc prezența baștinășilor in acest loc, in ultimele secole dinaintea erei noastre. Cercetările din 1952 vor adânci problema aceasta foarte importantă pentru istoria veche a Dobrogei.

Sapaturile arheologice au mai avut in vedere studierea epocii prefeudale, care intinde dela data eliberarii de sub cotorpirea romană (secolul al III-lea al e. n.) si până la întemeierea primei formațiuni politice românești si constitue epoca cea mai puțin cunoscută din istoria patriei noastre. Este epoca in care se formează poporul român si se cristalizează orânduirea feudală.

In acest scop, s-au continuat cercetările dela Garvăni (Dinogetia) — raionul Măcin. Descoperirile au adus bogate informații asupra modului de viață al societății prefeudale din secolele X-XII. In acel loc a existat o mare așezare slavo-română desvoltată in cadrul unui proces inceput cu mult înainte.

Materialele descoperite arată că locuitorii așezării se ocupau cu pescuitul, agricultura, creșterea viteelor si vânatotarea, dar practicau si meserii: prelucrarea metalelor, olaria, lemnaria, prelucrarea osului, împletitul si tesutul. Ei aveau legături comerciale cu imperiul bizantin si cu popoarele de pe teritoriul U.R.S.S. (Cazarii, Bulgarii dela Volga, Rusii dela Chiev si din Volhinia). Viața cea mai înfloritoare a cetații se constată in a doua jumătate a secolului al XI-lea si in secolul al XII-lea. Așeza-

rea este atunci intens locuită și începe să se ridice chiar construcții de piatra, de exemplu o mică bisericuță de cimitir.

Din adăuga parte a secolului al XI-lea se observă o decadere provocată probabil de atacurile Pecenegilor. Din aceasta vreme s-au gasit locuințe sarace de un caracter trecător, ceea ce denotă o sara cire treptată a locuitorilor, datorită în mare parte atacurilor popoarelor de stepă.

Alte descoperiri importante din epoca prefeudală s-au facut în Transilvania la Morești (Reg. Mureș) și Moldovenesci (Reg. Cluj). La Morești în apropiere de Tg. Mureș, s-a descoperit o uriașă așezare slava sau slavo-romană care a fost locuită între secolele VII-XII. Așezarea domina valea Mureșului. Ea a fost întărită prin șanțuri, valuri de paramânt și probabil palisade de lemn.

Urmând exemplul arheologiei sovieice care cercetează toate centrele de seama din epoca prefeudală și feudală pentru ca, prin noi informații, să poată adânci cunoașterea acestei epoci, Academia R.P.R. a luat inițiativa efectuării unor săpături într-o așezare feudală alegănd, în acest scop cetatea și orașul Sucevei.

Cercetările din campania anului 1951 au avut un caracter preliminar cu scopul de a aduna datele necesare întocmirii unui plan de lungă durată, având în vedere dificultățile unui obiectiv aşa de complex cum este cel de la Suceava. De aceea, s-a procedat la o serie de sondaje largite pe platoul din fața cetății, numit „Câmpul Șanțurilor“. Descoperirile au arătat că acest platou a jucat un rol important în sistemul de apărare al cetății. Platoul era tăiat de șanțuri de apărare, care au servit fie garnizoanei care apăra cetatea, fie armatei care o asedau.

Sondajele au mal arătat, în același loc, existența unor pavaje, cel mai vechi din timpul lui Ștefan cel Mare, iar ce mai nou din timpul lui Ieremia Movilă. De asemenea, au fost descoperite conductele de olane care aduceau apă în cetate, ceramică românească din secolele XV-XVIII și numeroase monete românești și straine. Cea mai veche monedă datează dela Petru Mușat; urmează apoi cele ale lui Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare și urmășii lor. Cele mai noi care imită monedele suedeze, s-au bătut în timpul lui Dabija Vodă (în jurul anului 1660).

Alte sondaje s-au executat în interiorul cetății și în orașul Suceava,

descoperit resturile unor ziduri puternice aparținând probabil vechi curlu domnești.

În expoziție sunt înălțate și planurile sapaturilor, fotografii luate în timpul lucrărilor, desene și machete care redau aspecte din viața diferitelor epoci ale istoriei vechi.

Arheologii s-au străduit să facă din această expoziție un real instrument de culturalizare accesibil tuturor oamenilor municii din țara noastră, să arate viața de munca și de luptă a strămosilor noștri.



P. C. FORTUNATOV. *Războiul din 1877-78 și eliberarea Bulgariei*. Moscova, 1950, 180 p.

Razboiul rusu-turc din 1877-1878 ocupă un loc de seamă atât în istoria universală cât și în istoria militară a Rusiei din sec. XIX.

Lucrări speciale privind razboiul din 1877-1878, având la bază concepția materialismului istoric, nu s-au scris — după cum observă L. Bescrovni în recenzie pe care o face lucrării lui Fortunatov — înafară de broșura lui Belolipetschii și Colencovschii, intitulată „Războiul rusu-turc din 1877-1878“, apărută în 1939, în editura Ministerului Forțelor Armate al U.R.S.S.

Cartea lui Fortunatov umple acest gol prezentând atât istoricilor cât și mulțumii public un material prețios.

Cartea cuprinde șase capítole. Ultimele patru (p. 74-172) sunt dedicate propriu zis războiului. Autorul insistă în special asupra operațiunilor din Balcani, dar nu neglijiază nici pe cele din Caucaz și Marea Neagră. Meritul cartii este acela că privesc războiul în ansamblu.

Prezentând științific lucrările, înainte de a intra în subiectul propriu zis, în introducere și în primele două capitoale, autorul vorbește pe scurt despre Turci. Despre venirea lor în Peninsula Balcanică, despre jugul și exploatarea otomană.

Combatte apoi pe unii istorici burghici cum este Pogodin și alții, care au emis teoria neștiințifică, după care massele populare din Balcani au avut prea puțin de suferit de pe urma jugului otoman iar în primele secole ale dominației omane, au avut chiar de căstigat.

Autorul prezintă apoi situația din Balcani împărțită de începerea războiului, orașul mare de mișcarile din

Băia, Herțeg Vna, de tuația din Bulgaria pînă în 1877, de mișcarea națională de eliberare din Bulgaria (H. Botev, Levs hi). Preșinția de asemenea în fața ochilor noștri s-a tuată grea pînă aveau Slavii din Sud și lupta acestor împotriva Turcilor, lupta ce ia ampolare în a 8-a decadă a ecolului al XIX-lea printr-un cunoștință le ră coale. Lupta era inegală. Rasculați erau nevinovați a lupte împotriva armelor regula și turcesti cu multă răuțate de multe și rudimentare și forțat nu doar că este emploiu cauzal unui Bulgar dintr-o ceată răculată care avea să aibă, în buzunarul sau, ardei iute roșu, și atunci pe care îl pastra să-l arunce în ochii dummanului. Lupta fiind inegală, șerșele erau mari din partea rasculaților. Dându-ne seama de suferințele indurante de pe pulația din Balcani, tot mai remâinală ne apare acțiunea statelor din apusul Europei care, urmărind interesele lor meschine, se opun luptei de emancipare a popoarelor din Balcani — situație pe care o înfățișează autorul, insistând în special asupra rolului criminal pe care l-a jucat Anglia.

Anglia urmarea meninerei integrității imperiului otoman, care era o bună piață de desfacere pentru produsele ei și dorea să opreasca din rasputeri trecerea flotei militare rusești prin strâmatori în Medi'erana. De acest lucru și era frica Angliei. „Adevarat că în anii 60-70 ai secolului al XIX-lea — spune Gruiașanov — flota din Marea Neagră, nu exista practic, ca forță militară, dar amintirea acțiunilor reușite ale escadrelor lui Ușakov, Sen-aviv Spiridov, din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea și au în a destul de vîî” (p. 28).

Pozitia Rûsei țările, arată autorul, era întreptată din aduna jumalate a ecolului al XVIII-lea în urmatoarele direcții: 1) creșterea influenței rusești în Balcani, 2) includerea întregului Caucaz în compenjență imperiului rus, 3) încercarea de a se extinde la Marea Mediterană.

Indiferent de opiniile pe care îl urmau cercurile conducate de către Rusie și Turcia, obiectivul era boala ruso-turcească, adusă îmbunătățirii pînă la poarelor din Balcani.

Dupa ce arata conjunctura diplomatică și existența în ajunul razboiului, autorul arata felul complex și contradictoriu în care societatea rusă a privit declararea razboiului.

Nobilimea și o parte din burghezia comercialo-industrială doreau razboiul și se bucurau de începerea

rate din punct de vedere material, pentru că și satisfac intereselor lor egoiste. Cu totul alta poziție, în aceeași problemă, aveau țărani, muncitorii și în specialii ruși, care simpatizau sincer cu interesele popoarelor din Balcani.

In continuare, autorul arata atitudinea diferita a gruparilor narodnicilor din Rusia față de razboiul din 1877-1878. Vom reproduce acest pasaj în întregime, fiind deosebit de important pentru cercetatorii români ai razboiului de independență: „Narodnicismul revoluționar rus a raspuns cu elan la timpul său, la lupta pentru independență începută de slavi. In Bosnia, Herțegovina și în Serbia nu mic a fost numarul voluntrilor din rândul revoluționarilor ruși.

O altă parte a intelectualității revoluționare rusești socotea în principiu că lipsita de scop, în condițiile existente din Rusia în anii 70 ai secolului al XIX-lea, participarea la orice fel de acțiuni active împotriva Turcilor. Adepta a teoriei blanquiste și dușmană marxismului, gazeta emigranților „Nabat”, își arăta punctul său de vedere privind problema Slavorilor în felul următor: „Ridicarea și usinarea răscălatei Slavorilor produce un rău dublu: 1) induce în eroare populația ruinează din locurile răscălate, obligând-o să-și verse sângele și să-și piardă fizic în numele unor promisiuni minciinoase în vederea unui viitor mai bun, inexistent; 2) se uita și lasă de o parte obligația de rus de a lupta cu raul de acasă sau cel puțin de a se pregăti pentru această luptă”. Aproape identic era punctul de vedere al acestor narodnici care se apropiau de P. L. Lavrov; de fapt, aceste două grupuri reflectau doar punctul de vedere al minoritatii absolute a intelectualității rusești. Majoritatea acestor ultime grupuri, chiar dacă nu se hotărău, cum era cazul cunoscutului scriitor V. M. Garšin, să ia imediat parte activă la evenimentele ce se desfașurau în Balcani și Caucaz, folosi, simpatiile ei erau de partea Bulgarilor. Ca argument al acestei pareri, puțem arata că o mare parte din soldați, ofițeri, medici, surori de caritate, s-au întrebat voluntar spre teatrele de luptă. De asemenea, numeroase donații materiale ieșau din Rusia pentru a ajuta soldații răniți și populația bulgara ruinală (p. 42).

In continuare, Fortnatov analizează situația armatei rusești și a celei turcești în ajunul izbucnirii conflictului. Insista asupra schimbărilor survenite în armata rusă după războiul Crimeii. Prin reforma armatei din 1874, în locul vechiului sistem de recrutare s-a introdus serviciul militar general

obligatoriu. Termenul serviciului militar activ era de 6 ani, după cum arata autorul: „soldatul din razboiul 1877-78 nu mai era ţăranul iobag silit sa îmbrace haina militară pe o viață întreagă” (p. 59). Această reformă, de care este legat numele lui D. A. Milințin, a transformat armata rusă feudal-lobăgistă într-o armată de tip burghez, dominând însă, în posturile de conducere, elemente proveniente din rândurile nobilimii (p. 45).

Greșeala guvernului și a comandanțamentului rus a fost că au subestimat combativitatea armatei turcești. Acest lucru, arată autorul, a avut repercusiuni în prima fază a războiului.

După cum am arătat, ultimele patru capitole (p. 74-172) sunt dedicate propriu zis operațiunilor militare. Autorul cunoaște bine aceste probleme.

In anii 1950-51 are câteva recenzii publicate în revista „Voprosi istorii” privind subiecte de istorie militară. El explică într-un limbaj popular bătaliile principale, însotind totdeauna explicațiile cu hărți, astfel încât acțiunile militare sunt accesibile maréului public. Este o carte ușoară și necesară pentru acei care vor să cunoască desfășurarea războiului din 1877-1878 și în special pentru istoricii militari.

Operațiunile militare s-au desfășurat 1) în Balcani — frontul principal; 2) în Caucaz și 3) pe Marea Neagră — unde vase comerciale rusești, într-un timp relativ scurt, au fost astfel amenajate, încât au putut participa la acțiunile militare, provocând pierderi flotei turcești. Autorul explică de ce Rușii nu aveau vase militare pe Marea Neagră: dela 1856, acest lucru era interzis prin tratatul dela Paris, iar după 1870, din cauza neglijenței Ministrului Marinei. Săcătău că aici autorul trebuie să adauge că, în această perioadă, atenția guvernului rus era îndreptată în special în construirea căilor ferate, care necesitau sume mari de bani, neglijând celelalte sectoare.

„Fortunato” insistă în special asupra luptelor care s-au desfășurat în Balcani, arătând că, din punctul de vedere al artei militare, trecerea Dunării de către armatele rusești pe la Zimnicea este socotită clasică și se studiază în toate școlile militare. Această trecere este mai reușită decât aceea a lui Napoleon în 1809, datorită bărbăției soldatului rus.

In cursul războiului participă la operațiuni și armata română, în special în sectorul din regiunea Plevnei. Amintim un exemplu semnalat de Fortunato care îmbogățește tezaurul prieteniei ro-

mâno-ruse. După un atac nereușit dat de către Români și Ruși asupra reductei Grivița, pe câmpul de luptă au rămas cățiva răniți români, care se găseau în baia focului turcesc. Au zind de acest lucru, doi subofițeri ruși, Naletov și Anisimov, și soldații Muratov, Osetzov și Grigorencu cu prețul vieții au salvat răniții români (p. 61).

Analizând stilistic luptele care s-au dat — lupte terminante prin victoria armatei rusești — autorul ajunge la următoarea concluzie: „In acest război Rusia a învins nu datorită superiorității numerice a armatei sale, ci datorită eroismului și conștiinței datoriei militare a soldatului rus, susținut de tovarășii săi, bravii voluntari bulgari, soldații români, sârbi și muntenegreni. A învins arta militară a generalilor și ofițerilor ruși, încăpătăi, care s-au arătat a fi cu un cap mai sus, nu numai decât Turci, ci și decât arta militară a oricărui țări din lume din acele timpuri, cu toată rezistența elementelor reacționare, care acționau în interiorul și în afara forțelor armate ale statului.” (p. 151).

Referindu-se la pacea dela San Stefano — importantă pentru popoarele din Balcani și, în special, pentru Bulgaria — autorul reproduce din cuvântarea ținută de V. Kolarov la 3 Martie 1949: „ziua încheierii tratatului dela San Stefano este socotită cu drept cuvântul liberării poporului bulgar de sub jugul turcesc, pentru că pe teritoriul pe care astăzi îl ocupă R. P. Bulgaria niciodată n'a mai patruns hoardele sultanilor turci... șesărătă și veșnică va fi recunoștința poporului bulgar față de poporul frate rus, care a varsat sângele celor 200.000 de săi ai săi pentru elibera rarea noastră”.

După ce arata atmosfera în care s-a încheiat tratatul dela Berlin — politica anti-slavă și antirusă a Angliei, a Austro-Ungariei și a Germaniei în timpul pregăririi tratatului dela Bălin, a dus la înrăutățirea simțitoare a situației Slavilor din Balcani în comparație cu condițiile anterioare ale tratatului dela San Stefano<sup>1</sup> — autorul se referă în special la Bulgaria, care cade jertfă capitalului străin și țărilor imperialiste hrăpărește și încheie arătând ce perspective marele a deschis Bulgaria anul 1944, an în care glorioasele Armate Sovietice, gonind fiara fascistă, au eliberat pentru totdeauna Bulgaria.

In concluzie, lucrarea lui Fortunato,

<sup>1</sup> Istoria U.R.S.S.: Sub red. Prof. Necîclina v. II, Moscova, 1949, p. 664.

având la bază concepția științifică marxist-leninistă, prezintă cititorului o imagine justă a evenimentelor desfașurate în anii 1877—1878. Lucrarea este adresată marelui public. Materialul prezentat este întocmărit de o serie de hărți și fotografii, care șurează cunoașterea materialului. Desfășurarea operațiunilor militare este redată într'un limbaj accesibil marelui public. La sfârșitul cărții autorul dă un tabel cu denumirile localitațiilor mai importante, ale râurilor, trecătorilor, munților, etc. Sunt date atât denumirile din 1877 cât și cele de acum — căci foarte multe denumiri s-au schimbat; de exemplu: Cara-Iom acum Cerviai-Lom, Pop-Köy, acum Popova, Șumla acum Colătovgrad, Bazargic

acum Tolbuhin, etc., ușurând astfel cunoașterea problemelor din Balcani.

Lucrarea este străbătută de sentimentul de prietenie și de încredere al popoarelor din Balcani, față de marele aliat — poporul rus.

Lucrarea lui Fortușatov este importantă pentru cititorul din țara noastră, care are posibilitatea să cunoască pe baze științifice războiul din 1877—1878 — cauze, desfășurări, urmări — eveniment marcant pentru istoria patriei noastre, care s'a soldat cu înlaturarea definitivă a jugului secular turcesc datorită ajutorului marelui popor rus.

N. N. Ciachir

## *DIN PARTEA REDACȚIEI*

*Redacția revistei „Studii” aduce la cunoștință că stă la dispoziția colaboratorilor și cetitorilor revistei, în toate zilele lucrătoare, între orele 17 și 20.*

*In prima sâmbătă a fiecărei luni, între orele 17 și 20, au loc discuții critice cu privire la conținutul revistei. Toți colaboratorii și cetitorii revistei sunt invitați călduros să participe la aceste desbateri critice.*

*Sediul redacției se află în București, B-dul Generalissimul Stalin Nr. 1, tel. 2.87.43.*

**LEI 5.-**

**[www.dacoromanica.ro](http://www.dacoromanica.ro)**